

אוסף גיליונות

מבית 'צוף' הוצאה לאור

נתן פלדמן

פרשת נצבים וילך | גיליון 149 | אלול תש"פ

יוסף לקח

קוים קצרים מדמותו ודרכו של הגאון הגדול רבי **יוסף פרבשטיין** זצ"ל לרגל הוצאת דברי תורתו לאור עולם בספר "ביאורים במועדים" (נלקט מתוך קונטרס 'יוסף לקח' שיצא לאחר הסתלקותו)

לע"נ ר' יעקב דוד ב"ר שלמה מילבאואר ז"ל

השבוע ב"אוסף גיליונות"

סדרת מאמרים במשנת החפץ חיים

אלול עיר המקלט של החוטאים [ג]

מאת הגאון רבי **חנוך פרידמן** שליט"א

במשנת מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל

נמסר ע"י הגאון רבי **יצחק דרזי** שליט"א

ראש השנה - יום תשובה ויום הדין

מתורתו של הגאון הגדול

רבי **יוסף פרבשטיין** זצ"ל

בשביילך בני

סדרת מאמרים לחינוך ילדים

בנושא שבת קודש

מאת הרה"ג **אלחנן קרביץ** שליט"א

לעשות רצונך

גיליון מיוחד בעניני ימים נוראים

גיליון יחודי לנשים

מבית "אז נדבר-שלהבת"

מתוך החוברת "היא תהילתך"... שיר ופשרו

טמונה בפרשה

גיליון לבני הנעורים

לעידוד העיון והבקיאות בפרשת השבוע

יודעי תרועה

קיצור דיני שופר למעשה

לדעת

מבחן בדף היומי

עינינו גל

מאמרי 'עין לא ראתה'

עומק הפשט

דיוני הלכה אקטואליים

פניני הלכה

מראשי ורבני החבורות בישיבת מיר

שיעורי דעה

מתוך שיעורי הג"ר **גרשון מלצר** שליט"א

יסודות אמונה בין בתרי הפרשה

הרה"ג **מרדכי דוד נויגרשל** שליט"א

אז נדברו

מחשבות לבני הישיבות

תוספת שבת

מעלת השבת וקדושתה

מים זכים

משא ומתן ופילופל בנידונים ערבים ונחמדים

הפרשה המחכימה

לקחים מעשיים ואקטואליים מפרשת השבוע

עולם התורה

מדברים כמו שמותר

חשבתי דרכי

הגאון הגדול רבי **משה שפירא** זצ"ל

נפשו גחלים תלהט

ניצוצות ממשנתו של

הגאון הצדיק רבי **ישראל אליהו וינטרויב** צוק"ל

שיעורי חומש

הגאון הגדול רבי **חיים פיינשטיין** שליט"א

מגיד דבריו ליעקב

הגאון רבי **יעקב חיים סופר** שליט"א

מתוקים מדבש

הגאון רבי **יעקב ישראל בייפוס** שליט"א

התבוננות במועדי השנה

משיעורי הגאון רבי **נתן רוטמן** שליט"א

עטרת המועדים

הגאון רבי **עקיבא מדלוב** שליט"א

ענייני פרשת השבוע

שיעורי הגאון רבי **נחום נבנצאל** שליט"א

יעלת חן

הגה"צ רבי **יצחק שמואל גמזו** שליט"א

תמצית הש"ס

תמצית הדף היומי

זמני כניסת ויציאת השבת

פרשת נצבים - וילך

ר"ת	יציאה	כניסה	ירושלים
20:01	19:25	18:14	ירושלים
20:03	19:27	18:29	בני ברק
20:03	19:27	18:21	חיפה
20:02	19:26	18:23	מודיעין עילית
20:02	19:26	18:14	בית שמש

אוסף גיליונות

מבית 'צוף' הוצאה לאור

גיליונות נבחרים
בהלכה ובאגדה
וסביב פרשת השבוע

”ומצדיקי הרבים ככוכבים לעולם ועד”

’אוסף גיליונות’ מבית צוף הוצאה לאור מופץ באלפי עותקים
ניתן לפרסם מודעות ב’אוסף גיליונות’

לפרסום, נקודות הפצה, הוספת גיליונות, תרומות, חסויות והנצחות,
ניתן לפנות לטלפון 050-4102061 (בשעות בין הסדרים) או באמצעות דוא”ל.

ניתן לתרום וכן לשלם עבור קניית גיליונות

בעמדות ”נדרים פלוס” או ”קהילות” בחיפוש קופת ”אוסף גיליונות”

תרומה טלפונית בנדרים פלוס: 03-7630543 מס’ 1335

תרומה טלפונית בקהילות: 073-2757000 מס’ 9641

ניתן להצטרף לרשימת תפוצה לקבלת ’אוסף גיליונות’ ושאר גיליונות במייל
יש לשלוח בקשת הצטרפות לכתובת המייל של ה’אוסף’ ולפעול לפי ההנחיות

מערכת ’אוסף גיליונות’
9518479@gmail.com

ראש המערכת:

הרב נתן פלדמן שליט”א

חברי המערכת:

הרב צבי קנול שליט”א

הרב חיים וכסלר שליט”א

הרב משה הכהן שליט”א

הרב יוסף בן יהודה שליט”א

הרב עקיבא יוסף לוי שליט”א

הרב יוסף שלמה בייפוס שליט”א

הרב בנימין יודלביץ שליט”א

הרב אליעזר וייס שליט”א

מבית ’צוף’
הוצאה לאור

נתן פלדמן

אוסף גיליונות

מבית 'צוף' הוצאה לאור

תמצית הש"ס | 45

תמצית דף היומי

לדעת | 48

מבחן בדף היומי

עינינו גל | 49

מאמרי 'עין לא ראתה'

עומק הפשט | 53

דיוני הלכה אקטואליים

פניני הלכה | 57

מראשי ורבני החבורות בישיבת מיר

שיעורי דעה | 61

מתוך שיעורי הג"ר גרשון מלצר שליט"א

יסודות אמונה בין בתרי הפרשה | 63

תובנותיו של הרה"ג מרדכי דוד נויגרשל שליט"א

אז נדברו | 65

מחשבות לבני הישיבות

גיליון לנשים מבית אז נדברו-שלהבת | 71

"והיא תהילתך"... שיר ופשרו

בשבילך בני | 75

סדרת מאמרים לחינוך ילדים בנושא שבת קודש

מאת הרה"ג אלחנן קרביץ שליט"א

לעשות רצונך | 77

גיליון מיוחד בעניני ימים נוראים

מים זכים | 85

משא ומתן ופילפול בנידונים ערבים ונחמדים

הפרשה המחכימה | 87

לקחים מעשיים ואקטואליים מפרשת השבוע

עולם התורה | 92

מדברים כמו שמותר

טמונה בפרשה | 94

עלון לבני הנעורים

לעידוד העיון והבקיאות בפרשת השבוע

יוסף לקח | 97

קוים קצרים מדמותו ודרכו של

הגאון הגדול רבי יוסף פרבשטיין זצ"ל

לרגל הוצאת דברי תורתו לאור עולם

בספר "ביאורים במועדים" ע"י צוף הוצאה לאור

עם הספר | 101

פרסומים, מודעות וכתבות שונות מבית 'צוף' הוצאה לאור ועוד

חישבתי דרכי | 7

נקודות אור במשנתו של

הגאון הגדול רבי משה שפירא זצ"ל

נפשו גחלים תלהט | 11

ניצוצות ממשנתו של

הגאון הצדיק רבי ישראל אליהו וינטרויב זצוק"ל

במשנת מרן הגרי"ש אלישיב זצוק"ל | 13

נמסר ע"י הגאון רבי יצחק דרזי שליט"א

שיעור חומש | 19

מאת הגאון הגדול רבי חיים פיינשטיין שליט"א

ראש ישיבת "עטרת שלמה"

מגיד דבריו ליעקב | 21

מאת הגאון רבי יעקב חיים סופר שליט"א

ראש ישיבת "כף החיים"

מתוקים מדבש | 27

נספי לקח מפרשיות השבוע

מאת הגאון רבי יעקב ישראל הכהן בייפוס שליט"א

בעל מחבר "ילקוט לקח טוב"

התבוננות במועדי השנה | 29

משיעורי הגאון רבי נתן רוטמן שליט"א

סדרת מאמרים במשנת החפץ חיים | 31

אלול - עיר המקלט של החוטאים [ג]

מאת הגאון רבי חנוך פרידמן שליט"א

ראש כולל ורב קהילת "בית יחיאל" הר נוף

ראש השנה - יום תשובה ויום הדין | 35

מתורתו של הגאון הגדול רבי יוסף פרבשטיין זצ"ל

עטרת המועדים | 39

משיעורי הגאון רבי עקיבא מדלוב שליט"א

שיעורי ירח האיתנים

יעלת חן | 41

דברי חיזוק מהגה"צ רבי יצחק שמואל גמזו שליט"א

אב"ד חיפה

יודעי תרועה | 43

קיצור דיני שופר למעשה

לאחר שרוב בתי המדרשות נפתחו, אנו משתדלים לחדש את מערך ההפצה הרגיל במידת האפשר

אך יתכן שלא נוכל להגיע לכל בתי הכנסת כבעבר

המעוניין לסייע ולהיות אחראי על הגיליונות במקומו ייצור קשר עם המערכת

ניתן להשיג את "אוסף גיליונות"

בימי חמישי בהיכלי התורה כדלהלן:

אלעד	בת ים	מודיעין עילית
בית הכנסת "מאור שרגא" כולל "ישיבת הר"ן" ישיבת "תורה בתפארתה"	רחוב ויצמן 36 (מכולת פיצהלך)	ישיבת "מיר" כולל "עטרת שלמה" כולל "יששכר באהלך" כולל "כתר תורה" (הרב אברמוב) כולל "מגדל עוז" (הרב אתרוג)
אופקים	זכרון יעקב	בית הכנסת "בית תפילה" בית הכנסת "אילת השחר" בית הכנסת "חניכי הישיבות" רשב"י בית הכנסת "אהל תורה" יהודה הנשיא בית הכנסת "קהילת רבי עקיבא" בית הכנסת "זכרון משה" קרית ספר בית הכנסת "היכל יצחק" קרית ספר בית הכנסת "בני הישיבות" גרין פארק בית הכנסת "חזון דוד" בית הכנסת "משובב נתיבות" בית הכנסת "אהל אברהם" חפציבה בית הכנסת "נאות הפסגה" המרכזי
בית שמש	טלזסטון	נתיבות
ישיבת "אור לישרים" בית הכנסת "היכל אברהם" קריה בית הכנסת "לב אליהו" רמה א' בית הכנסת "חניכי הישיבות" רמה א' בית הכנסת "משאת מרדכי" רמה א' בית הכנסת "פני שמואל" רמה א' בית הכנסת "אהבת תורה" רמה ג' בית הכנסת "הכולל"	בית הכנסת "קהילת בני תורה"	בית המדרש "משכן התורה" בית הכנסת "בית יצחק"
ביתר עילית	יסודות	פתח תקוה
בית הכנסת "באר אברהם" גבעה A בית הכנסת "ישיבת הר"ן" גבעה A	בית הכנסת המרכזי	ישיבת "לומזא" בית הכנסת "אבי עזרי" בית הכנסת "אהל אברהם" גני הדר בית הכנסת "הבעש"ט" גני הדר
בני ברק	ירושלים	ראשון לציון
כולל "פוניבז" כולל "חזון אי"ש" כולל "בית הלל" כולל שעל ידי "בית הכנסת הגדול" ישיבת "אורחות תורה" ישיבת "בית מדרש עליון" ישיבת "תפארת ציון" ישיבת "סלבודקא" ישיבת "גאון יעקב" בית הכנסת "יד אהרן" רמת אהרן בית הכנסת "תפארת נחמן" כולל הרב קלאר בית הכנסת "המרכזי" שיכון ה בית הכנסת "נחלת משה" בית הכנסת "רמת אלחנן" בית הכנסת "משכנות יעקב" בית הכנסת "נאות יוסף" בית הכנסת "בית אריה" בית הכנסת "צא"י" נחלת סירוקה בית הכנסת "לדרמן" בית הכנסת "הליכות חיים" בית הכנסת "דרכי איש" בית הכנסת "צעירים" רח' האדמו"ר מצאנז "גל פז" רחוב רבי עקיבא 88 רחוב סוקולוב 46 (מינימרקט ברכת השם)	ישיבת "מיר" ישיבת "חברון" גבעת מרדכי ישיבת "יד אהרן" ישיבת "אהבת שלום" ישיבת "תורה אור" ישיבת "הר"ן" - רמות ד' בית הכנסת "מנחת שלמה" בית וגן בית הכנסת "מנין אברכים" בית וגן בית הכנסת "חניכי הישיבות" נוה יעקב בית הכנסת "אהל יוסף" רמת שלמה בית הכנסת "המרכזי" רמת שלמה בית הכנסת "חזון איש" רמת שלמה בית הכנסת "ערוך לנר" רמת שלמה בית הכנסת "באר שמואל" רח' סורוצקין בית הכנסת "חניכי הישיבות" זכרון יעקב בית הכנסת "ברכת יוסף" גבעת שאול בית הכנסת "משכן באב"ד" גבעת שאול בית הכנסת "אמרי שפר" הר נוף בית הכנסת "בוסטון" הר נוף בית הכנסת "ויז'ניץ" הר נוף בית הכנסת "קהילת בני תורה" הר נוף בית הכנסת "שערי תבונה" רמות א' בית הכנסת "משכן שרגא" רמות א' בית הכנסת "זכרון אברהם" רמות ג' בית הכנסת "צא"י" רמות ג' בית הכנסת "שומרי החומת" רמות ד' בית הכנסת "אהל יוסף" רמות פולין בית הכנסת "בני הישיבות" סנה"מ בית הכנסת "בני הישיבות" רמת אשכול "גל פז" רח' מלכי ישראל	ישיבת "עטרת שלמה" שדה חמד
רחובות	רכסים	תל אביב
בית הכנסת "כולל בר שאול"	בית המדרש "בית יצחק" גבעה ב' בית הכנסת "שבת אחים" גבעה ב'	מלון דבורה רח' בן יהודה 87 קומה ב' רחוב רבי ישראל מסלנט 15 (מכולת רחל)
תל אביב	תל ציון	תל ציון
בית כנסת החסידי	בית כנסת החסידי	בית כנסת החסידי
תפרח		
ישיבת "תפרח" בית הכנסת המרכזי "בית יוסף"		

חשבת דרכי

נקודות אור ע"פ משנת הגר"מ שפירא זצוק"ל

פרשת נצבים וילך – אלול תש"פ | גליון מס' 145

לעילוי נשמת האשה בלה בת ר' מנחם הלל לוי ע"ה

"ושח גבהות האדם ונשגב ה' לבדו" – הזכיה בדין מכח רשה בתחילתה

השיעור נאמר בכ"ה באלול תשס"א, יומיים אחר נפילתם של מגדלי התאומים, ונראה כי הדברים אמורים ונוגעים מאד לתקופה שאנו נמצאים בה

נלמד עתה את אחת הנבואות ששייכות לדור שלנו, לימים האלה, למה שקרה, וננסה להבין.

נבואת ישעיהו מדברת אלינו ומוכיחה אותנו

בנביא ישעיהו (פ"ב) כתוב "הדבר אשר חזה ישעיהו בן אמוץ על יהודה וירושלם", והוא מתחיל ואומר, "והיה באחרית הימים נכון יהיה הר בית ה' בראש ההרים ונשא מגבעות ונהרו אליו כל הגוים. והלכו עמים רבים ואמרו לנו ונעלה אל הר ה' אל בית אלקי יעקב ונרננו מדרכיו ונלכה בארחתיו כי מציון תצא תורה ודבר ה' מירושלם. ושפט בין הגוים והוכיח לעמים רבים וכתתו חרבותם לאתים וחניתותיהם למזמרות לא ישא גוי אל גוי חרב ולא ילמדו עוד מלחמה", זה יהיה בעזרת ה' במהרה בימינו.

כאן יש הפסק פרשה, זו פרשה פתוחה, ואחריה נאמר "בית יעקב לכו ונלכה באור ה'", רש"י מפרש זאת בשני אופנים, והאופן הראשון הוא, שהאומות יאמרו להם כן, כלומר, הדבר הזה הוא דבר ששייך לאחרית הימים, שיבואו אל בית יעקב, היינו, אלינו, ויגידו לנו, בית יעקב לכו ונלכה באור ה', ובינתיים, עד שהדבר הזה יהיה, עד אחרית הימים, כאן באה תוכחתו הגדולה של ישעיהו, כאן הנביא מוכיח, כפי שממשיכה שם הנבואה, והוא מתחיל ואומר כך "כי נטשת עמך בית יעקב", בינתיים, לפני אחרית הימים, נטשת עמך בית יעקב, ומפרש זאת רש"י "כי נטשת עמך בית יעקב, הנביא מסב הדיבור אל השכינה, ואומר, כי עד הנה עזבת את עמך בשביל עוונם. דבר אחר, הנביא מוכיחם ואמר להם כן. כי נטשת עמך בית יעקב כו', עזבת את מעשה הטוב אשר על ידו נהיית לעם", זה פונה אל אותם בית יעקב, היינו, הנביא פונה אלינו, מדבר אלינו.

בינתיים, עד שיבואו ויאמרו לנו באחרית הימים בית יעקב לכו ונלכה באור ה', היום, מצבנו הוא כזה. אלו הם דברי התוכחה, היום מצבנו הוא כזה, שאותו בית יעקב נוטש, נטשת עמך בית יעקב.

בהמשך הנבואה כתובים כאן פרטים, באיזה אופן זה קורה "כי מלאו מקדם ועננים כפלשתים ובילדי נכרים ישפיקו", המצודות מפרש "ובילדי נכרים ישפיקו, מספיקים עצמם במחשבות ועצות פילוסופיות ואינם חוששים למחשבת התורה ועצתה", כך כתוב גם ברמב"ם, וכן הרמח"ל חוזר על כך מספר פעמים. ילדי נכרים, כלשון ילדי רוחי, אלו הן מחשבותי, עצותי, אותם הדברים אשר על פיהם אני חי, וכאן, ילדי נכרים, דברים זרים, ישפיקו.

וכך מוכיחם הנביא "נטשת עמך בית יעקב, ובילדי נכרים ישפיקו. ותמלא ארצו כסף וזהב ואין קצה לאצרתיו ותמלא ארצו סוסים ואין קצה למרכבתיו. ותמלא ארצו אלילים למעשה ידיו ישתחוו לאשר עשו אצבעותיו.

כל זה קרה, וכל זה נקרא "נטשת עמך בית יעקב". התמלאנו כסף, התמלאנו זהב, התמלאנו ילדי נכרים, והם ישפיקו, הם מספיקים לנו. סוסים, מרכבות, כסף, זהב, אלילים, מעשה ידי אדם, כל זה מלא, ותמלא ארצו.

גבהות אדם מעכבת את ו"נשגב ה' לבדו"

"בוא בצור והטמן בעפר מפני פחד ה' ומהדר גאנו", קורה כאן משהו, כביכול, בורא העולם מגיע לעולם, ונופל פחד ה', והוא מגיע בהדר גאנו. אלו הם שני דברים שעליהם אנו מתפללים בראש השנה שהם יבואו, ויתגלו עלינו. "ובכן תן פחדך ה' אלקינו על כל מעשיך", זה פחד ה', ואנו מתפללים עוד,

במה שייך "רשה בתחילתה" למעלת ארץ ישראל

בפרשת עקב נאמר "כי הארץ אשר אתה בא שמה לרשתה לא כארץ מצרים היא אשר יצאתם משם אשר תזרע את זרעך והשקית ברגלך כגן הירק. והארץ אשר אתם עובדים שמה לרשתה ארץ הרים ובקעות למטר השמים תשתה מים. ארץ אשר ה' אלקיך דורש אותה תמיד עיני ה' אלקיך בה מרשית השנה ועד אחרית שנה".

שינוי בתחילת מסכת ראש השנה "באחד בתשרי ראש השנה לשנים", ואיתא בגמרא (ח' ע"א) "רב נחמן בר יצחק אמר, לדין, דכתיב מראשית השנה ועד אחרית שנה, מראשית השנה נידון מה יהא בסופה", ועוד דורשת הגמרא (ט"ז ע"ב) על פסוק זה "ואמר רבי יצחק כל שנה שרשה בתחלתה מתעשרת בסופה שנאמר מראשית השנה מרשית כתיב, ועד אחרית סופה שיש לה אחרית", היינו, שנה שהיא רשית, שהיא רשה בתחילתה, מלשון "ולרש אין כל", מתעשרת בסופה, סופה שיש לה אחרית, והכוונה היא שנידונים לטוב.

לכאורה אין זה מובן, שהמציאות הזו שראש השנה הוא יום דין, נאמרת בתורה אגב כך שמדברים על ההבדל שיש בין ארץ מצרים ל"ארץ אשר אתה בא שמה לרשתה". וכי כאן המקום לגלות שראש השנה זה יום דין, אשר כלשון המשנה בראש השנה, ביום זה "כל באי העולם עוברין לפניו כבני מרון", והלא אם זה נאמר לכל באי עולם, פשוט שאין לה שייכות למקום מסוים, ואילו כאן הנושא הוא, הארץ אשר אתה בא שמה לרשתה, שהיא לא כארץ מצרים, שבה, תזרע את זרעך והשקית ברגלך כגן הירק, והארץ אשר אתה בא שמה לרשתה, שם, ממטר השמים תשתה מים, וזו ארץ אשר ה' אלקיך דורש אותה, תמיד, עיני ה' אלקיך בה, מרשית השנה ועד אחרית שנה. כאן, זה נתגלה, והדבר צריך ביאור, האם כאן צריך להתגלות הגילוי הנורא הזה, וכי כאן מקומו.

הקב"ה דיבר אלינו ועלינו להבין מה אומרים לנו

קודם שנבא לכאן, נקדים, הקב"ה דיבר אלינו השבוע בקולות רמים וברורים מאד. הוא אמר לנו משהו, ואנו צריכים להשתדל להבין מה אמרו לנו כאן, דבר נורא ומוזר כזה, בלתי אפשרי, אסון כבד. והרי כאשר מדברים, מדברים אלינו, אנחנו הכתובת, הדיבורים מכוונים אלינו. אלינו פונים, ומאיתנו מבקשים, שנשמע ונבין.

יתר על כן, הנביא יונה אמר "כי יודע אני כי בשלי הסער הגדול הזה עליכם", מעתה, כמובן שאנו צריכים להשתדל ללמוד, לנסות להבין, מה אומרים לנו, מה מדברים אלינו, מה זה.

אחד מעשרת הטעמים הכתובים במחזורים בשם רב סעדיה גאון לתקיעת שופר, הוא, שנזכור את דברי הנביאים שנמשלו כשופר, והוא מביא את הפסוק, "קרא בגרון אל תחשף כשופר הרם קולך, והגד לעמי פשעם ולבית יעקב חטאתם", כתוב, שתקיעת שופר, בין היתר, מחייבת אותנו גם את זה, גם בזה אנו מחוייבים כשאנו שומעים קול שופר, לחזור ולשמע את דברי הנביאים. הנביאים אמרו לנו, דיברו איתנו, גילו לנו. רק נבואה שנצרכה לדורות נכתבה, נמצא, שבדברי הנביאים כתובים דברים שבזר העולם אומר לנו, הנביאים מדברים אלינו.

"מלוך על כל העולם כולו בכבודך, והנשא על כל הארץ ביקרך, והופע בהדר גאון עוזך על כל יושבי תבל ארצך", מפחד ה' ומהדר גאונו.

והנביא ממשיך ומנבא, ואומר מה עתיד להיות, "עיני גבהות אדם שפל ושח רום אנשים, ונשגב ה' לבדו ביום ההוא", כאשר כביכול בורא העולם יגיע, עם פחדו והדר גאונו, אז יתקיים "ונשגב ה' לבדו ביום ההוא", ואז, מה שיקרה, זה, שגבהות אדם תושפל, ורום אנשים ישת, היינו, ירד כמה.

"כי יום לה' צבאות על כל גאה ורם ועל כל נשא ושפל", הרד"ק מסביר כי ושפל פירושו כמו ישפל, היינו, הפסוק אומר, כי יום לה' צבאות על כל גאה ורם, ועל כל נישא, ישפל.

וההמשך, "ועל כל ארזי הלבנון הרמים והנשאים ועל כל אלוני הבשן. ועל כל ההרים הרמים ועל כל הגבעות הנשאות. ועל כל מגדל גבה ועל כל חומה בצורה. ועל כל אניות תרשיש ועל כל שכיות החמדה. ושח גבהות האדם ושפל רום אנשים ונשגב ה' לבדו ביום ההוא. והאלילים כליל יחלף".

כתוב כאן, נבואה הזאת, שישעיהו הנביא מוכיח את בית יעקב, אשר צריך להיות זה שבאחרית הימים כל העמים כולם יבואו אליו, ויגידו לו "לכו ונלכה באור ה' מדרכיו ונלכה באורחותיו", ואותו בית יעקב, "נטשת עמך", הגעת למצב כזה שאין קצה לכספו ולחבבו, אין קצה למרכבותיו, אין קצה לאלילים שהוא עושה, מעשה ידיו, וכאשר בורא העולם כביכול רוצה להגיע, יש דבר שמקדים לכך, וכל זה, כדי שיתקיים "ונשגב ה' לבדו ביום ההוא".

הדבר שמקדים, כדי שיתגלה הגילוי הנורא הזה של "ונשגב ה' לבדו ביום ההוא", הוא "עיני גבהות האדם שפל ושח רום אנשים", ואז "ונשגב ה' לבדו ביום ההוא". יש כאן הנהגה מיוחדת. "כי יום לה' צבאות על כל גאה ורם, ועל כל נישא ושפל" [היינו ישפל, כאמור].

כתובים כאן פרטים רבים, ארזי לבנון רמים ונישאים, אלוני בשן, הרים רמים, גבעות נישאות, כל אלה הם מיני גבהות, ולשון הרד"ק "הדברים שיתגאה אדם בהם על בני אדם, הם ההרים הרמים והגבעות הנשאות, שיהיה נשגב בהם מפני אויביו, ויעשה הוא בהם והם לא יעשו בו", הם לא יכולים לפגוע בו, הוא נשגב מעבר, מועל אפשרות להיות פגיע, להיות נפגע. הוא יכול לפעול בכל מקום, אבל להיפעל הוא לא יכול, הוא נשגב מזה "וכן מי שיש לו במישור מגדל גבוה או חומות העיר בצורה, וכן מתגאה האדם בעושר וברוב נכסים גדולים הבאים לאדם דרך סחורת הים ברוב, ועל כן אמר ועל כל אניות תרשיש".

זאת אומרת, האדם מתגאה ורואה וחש עצמו נשגב, לא פגיע, מכח העובדה שהוא נמצא מאד גבוה, מאד למעלה, הוא מאד חזק, הוא מאד בטוח, אין דבר שיכול לפגוע בו, כפי שמוכיחה העובדה שמעולם לא פגע בו שום דבר, הוא נשגב. כל מי שרואה עצמו כך, אינו מאפשר שיתגלה בעולם מה שנקרא "ונשגב ה' לבדו ביום ההוא", זה בלתי אפשרי ב"נשגב ה' לבדו ביום ההוא", לכן, כדי שהדבר הזה יתאפשר הגילוי הזה, הנביא מנבא "כי יום לה' צבאות על כל גאה ורם ועל נישא ושפל", ועל כל יתר הדברים שכתובים פה.

המדובר כאן לא בכח, לא זה הנושא. הנושא הוא, שח גבהות האדם ושפל רום אנשים. אנו צריכים לשמוע ולהבין מה הקב"ה אומר לנו. לא היה בתודעת בני האדם כזה דבר חזק, איתן, ובטוח יותר, ובמילים אחרות, נשגב. מפורסם, שעל אותם מקומות, שעכשיו נתקיים בהם "הרים כדונג נמוסו", היה כיתוב גדול למעלה, אתה נמצא על גג העולם, "ושח גבהות האדם, ושפל רום אנשים, ונשגב ה' לבדו ביום ההוא".

הנביא מגלה כאן, זאת נבואה שהוצרכה לדורות, זאת נבואה שנכתבה, היא נכתבה בסמוך לנבואת אחרית הימים, והיא אומרת תוכחה לבני ישראל, אין אתם נראים, אתם הרי צריכים באחרית הימים, להיות אלו אשר להם יגידו "בית יעקב לכו ונלכה באור ה' וירטנו מדרכיו ונלכה באורחותיו".

כל מי שיש לו קצת אוזן שומעת, שומע את מה שבורא העולם מגלה פה. החרפה, הלעג, הבזיון, הדבר החזק ביותר בעולם, ולא רק בעולם, אלא, מה שנקרא החזק ביותר בהיסטוריה האנושית, הופל, חוסל, על ידי קומץ קטן של בני אדם שהקב"ה מתחרט עליהם שבראם, כמו שכתוב בגמרא (סוכה נ"ב ע"ב), קומץ קטן של אנשים, ללא שכל וללא כח. כביכול בורא העולם רוצה להראות למישהו, להשפיל מישהו.

ידועים דברי הגמרא (כתובות ס"ו ע"ב) שרבי יוחנן, בזמן החורבן, ראה ריבה אחת מולקטת שעורים מתוך גללי חמור של ערביים. ואמר, אשריכם ישראל, כשאתם עולים אתם עולים עד לרקיע, ואין כל אומר ולשון יכולה לשלוט בכם, וכשאתם יורדים, אתם נמסרים ביד אומה שפלה, ולא ביד אומה שפלה, אלא ביד בהמתה של אומה שפלה. אף כאן, מדובר פה באומה שפלה. מי שרוצה לשמוע מה שכביכול בורא העולם צעק והראה פה, באופן הנורא ביותר, "ושפל רום אנשים, ושח גבהות האדם", הנה, מראים לנו, אתה לא פגיע, אתה לא חדייר, אתה נשגב, אתה הכח הכביר ביותר שנוצר במין האנושי. והנה לך. זה היתוש של טיטוס, ופחות מזה.

אילו היה להם שכל, הם כאמת היו קוברים עצמם באדמה מבושה, אולם אחר שהם שוטים גמורים, הם מתאוששים מהר מאד, יום, יומיים, לא צריך

הרבה יותר. מי שמכיר את דעתם של אותם בני אדם, יודע היטב, שבעוד חודש, יתחילו לחפור יסודות, למגדל שיהיה בכמה קומות גבוה יותר. אבל באמת, הרי מדברים אלינו. "והצר לך בכל שעריך עד רדת חמתך והגבלת והבצרות אשר אתה בטח בהן" את כל זה ישפיל בורא העולם, זאת הנבואה. "כי יום לה' צבאות על כל גאה ורם ועל כל נשא ושפל" כדי שיתקיים "ונשגב ה' לבדו ביום ההוא".

"בושת הפנים" ו"כדלים ורשימים" מעוכבים הסליחה

בתחילת הנבואה כתוב, "וישח אדם וישפל איש ואל תישא להם", וכפי שמפרש רש"י "וישח אדם, הקטנים, וישפל איש, הגדולים והגבורים אנשי החיל. ואל תשא להם, הנביא אומר להקב"ה, וידעתי כי לא תסלח להם מלהפרע מהם", על זה אין סליחה, אכן, על מה לא יסלחו.

יסוד הדבר הוא, כל מי שרוצה לזכות לסליחה מבורא העולם, הדבר הקודם לכן, הדבר הראשון שהוא המאפשר את הסליחה, הוא, "לך ה' הצדקה ולנו בשת הפנים". זו ההקדמה לאותן מידות הרחמים, שבהן בורא העולם סולח, המידות שבהן בורא העולם מקבל שבים, וכפי שדרשו חז"ל בשמות רבה (מ"ה ו' ו') על הפסוק וחנותי את אשר אחון, שכל מי שרוצה לזכות לאותן מידות שכתובות בחנותי את אשר אחון, ורחמתי את אשר ארחם, אף על פי שאינו הגון ואינו כדאי [כדאיאת בברכות ד' ע"א], יש לזה תנאי מוקדם אחד, זה ניתן למי שאין לו משלו כלום, למי שהוא "ולרש אין כל".

"כדלים ורשימים דפקנו דלתך", איננו באים בשום תביעה אליו, לא מגיע לנו מאומה. הדבר היחיד שיש לנו, זאת העובדה שאין לנו שום דבר. מי שבאמת יודע, יודע בעמקי ליבו, שאין לו כלום, מאומה, ומי שכך עומד לפני ה', אז הקב"ה נותן לו מאותו אוצר גדול של מתנת חיים, וכלשון המדרש "מי שיש לו אני נותן לו משכרו", שכר, זה מה שמגיע, אכן, "ומי שאין לו, אני עושה לו חנם ונותן לו מזה", האוצר הגדול של מתנת חיים, זו בפירוש נתינת חיים. חיים זה מה שלא מגיע, אבל נותנים מה שלא מגיע, רק למי שידע נאמנה שלא מגיע לו מאומה.

זה המכוון בזה שבפיוטים שאומרים קודם י"ג מידות, אנו חוזרים ואומרים "כהודעת לעניו מקדם", משה רבינו מכונה כאן בתואר עניו, וכך אנו מוצאים בלשון הפיוט אנעים זמירות "קשר תפילין הראה לעניו", כאשר מדברים כאן על אותו מעמד של גילוי י"ג מידות, שבו נאמר למשה רבינו "וראית את אחורי ופני אל יראו", ולאחר מכן נאמר "ויעבור ה' על פניו ויקרא". קשר תפילין הראה לעניו, כהודעת לעניו מקדם. כל הפרשה כולה נאמרה לעניו. פרשת חן שייכת לענוים, כפי שנאמר במשלי (ג' ל"ד) "ולענוים יתן חן".

"ואל תישא להם". "וידעתי", כך פונה הנביא ואומר לקב"ה, "כי לא תסלח להם". אמנם זו לשון בקשה, אבל הוא אומר את הדבר הזה בתור קביעה מוחלטת, כאן, על דבר כזה, על גבהות אדם, על רום אנשים, אין סליחה. במצב הזה, האדם מפקיע את עצמו מסליחה.

הנהגת "משפיל גאים" נתגלתה ביציאת מצרים

אין לנו עסק לדבר קיטרוג, אולם אם באמת זה המצב, הרי שזאת הנבואה השייכת למה שקרה. זאת הנבואה שהוצרכה לדור הזה. זה עונש מחריד, זה משהו נורא ואיום, האכזריות של העונש והנוראות היא, כיון שפה במקום הזה נאמר "ואל תישא להם", על זה לא מרחמים. כל מי שמעמיד עצמו כלא פגיע, כבטוח וחזק, כמי שהוא תמיד הגדול החזק והנשגב ביותר, הרי שהדבר הזה חוסל לגמרי בכוח כזה, באכזריות כזאת.

נמצא, אנו לומדים את הנבואה, ובזמן ששומעים תקיעת שופר, צריכים, בין היתר, לשמוע את דברי הנביאים שנמשלו לקול שופר. "ושח גבהות האדם ושפל רום אנשים", מי שאפילו במשהו רואה נכותה, רואה איך האדם חזר לפרפורציות הנכונות שלו, ושפל רום אנשים. אי אפשר לתאר השפלה נוראה, גדולה, וקשה יותר. זאת השפלה אמיתית.

לבורא העולם, ישנה הנהגה מיוחדת, שנתחדשה ביציאת מצרים, הנקראת משפיל גאים ומגביה שפלים, כפי שאנו מזכירים בתפילת שחרית, בברכת גאל ישראל, "רם ונישא גדול ונורא, משפיל גאים [ובנוסח ספרד, עדי ארץ] ומגביה שפלים [ובנוסח ספרד, עדי מרום]".

מצרים הייתה גברת ממלכות, כדברי הנביא (ישעיהו מ"ז ה'), מעולם לא ברח עבד ממצרים. כולם רצו לבוא למצרים, איש לא העלה על דעתו לצאת משם. על הפסוק שנאמר בשירת הים "אשיחה לה' כי גאה גאה", מביא רש"י את דברי חז"ל, שהקב"ה מתגאה על גאים. וכך גם מתפרש המשך הפסוק, "סוס ורוכבו רמה בים", בעוד שהוא רוכב על הסוס, כביכול, בורא העולם זרק אותם בים, כי הנה, לכאורה מה ההבדל הגדול אם זרקו אותם לים כך או כך, מה המכוון בזה, מה מלמדים אותנו בזה. אכן, פירוש הדבר, כי זה הקיום של גאה גאה, זה נקרא על גאים, על גאים הוא גאה. האדם יכול לחשוב לרגע, כשאיהיה על הסוס או אהיה למעלה, אולם, בעוד שהוא הרוכב על הסוס, היינו, עם כל גאותו, הקב"ה גאה גאה.

תוספות מגלים לנו, שהוא באמת אמר פֶּלֶם. אלא שהקב"ה שהפך לנו את הקללה לברכה, הפך את הפֶּלֶם למלך. זה ההיפוך, מפֶּלֶם נהיה מלך. והנה, בכל המערכת של "ויהפוך ה' אלקיך לך את הקללה לברכה כי אהבך ה' אלקיך" (דברים כ"ג ו'), ההיפוך היה היפוך בתוכן, ומהקללות נהיו ברכות, אם כן, על כרחנו, שההיפוך של פֶּלֶם למלך, אף הוא, אינו היפוך גרידא בסדר התיבה, לקרוא אותה משמאל, אלא זה היפוך בתוכן, זה היפוך בעצם. מהפֶּלֶם נהיה מלך.

כדי להינצל מגזירת מיתה צריך להמשיך חיים

כאן עלינו להבין. כי הנה, כאשר אדם עומד תחת גזירת פֶּלֶם, והקללה תופסת, הקללה באמת חלה ופועלת, כי הלא זה היה כוחו של בלעם, עד כדי כך, שכדי להינצל מזה הקב"ה בעצמו היה צריך לא לכעוס, צריך היה שהכעס בכלל לא יהיה, כי אם בלעם היה אומר פֶּלֶם והיה רגע של כעס, הרי שאז, כלשון הגמרא, לא נשתייר משונאיהם של ישראל שריד ופליט, נמצא, שיש מצב שגזירה מסוימת חלה, ואז, אדם נעשה גברא קטילא, כי אחר שנגמר דינו, הרי שמי שנגמר דינו, כל מי שהורגו פטור, הוא אדם הרוג.

מעתה, אדם שהוא גברא קטילא ואין לו חיים, חיינו כלו, באיזה אופן הוא יכול לחדש על עצמו חיות, מנין הוא יכול למשוך חיות חדשה אחרי שנגמר דינו, פֶּלֶם, כשנגמר דינו הרי הוא כהרוג, וכדי להמשיך לחיות הוא חייב להמשיך חיות חדשה, הוא צריך להוריד חיים חדשים, הוא צריך כאילו להיוולד מחדש. במידה מסויימת, זו תחית המתים, בריה חדשה.

והנה, אחר חטא העגל, הקב"ה בכבודו ובעצמו אמר למשה רבינו "ועתה הניחה לי יוחר אפי בם ואכלם" (שמות ל"ב י'). זאת גזירה, איך אפשר להמשיך להתקיים אחרי גמור דין כזה, אחרי גזירה כזאת.

לדעת רוב הראשונים, משה רבינו היה צריך להתפלל שמונים יום כדי לבטל את הגזירה הזאת, "ואתפלל לפני ה' את ארבעים היום ואת ארבעים הלילה אשר התנפלת", פעמיים התפלל משה רבינו ארבעים יום וארבעים לילה, וכל משך הזמן הזה היה משה רבינו עוסק בלי הפסק רק בדבר אחד, להתפלל שהגזירה הזו תבטל, שהיא לא תקרה. שמונים יום תפילה של משה רבינו עליו השלום.

האפשרות היחידה, היא, להיברא מחדש, להיוולד מחדש, היינו, להמשיך אליו משהו מאותה הארה, מאותו מקור, שמשם תחית המתים מגיעה.

רק בכח ההכרה של פֶּלֶם זוכים למלכויות

ונוסיף להתבונן. אנו משתדלים לנסות להבין דברים שהם בעצם פיקוח נפש, וכלשון התורה "כי לא דבר רק הוא מכס", וכפי שדרשו חז"ל "ואם ריק, מכס הוא ריק". הדברים האלה הם דברי תורה, וכל מה שמבינים בדברי תורה, זה הכל מציאות, נוראה, מציאות קיימת, חזקה יותר מכל מציאות אחרת. כשכל המגדלים שבעולם יקרסו, זאת המציאות שתישא, לעולם. "ודבר אלקינו יקום לעולם" (ישעיהו מ' ח').

אנו חייבים להשתדל לנסות להבין את מה שבורא העולם מדבר אלינו בתורה, ואת מה שהוא מדבר אלינו בכריאה.

הסיבה האחת והיחידה בכריאת העולם היא "כל מה שברא הקב"ה בעולמו, לא בראו אלא לכבודו" (אבות ו' י"ב). אין שום סיבה אחרת בעולם, שבורא העולם חפץ בנבראיו.

כבוד שמים, יכול להגיע רק מנבראים, ורק מנבראים כאלה שיכולים להחליט שהם לא רוצים בכבוד שמים, מהם יכול להגיע כבוד שמים. אדם שאותה חרב חדה של גזירת פֶּלֶם מונחת על צוארו, אם האדם הזה מקבל את עול מלכותו, מקבל על עצמו שזה כל קיומו, כשאדם בא ואומר כביכול לבורא העולם, אני אין לי משלי דבר, אני, מכוון כולי, כל עצמי, אך ורק כדי לגלות את מלכותך, אני כולי חייל שלך, הרי שזה פשר הדבר איך פֶּלֶם נהפך למלך. זה היפוך אמיתי, וזה היפוך של תוכן.

והנה, אותה גזירת כליה רובצת ונמצאת על צוארו של מי ששם את עצמו כך, במצב של "ועוזבי ה' יכלו" (ישעיה א' כ"ח). אדם שלוקח את כל מה שנשתייר בידו, אין לו בעצם שום דבר, אבל אם הוא מקבל על עצמו את אותו פֶּלֶם, אם זה רצונך, אז אני שלך, אני כולי שלך, במצב כזה, האדם מוסר את כל עצמו, כביכול, לבורא העולם. זה היפוך גמור. כך מתהפך פֶּלֶם למלך, ואז האדם הופך להיות עמוד שכל העולם נשען עליו. לשם כך ברא הקב"ה את העולם כולו. אבל הדבר הזה יכול להגיע רק מפֶּלֶם, כלומר, כשהאדם מקבל את עצמו את הפֶּלֶם, משום שאם זה רצונך, אז זה מה שמגיע לי, קח אותי, אני כולי שלך, הרי שמכאן הוא מהפך את הפֶּלֶם למלך.

"ועתה הניחה לי יוחר אפי בם ואכלם" (שמות ל"ב י'), כך אמר הקב"ה למשה רבינו. ומשה רבינו התנפל לפני ה' משבעה עשר בתמוז ועד ר"ח אלול, ומר"ח אלול עד יום הכיפורים. בראש השנה, עשרה ימים לפני יום הכיפורים, אומר הר"ן, התחיל הקב"ה להתרצות, וגמר הריצוי היה ביום הכיפורים.

זאת מידתו של בורא העולם. רם ונישא גדול ונורא, משפיל גאים ומגביה שפלים. מי ששפל באמת, שפל בעיני עצמו, בורא העולם, מגביה אותו, ואם נתגאה, הרי שכפי שדורשת הגמרא בעירובין (נ"ד ע"א) על הפסוק "ומבמות הגיא", מי שהגביהו אותו, והוא לקח גדולה לעצמו, ומתגאה באותה הגבהה שהגביהו אותו, משליכים אותו, משליכים אותו מאיגרא רמה לבירא עמיקתא. כאן קרה דבר, הוא אמנם קרה בעולם, לא אצלנו, אבל זה שייך גם אלינו, זה גם אסון שלנו, אסון נורא ואיום, להמוני המוני בני אדם, אבל הדבר הזה זה גילוי של הנהגה מיוחדת, שנקראת "ושח גבהות האדם ושפל רום אנשים", כדי שתיתפח הדרך "ונושגב ה' לבדו ביום ההוא".

ראש השנה - תחילת הריצוי של יום הכפורים

הארכנו כבר בעבר, ונוסיף לעסוק בסוגיא דלהלן בהקשר לענייננו, הראשונים תמהים מה ענין החג של ראש השנה, סיבת החג שתומה, עיצומו של חג סתום וחתום, מדוע זה יום טוב, מה קרה בו, כך מתקשים הרמב"ן והר"ן.

ובשלמא לרבי אליעזר, הסובר שבתשרי נברא העולם, הרי שיום זה הוא יום בריאת האדם, וכדעת רבי אליעזר אנו מתפללים בראש השנה, כדאיאת בראש השנה (כ"ז ע"א) "אמר רב שמואל בר יצחק, כמאן מצלינן האידינא זה היום תחלת מעשיך זכרון ליום ראשון כמאן כרבי אליעזר דאמר בתשרי נברא העולם", אבל, בצד מסויים, לעניין התקופה, הרי קיימא לן כרבי יהושע, שבניסן נברא העולם, ואם בניסן נברא העולם, מה עניינו של ראש השנה, יום הדין, באחד לחודש השביעי.

מתרין על כך הרמב"ן בפירוש התורה (ויקרא כ"ג כ"ד), וכותב שזה תלוי ביום הכיפורים, וז"ל "אבל מפני שהוא בחדשו של יום הכפורים בראש החדש נראה שבו יהיה דין לפני יתברך כי בם ידין עמים, בראש השנה ישב לכסא שופט צדק, ואחרי כן בעשרת הימים ישא לפשע עבדיו", מכיון שזה בחודשו של יום הכיפורים, לכך, בראש החדש שבו חל יום הכיפורים, חייב להיות דין לפניו ביום הזה. זה ענין אחד.

הר"ן על הר"ף (ר"ה ג' ע"א בדפי הר"ף) אף הוא כותב, שענין יום הדין של ראש השנה הוא, מחמת שרצה המקום לזכות את ישראל בדינם, לכן הוא דן את ישראל בזמן שהוקבע לכפרה וסליחה, קודם יום הכפורים, ונוסיף הר"ן, "ואפשר עוד שמראש השנה ועד יום הכפורים התחיל השם להתרצות למשה וביום הכפורים נתרצה לו לגמרי ולפיכך רצה הקדוש ברוך הוא לדון בריותיו בזמן שהוקבע לכפרה וסליחה".

היינו, כי הרי משה רבינו עלה להר בראש חודש אלול, וכל משך חודש אלול הוא התפלל והתחנן, אבל הריצוי, רצונו של הקב"ה וקבלת תפילתו של משה רבינו, התחיל בראש השנה, וגמר הריצוי היה ביום הכיפורים. בראש השנה התחיל הקב"ה להתרצות, וגמר הריצוי היה כשניתנו הלוחות, ונתגלו בפועל י"ג מידות הרחמים.

פירוש הדבר, כי הנה, אנו יודעים שראש השנה הוא התחלה ויום הכיפורים הוא גמר, זה סדר זמן אחד, אלו עשרת הימים שבין ראש השנה ליום הכיפורים, הכל זה סדר זמן אחד. תחילתו בראש השנה וסופו ביום הכיפורים.

הר"ן מגלה, שהדבר הזה עצמו היה גם, כביכול, בריצוי של בורא העולם מלמעלה, בזה שנתרצה הקב"ה. הוא התחיל להתרצות בראש השנה וגמר הריצוי היה ביום הכיפורים, אמנם, לכאורה, מה ההבנה בזה, על מה זה חל, מה הכונה בזה שהתחיל הקב"ה להתרצות, וגמר הריצוי היה ביום הכיפורים.

אפשר להינצל מפֶּלֶם רק אם הוא הופך למלך

הגמרא בעבודה זרה (ד' ע"ב) אומרת על הפסוק "ויודע דעת עליון" שנאמר בכלעם, "מאי ויודע דעת עליון שהיה יודע לכוין אותה שעה שהקדוש ברוך הוא כועס בה, והיינו דקאמר להו נביא עמי זכר נא מה יעץ בלק מלך מואב ומה ענה אותו בלעם בן בעור מן השטים ועד הגלגל למען דעת צדקתה ה', אמר רבי אליעזר אמר להן הקדוש ברוך הוא לישראל עמי ראו כמה דעת עשיתי עמכם שלא כעסתי עליכם כל אותן דקאמר ליה כעסתי עליכם לא נשתייר משונאיהם של ישראל שריד ופליט, והיינו דקאמר ליה בלעם לבלק, מה אקב לא קבה אל, ומה אזעם לא זעם ה'", הגמרא אומרת זאת בכינוי, והכונה היא שאילו היה הקב"ה כועס באותם ימים, ובלעם היה יודע לכוין לאותו כעס, חלילה, לא היה נשאר מאתנו שריד ופליט. העצה היחידה, כדי להינצל מזה, היתה, שהקב"ה לא כעס באותם הימים. ועל כך אומר הנביא, "עמי, זכר נא", עד היכן הדברים מגיעים, עד כמה גדול החסד שבורא העולם לא כעס באותם ימים.

ממשיכה הגמרא "וכמה זעמו, רגע. וכמה רגע", היינו, כמה שיעור הזמן של רגע "כמימריה", כמשך הזמן שלוקח לומר את המילה רגע, כך משך הזמן של זעמו.

מקשים התוספות שם "ואם תאמר, מה היה יכול לומר בשעה מועטת כזאת", מה כבר אפשר לומר בשעה כזו, "וייל היה אומר פֶּלֶם, והקב"ה הפכו ואמר מלך, כדכתיב, ותרועת מלך בו".

התחיל הקב"ה להתרצות, פירוש, באותו יום של ראש השנה, אז נתהפך הפלם למלך. וכאן נתגלה ש"ה אלקיו עמו ותרועת מלך בו". זה הפסוק שמביאים התוספות - "הקב"ה הפכו למלך שנאמר ותרועת מלך בו". אנו חייבים לדעת, כשאנו עומדים ואומרים מלכויות בראש השנה, שאין סוף העניין באמירתם, אלא העניין הוא להפוך את הפלם למלך.

הכתיבה בספר החיים חלה רק בהיפוך הפלם למלך

סדר הדברים הוא כך. מפורש בגמרא, שהקב"ה כותב ספרי חיים וספרי מתים בראש השנה. וכפי הנראה, ספרי חיים הם לוח, שבו, בכל יום נתלש דף, וכשהשנה נגמרת, אין יותר ספר, וכעת צריך לכתוב ספר חיים חדש. ספר החיים נכתב לאותה שנה, ובראש השנה הבא נכתב עוד ספר. ספר החיים הוא ספר של חיים לשנה הזאת, דנים את האדם כולו, דנים כמה זמן הוא יחיה, דנים מה יהיה איתו, כל עתידו נידון, אפילו העולם הבא שלו נידון. אבל כל זה חוזר ונידון בכל שנה מחדש. האדם, כל כולו, חוזר ונידון בכל שנה מחדש.

נמצא, שכשאנחנו מגיעים ליום ראש השנה, בעצם אנחנו צריכים להיכתב בספר חיים חדש. [בעצם, אלמלא שעולם כמנהגו נוהג, והקב"ה לא מראה בהדיא, בעליל, הוא לא מראה בעיניים, הרי היינו רואים, שאדם שלא כתוב בספר החיים, הוא בעצם מסתובב פה מת. זה מה שנקרא רשעים בחייהם קרויים מתים, זאת לא מליצה, רשעים בחייהם קרויים מתים, משום שחייהם הם לא מספר החיים. הם כתובים בספרם של מתים], כל ראש השנה, החיים נגמרו. מכאן ואילך, צריכים להיכתב מחדש בספר החיים. כדי להיכתב מחדש בספר החיים, חייבים להפוך את הפלם למלך. בעצם, אנו נמצאים בכל ראש השנה במצב בסיסי של פלם, השפע הקודם נגמר, החיות הקודמת כלתה, מכאן ואילך צריך חידוש, צריך חיים חדשים. החיות החדשה, הכתיבה החדשה בספר החיים, חלה רק למי שהופך את הפלם למלך.

הרי מובן, שאמירת מלכויות מהשפה ולחזן, היא חסרת ערך. אמירת מלכויות בראש השנה, אין סוף עניינה קביעה של מלכות קיימת, קביעה של דבר שנמצא. זה כתוב בכל הראשונים. זו היא לשון הגמרא בראש השנה (ל"ד ע"ב) "אמרו לפני מלכויות כדי שתמליכוני עליכם", היינו, כל מה שהיה עד עכשיו נגמר, וכעת אנו צריכים לעמוד ולהמליך מחדש, כאן אנו אומרים, בדבר הזה מונחת הודאה שנגמרו חיינו, ואין אפשרות להמשיך אלינו חיות חדשה, אלא רק על ידי המלכה חדשה. רק ההיפוך למלך מבטל את הפלם, כל נסיון אחר לא יפגע ולא יגע באותה גזירת פלם.

עלינו להבין, ראש השנה הוא באמת יום דין, והדבר הוא רציני, הרבה יותר ממה שאנו מעלים על דעתנו. כל מי שיזכר איך הוא היה נראה בראש השנה שעבר, הרי שעכשיו, כל מה שנכתב בראש השנה שעבר כבר פתוח לפניו. הכל נפתח, הכל נגול כספר. כל מה שנכתב ונחתם בראש השנה ויום הכפורים שעברו, הכל כתוב. מה שהיה כתוב אז, מועתק לאחר מכן לכותרות העיתונים. ספרי חיים וספרי מתים פתוחים לפניו. כל מה שקרה, כל השנה הזאת, כל זה היה הדין של ראש השנה שעבר. נכתב בראש השנה ונחתם ביום הכפורים, וזה פתוח, עדיין לא גמרנו לקרוא, אבל נשאר עוד כמה דפים, מעט.

לפני מספר ימים לא ידענו שגם זה יהיה כתוב, וגם היום איננו יודעים מה כתוב, אבל זה רק כדי להבין היטב, הכל תלוי עד כמה אנחנו הופכים את פלם למלך. הפלם תלוי ועומד עלינו. האפשרות היחידה להימלט מזה, היא, "אמרו לפני מלכויות כדי שתמליכוני עליכם", אבל זו לא אמירת מלכויות בעלמא, זאת אמירת מלכויות שבאה מתוך תחושה, שאם לא מלכויות, אז פלם, היינו, שאמירת מלכויות היא הרבה הרבה יותר מפיקוח נפש.

אותו אדם שחיסר את אמירת מלכויות בראש השנה שעבר, או שזה אדם בודד, או שזה ציבורים, כמה וכמה, אבל אילו היינו ממליכים אותו עלינו כראוי, לא היו קורים אסונות נוראים כאלה.

אנחנו אלו שממליכים את הקב"ה, אין לנו על מי לסמוך, אין בעולם מי שיעשה את המלאכה עבורנו. אנחנו חייבים להמליך אותו. והפלם, שהוא נהפך למלך, זה רק על ידינו, ואם לא, חלילה, נשאר פלם. כך, בצורה כזו, אנו צריכים לומר מלכויות בראש השנה. זה הדבר היחיד שמקיים אותנו. בלי מלכויות, אנחנו חלילה תחת פלם. אותה גזירה קיימת.

כל מי שעומד בראש השנה, ולא חש עד כמה אילולא ההמלכה שהוא ממליך אין לו זכות קיום בעולם הזה, לא זאת המלכות שאותה מבקשים מאיתנו. מבקשים מאיתנו "שתמליכוני עליכם", תרועת מלך בו. אותה תרועת מלך, זה פסוק של מלכויות. אותה תרועת מלך היא ההיפוך של הפלם למלך. זאת המלכות שאנחנו צריכים להביא, חיינו תלויים בה.

הזכיה בארץ המצפה למטר השמים-רשה בתחילתה

"כי הארץ אשר אתה בא שמה לרשתה לא כארץ מצרים היא אשר תזרע את זרעך והשקית ברגלך כגן הירק", ארץ מצרים שהיתה באותו זמן גברת ממלכות, [עד שהקב"ה עשה אותה לממלכה שפלה. כמ"ש בנבואה יחזקאל (כ"ט י"ד) "והיו שם ממלכה שפלה", גם אותה, הקב"ה, משפיל גאים.

מה היתה ארץ מצרים, "תזרע זרעך, והשקית ברגלך", באיזה אופן שנפרש זאת, הכונה היא ששם הכל מסודר, לא צריכים להסתכל למעלה, אין שום צורך לבקש משהו, יש לנו את הכל, אנחנו משקיעים, וזה הולך ומצליח.

"והארץ אשר אתם עברים שמה לרשתה ארץ הרים ובקעת, למטר השמים תשתה מים", מטר השמים לא מגיע אלא בתפילה, כמו שכתוב בפרשת בראשית, "כי לא המטיר ה' אלקים על הארץ, ואדם אין לעבוד את האדמה", כפי שכתוב רש"י שלא היה אדם שמכיר בטובתם של גשמים, ולא היה מי שיתפלל עליהם, ולכן הם לא ירדו. גשמים יורדים רק כשיש מי שמכיר בטובתם ומבקש אותם מבורא העולם. הארץ אשר אתה בא שמה לרשתה, למטר השמים תשתה מים, אם תתפלל, תהיה לך טיפת מים, ואם לא תתפלל, לא תהיה לך.

היינו, עצם קיומנו תלוי עד כמה שאנו נושאים עינינו למרום. אנו קיימים רק עד כמה שאנו פונים למעלה. פה למטה, מיניה וביה, אין לנו שום קיום.

זאת הארץ שבורא העולם נתן לנו לרשתה. לשם הקב"ה הוציא אותנו, כשהוציא אותנו מארץ מצרים והביא אותנו אל הארץ אשר שם "למטר השמים תשתה מים".

כל מקום שהקיום שלו הוא בעצם נסמך על עצמו, שמוצא בתוך עצמו את כל סדר הקיום, את כל המערכת כולה, שאת כל מה שהוא צריך לקיומו יש לו מיניה וביה, תזרע זרעך והשקית ברגלך כגן הירק, הרי שזאת הארץ שממנה הקב"ה הוציא אותנו, והוא מביא אותנו אל ארץ, ששם, כל הקיום שלנו תלוי עד כמה אנו נושאים עינינו למרום "ארץ אשר ה' אלקיך דורש אותה תמיד עיני ה' אלקיך בה", כלומר, זאת ארץ שהיא מושגת כל הזמן, ופירוש הדבר, שאין כאן שום מהלכים בדרך הטבע.

זאת הארץ שהקב"ה מביא אותנו אליה. לשם כך הוא הוציא אותנו ממצרים, כדי להביא אותנו אליה, כבר ביציאת מצרים הקב"ה גילה את המידה הזאת. רם ונישא, גדול ונורא, משפיל גאים ומגביה שפלים. כל מי שרוצה להיות שייך ליציאת מצרים, חייב להיות כך, בצורה כזאת. זאת הארץ שאליה הוציא אותנו הקב"ה ממצרים. הוציאו אותנו ממצרים כדי שנהיה בארץ הזאת, הארץ ש"למטר השמים תשתה מים", "ארץ אשר ה' אלקיך דורש אותה תמיד עיני ה' אלקיך בה מרשית השנה ועד אחרית שנה". זאת ארץ שאנו קיימים בה רק עד כמה שזכינו בדין, ובדין זכינו רק עד כמה שאנחנו רשים וחסרי כל, באותו זמן, בראשית השנה.

אותה ראשית שנה, שאנחנו עומדים בה כדלים וקרשים, חסרי כל, פלם, זאת הארץ שאליה כביכול בורא העולם הוציא אותנו. זאת הארץ. תמיד, עיני ה' אלקיך בה, מרשית השנה ועד אחרית שנה.

שני דברים מגלים לנו כאן, מגלים לנו שמראשית השנה דנים מה יהיה בסופה, היינו, אנו עומדים בדין, וכל מה שמתחייב מעצם העמידה בדין, האפשרות היחידה לזכות בדין, היא אמירת מלכויות, וזכרונות, ובמה בשופר.

בנוסף, התורה מגלה פה, מרשית השנה, חסר א'. כל שנה שרשה בתחילתה מתעשרת בסופה. כדלים וקרשים אנו צריכים לעמוד, "ולרש אין כל", אנו עומדים ומתפללים בראש השנה, ואנו מייחלים ומצפים "ובכן תן פחדך ה' אלקינו על כל מעשיך", "מלוך על כל העולם כולו בכבודך, והנשא על כל הארץ ביקרך, והופע בהדר גאון עוזך" וכדברי הנביא "מפחד ה' ומהדר גאונו".

כביכול, בורא העולם מגיע, הוא מגיע. אש לפניו תלך, ותלהט סביב צריו. האירו ברקיו תבל, ראתה ותחל הארץ. הרים כדונג נמסו מלפני ה'. מלפני אדון כל הארץ. לעומת עוצמות נוראות כאלה, כל הדברים החזקים ביותר בעולם, נשפכים, מתכלים כרגע, כמשך זמן של כילוי גפרור, הרים כדונג נמסו.

כשהדבר הזה קורה כעת, בערב ראש השנה, הרי אומרים לנו משהו, מדברים אלינו, צועקים זאת באזנינו. זו לא אמירה כמו שמדברים אל חכימא, ברמיזא, מדברים אלינו כמו שראוי לנו, מדברים אלינו כמו אל שוטה בכורמיזא (כלשון המדרש במשלי כ"ב ט"ו "הוא דאמר מתלא, לחכימא ברמיזא לשטיא בכורמיזא", היינו באגרוף), מכים לנו על הקדקד. בורא העולם מגיע, הוא מגיע, וכל זה מ"לפני ה' כי בא כי בא לשפוט הארץ".

הזמן גרמא, לגלות לנו עד היכן הדברים מגיעים, אם לא נעמוד בדין כראוי. והדבר הזה הוא בולט כל כך, זה מעשה אלוקי של אותה מידה שנקראת משפיל גאים.

אם נתפוס איך אנחנו נראים באמת, אם נתפוס באמת עד היכן הדברים מגיעים, עד כמה "לנו בושת הפנים", עד כמה אנחנו דלים ורשים. או אז, כמו שנתגלתה המידה של משפיל גאים, כך תתגלה המידה של מגביה שפלים. "ושח גבהות האדם ושפל רום אנשים, ונשגב ה' לבדו ביום ההוא". לזה אנו מחכים, על זה אנו מתפללים. הפעם הקב"ה שלח לנו באותיות שאפילו אנחנו מסוגלים להבין.

כל שנה שרשה בתחילתה מתעשרת בסופה. ה' יתברך יעזור לנו, שנזכה לעמוד לפניו כראוי, ונזכה להמליך אותו, כדי שתמליכוני עליכם, ואז, הוא יהפוך לנו, כל פלם למלך. בעזרתו יתברך נכתב ונחתם כולנו, לחיים טובים ולשלום, בספרם של צדיקים, לשנת גאולה וישועה במהרה בימינו, אמן.

נפשו גחלים תלהט

גליון 286 ניצבים תש"פ

ניצוצות ממושנת הגאון הצדיק ר' ישראל אליהו וינטרויב זצוק"ל

לתרומות והנצחות, הוספת מגוונים, הצעות והערות יש לפנות ובטלפון: 0527697944 ולמייל shneiderav1@gmail.com

דבר המערכת

ממשיכים במאמרי הכנה ליום הדין. והפעם שיחה בישיבת דבר שמואל כפר גנים פ"ת, ג' דסליחות תשס"ט [נדפס בקונט' חודש השביעי] ובה כמה יסודות נחוצים.

המערכת מודה לאלו שטורחים להעביר את העלוניים לציבור רחב יותר שיכול לקבל מהדברים תועלת [בדפוס ובמסירת המייל]. ושטוחה בזה מכל מי שקיבל תועלת להמשיך להעביר את הדברים הלאה ואדרבה נשמח על כך מאוד להרבות הפצת תורת רבינו זצוק"ל. נשמח לקבל הערות והארות.

המערכת

מדי שבוע ניתן לזכות בזיכוי הרבים אדיר בהכנסת העלון ל"אוסף גליונות" המופץ ברחבי תבל באופן מכובד השבוע הגליון נתרם לע"י בן ציון חיים בן שמואל שמחה לרפוי"ש אשר אנשיל בן שיינא יפה רחל ע"י ידידנו הנכבד שליט"א

להכיר בדין ר"ה

עומדים אנו כמה ימים לפני ר"ה, וכולנו יודעים שבר"ה הבריאה תקבל פסק חדש והשגחה חדשה לשנה הבאה, ואף שבחוצות זה לא ניכר משום שאיננו רואים את זה בחוש, אבל זוהי המציאות, יש דין! נביא בזה דוגמא ומשל מבת היענה שהיא עוף הגר במדבריות, ואהוב על האריות, לטורפו, וכשהיא רואה שהארי רץ אחריה הרי היא רצה לברוח ממנו, וכשרואה שהוא מתקרב ואין באפשרותה לברוח יותר, מה היא עושה? מכניסה את ראשה לבור קטן במדבר ושם בתוך הבור אינה רואה את הארי, אבל זה לא ישנה את העובדה שלבסוף היא תפול טרף בפיו, לכן נקראת בפי חכמינו ז"ל טפש שבעופות. סגירת העינים זה רק התעלמות ולא הצלה, כן מי שהוא חזק הינו מתמודד עם כל בעיה שנתקל בה, ולעומתו החלש בורח, אבל הבעיה לא תשתנה כלל. בודאי שבציבור של בני תורה אין תכונה זו, אך מ"מ כדאי לשמוע שיש כזה בעל חי, כיון שחז"ל אמרו שיש באדם תכונת כל הבריאה, א"כ באופן פרטי יש באדם ג"כ תכונה זו ל"סלק את המציאות מתוך המציאות".

מהר ענין בינוני

הרמב"ם בפ"ג מתשובה ה"ג אומר, בכל שנה ושנה שוקלין עונות כל אחד ואחד מבאי העולם עם זכותיו ביום טוב של ראש השנה, מי שנמצא צדיק נחתם לחיים, ומי שנמצא רשע נחתם למיתה, והבינוני תולין אותו עד יום הכפורים, אם עשה תשובה נחתם לחיים ואם לאו נחתם למיתה. ומקורו מהירושלמי שהבינוני צריך לתשובה דוקא. והקשו המפרשים אם בינוני הוא, מי שיש לו מחצה מצוות על מחצה עוונות, א"כ יוסיף מצוה אחת וכבר אינו

בינוני והוכרע משקלו לצד המצוות, וכתב בזה במאירי בחיבור התשובה בשם הראב"ד דאין הצדיק ורשע או בינוני נמדד לפי מספר מצוות או עוונות, אלא בודקים את תכונת האופי של האדם, אם הוא בתכונת צדיק (אף אם נכשל ח"ו לפעמים) הרי נחתם עם הצדיקים, וכן להיפך (אף אם עשה מצוות, אבל אין מהות ואופי החיים שלו בעשיית רצון השי"ת). והבינוני הוא שפוסח על שני הסעיפים ומתנהג פעם כצדיק ופעם כרשע רח"ל. לכן צריך דוקא תשובה שהיא משנה את כל אופי האדם, ואינה רק עקירת העבירה ע"י החרטה וכו', וכמ"ש הר"מ מדרכי התשובה וכו' ומשנה שמו, כלומר אני אחר, ואיני אותו האיש שעשה אותן המעשים ומשנה מעשיו כולן לטובה ולדרך ישרה עכ"ל. דבר זה הוא פתח גדול לענין התשובה בר"ה, שכל אחד יראה את שאיפתו העמוקה לחיים נצחיים ולהוסיף כבוד שמים. נמצא שהקבלה שלא ישוב לחטא הכונה לפתיחת מהלך חדש בחיים לא רק פרישה מחטא מסוים ולכן תלוי הבינוני בתשובה שתגביה את דרכו לשאיפת חיים של צדיק.

התביעה בר"ה על ענין הכבוד

יש מדרש עה"פ בריש איוב ויהי היום, זה ר"ה, ויבואו בני האלוקים זהו ע' הדיינים דב"ד הגדול בשמים, להתייצב על ה' דין הקודם דהכל כלול בו, מי הוא דלא יכבד לשמו של הקב"ה, ולא יכבד לתורה,

ולעבדיו, עכ"ד המדרש הנוגע לנו. הדברים כשלעצמם מזעזעים הלב. נבאר את דבריהם בשפה פשוטה יותר כדי שכל"א יבין היטב את אשר לפניו, ויראה במשך ימי אלול להיטיב בזה דרכיו מאוד כי כאן הוא עיקר קוטב משפטו ביום הדין, ירחם ה' ונצא מלפניו בדימוס.

למדים ממדרש זה שעיקר התביעה בר"ה היא על ג' דברים כבוד התורה, כבוד ת"ח, וכבוד שמו ית'. ומהי ההערכה לתורה ולתלמידי חכמים, ולשמו ית' כגון בעת שאומרים ברכה האם מכיר שהכל ממנו ית' וכו', וכפי מה שכל אדם וכל הבריאה מתיחסים בכבוד לג' דברים אלו כך ניתן להם חיים לשנה הבאה.

ביאור הענין היות שכל הבריאה נבראה לכבודו ית' כמאמר הכתוב "כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו" הרי שכל ענין המציאות הוא נתינת כבוד, אבל הזלזול והשפלת הערך הוא שלילת המציאות. ולכן "וכל ליצנותא אסירא בר מליצנותא דע"ז" משום שבאמת אין לה שום מציאות כלל. ואין להקשות ממה שהכל רצים אחריה ונדמה משום כך שהיא מציאות קיימת? כבר תירץ רש"י שהיא

להב מפיו יצא [ב] תפיסת כללים בעבודת התשובה

ראוי להקדים הערה נחוצה מאוד. הרבה מאוד ספרים נמצאים בהישג יד בדורנו בכל ענין וענין ובפרט לפני המועדים. והנה כל בר דעת חש שהריבוי גורם לפיזור הדעת ובלבולה. יסודי ההכנה הראויה ליום הדין פשוטים ודורשים בעיקר עבודה פנימית ומתונה שנה אחר שנה במסילה העולה. התעסקות עם רבוי השיטות והדרכים והפירושים על כל דבר ודבר מסיחים את הדעת מהעיקר שהוא עבודת התשובה.

כעת נבין שרבינו מציע כאן ב' כללים שיש בהם די והותר למלא את כל זמן אלול [מה שנשאר]. בכלל יש לדעת שתפיסת סוגיות כוללות ענפים רבים מעולה יותר כי קל יותר לעסוק בה ועמה כובשים ממילא כשלונות מרובים. הראשון לא להתמקד בפרטים אלא ב"כיוון החיים". נדמה שיש כאן קולא גדולה לעומת החשבון הפרטני על כל מעשה ומעשה, אבל באמת שיש כאן הדרכה נפלאה לתפוס את כללות הסוגיא וממילא יצמח ממנה גם שינויים פרטיים במעשים עצמם. האופן המעשי לבצע את שינוי הכיוון הוא לבדוק את עצמו מצד אחד בצורה פרטנית כפי סדר היום וסדר עסקיו ולבחון הגישה הכללית מה מדרוך אותו בכל שלב ושלב. האם שאיפה לרוחניות או להיפך ח"ו. הגישה הכוללנית הנ"ל קלה יותר כי היא מעמידה ב' קטבים ברורים למהלך החיים. ובנקל ניתן להבחין בכל מעשה לאיזה קוטב משתייך. והשינוי הנדרש אינו דווקא בפרטי המעשה אלא בהעמדת גישה אחרת לפני קיום המעשה. לדוגמא אם מרבה בביטול תורה במסגרת לימודיו. במקום לבחון הסיבות הפרטיות לכך וממילא גם יצטרך פתרונות רבים ומפורטים כפי הסיבות וזה יכביד עליו ודאי, יהיה ער לכך שיש כאן כיוון כללי של פוסח על שני הסעיפים כלומר ריחוק מרצונו ית'. ואת זה יכול לתקן בהתבוננות כוללת להרבות התקרבות למהלך חדש. וזה יועיל לכל הדברים כאחד.

עצה נוספת היא לתפוס נקודה כוללת שחובקת כל מעשי האדם. האם אני במהלך של "נתינת כבוד" או להיפך. זהו סוג של מהפך בתפיסת החיים שפרוי רב ונקל להתבונן בו בקביעות. ועלינו לשים לב שעולמנו מוקף בהרבה ציניות כלפי כל דבר וצריך לדעת שציניות זה קרירות. זה נטילת הכבוד מהדברים כי כל דבר נתפס בלעג "מחוכם", "למדני". אך זה לא משנה את העובדה שבגישה זו בונה לעצמו עולם שאין בו שום דבר חשוב באמת. כי הכל ניתן להעמיד על שולחן הניתוחים ולגלות ה"חשבונות" וכו'. אין כאן לעג גלוי ואי נתינת כבוד להדיא אבל התוצאה זהה. תן לחכם ויוסיף לקח.

כולה דמיון וז"ל (שמות כ ג) שאין אלהות אלא אחרים עשואם אלהים עליהם, עכ"ל. פי' שרק התעמולה תונת להם מציאות [א.ה. רגיל רבינו ז"ל להביא הכלל כל שקר שחוזרים עליו הרבה פעמים נתפס כמציאות וזו כוונתו כאן שרבו התעלומה והפרסום של השקר נותן להם אשליה של מציאות קיימת].

ראש השנה מידת האמת יעקב אבינו [בסוד ישרים כי תצא תשנ"ד]

אלא דהם הם הדברים, בהיות כי סוד המנוחה של הנפש הוא השרשתה בעינה עד שא"א להזיזה מזה על ידי כל רוחות שבעולם, אם כן הרי ענין מסירות נפש על קידוש השם היא המנוחה בה' הידיעה.

ולאיך גיסא אין לך דבר שיכול להזיז האדם ממקומו כמו עקירת ואיבוד החיים דאז היא האפשרות היותר גדולה לתמהון לבב וכשלו, כלשון הפסוק וכל אשר לאדם יתן בעד נפשו. ואע"פ כן אינו זז, ותכונה זו היא בכללות הציבור, אם כן הוא כח מושרש בנו ממש שלא ניתן להזזה. וכאן הוא סוד מנוחת הנפש של קומת האדם. ועל זה כתיב יכירו בניך וידעו כי מאתך היא מנוחתם. ההכרה שהמנוחה נמצאת רק במחיצת "מאתך", השרשה בדביקות בו ית"ש, ואז ועל מנוחתם יקדישו את שמך, הבן.

אחרי שבעז"ה הגענו לדלות נקודה זו מהעלמה בתוכנו נבא לעינה בראש השנה. בגמ' ראש השנה דף ט"ז איתא אמר ר"א הוי תוקעים לפני בשופר של איל ואני מזכיר לכם עקדת יצחק בן אברהם ומעלה עליכם כאילו עקדתם את עצמכם לפני ע"כ. ואינו מובן איך עם נטילת שופר של איל נעשה ענין כל כך וגבוה. אמנם יובן עדמ"ש בפ' ציצית וראיתם אותו וזכרתם את כל מצות ה' וכו' שהראיה מביא לזה והרי לכאורה אין החוש מסכים לזה. אמנם המדובר כאן הוא על מי שבעצם שקוע ודבוק בעבודת המצות ומכל מקום יתכן מפעם לפעם ענין היסח הדעת גם כן שהסיע דעתו אל מצב אחר, אז הראיה מספיקה - גם אם היא רק רמז - להחזירו אל עבודת המצות שהרי קשור שם בעצם. עד"ז צריך להבין ענין הגמ' הנ"ל. דכיון דמדובר בראש השנה על בנין אדם וכמש"נ בר"ן, והרי התבאר כי בכלל ישראל מושרש אצלם בעומק ענין קידוש השם, וגם הלא העקדה היתה עובדא גמורה בזה. שהרי היה שם שני כתובים המכחישים ז"א, אתמול נאמר כי ביצחק וכו' והיום אמר לו העלהו וכו' ויצחק ידע זה כשאמר לו אברהם אלקים יראה לו השה לעולה בני. והרי מעשה אבות סימן לבנים והושרש בנו תכונת האבות ועל ידי העקדה הושרש תכונה דעקדתם את עצמכם לפני. אם כן צריך כאן רק רמז על אופי זה כדי לעורר למעשה את האופי הנמצא כבר בנו. וזהו מה שמספיק שופר של איל.

[א.ה. לימדנו רבינו ז"ל נקודה נפלאה בעבודת הנפש בר"ה ובעצם בכל השנה כולה. והיא נקודת היציבות. בכל אחד ואחד מאיתנו נמצאות אצרות גנוזים של כחות טמירים ונעלמים בהם מחויבים אנו לעבוד את ה'. כחות אלו נטועים בנו בהיות האדם נברא בצלם אלקים ואינם חיצוניים לנו שצריך להמציא אותם. ידיעה זו לכשעצמה היא מפתח נפלא להכנס בשערי העבודה בידועו ש"אינה בשמים". כדי להגיע ליציבות נמסרה כאן עבודה פנימית שפריה רב. לדמיין בעצמו שמוסר עצמו על קדוש ה'. הכנסת הנפש למצב זה קשה מאוד אבל היא זו שיכולה לעורר באדם רבדים שלא הכיר. דבקות עילאית בבורא ית'. משנפתח מעין זה בנפש מימיו מציפים אותו ומקנים לו יציבות ברורה. יציבות זו היא מעמידה את האדם מול טלטולי החיים המסיחים דעתו מעבודתו ית'.]

בראש השנה אופי ההנהגה העליונה היא מדת האמת במיוחד וכמו שהטביעו אנשי כה"ג במטבע התפלה ודברך **אמת וקיים לעד.**

ענין אמת הוא מציאות שאין לו הפסק כי מה שיש לו הפסק מכונה כזב, כמבואר במשנה [פרה] נהרות המכזבין וכו'. זאת אומרת שהאמת היא מציאות כזו שלא ניתן להזיזה כלל. וכן הוא יסוד ההנהגה העליונה בראש השנה, העמדת היצירה במהלך של קיימות. אמנם מכיון שזה היום תחלת מעשיך זכרון ליום ראשון הוא ליום ברא אדם הראשון, ו' למעשה בראשית [כמ"ש הר"ן פ"ק דראש השנה], על כן מרכז הנהגת מדת האמת העליונה קשורה עם ביסוס ויציבות במהלך בנין אדם בראש השנה. עדיין צריכים להגדיר עומק הענין וכמשי"ת בעז"ה.

וכן צריכים אנו להגדיר ענין זה בנפש שהרי כנגד כל הנהגה עליונה יש באדם - בהיותו בצלם אלקים - מקבילה אליה בכחות נפשו. ואם כן צריך לברר איפה סוד כח האמת בנפש האדם כדי להשתמש בו בימים הנוראים הללו. אחרי שנתבאר שאמת היא מציאות שבלתי אפשרי להזיז קיומה על כן הוי כללות מדה זו באדם בשם "מנוחת נפש". ואין הכונה מנוחת נפש שכל הסביב לו יתאים לו וממילא ישתחרר מהדברים שיכולים להטריח ולהטריד שכלו, אלא פי' הוא השרשה כה עמוקה במה שהוא עוסק עד ששום דבר לא יהיה מסוגל להזיזו מעסק זה, וממילא נדחית האפשרות להטרידו, והוא במנוחה שלימה בענין [ומ"ש רז"ל על אביי דפעם אחת אמר דלא היתה דעתו צלולה בלימודו ביום מסוים כי אמרה לו אמו חורגתו להניח סיר על האש, וכי היה חסר לאביי מדת מנוחת הנפש. אמנם הפי' שם הוא כי מציאות התורה הוא רק כשאין עוד מלבדה ממש כפשוטו, דהרי עומק ועיקר צורתה שמו הגדול ית"ש ובו הוא אין עוד מלבדו כפשוטו. על כן כל דבר שעושה האדם מלבדה הוא בגדר ציור יש עוד גם באופן הדק, ועל זה הוא המדובר, והוא עמוק].

אמנם אחרי שהגענו להבין נקודת האמת בנפש צריך להבין באיזה נקודה היא מתבטאת ביותר כדי לדלותה בעבודתנו. הנה בתפילת מנחה של שבת עיקר המטבע תפילה הוא סביב ענין המנוחה שהודגשה כמה פעמים שם. והסיום הוא יכירו בניך וידעו כי מאתך היא מנוחתם ועל מנוחתם יקדישו את שמך. ונאמר על זה בכתבי האריז"ל **כי יצייר אז בעצמו העמידה בנסיון על קידוש השם** ע"כ. ובפשוטו נראה דכיון דמנחת שבת הוא כנגד שבת דלעתיד לבוא - וכמ"ש בטור או"ח - ואז תהיה הבריאה מלאה בכבודו ית"ש, על כן כדי לצייר בנפשנו ציור "עולם" שמלא רק מכבודו ית"ש הוא בציור עמידתו בנסיון קידוש השם. ואז העולם קטן של האדם מתמלא רק בחזון אחד של הכרת כבודו ית"ש ומסירתו עליו.

אמנם זה לא יספיק שהרי מדובר על מנוחה ומה שייכות מה שאמרנו למהלך של מנוחה ?

מיוחדות ורוממות אלול תש"פ ע"פ משנתו של רבינו הגרי"ש אלישיב זצ"ל

נמסר ע"י הגאון רבי יצחק דרזי שליט"א ונערך ע"י אחד השומעים

א. המבט הנכון על תקופה זו

א] בזהר פרשת פנחס (רע"מ ח"ג דף רכ ע"א) איתא: "לית חדוה כחדוה דפורקנא, דכתיב (דה"י א' טז, לא-לג): 'שִׁמְחוּ הַשָּׁמַיִם וְתִגַּל הָאָרֶץ וְיֹאמְרוּ בְּגוֹיֵם ה' מֶלֶךְ, אֲזִי יִרְנְנוּ עֲצֵי הַיַּעַר מִלִּפְנֵי ה' כִּי בָא לְשֹׁפֵט אֶת הָאָרֶץ'". כלומר, בשעה שהקב"ה שופט ומראה את מלכותו בעולם - זוהי פסגת החדוה בעולם! כל הבריאה שמחה, השמים והארץ וכל עצי היער שמחים ומרננים לפניו.

ב] אמרו במדרש (במדב"ר יח, כב): דרכו של הקב"ה, לעשות שליחותו על ידי דברים קלים לכל המתגאים עליו, שלח להם בריה קלה להיפרע מהם, להודיעך שאין גבורתם ממש. ולעתיד לבוא עתיד הקב"ה להיפרע מן האומות על ידי דברים קלים שנאמר (ישעיה ז, יח): 'וְהָיָה בַּיּוֹם הַהוּא יִשְׂרָאֵל לְזָבוּב אֲשֶׁר בְּקִצָּה יְאֹרֵי מִצְרַיִם וּלְדַבּוּרָה אֲשֶׁר בְּאֶרֶץ אֲשׁוּר'.

וכך אנו רואים היום לעינינו. הקב"ה עושה את שליחותו על ידי דברים קלים. אין לך "בריה קלה" וקטנה מ"ווירוס", אינו נראה לעין-בשר והוא נכנס בגוף האדם והולך ומאיים על כל בני העולם. "להודיעך שאין גבורתם ממש!".

ג] והמקור השלישי, ממנו נדע מה המבט הנכון לתקופה מיוחדת זו:

אמר רבי שמעון בן יוחאי, אימתי שמו של הקב"ה מתגדל בעולמו, בשעה שעושה מדת הדין ברשעים. ואית ליה קריין סגין: 'וְהִתְגַּדַּלְתִּי וְהִתְקַדַּשְׁתִּי וְנִדְעַתִּי לְעֵינֵי גוֹיִם רַבִּים וְנִדְעוּ כִּי אֲנִי ה' (יחזקאל לח, כג), וכו'.

בתקופה זו פסוקים אלו מתקיימים לעינינו. הקב"ה נודע לפני גוים רבים: עמלק ואדום, עשיו וישמעאל, איטליה וספרד, גרמניה וארצות הברית, את כולם הוא שופט ב"בריה קלה" וכל אומות העולם פוחדים מהווירוס שהוא קטן מיתושו של טיטוס אחד חלקי מאה אלף- וגאוות הכל נשבתה. - וכולם מרימים ידיים בייאוש. "להודיעך שאין גבורתם ממש!". ומנהיגי המדינות אומרים ה' מלך' - אין לאל ידינו להושיע וצריך לפנות אליו יתברך.

- נמצא, שימים אלו שהם בבחינת 'כי בא לשפוט את הארץ' הם ימי שמחה וחדווה בכל העולמות, וממילא גם אנו, עם ישראל, צריכים לשמוח בהתגלות מלכות ה' בכל העולם.

אבל מאידך גיסא, 'ותגל הארץ' לכאורה איננו רואים, שהרי מאז ומעולם, לא היתה תקופה אשר בכל העולם כולו נסגרו בתי מדרשות ובתי כנסיות, תלמודי-תורה של תינוקות של בית רבן, ישיבות וכוללים נסגרו, וביותר הדבר קשה, שהרי הם לא נסגרו בגזירת מלכות מחמת "שעת שמד", אלא הקב"ה כביכול, בכבודו ובעצמו סגר את מקדשי-מעט אלו לחלוטין לתקופה של כחודשיים, וגם כעת לאחר כשבעה חודשים מאז בא לשפוט את הארץ, עדיין אנו רחוקים ממצב שגרתי תקין, והכיצד מצב זה, יקרא 'ותגל הארץ'.

תשובה נפלאה לקושיא עצומה זו, הכיצד ימים של בידוד, ריחוק חברתי ויציאה מהשיגרה הם ימי רוממות - שמעתי מרבינו הגרי"ש אלישיב זצ"ל. אך כדי להבין את הענין עלינו להקדים הקדמה אחת, והיא: כיצד עלינו להביט על המאורעות המזדמנים עלינו.

...

ב. לראות את הכל במבט חיובי מרומם

במספר מקומות מצאנו, שהתנא הקדוש רבי עקיבא היה שמח - למרות שהמצב עצמו לא היה נראה

טוב!

בסוף מסכת מכות: וכבר היה ר"ג וראב"ע ורבי יהושע ורבי עקיבא מהלכים בדרך, ושמעו קול המונה של רומי ברחוק ק"כ מיל, והתחילו בוכים ורבי עקיבא משחק, ...אמר להם: לכך אני מצחק, ומה לעוברי רצונו כך, לעושי רצונו על אחת כמה וכמה.

ושוב פעם אחת היו עולים לירושלים... כיון שהגיעו להר הבית, ראו שועל שיצא מבית קדשי הקדשים, התחילו הן בוכים ורבי עקיבא מצחק. ...אמר להם: לכך אני מצחק, ...עד שלא נתקיימה נבואתו של אוריה, הייתי מתיירא שלא תתקיים נבואתו של זכריה, עכשיו שנתקיימה נבואתו של אוריה, בידוע שנבואתו של זכריה מתקיימת.

ושוב מצאנו במסכת סנהדרין (קא, א): כשחלה רבי אליעזר, נכנסו תלמידיו לבקרו. אמר להם: חמה עזה יש בעולם. התחילו הם בוכים ורבי עקיבא משחק... לכך אני משחק, כל זמן שאני רואה רבי, שאין יינו מחמיץ ואין פשתנו לוקה, ואין שמנו מבאיש, ואין דובשנו מדביש, אמרתי: שמא חס ושלום קיבל רבי עולמו. ועכשיו שאני רואה רבי בצער - אני שמח.

רבי עקיבא חיפש ומצא בכל דבר את הנקודה "המשמחת"! כי הגנה כל מקרה ומאורע שהקב"ה מזמין לאדם, המטרה בכך היא להעמיד את האדם בניסיון כדי שעל ידו הוא יתעלה ויתרומם. 'ניסיון' הוא מלשון: 'נס להתנוסס', להרים את האדם על נס! ושיטת רבי עקיבא היתה, שהדרך להתרומם ולהתעלות במצב של חורבן, היא דוקא על ידי שיראה האדם את הטוב הטמון וגנוז בתוך המצב הנורא.

ואכן כל חייו חי רבי עקיבא בהתבוננות. עוד בתחילתו, כשעבר סמוך לבאר מים וראה את המים ששחקו אבנים, התבונן ונשא קל וחומר בעצמו: "מה רך פסל את הקשה, דברי תורה שקשים כברזל - על אחת כמה וכמה שיחקו את לבי", ומיד חזר ללמוד תורה (אבות דרבי נתן פ"ו). - וכך כל חייו, כל מאורע שעבר לידו, גם אם הוא היה קשה ונורא, הוא התבונן אל תוכו, וראה בו את הטוב הטמון, וכך הוא התרומם והתעלה.

ודוקא במצבים הקשים שעברו על עם ישראל במשך הדורות, עלו וגדלו צדיקי ישראל, וכמו שאמרו במדרש (שהש"ר ד, ו): "אמר הקב"ה, בחורבנה העמידה לי צדיקים, דניאל וחבורתו, מרדכי וחבורתו, עזרא וחבורתו". - 'כִּי רַבִּים בָּנֵי שׁוֹמְמָה מִבְּנֵי בְּעוֹלָה', הוי צדיקים העמידה לי בחורבנה, יותר מצדיקים שהעמידה לי בבנייה!

וכך גם התנא הגדול רבי עקיבא, אשר משה רבינו אמר עליו: "יש לך אדם כזה, ואתה נותן תורה על ידי?" (מנחות כט, ב) - גדל דוקא בדור החורבן. כי מכל חורבן, הוא ראה את צד השמחה.

זה המסלול הנכון שאתו אפשר להתרומם ולגדול בעבודת ה' גם במצבים לא רגילים - לראות כל דבר במבט חיובי, להוציא את התועלת שאני יכול לקחת דוקא מתוך מצב זה, ולצאת מחוזק ומרומם!

...

ג. בידוד משיגרה נועד לעבודת ד' בנקיות

אלא שעדיין נשאר לנו לבאר, כיצד אכן אנו מסוגלים להביט על תקופה זו שאנו חיים בה עכשיו - במבט חיובי? וכיצד ניתן דווקא בעת כזו שכביכול הקב"ה בעצמו הוציא את בתי המדרשות ובתי הכנסת בכל העולם מלתפקד כימים כתיקונם, לראות זאת במבט של 'זתגל הארץ'.

כדי להשיב על שאלה זו, נספר מעשה שארע עם רבינו חיים עוזר גרודזינסקי בעל ה'אחיעזר' זצ"ל. שנה אחת נאלץ הגר"ע לשהות בכפר ביער מרוחק מעירו ווילנא בכל ימי חודש אלול והימים הנוראים. נתאר לעצמנו את עגמת הנפש העצומה שהיתה לו, ראש כל בני הגולה, רבה של העיר הגדולה ווילנא, במקום לשהות ב"ירח האיתנים" בבית המדרש הגדול בוילנא יחד עם כל הקהל, ולהתעלות ולהתרומם בצוותא בימים נשגבים אלו - נאלץ לשהות עם מניין יהודים פשוטים ביער רחוק ונידח.

רבי חיים עוזר היה בצער גדול, ולא ידע מדוע כך גזרה עליו ההשגחה העליונה. והנה טרם חזרתו לביתו, ניגש אליו יהודי פשוט, וסיפר לו כמסיח לפי תומו, כי אחיו נפטר בקיצור ימים ל"ע והשאיך

אחריו יתומים קטנים, וברחמנותו על האלמנה החליט לשאת אותה לאשה כדי לסייע לה לגדל את היתומים הרכים. הזדעזע הגר"ע למשמע אוזניו, ונזעק: "התורה אסרה באיסור כרת לשאת את אשת אחיו שלא במקום יבום...!", אך הלה בשלו: היכן כתוב איסור זה בתורה, זו חומרא בעלמא... והגר"ע פתח לו את החומש והראה לו את האיסור המפורש, אך הלה התעקש. לאחר דין ודברים אמר היהודי: "רק אם רבה הגדול של ווילנא, רבי חיים עוזר בכבודו ובעצמו יאמר לי שהדבר אסור, אפרוש מן הדבר"... פנה אליו הגר"ע ואמר לו: "אני הוא רבי חיים עוזר... ואני פוסק לך שהדבר אסור בהחלט!"...

באותו רגע הבין הגר"ע את הכל. הקב"ה שלח אותו לכאן כדי להציל יהודי מאיסור כרת!

כלומר, רבי חיים עוזר, גדול הדור, המנהיג והמורה הגדול של כלל ישראל, אשר כפי שסיפר עליו רבינו הרב שך זצ"ל - ביום אחד כתב שמונים תשובות בהלכה - בעת שבתו היחידה שכבה במצב גסיסה ומיהר להשיב טרם ישב עליה שבעה ל"ע! - נאלץ לשהות ארבעים ימי רוממות, ביער רחוק ונידח, ולהפסיד מרוממות "אלול ותשרי" הן לעצמו והן לכל קהילת ווילנא, אלפי מצוות תלמוד תורה ומעשים טובים, והכל היה כדאי ושווה כדי לקיים מצוה אחת! - להציל יהודי מאיסור כרת!

וביאור בזה, שמעתי מרבינו הגר"ש אלישיב זצ"ל: "ישנם תקופות ומצבים שעוברים על האדם, שהקב"ה לא מצפה ממך לעשות מעשים "גדולים", אלא אדרבה, תעשה מעשה אחד "קטן", אך נקי בתכלית הנקיית!!".

ושאלתי קמיה רבינו זצ"ל, האם כוונתו לדברי הרמב"ם בסוף מסכת מכות, והשיב: כן, כן.

וכך כתב שם הרמב"ם: "מיסודות האמונה בתורה, שאם קיים האדם מצוה מתרי"ג מצוות כראוי וכהוגן, ולא שיתף עמה מטרה ממטרות העולם הזה כלל, אלא עשאה לשמה מאהבה, הרי הוא זוכה בה לחיי העולם הבא... וממה שמורה על היסוד הזה שאלת רבי חנניה בן תרדיון 'מה אני לחיי העולם הבא', וענהו העונה: 'כלום בא לידך מעשה', כלומר האם נזדמן לך עשיית מצוה כראוי, ענה לו שנזדמנה לו מצות צדקה בתכלית השלמות האפשרית, וזכה בה לחיי העולם הבא".

והראיה של הרמב"ם היא מהמעשה עם רבי חנינא בן תרדיון, ששאל את רבו רבי יוסי בן קיסמא: מה אני לחיי העולם הבא, אמר לו: כלום מעשה בא לידך, אמר לו: מעות של פורים נתחלפו לי במעות של צדקה וחלקתים לעניים, אמר לו: אם כן, מחלקך יהי חלקי ומגורלך יהי גורלי (ע"ז יח, א).

התנא רבי חנינא בן תרדיון מעשרה הרוגי מלכות, לימד תורה במסירות נפש ממש, הקהיל קהילות ברבים בזמן שמלכות רומי גזרה גזירות, אך אין די בזה כדי לזכות לחיי העולם הבא, אלא רק מחמת אותו מעשה של "מעות פורים" שהיה לכאורה מעשה פעוט, - אך נקי בתכלית הנקיית והשלמות!

מה הפשט בזה?

אדם בונה את קומתו הרוחנית, בנין רב קומות, אך כדי שהבנין כולו יאיר באור יקרות, צריך לחבר אותו לחשמל! בלי חשמל הכל יהיה חשוך. "חשמל" זה - הוא דביקות בהקב"ה, ו"דביקות" חייבת להיות סטרילית ונקייה לחלוטין! חוט דק ונקי שמחבר לחשמל, מחבר להאיר באור יקרות את כל בנין קומתנו הרוחנית במשך שנות חיינו.

זה מה ששאל רבי יוסי את רבי חנינא בן תרדיון: "כלום מעשה בא לידך", כלומר, נכון עשית מעשים גדולים, הקהלת קהילות ברבים במסירות נפש, אך כדי לזכות לחיי עוה"ב צריך להאיר את כל המעשים הגדולים שעשית - באמצעות מעשה אחד נקי בתכלית הנקיית.

ומשום כך, לפעמים אנו רואים שהקב"ה מבקש מאתנו לא ריבוי מעשים ולא מעשים גדולים, אלא דוקא מעשה אחד שנעשה אותו בתכלית הנקיית! כי צריך את המעשה הנקי הזה כדי שיואר כל הבנין הגדול שבנינו.

לפעמים הקב"ה מוציא את האדם מהשגרה, ומזמין לו מצב חדש, מצב זה הוא לא "בדיעבד" אלא לכתחילה, כי המטרה של המצב החדש היא לתת לאדם את האפשרות לעשות מעשה אחד קטן, בלי נגיעות וכוונות אחרות, אלא נקי וזהר בתכלית הנקיית!

זה המצב שאנחנו נמצאים בו היום, נכון שאם היינו זוכים ללמוד ולהתפלל בבית המדרש שוקק חיים כפי שהורגלנו, היינו מרבים יותר לימוד תורה, התפילות היו יותר בהידור, והתרוממות הרוח בשבתות ובחגים בצוותא-חדא היתה לאין ערוך, אך עכשיו הקב"ה רוצה לזכות את ישראל במעשים קטנים אך איכותיים!

בתקופה שהקב"ה חפץ דוקא בלימוד ותפילה בבית, במרפסת, בחצר, בבית מדרש עם הגבלות, זה ממש כמו רבי חיים עוזר באותם "ימים נוראים" במקום רחוק ונידח. והכל שווה כדי שנעשה את מעשינו עם קצת יותר נקיות, עם מעט יותר הכנעה, יותר פנימיות. כי מעט איכות - שווה עולם ומלואו!

וכך אומר לנו הקב"ה: סגרת לך את כל בתי הכנסת ובתי המדרש מתפקוד מלא, הכל יותר בצמצום ובקושי, כי כעת אני חפץ מעט יותר פנימיות, יותר לב! כעת אני מצפה ממכם מעשים יותר איכותיים, יותר נקיים ויותר אמתיים. וע"י מצוות נקיות שהם בבחינת 'נר', יותר יאיר באדם אור התורה.

ומשום כך, אסור לנו להסתכל על ימים אלו כימים של "בדיעבד", אדרבה הם "לכתחילה שבלכתחילה!" הם ימים מיוחדים, הקב"ה מזמן לנו מעשים יותר נקיים ואיכותיים, ועלינו לנצל ולחיות ימים אלו בשמחה ובהתעלות.

רצונו יתברך בעת הזאת שנשען עליו ונבטח בו כגמול עלי אמו, ולא נחקור אחר עתידות מתי כבר תסתיים התקופה הזאת ומה יהיה, וכבר אמר רבינו הגרי"ש אלישיב זצ"ל כי לחשוב "מה יהיה", זו דוגמא לביטול תורה!

זה מה שלימד אותנו התנא הקדוש רבי עקיבא. הדרך לעלות על המסלול הנכון של עלייה בעבודת ה', הוא לראות כל דבר במבט חיובי! להפיק את התועלת הרוחנית מכל מצב שאנו נמצאים בו. לדעת ולזכור כי "אין בדיעבד" בעולם. בכל בוקר נקום ונסתכל בחלון ונראה את השמש זורחת, ונאמר בשמחה: "בשבילי נברא העולם!" [סנהדרין ל"ז.], ולא יתכן בדיעבד בעולם.

...

ד. דוגמאות מרבותינו למבט נכון על מצבים מיוחדים

רבינו הגרש"ז אויערבך זצ"ל סיפר לנו בהתפעלות על כוח הריכוז הנפלא שהיה לבעל האגרות משה'. הוא יכול היה לשבת בחדר עם עשרה אנשים שמדברים ומפטפטים זה לא הפריע לו כלל לשקיעות הלימוד, כולו היה שקוע בעומק הסוגיא. ואיך ר' משה פיינשטיין רכש כוח זה. בתקופת מלחמת העולם הראשונה נאלצו הוא ומשפחתו כעשרה בני אדם לשהות בחדר קטן, חודשים רבים אין יוצא ואין בא, שם ביטלו ושם כיבסו ושם טיפלו בתינוקות, ושם הוא רכש את הגדלות שלו!

ואולי נקלענו לתקופה הזאת, כדי להשיג את כוח הריכוז בלימוד...

זה הקב"ה מצפה מאתנו כעת. אין לנו את התנאים הרגילים, את הנוחות, הילדים מקפצים מסביב, אך אין לתאר ואין לשער כמה שווה מעט "ריכוז בלימוד" בימים אלו! הם הם הדברים הקטנים שהקב"ה שמח אתם בימים נשגבים אלו.

רבינו הרב אלישיב זצ"ל עבר ניתוח מסובך בגיל 29, שבע שעות ניתוח חסר סיכוי, והקב"ה הצילו בנס ממש. והוא חזר למסור את השיעור, והנה שמו לב כולם שהוא מאריך את השיעור בחמש דקות, אך לא ידעו פשר דבר. לאחר זמן, אירעו אסונות רח"ל באיזה מקום ובאו ושאלו אותו במה להתחזק. השיב הרב אלישיב: "לא זה מה שחסר לנו, ולא זה מה שחסר לנו, מה שחסר לנו זה רק 5 דקות בבא קמא!". ואז הוסיף ואמר: "כשננסתי לאותו ניתוח, קבלתי על עצמי שאם שאר בחיים, אוסיף משהו בחיזוק לימוד התורה, ואאריך את השיעור 5 דקות!".

הרב אלישיב לא חיפש דברים גדולים. מבחינתו כל מטרת הניתוח היתה, כדי לקדם אותו ברוחניות - ב"חמש דקות בבא קמא"! זה מה שהקב"ה רוצה מאתנו, לא דברים גדולים, אבל 5 דקות של מאמץ, אין לשער ואין לתאר גודל הדבר.

תלמיד חכם אחד נחלש והוצרך לנוח שבועיים, והצטער מאוד, ישב רבינו ה'חזון איש' וכתב לו מכתב

חיזוק, וכך לשונו הזהב: "ואין ראוי לזלזל בחוקי הטבע, כי מה שאנו קורין 'טבע', המכוון בזה הרצון היותר מתמיד של המהווה כל הוויות יתברך" (קוב"א ח"א אגרת לה).

כלומר, אדם שנחלש ונצרך לנוח ע"פ הטבע, הוא מקיים בזה מצוה של שמירת הגוף שהיא מצוה מקיפה ותמידית, וקיום רצונו היותר מתמיד היא מצוה גדולה יותר, וכמו שמצאנו שגדולה גמילות חסדים יותר ממצות צדקה, משום שהיא גם לעשירים, ובין בגופו בין בממונו (סוכה מט, ב), כך גם מצוות שמירת הגוף היא מצוה גדולה מאוד, שהרי "המכוון בזה הרצון היותר מתמיד של המהווה כל הוויות יתברך".

כל מאמץ קטן בשמירה על בריאות הגוף לפי דרכי הטבע, הוא קיום רצונו יתברך. "רצה הקב"ה לזכות את ישראל" ולכן הוא זימן לנו את התקופה הזאת שבה הרבה במצות קיום רצונו בשמירת הבריאות, במסכה, בשמירת מרחק, בבידוד, מצוות שמקיימים בנקיות, בלי מחשבת כבוד וגאווה.

***

ה. ערכה של איכות

שנינו בתנא דבי אליהו זוטא פי"ד: "אין ישראל נגאלים, לא מתוך הצער ולא מתוך השעבוד, לא מתוך הטלטול, ולא מתוך הטירוף, ולא מתוך הדחק, לא מתוך שאין להם מזונות, אלא מתוך עשרה בני אדם שהן יושבין זה אצל זה, ויהיה כל אחד מהם קורא ושונה עם חבירו וקולם נשמע".

כמדומה שדברים אלו שגילה לנו אליהו הנביא זכור לטוב, מתאימים לימים אלו. - הקב"ה מחפש בעת הזאת את האמת הנקייה, לאו דוקא בתי מדרשות שוקקים חיים של מאות לומדים, אלא "עשרה בני אדם שהם יושבין זה אצל זה" - אך כל אחד לבדו, עם קונו!

לא נאמר כאן עשרה שיושבים יחד ועוסקים בתורה, אלא "מתוך עשרה שהם זה אצל זה" - כלומר לא קרובים ממש, אלא כל אחד מתרחק מחבירו ועם מסכה, "וקולן נשמע", כלומר, שלמרות הקושי הוא מתאמץ כדי שקולו ישמע.

ועוד גילה לנו אליהו הנביא, וכך נאמר בתנא דבי אליהו רבה פי"ח:

"ברוך המקום ברוך הוא, שבחר בחכמים ובתלמידיהם ובתלמידי תלמידיהן, ומקיים עליהן: במידה שאדם מודד, בה מודדין לו, כשם שיושבים בבתי כנסיות ובבתי מדרשות ובכל מקום פנוי להן, וקורין ושונין בהן לשם שמים, ויראה בלבבם, ומחזיקין דברי תורה על פיהן... כך כביכול אפילו אם ישאלו את כל העולם כולו בשעה אחת, נותנין לו מיד, שנאמר: 'אַסְפְּרָה אֶל חֵק ה' אֲמַר אֵלֵי בְנֵי אֲתָה אֲנִי הַיּוֹם יִלְדְתִיךָ, שְׂאֵל מִמֶּנִּי וְאֲתֶנָּה גוֹיִם נִחַלְתָּהּ וְאַחַזְתָּהּ אֶפְסֵי אֶרֶץ'.

כל בחור או אברך שמחפש לו איזה "מקום פנוי" כדי שיוכל לעסוק בו בתורה עם "שמירת כל הכללים", יושב בחדרו בביתו, בלי החברותא הקבוע והסטנדרט שרגיל אליו, ויגע ועמל בתורה במקום סתר, הקב"ה נותן לו מיד כל מה שיבקש! הוא לא צריך לחפש סגולות, הקב"ה זימן לנו את הסגולה הכי טובה - "יושבים בכל מקום פנוי להן, וקורין ושונין בהן לשם שמים".

...

1. אם לבחור בבדידות מרצון

כל הנאמר עד כאן הוא כאשר הקב"ה מביא את האדם למצבים כאלו, זה הלכתחילה בשבילו. אבל כשהבחירה היא ביד האדם, ודאי וברור שצריך לבחור ביותר 'תלמוד תורה שהוא כנגד כולם', ובאופן ובתנאים היותר טובים עבורו ללמוד.

רבינו הגר"ש אלישיב זצ"ל גדל במצב של בדידות כבר מילדותו, ולא היתה לו האפשרות ללמוד בשום מסגרת רגילה, ומתוך מצב זה הוא התרומם וצמח.

אבל כאשר תלמיד חכם גדול נועץ עמו אם להתבודד כמוהו, השיב לו: אני לא מאמין שבכח אנוש לעבור את הבדידות שעברתי, ואין זו הדרך שיבחר אדם לעצמו לכתחילה.

וביאור הדברים, הקב"ה מזמן לכל אדם את המצב הנצרך בשבילו למילוי תפקידו, ואם הקב"ה מבודד את האדם סימן שזה הטוב לו ביותר, כרבי שמעון במערה.

וכך גם כשדנתי לפניו אודות מי שזומנה לו מצוה שלא יכולה להיעשות ע"י אחרים שצריך לעשותה, האם זה עונש שהפסידוהו מתלמוד תורה כנגד כולם, והשיב אין זה עונש, אלא אדרבה זה הטוב ביותר לשלמותו.

אבל האדם מצד עצמו כשהבחירה בידו, תמיד צריך לבחור באופן היותר נעלה של "תלמוד תורה כנגד כולם", ואם "בית מדרש שוקק" מועיל לו, ודאי צריך לבחור בזה.

וכך גם השיב כשאמרתי לפניו את דברי רבינו המגיד רבי יחזקאל לוינשטיין זצ"ל, כי יש מגיד שיעורים שמפסידים תשעים אחוז שכר בגלל הכבוד. מיד אמר: אין זה אומר שאדם לא יחפש אחר הרבצת תורה וימעט בכבוד שמים, אלא רק יזהר שלא ירדוף אחר הכבוד.

אבל כשלא עלתה בידו להרביץ תורה, ידע שזה ה"לכתחילה" בשבילו, ויעריך את רום ערכו בהיותו עובד השם בהצנע לכת בנקיות.

ועד היכן הדברים מגיעים,

בשנת תשכ"ח נפטר רבי יעקב ספסל זצ"ל "הווישקער עילוי" שהתגורר בסוף ימיו במושב זקנים בני-יורק, ועסק בתורה כל היום, ובהלווייתו השתתפו מעט אנשים. והספידו רבינו הגר"מ פיינשטיין זצ"ל, וכה היו דבריו: יש שני מיני גדולי ישראל, יש גדולי ישראל שיש להם תלמידים למאות ואלפים וחיברו ספרים שכולם הוגים בהם והם מאירים את העולם בתורתם, ובהלווייתם משתתפים רבבות בני ישראל, אך לעומתם ישנם גדולי ישראל ששום אדם לא יודע מהם, ואין להם "שטעלע" - מעמד, ואף לא תלמידים, והם ותורתם מונחים בקרן זוית, אך הם ואורייתא חד הם. ושאל הגר"מ זצ"ל איזה גדול אוהב הקב"ה יותר, והרים הגר"מ זצ"ל את קולו ואמר: הנביא ישעיהו אומר, 'ואל זה אביט, אל עני ונכה רוח וחרד על דברי'. לא מדובר על עני בממון או על עני בדעת, אלא על גדול בישראל שלמד תורה הרבה ולא זכה להניק וללמד את אחרים, ואין לו שום מעמד ושום "שטעלע" והוא יושב בד' אמות של הלכה ולומד, הוא אהוב של הקב"ה. "הווישקער עילוי", מורי ורבותי, הוא אהוב של הקב"ה. [הדברים נדפסו בספר מגד גבעות עולם].

ובספרו 'דרש משה' בסוף פרשת דברים כתב הגר"מ פיינשטיין זצ"ל על רבי יעקב ספסל זצ"ל, שעליו וכיצא בו עומד העולם, כדכתיב: 'השמים כסאי והארץ הדום רגלי, ואל זה אביט אל עני ונכה רוח וחרד על דברי'. "הבטה" היא לקיים את השמים והארץ, והם המביאים את התועלת היותר גדולה לעולם. כלומר קיום העולם הוא זוקא על ידי אנשים כאלו שעובדים בנקיות.

ז. אלול תש"פ - מרומם בנקיות

אני לדודי

אנו זוכים השנה לאלול מרומם בנקיות שלא היה דוגמתו, ולא רק לנקיות של יחיד כרבי חיים עוזר במעשה הנ"ל, אלא לרוממות כלל בני התורה בנקיות. מצוות תלמוד תורה נעשית ביותר מאמץ, ואין לתאר את הנחת רוח לפניו יתברך מכך שאלפים רבים של בני תורה בישיבות הגדולות עלו אל הר השם לארבעים יום מבלי לצאת ממתחם הישיבה, בחורי ישיבות קטנות, תלמודי תורה, ותינוקות של בית רבן, רצים ללמוד תורה בשמחה, ללא שגרה סוחפת ותמיכה סביבתית נאותה, ומתמודדים מרצון עם "הכוני פצעוני". ולמה? "כי חולת אהבה אני!".

ודודי לי

המסכה עוזרת לנו למעט בדיבור, רחובות יותר נקיים, רבים יושבים בביתם ואינם יוצאים לעבודה במשרדים והמשכורת מגיעה אליהם בלי לצאת לרחוב, ועל כל זאת ועוד - 'תגל הארץ', ונכיר טובה לבוראנו.

הדברים נאמרו בשיעור מהגאון רבי יצחק דרזי שליט"א ונערכו ע"י אחד השומעים

שיעור חומש

על פרשת השבוע

משיעורי מרן הגאון רבי חיים פיינשטיין שליט"א

ראש ישיבת עמרת שלמה

פרשת נצבים וילך תש"פ

הלשון 'כל האלה הכתובה בספר הזה', הספר הזה היינו לספר דברים, ואמר דביחיד יהולו הקללות דפרשת כי תבא, אבל בפסוק כ' דמירי מקללת שבט, וזה השיב ציבור וכלל, וכמו שמצינו דעת ר' יהודה דטומאה הותרה בציבור גם בשבט אחד, וכן מצינו דשבט אחד שחטא בהוראת בית דינו מביא פר העלם דבר של ציבור, ובחטא של ציבור, עליהם הלה התוכחה דפרשת בחוקותי שנאמרה בלשון רבים, והיא הרי אינה כתובה בספר דברים, לכן נקט הלשון 'ככל אלות הברית הכתובה בספר התורה הזה', דהיינו לתוכחה הכתובה בפרשת בחוקותי. [ויעויין באדרת אליהו].

ואמר הדור האחרון וגו' והנכרי אשר יבוא מארץ רחוקה וראו את מכות הארץ החיה וגו'. ואמרו כל הגוים על מה עשה ה' ככה וגו'. (כ"ט, כ"א). צריך ביאור למה האריך הכתוב במה שיאמרו הגוים והנכרי אשר יבא מארץ רחוקה כשיראו את מכות הארץ ותחלוואיה, ומה הנפק"מ במה שהם אמרים.

ונראה לבאר דהנה אחר חטא המרגלים, כתוב בפרשת שלח שאמר משה רבנו אל ה' וזהמתי את העם הזה כאיש אחד ואמרו הגוים אשר שמעו את שמעך לאמר, מבלתי יכולת ה' להביא את העם הזה אל הארץ וגו' וישחטם במדבר, ומשום טענה זו ביקש משה רבנו ועתה יגדל נא כח ה' וגו' סלח נא לעוון העם הזה וגו', והקב"ה נתרצה בטענה זו וכדכתיב ויאמר ה' סלחתי כדברך, וכמו שכתב רש"י שם, כדברך, בשביל מה שאמרת פן יאמרו מבלתי יכולת ה'. ומבואר דטענה דחילול השם, מחמת מה שיאמרו הגוים, הוא פתח לסליחה ומחילה.

אשר לפי זה י"ל דזהו שאמרה תורה, דאמרו כל הגוים והנכרי שיבא מארץ רחוקה, שהעונש בא להם על אשר עזבו את ברית ה', ולא יהא חילול השם בדבר, וממילא לא יהיה כאן פתח למחילה וסליחה, בטענה דחילול השם מחמת מה שיאמרו הגוים, כמו שהיה בחטא העגל, ועל כן כאן לא יאבה ה' סלוח לו.

פרשת וילך

ויכתוב משה את התורה הזאת ויתנה אל הכהנים בני לוי הנרשאים את ארון ברית ה' וגו'. (ל"א, ט').

צריך ביאור דכאן כתוב דמסר את ספר התורה לכהנים, ולהלן בפסוק כ"ה כתוב ויצו משה את הלויים נושאי ארון ברית ה' לאמר, לקחו את ספר התורה הזה וגו', הרי דמסר את ספר התורה ללויים ולא לכהנים.

פן יש בכח איש או אישה או משפחה או שבט וגו'. ורביצה בו כל האלה הכתובה בספר הזה ומחה ה' את שמו מתחת השמים. והבדילו ה' לרעה שבטי ישראל ככל אלות הברית הכתובה בספר התורה הזה. (כ"ט, י"ז, כ').

יש לדקדק שבתחילה בפסוק י"ט כתוב 'הכתובה בספר הזה', ואח"כ בפסוק כ' כתוב 'הכתובה בספר התורה הזה', וצריך ביאור למה שינה הכתוב לשונו.

עוד צריך ביאור דאחר שכבר אמר הכתוב שימחה שמו מתחת השמים, כדכתיב וימחה ה' את שמו מתחת השמים, מה הוסיף הכתוב במה שאמר 'והבדילו ה' לרעה מכל שבטי ישראל', ומה יש להוסיף עוד אחר ששמו כבר נמחה מתחת השמים.

ונראה לבאר דשני הפסוקים, איירי משני עניינים שונים, דהנה קודם לכן בפסוק י"ז כתוב 'פן יש בכח איש או אישה או משפחה או שבט', והיינו דהכתוב מדבר הכא משני אופנים, אופן אחד של יחידים דהם איש, או אישה, או משפחה, דכולם הם יחידים, ועוד מדבר הכתוב כאן גם מאופן נוסף של שבט שלם, וכמו שכתוב בפסוק 'או שבט', והנה בשבט הרי איתא בנ"מ ככבא בתרא דף קט"ז ע"ב, דמירי דלא כלא שיבטא, וכן איתא בתורת כהנים פרשת בחוקותי על הפסוק וזכרתי להם ברית ראשונים אשר הוצאתי אותם מארץ מצרים, דנאמר בזה ברית על השבטים, ששבט שלם לא יכלה כולו.

אשר לפי זה נראה לבאר, דהנה לשון הכתוב בפסוק י"ט הוא 'כי אז יעשן אף ה' וקנאתו באיש ההוא', ומבואר מלשון הכתוב, דפסוק זה מירי מיחידים, וביחידים הקללה היא וימחה ה' את שמו מתחת השמים, אבל פסוק כ' דכתיב 'והבדילו ה' לרעה מכל שבטי ישראל', אשר מזה מבואר דמירי בקללה על שבט, ובשבט לא שייך קללה של מחיית שם דהרי גמירי דלא כלא שבטא, ועל כן בשבט הקללה היא שיזהבדילו ה' לרעה מכל שבטי ישראל וגו'.

ולפי זה גם מבואר שפיר החילוק, דבתחילה כתוב 'בספר הזה', ואח"כ כתוב 'בספר התורה הזה', דהנה בנ"מ במגילה דף ל"א ע"ב מבואר דהלוקה התוכחה של פרשת כי תבא, מהתוכחה דפרשת בחוקותי, דהתוכחה דפרשת כי תבא נאמרה בלשון יחיד, והתוכחה דפרשת כי תבא שנאמרה בלשון יחיד, מירי מחטאי יחידים, והתוכחה דפרשת בחוקותי שנאמרה בלשון רבים, מירי מחטאי ציבור.

אשר לפי זה יש לבאר, דבפסוק י"ט דמירי מיחידים, א"כ קאי על התוכחה דפרשת כי תבא שנאמרה בלשון יחיד, לכן נקט הכתוב

עוד צריך ביאור דנשיאת הארון היא מהעבודות שנמסרו ללויים וממשא בני קהת הוא, וכמו שכתוב בפרשת במדבר ונשא, ולא לכהנים, ואיך אומר כאן דהכהנים הם נושאי ארון ברית ה'. ונראה לבאר בזה על פי מה שכתב בהידושי מרן רי"ז הלוי דבדין נשיאת הארון יש שתי מצות, האחד מצוה לשעתה שנוהג עד בואם לבית עולמים, והוא מדין נשיאת המקדש, ועוד דין נשיאה לדורות שהוא דין בפ"ע של נשיאת הארון, והוא נוהג מעת שבאו לבית עולמים, ודין נשיאת המשכן הוא נמסר ללויים והוא מעבודות הלויים, אבל דין נשיאת הארון לדורות הוא ניתן לכהנים דוקא. ונמצא דבאמת גם לכהנים וגם הלויים הם נושאי ארון ברית ה', דבמדבר הלויים הם נושאי הארון, ומעת שבאו לבית עולמים

הכהנים הם נושאי הארון, ולפי זה יש לבאר דבאמת גם מסירת ספר התורה הייתה גם לכהנים וגם ללויים, דללויים נמסרה עד שיבואו לבית עולמים, דעד בואם לבית עולמים הלויים הם הנושאים את ארון ברית ה', ונמסרה גם לכהנים שהם יהיו נושאי הארון לאחר שיבואו אל בית עולמים, וזהו שכפל הכתוב הדבר שנמסרה ספר התורה גם לכהנים וגם ללויים, ושניהם נקראים נושאי הארון. ובזה יש לבאר שינוי הלשון שכתוב אצל הלויים שמישה אמר להם 'לקוח את ספר התורה הזה, ולא כתב כן אצל הכהנים, דאצל הלויים היה ציווי שיקחו השתא, משא"כ אצל הכהנים שהם השתא אינם נוטלים את ספר התורה, ורק לאחר זמן בעת שיבואו לבית עולמים הוא שיקהו.

יסוד התשובה - יעשה עצמו כאלו בו ביום נולד

מתוך דברים שנאמרו בשיחת חיזוק בכלל 'מדרש אליהו-אלעד' - אלול תשע"ט

כתוב בפרשת כי תבא שהקב"ה כרת ברית עם ישראל ואמר להם 'היום הזה נהיית לעם', וכתב רש"י בכל יום יהיו בעיניך כאילו היום באת עמו בברית. והנה יש להתבונן דאם אין נכנסים כל יום בברית, למה צריך שבכל יום יהיה בעינינו כאילו היום אנו נכנסים לברית. ובעל כרחך נלמד מזה שכן הוא באמת שבכל יום אנו נכנסים בברית, ובכל יום מתחדש הכריתת ברית, ולא רק שהיה זה כריתת ברית פעם אחת באותה שעה, ומאז ישראל כבר נמצאים בברית עם הקב"ה, אלא בכל יום מתחדש הכריתת ברית, ובכל יום ישראל נכנסים בברית זו עם הקב"ה, וכסדר נכרתת ברית מחודשת בין ישראל לקב"ה.

והגר"א באדרת אליהו כתב על הכתוב בפרשת נצבים 'לעברך בברית ה' אלוקיך ובאלתו אשר ה' אלוקיך כורת עמך היום' וכתב הגר"א 'היום, בכל יום ויום', הרי מבואר בדבריו כמו שביארנו שהכריתת ברית מתחדשת בכל יום ויום.

ויש להוסיף בזה, דזהו יסוד ענין התשובה, דהאפשרות לעשות תשובה הוא משום שכל יום הוא דבר העומד בפני עצמו, וכל יום אינו מצטרף לימים שלפניו, ואינו רק המשך וחשבון אחד עם הימים שלפניו, אלא יש בחינה שכל יום הוא גם עומד לעצמו, ולכן בכל יום יכול לחזור ולשוב אל השם, ואפילו אם בימים שלפניו כן היה בעל עבירה, מרגע זה ואילך יכול הוא לחזור ולעשות צדיק גמור, כי כל עת הוא חשבון בפני עצמו, וממילא אינו תלוי ואינו מושפע במה שהיה בימים שלפניו כן.

והנה רבנו יונה באגרת התשובה כתב 'אדם אשר פשע וחטא ובה לחסות תחת כנפי השכינה ולהכנס בדרכי התשובה, אשכילך ואורך בדרך זו תלך, ביום ההוא ישליך כל פשעיו אשר עשה, ויעשה עצמו כאלו בו ביום נולד, ואין בידו לא זכות ולא תורה, וזה היום תחילת מעשיו, היום יפלט ארחותיו שלא יטו מעגלותיו מדרך הטוב וכו', ואל יבהילוהו רעיוניו ולא יניחוהו לשוב כי יבוש מחטאיו, כי יחשוב איך אוכל להעזי פני ולשוב ואני חטאתי עויתי ופשעתי וכזאת וכזאת עשיתי עברתי ושניתי ושלשתי עד אין ספורות, ואיך אבא עוד לפניו כבושת גב כי ימצא כן בושתי לעמוד לפניו ואף איך ארמוס חצריו ואיך אשמור חוקיו, אל יחשוב כן, כי המסית יושב כזבוב במפתחי הלב, מתחדש עליו בכל יום, צופה ומביט להכשילו, ומשים לבו לעצה הרעה הזאת, רק יחשוב כי כן מידת הבורא ית' ידו פשוטה לקבל שבים'

והנה בחז"ל (מדר"ר בראשית כ"א, ו') דרשו מהכתוב 'ועתה ישראל מה ה' אלוקיך שואל מעמך וגו'' אין ועתה אלא תשובה. ושאל החפץ חיים בשלמא במה שכתוב 'ליראה את השם' נכלל גם תשובה, אבל היכן נרמז ענין התשובה בתיבת 'ועתה'.

ולפי דברי רבנו יונה יש לבאר דנרמז בזה יסוד התשובה, דדרך היצר הרע להסית את האדם מהתשובה בטענות איך יוכל להעזי פניו אחר שמלא סאתו בחטאים ועונות ופשעים ורבו עונותיו מנשא עצמו פשעיו מספר, והתשובה לזה כתב רבנו יונה שיראה את עצמו כאילו בו ביום נולד וזה היום תחילת מעשיו, ולפי זה אפשר לבאר דזה נרמז במה שכתוב 'ועתה', דהיסוד של תשובה הוא שאינו מביט על העבר ואינו חושב על מה שהיה כבר, אלא ברגע זה הוא כתינוק שנולד, ואם כן היסוד של תשובה הוא 'ועתה' שהוא נותן בלבו רק את מה שעכשיו ולא את העבר. אלא שבאמת יש להתבונן בזה, דאם אינו כנולד בו ביום ואין זה תחילת מעשיו, איך ישים עצמו כן, ואפשר דבאמת אינו כן אבל מכל מקום זהו עצה איך שיעלה ביד האדם לשוב בתשובה.

אמנם לדברינו נראה דאין זה רק עצה בעלמא, אלא באמת הוא כן, דאמנם הוא צריך כפרה ותיקון על העבר, אבל מכל מקום לגבי העתיד אין זה נוגע ואינו שייך, ומרגע זה הוא מחדש את מצבו ואת דרגתו ושב לדרך השם, וכל יום ויום הוא זמן העומד לעצמו, הוא עומד לעצמו מצד הכריתת ברית, וממילא גם לגבי קיום הברית ושמירת המצות הוא חשבון חדש וענין העומד בפני עצמו, ולגבי חשבון זה וקיום הברית המחודשת הוא כנולד מחדש והיום הוא תחילת מעשיו.

השיעור נדפס לעילוי נשמתו הטהורה של נפש נקי וצדיק מבני העליה המיוחדים ב'שה"ק
הבחור החשוב אהרון שמואל בן יבלחט"א רבי חיים זבולון גליק ז"ל

מגיד דבריו ליעקב

שיחות מוסר על סדר הפרשיות

כולל דברי חיזוק והתעוררות בענייני עבודת ה'

שנאמרו במקהלות על ידי

הגאון הגדול רבי **יעקב היים סופר שליט"א**

ראש ישיבת "כף החיים"

להערות והארות
ולהצטרפות לרשימת התפוצה
במייל:
8542164@gmail.com

פרשת נצבים - וילך

וקנאתו, רבצה בו כל האלה, מחה ה' שמו, והבדילו ה' לרעה, נורא נוראות. וצריכים להתבונן בזה להבין על מה הקצף החרון הגדול הזה, וזה נוגע במיוחד לימים האלה.

***

שלא להיות חלילה בכלל הקלות הנוראות

מזן המשגיח בעל האור יחזקאל זצ"ל, יש לו מאמר מיוחד לבאר את הדברים - הוא מסר אותנו בערב ראש השנה שנת תשכ"ט בישיבת פונוביץ' בבני ברק (נדפס בקובץ עניינים שנת תשכ"ט מאמר ז עמוד טו והלאה) - ונקריא כמה פסקאות מדבריו, כדי להבין ולדעת על מה הקצף והחרון העצום הזה, וחלילה שלא נהיה בגדר של אלה שהקב"ה כועס עליהם ולא יאבה ה' סלוח לו. וכדאי להתבונן בדברים.

העבודה הנדרשת להכנה לקראת ראש השנה

עוד כמה ימים, לא הרבה, כבר נעמוד בדין, ראש השנה מתקרב ובא, ובמה צריך האדם להתחזק בו לקראת יום ראש השנה, הדבר הראשון שצריך לדעת ביום הזה, לדעת משמעותו של היום, כי ייתכן כשחיים פשוט, כשאדם חי חיים פשוטים ורגילים במהלך הרגלו כל השנה יכול להיות שלא חשים את הדבר הזה, את משמעותו של יום ראש השנה. "אומרים אמנם המלך המשפט", האדם יכול להזכיר בפה שלו המלך המשפט, ושהוא שופט ושהימים הללו ימי דין כידוע, אבל בשביל שהדברים הללו יגיעו לתוך לבבו, שירגיש ויחוש וידע היטב משמעות הדברים, והלקח שצריך להוציא מזה למעשה, צריך עבודה. אך בלי עבודה מיוחדת, ייתכן ועוברים את היום הגדול הזה, יום ראש השנה, ביבשות, בלי לחלוחית הרגשה במהותו של היום, לא טעם את טעם החרדה של יום המשפט יום הדין, וזה עצמו צריך ליצור את הפחד הגדול ביותר, כי נורא הוא דבר כזה, ועל כן מהראוי להתפנות לדבר עם עצמו ולהשיב אל לבו מהותו של היום הזה, אי אפשר שזה ייקנה וייכנס אצלינו בלב בדרך מקרה ובדרך עראי, צריך האדם לקחת את עצמו בידיים, לשבת אם עצמו, לדבר אל עצמו, וכמו שרבינו יונה בספר שערי תשובה (שער ב אות כב) אומר, שצריך האדם לערוך מערכות ולחשוב מחשבות. להסביר לעצמו מה זה יום משפט, להרגיש את יום המשפט, ולהשיב אל לבו כי כל המתרחש בעולם נגזר ביום הזה, הכל נכתב בראש השנה, כל תנועותיו פרטיו מעשיו נזקיו ורווחיו, הכל, וכל אשר עבר עלי

אתם נצבים היום כולכם'

בעזרת ה' יתברך, נראה היום קצת מענייני הפרשה ומענייני ערב ראש השנה שלפנינו, וכמה עצות לקראת יום הדין הקרב ובא. פרשת השבוע פרשת נצבים, אתם נצבים היום כולכם לפני ה' אלהיכם, ראשים שבטיכם וזקנים ושוטרכם כל איש ישראל (דברים כט ט).

חומרת עונשו של העובר על הברית

וכאן משה רבינו ע"ה מזכיר ומתאר את הברית, מה יהיה איתנו, ולא אתכם לבדכם אנכי כורת את הברית הזאת ואת האלה הזאת. כי את אשר ישנו פה עמנו עומד היום לפני ה' אלהינו, ואת אשר איננו פה עמנו היום. כי אתם ידעתם את אשר ישבנו בארץ מצרים אשר עברנו בקרב הגויים אשר עברתם, ותרואו את שיקוציהם ואת גילוליהם עץ ואבן כסף וזהב אשר עמהם. פן יש בכם איש או אשה או משפחה או שבט, אשר לבבו פונה היום מעם ה' אלהינו, ללכת לעבוד את אלהי הגויים ההם, פן יש בכם שורש פורה ראש ולענה. והיה בשומעו את דברי האלה הזאת והתברך בלבבו לאמר, שלום יהיה לי כי בשרירות לבי אלך, למען ספות הרוה את הצמאה. לא יאבה ה' סלוח לו, כי אז יעשן אף ה' וקנאתו באיש ההוא ורבצה בו כל האלה הכתובה בספר הזה, ומחה ה' את שמו מתחת השמים. והבדילו ה' לרעה מכל שבטי ישראל, ככל אלות הברית, הכתובה בספר התורה הזה (דברים כט יד-כ).

חומר הקלות

קלות נוראות, בר מינון. אני לא זוכר אם יש עוד מקום בתורה שיש כל כך קפיידא מהשי"ת, לא יאבה ה' סלוח לו, יעשן אף ה'

ההרגל של העבירה

ובעלי המוסר אמרו ללמוד מזה, שהרבה פעמים אדם הוא דבר רע, ונפשו משתקצת מהדבר שרואה, זה מאוס בעיניו, מגעיל אותו, שיקוציהם, זה משוקץ בעיניו. אבל כיון שהוא רגיל בדבר, וחי עם זה, ממילא כבר זה לא משוקץ, של השתקצות הנפש ומאיסות מרובה, אלא זה נעשה בגדר גילוליהם, זה גם מגעיל אבל פחות מגדר משוקץ. והאדם עדיין ממשיך וחי עם זה, ממילא הוא מתרגל, עד שלבסוף יורד עוד דרגה ונראה לו עין אבן, וסופו של דבר זה יכול להתהפך לכסף וזהב. מתחיל בשיקוצים אבל כיון שחי עם זה, ודש' ורגיל בזה, כל חומר הדבר יורד ומתמעט בעיניו, עד שמשיקוצים מתהפך לכסף וזהב. אדם שחי עם איסור, הוא רגיל לעבור על איסור, על עבירה, לאט לאט נפשו מסתגלת לזה, עד שהעבירה הזו יכולה להתהפך אצלו להיות דבר חשוב מאד. כמעט מצוה. ובהמשך נראה עוד בענין הזה של כיון ששנה בדבר נעשה לו כהיתד.

במשך השנה שעברה, כזאת וזאת, הכל נגזר מראש השנה שעבר, ואם כן מה נורא היום הזה!

חובת ההתבוננות בפרט בימים הללו

מוסיף עוד המשגיח זצ"ל (שם בהמשך), "וביותר בזמן הזה, אשר משפט שמים מלא את העולם, משפט נורא מתרחש בעת הזו", ממש כך, בארץ ובחוצה לארץ, בכל פינה חווית בעולם, אם האדם קצת יסתכל ויתבונן יראה כמה יש משפט ה', כל מיני 'אסונות' כל מיני 'מקרים' שאף פעם לא היה כדבר הזה, כאן נהרגים, תובעים, 'תאונות דרכים' ותאונות מטוסים' וכו', כל העולם מלא במשפט ה', "ובעת כזו, ליום ביום הדין והמשפט, ולא להרגיש חומר היום, מי יודע לפרש משמעות דבר כזה, ומי יודע חומר דבר שכזה! ובודאי חובותינו להשתדל בכל כוחנו להרגיש המשפט שביום הזה, ולהכנס לבחינה של פחד הדין".

חששו של אברהם אבינו ע"ה שמא לא יזכה לעולם הבא

וכאן הוא מביא מאמר נפלא מאד מהגאון ר' איצלה בלאזר זצ"ל, "הגאון ר' יצחק בלאזר ז"ל בספרו כוכבי אור (בסוף ספר אור ישראל, מאמר ב), מביא מדברי חז"ל במדרש בראשית רבה (פר' מד ס"ד), "שאברהם אבינו ע"ה היה ירא שמא לא יזכה לעולם הבא", פלאות, תשאל כל אחד מאיתנו 'האם אתה בן עולם הבא?', יגיד לך 'בודאי, מה החקירות האלה... הרי משנה שלימה שנינו 'כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא' וכי אתה לא מאמין בזה?!... אבל אברהם אבינו ע"ה 'אברהם אוהב' (ישעיה מא ה) שמסר נפש על יחוד קדושת שמו יתברך, נפל לכבשן האש ועמד בעשרה נסיונות וכו', היה ירא שמא לא יזכה לחיי העולם הבא! מה הביא אותו לספק ולחשוש הזה? 'חשש שבניסים שנעשו עמו קיבל' את "שכרו", היה לו לאברהם אבינו ע"ה 'הוא אמינא' ומחשבה כזו, שמא בעבור הניסים שנעשו לו, בזה הוא אכל את עולמו וקיבל את שכרו בעולם הזה, כך אמרו רבותינו במדרש, "לפי שהיה אברהם אבינו מפחד ואומר, ירדתי לכבשן האש וניצלתי, ירדתי למלחמת המלכים וניצלתי, תאמר שנתקבלתי שכרי בעולם הזה, ואין לי כלום לעתיד לבוא", כך הוא חשש, 'הרי זרקו אותי לכבשן האש, וכל אחד אחר היה צריך להישרף, ואני נכנסתי ויצאתי. יצאתי למלחמה כנגד ארבעה מלכים אדירים וניצחתי אותם, אני לבדי ואליעזר המשרת שלי, ונצחתי את כולם. אולי הלילה אכלתי את עולמי?!'. ראה הקב"ה את החששות והדאגות הללו של אברהם אבינו ע"ה, "אמר לו הקב"ה, אל תירא אברהם אנכי מגן לך (בראשית טו א), וכל מה שעשיתי עמך בעולם הזה, חנינך עשיתי עמך, אבל שכרך מתוקן לעתיד לבוא", אל תדאג, אמנם היה לך ניסים, אבל קיבלת אותם בגדר 'מתנת חנינך', כל השכר הגדול מחכה לך, מתוקן ומזומן בעבורך לעתיד לבוא. רבותינו דרשו (בראשית רבה שם) 'אנכי מגן לך' (בראשית טו א) שהמילה 'מגן' בארמית פירושו 'חנינך', 'אסיא דמגן' (ב"ק פה), פירושו 'בחנינך'. עד כאן דברי רבותינו.

יכל אברהם אבינו ע"ה ללמוד מהניסים שלו להיפך בדיוק וצריך להבין כוונת רבותינו בדבר הזה, באמת זה פלא, הרי "לכאורה אדרבא, בניסים שנעשו עמו היה לו", לאברהם אבינו

ע"ה, "לראות שנשא חן בעיני השי"ת, ואם כן בודאי יזכה לעתיד לבוא", כשהתרחשו עם אברהם הניסים הללו, היה צריך ללמוד מזה אברהם אבינו ע"ה, עד כמה הוא אהוב אצל הקב"ה. אם ירדתי לכבשן האש וניצלתי, במקום לטעון ולחשוש שהוא אכל את עולמו, אולי להיפך, כיון שאני כל כך אהוב אצל השי"ת, זה עצמו מעיד ומלמד שאני אהוב כלפי שמיא, ולכן עשה איתי את החסד ואת ה'נס' הזה. והרי כשהוא קפץ לכבשן האש הוא קפץ בשביל קדושת השי"ת! אבל "אף על פי כן פחד אברהם כי הרי יתכן אופן אחר, יתכן שבניסים הגדולים הללו קיבל כל שכרו".

אי אפשר לשלם עבור חסד אחד שעושה השי"ת עם האדם

והביאור בזה, "כי מי יוכל לשלם עבור חסד שעושה ה' יתברך, הלומד" בספר "חובת הלבבות" ושאר ספרי מוסר הקדמונים, "יבין קצת דבר כזה, כמו שמבאר שם" בספר חובת הלבבות בשער הבחינה, "שאפילו כל זכויות אברהם אבינו אין בהם די לשלם עבור חסד אחד שעושה ה' יתברך עם האדם", ובחובות הלבבות שם מאריך בזה מאד מאד, שאפילו אם יהיה האדם בעל זכויות עצומות כמו שהיו לאברהם אבינו ע"ה, שהקנה לקב"ה שמים וארץ (סוטה ד), שהיה אברהם אחד בעולמו שמאמין בבורא, 'אחד היה אברהם' (יחזקאל לג כד), ושתל ונטע אמונה באלפי אלפים כדברי הרמב"ם (פ"א מהל ע"ז ה"ג), ולכאורה הזכויות שלו עצומות ונשגבות לאין קץ ולאין תכלית ולאין מספר, מלמד אותנו חובת הלבבות שעם כל זה, אפילו אם יהיה האדם 'מוקף ומלא בזכויות', עדיין אין בכל זה די לשלם 'חסד אחד' שעושה השי"ת עם האדם, אפילו לא חסד אחד, והאדם מוקף בחסדים לאין מספר יום יום. "ועל כן יש מקום שבניסים הנעשים עם האדם, מקבל כל שכרו".

מעשה בשעת פטירתו של רבי אליעזר הגדול

ומוסיף המשגיח זצ"ל (שם בהמשך) ומביא הרבה דוגמאות איך שגדולי רבותינו חכמי התלמוד היה להם את החשש ואת ה'יראה' מ'יום הדין'. "וכן מציינו בחז"ל הקדושים שפחדו שמא לא יזכו לעולם הבא, כמובא בגמרא מסכת "סנהדרין" (קא). על רבי אליעזר הגדול, הוא רבי אליעזר בן הורקנוס, שידוע מעלתו בתלמוד לאין מספר, בגמרא מסכת סוכה (כה). מובאר כל השקידה העצומה שהייתה לו, שמעולם לא קדמו אדם לבית המדרש, הוא הראשון שנכנס לשיבה, והוא האחרון שיצא, אף פעם לא שח שיחת חולין, לא הלך ארבע אמות בלא תורה ולא הלך ארבע אמות בלא תפילין, והיה מדוכא בייסורים. לא מציינו עוד תנא שהוכתר בתואר 'הגדול', רק רבי אליעזר נקרא 'רבי אליעזר הגדול'. ומובא בגמרא מסכת סנהדרין (שם), "כשחלה רבי אליעזר", רבי אליעזר הגדול היה חולה, "נכנסו תלמידיו לבקר", באו התלמידים שלו, של רבי אליעזר, שהרביץ תורה בישראל, וראו אותו את הרב'ה שלהם איך שהוא שוכב במיטה שלו מדוכא בייסורים, כל התלמידים שאהבו את הרב שלהם, וראו אותו במצב הזה, 'ספר תורה שרוי בצער', 'התחילו חן בוכים, ורבי עקיבא משחק', היה 'מחייך', היה 'שחוק' על פניו, כל התלמידים יושבים בחבורה, ורואים את הרב שלהם מתייסר, בוכים, אבל רואים את רבי עקיבא שחוק ומחייך,

"אמרו לו למה אתה משחק?", מה יש כאן מקום לצחוק ולשמחה, ולשמחה מה זו עושה (קהלת ב ב), הרי רבך המובהק בצער.

חששו של רבי עקיבא על רבי אליעזר הגדול

נענה רבי עקיבא, "אמר להם" נהפוך הוא, בשביל שהוא מתייסר בשביל זה אני משחק וצחק, "לכך אני משחק", מה הטעם? "כל זמן שאני רואה" את "רבי", רבי אליעזר הגדול, "שאיני יינו מחמיץ", היין שלו אף פעם לא החמיץ, "ואין פשתנו לוקה", כשהוא היה משרה את הפשתן במים תמיד היה מצליח, אף פעם לא נפסד 'הבאישי' והתקלקל, "אמרת, שמא ח"ו קיבל רבי עולמו", שמא כאן אכל את העולם שלו, "ועכשיו שאני רואה את רבי" רבי אליעזר "בצער", שיש לו ייסורים, והוא חולה, "אני שמח". דהיינו שרבי עקיבא - שהיה תלמיד מובהק של רבי אליעזר - כל פעם שהיה רואה אותו ש'הכל בסדר' אצלו, שהיין לא מחמיץ, והפשתן לא לוקה, היה רבי עקיבא חושש, 'שמא הרבה שלי רבי אליעזר הגדול אוכל את עולמו כאן בעולם הזה, אוי ואבוי, ורק עכשיו כאשר הוא רואה אותו מתייסר בחולאים ובייסורים, נרגע, מתחיל לשמוח. "חשש רבי עקיבא על רבי אליעזר הגדול שקיבל כל שכרו בעולם הזה, מאחר שראה שכל חייו בעולם הזה הם במנוחה, חשש שמא בזה קיבל שכרו, ורק עכשיו שראה שרבי אליעזר בצער, שמח".

גם על רבי אליעזר הגדול היה חשש שהפסיד את עולמו

זה באמת פלא פלאות למתבונן, איזה 'הוה אמינא' ואיזה 'מחשבה' זו! לחשוב על התנא האלהי רבי אליעזר הגדול - שקורות בית המדרש העידו עליו מי הוא היה (בבא מציעא נט: - שיש חשש שיאכל את כל עולמו, כל השכר הגדול המעותד לו לעתיד לבוא, כאן בעולם הזה? והתשובה היא, שאכן כן. כך מלמד אותנו רבי עקיבא.

'אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא'

ובאמת בגמרא שם אמרו, ששאל אותו רבי אליעזר, "עקיבא, כלום חיסרתי מן התורה כולה?", כך אתה חושב וחושד בי?! "אמר לו", כך השיב לו רבי עקיבא, "לימדנו רבינו כי אדם אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא" (קהלת ז כ).

החשש שהיה אצל אברהם אבינו ע"ה וכל שאר גדולי התנאים והאמוראים

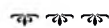
הרי לנו, גם אצל אברהם אבינו, גם אצל רבי עקיבא, גם אצל רב יהודה, וכן שאר גדולי התנאים והאמוראים, שהיה להם חשש שמא יפסידו ח"ו את חלקם לעולם הבא. אבל אנחנו... תשאל כל אחד, 'האם יש לך חלק לעולם הבא, ישיב לך, בודאי!'. כי הוא עשה כמה 'צדקות' והתפלל כמה 'תפלות'. עולם הפוך. גדולי התנאים והאמוראים בחללה וברעדה, ואנחנו רגועים, 'מתברך בלבבו שלום יהיה לי'.

במעשה אחד שלא כהוגן יכול האדם להפסיד כל חלקו לעולם הבא

אבל צריכים להבין מה הביאור בזה, "נשאלת השאלה, איך יתכן שאברהם אבינו ע"ה יקבל כל שכרו בעולם הזה, ולא יזכה לעולם הבא? וכן רבי אליעזר הגדול ושאר החסידים שחששו מכך". ויש כאן יסוד גדול ונורא, "ומבאר הגאון ר' יצחק בלאזר, כי יתכן שבמעשה אחד שלא כהוגן", אדם עושה מעשה אחד בחייו שהוא לא כהוגן, "מפסיד האדם חלקו", מעשה אחד קלקל את הכל. ואת הדבר הזה לימד אותנו שלמה המלך ע"ה, "חוטא אחד", פירושו, בחטא אחד (קידושין מ:), "יאבד טובה הרבה" (קהלת ט יח). בחטא אחד אדם יכול לקלקל ולהפסיד ולאכול את הכל.

'ציור' על עומק הדין

ואם הוא חוטא, "הרי כך היא המידה, ומשלם לשונאיו אל פניו להאבידו (דברים ז י), שלא לו שאינם ראויים לעולם הבא, משלם הקב"ה שכרם בעולם הזה, ויתכן שבמעשה חטא אחד, מביא האדם עצמו לידי מידה זו, שאינו ראוי לעולם הבא", ב'פעולה' אחת, חלילה, הוא יכול להפיל את עצמו להגיע למדרגה שהוא לא ראוי לעולם הבא, וממילא הוא כבר יכול לאכול את עולמו כאן בעולם הזה. "ויש לנו מזה ציור לעומק הדין, ועל כן חששו כל הגדולים מכך, ולא סמכו על גדלותם ורוב זכותם, כי חטא אחד יכול לעכב בעד כל זאתו".

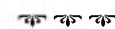

'מבשרי אחזה אלוה'

והמשגיח זצ"ל (שם בהמשך), מפרש את יסוד הדברים בזה, וביאור חומר הדבר שעל חטא אחד יכול להפסיד את הכל, ותחילה מקדים הקדמה, להקיש וללמוד מה'חיים הגשמיים' ומזה להסיק ולהקיש ל'חיים הרוחניים', זה כלל גדול בתורה, 'מבשרי אחזה אלוה' (איוב יט כו), צריך האדם מה'חיים הגשמיים' שלו ללמוד ל'חיים הרוחניים' שלו.

תאוה האכילה - הכרחי לקיום ה'גוף'

כדי שהאדם יחיה, "הנה מהו הדבר הנחוץ ביותר לנטיית הגוף לחיים?", צריך במיוחד שני דברים, דבר ראשון, "כח התאוה", והדבר השני זה בריאות הלב. מה הכוונה כח התאוה? "על ידי כח התאוה, מקבל הגוף את המאכל והמשקה הנדרשים לו, ומנצלם לתועלתו. אדם אשר אין לו את כח התאוה הזה של האכילה, לא יוכל לקבל בקרבו את המאכלים הנדרשים לצרכי קיומו, וממילא

חששו של האמורא רב יהודה

בגמרא מסכת חגיגה (טו:) הובא על האמורא רב יהודה, דתלי בעיבא דדשא וקא בכי, היה נשען על הדלת ובוכה, ושאל אותו הרבה שלו, שמואל, 'שיננא מאי קא בכית?', מדוע אתה בוכה? אמר לו, 'שמא ח"ו אין לי חלק לעולם הבא!'. והרי מדובר כאן על רב יהודה, האמורא המפורסם, שבתלמוד מובא עליו נפלאות לאין מספר, הרבה הפלגות עצומות [ראה מה שהובא בקונטרס מגיד דבריו ליעקב חלק מה (פרשת שופטים השע"ט, עמוד ט) ע"ש], כאשר היה חולץ את הגעל שלו, עוד לפני שהתחיל לבקש ולהתפלל כבר היה יורד גשם (תענית כד:). ועליו העיד רבו שמואל שהוא מלאך ולא בן אדם (נדה יג).

מאכלים המסוכנים ללב' ומאכלים המסוכנים לשאר איברים

אותו דבר גם לגבי דברים המזיקים, מאכלים לא בריאים, "והנה בחיי הגוף, גם אם הלב חזק ואיבריו שלמים, אם יאכל איזה שהוא מאכל המזיק ללב, אף אם כל מאכליו טובים, יזיק מאכל זה ללבו והרי הוא בסכנה, ולא תועיל לו מאומה בריאות לבו ואבריו וכל המאכלים הטובים שאוכל, אם אכל מאכל המזיק ללבו הרי הוא סם המות לו, כך צריך להבין גם בנוגע לחיי הנפש", אם הלב בריא חזק, אפילו אם האדם אוכל דברים לא בריאים ומזיקים, כל שאינם מזיקים ללב, הוא עדיין בגדר 'ח', אבל אם מאכלים אלו מזיקים ללב, אפילו אם כל שאר האיברים פועלים כמו שצריך, הוא בגדר של 'מצב סכנה'.

ה'חטא' פוגע ב'לב'

ביסוד הזה נבין מה שהקדמנו מקודם, "תמהים אנו, הייתכן שאברהם אבינו ע"ה, או רבי אליעזר הגדול' ושאר תנאים ואמוראים חששו שמא "לא יזכו לעולם הבא משום איזה מעשה חטא שיעשו", כך פתחנו ושאלנו, נגיה אדם עשה מעשה חטא, וכי זה כבר יאבד לו כל חיי העולם הבא שלוו? את כל הזכויות של אברהם אבינו ע"ה שאסף וריבה וקיבץ כל חייו לתורה ולאמונה, שהפקיר את עצמו לשתול תורה ואמונה בעולם, את כל זה חטא אחד יכול לקלקל? והתשובה היא: כן. "קשה לנו להבין דבר כזה", אבל תבין את זה מהחיים הגשמיים, "אולם נלמד מהגוף, אשר נוצר על אופן שישמש משל לנפש, מאכל אחד אשר יזיק לאבר אחד, אם אותו איבר הוא הלב, הרי הוא סם המוות לאיש הזה", אדם מבין את זה, יכול להיות שעל ידי אכילה אחת הוא חיסל ופגע והרעיל את לבו, והלב שלו בסכנה עד שיבוא לידי מיתה. "אם כן אל נתמה אם הוא כן גם בחיי הנפש", לכן אל תתפלא, "מעשה אחד אשר מזיק ללב, עלול לאבד כל חלקו של האדם, ואין מועיל בזה כל גדלותו וזכויותיו, המעשה הזה סם המוות הוא לנפשו! אמנם מעשה אחד", רק עבירה אחת, "אולם אם פוגע הוא בלב, ומחליש כח הלב, תפסד בזה כל חיות האדם!". כאשר זה פוגע בציפור נפשו של האדם, הרבה זכויות שיש לו, מפסיד אותם, לא יעזרו לו מאומה לעתיד לבוא, יקבל את חלקו עליהם כאן בעולם הזה.

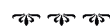
שלום יהיה לי - פגיעה ב'לב'

מה היא הפגיעה ב'לב'? זה מה שפתחנו בפרשה שלנו, פן יש בכם איש או אשה וכו', אשר לבבו פונה היום מעם ה' וכו', פן יש בכם שורש פורה ראש ולענה, ואומרת התורה: 'והיה בשומעו את דברי האלה הזאת, והתברך בלבבו לאמר שלום יהיה לי, כי בשרירות לבי אלך, ועל זה באה התורה עם קללות נוראות' לא יאבה ה' סלוח לו וכו' וכו', 'עונש שכזה', חמור כל כך, 'וכל זה משום אומרו שלום יהיה לי, כי שלום יהיה לי הוא הדבר המזיק ללב, וממילא משחית כל האדם', למרות שיש לו הרבה מצות ומעשים טובים, כי כאשר אומר 'שלום יהיה לי', הוא הדבר המזיק ללב, וממילא האדם 'אבוד' רח"ל. זה הפשט, וזה הביאור שעל חטא אחד יכול

לא יוכל להתקיים". אם אדם ח"ו חולה בחולי הזה, שאין לו 'תיאבון' לאכול שום דבר, סופו שימות ברעב. כי בשביל לחיות צריך האדם את התאוה לאכול ולחיות.

תאוה לזכות לעולם הבא - הכרחי לקיום הגשמה

כל זה בחיים הגשמיים, ומזה תלמד לחיים רוחניים. "כן הוא ממש בנוגע לחיות הנפש", צריך גם את 'כח התאוה', "עיקר גדול לקיומה הוא כח התאוה", ואיזה כח תאוה צריך לחיי הנפש? "שתהיה באדם תאוה לעולם הבא", שהתקוה והשאיפה לזכות ולחיות בעולם הבא' תהיה אצלו עיקר העיקרים, ב'חשק' עצום, בכל פעולה ובכל תנועה ובכל דיבור ומעשה הוא משתוקק שיהיה לו 'עולם הבא'. וכל אחד צריך שיחיה אצלו את ההרגשה הזו, את התאוה הזו. "וכמו שכתב במסילת ישרים (פ"א), סוד החסידות ושרוש העבודה התמימה שיתברר ויתאמת אצל האדם מה חובתו בעולמו, שהאדם לא נברא אלא להתענג על ה', ולהינות מזיו שכנתו", כך אומר הרמח"ל. מוסיף המשגיח זצ"ל, "על ידי התאוה לתורה ומצוות גדל האדם", "אוהב מצוות לא ישבע מצוות" (ויק"ד פ"ד כ"ב ס"ב, דברים רבה פ"ד ב"ב ס"ב, וע' מכות י.), אם אדם חסר לו את התאוה הזו לאסוף תורה ומצוות, להרבות בכמות ובאיכות, הרי שבהכרח הוא לא ישאר על מעמדו, הוא ירד עד שלבסוף ידעך וימות. כמו ש'חיי הגוף' צריכים את ה'רצון' ואת ה'חשק' הזה באכילה ושתיה' כדי שיקיימו את הגוף, הוא הדין בחיי הנפש' צריך את ה'כח' הזה ואת ה'רצון' ואת ה'בקשה' ואת ה'תאוה' לתורה ומצוות ועולם הבא. "על ידי כך אין עבודתו מלומדה, אולם בלעדי התאוה איך תחיה נפשו? ממש כשם שלחיי הגוף נדרש כח התאוה, כן הוא לחיי הנפש. בלעדיה הולך האדם במהלך טבעו והרגלו. ולא פשוט הוא לקנות תקוה זו. חושבים פשוט שיש לאדם תאוה לעולם הבא, אולם זו טעות, בלא עבודה על כך לא תמצא התאוה באדם". זה דבר ראשון.

בריאות הלב - לב הגשמי וה'לב' הרוחני

עוד מוסיף המשגיח זצ"ל (שם בהמשך), הדבר השני "ההכרחי לחיי הגוף", זה "בריאות הלב", שוב נדבר על החיים הגשמיים ומזה נלמד לחיים הרוחניים, יתכן שאדם בריא בכל גופו וכל בשרו, הידיים 'הרגליים' המעיים 'הריאות' וכו', וכל בשרו וכו', אבל אם חלילה איבר אחד 'לקוי', הלב' חולה, כבר אפשר לומר על האדם הזה שמצבו מסוכן. הגם שה'ידיים' וה'רגליים' וה'עניניים' וה'אחגניים' וכל הגוף בריא, אבל העיקר זה הלב', אם הלב' לקוי רפוי וחולה, כבר הוא במצב של סכנת נפשות. "גם אם כל האיברים בריאים ושלמים, אם ישנה איזו שהיא חלישות בכח הלב, כבר כל חייו בסכנה", כי מהלב תוצאות חיים (משלי ד' כג).

הוא הדין לחיי הנפש. אותו דבר בדיוק. "כן הוא גם בחיות הנפש, העיקר תלוי בבריאות הלב, ואם הלב נתקלקל ח"ו, כל מצבו בסכנה". יכול להיות שהאדם בכל הפרטים יהיה בסדר, אבל הלב' שלו, הלב' ה'רוחני' שלו לקוי וחולה, מצבו בסכנת חיים רוחנית!

להיות קלוקל ועונש גדול נורא ואיום כל כך, "על כן יתכן שתגזור התורה עונש נורא ואיום כזה עבור דבר זה בלבד", שאמר "והתברך בלבבו לאמר שלום יהיה לי", כי הוא פוגע בלב, "כי מה מונח באמירת שלום יהיה לי", מה השורש של הדבר? "חסרון הכרה במשפט שמים!", על זה הקפידה התורה כל כך, על זה הקב"ה כל כך כועס לא יאבה ה' סלוח לו, יעניש אותו עונש איום ונורא, כי יש כאן חסרון בהכרה במשפט של הבורא יתברך. לי לא יקרה כלום. אני אעבוד בשלום. הוא מפפק בחומר המשפט, לא חי אצלו הנקודה הזו שהקב"ה הוא 'אל שופט', 'מלך אוהב צדקה ומשפט'. אנו כבר עומדים בעשרת ימי תשובה, אומרים בתפלה 'המלך המשפט!', כולו 'משפט', ואדם שאומר 'שלום יהיה לי', הרי שחסר לו ההכרה וההרגשה הזו, וממילא זה "הוא מזיק גדול" שמביא על עצמו כל הקללות הללו, "וכך הם דרכי שמים, אף אם יהיה האדם שלם בכל", אבל חסר לו 'פרט' אחד, בלב, יהיה 'אבוד', הוא "יכול להפסיד הכל משום דבר אחד שאינו כהוגן, אם הוא מהמעשים הפוגעים בלב האדם!". זה היסוד הגדול שצריכים אנו ללמוד מהפרשה שלנו.

'בשרירות לבי אלך'

וכאן מוסיף המשגיח זצ"ל 'למעשה', "מה נואלו האנשים החיים פשוט", בלי להתבונן, בלי לקחת את עצמם לידיים, לעשות 'חשבון נפש', "ומתהלכים רגועים סמוכים ובטוחים על זכות תורתם", תשאל אותו, 'אתה מוכן ליום הדין?', אומר לך, 'הכל בסדר', הוא 'סמוך ובטוח', על מה אתה בוטח? יש לי זכויות, אני לומד תורה, קובע עיתים לתורה, משתתף בשיעורי תורה, לפעמים אני גם נותן צדקות וכו', וכי זה מספיק לעמוד ב'משפט'? קובע עיתים לתורה, מגיע לשיעורי תורה (וגם נדום בהם...), אבל "מה עם עמל בתפלה? ומה עם לימוד מוסר?". תשאל, 'למה אתה לא לומד מוסר? למה אתה לא מתעסק בספרי יראה?', יענה לך 'אני לא נמשך אחרי זה, כשאני קובע לימוד בפלפול, אני נהנה, אבל מוסר לא מושך את לבי', "מתרצים את עצמם, זה אינו מושך את לבי!", כך הם אומרים, אבל "הלא על זאת זעקה התורה", בדיוק על הנקודה הזו זעקה תורתנו הקדושה ואמרה, "והתברך בלבבו לאמר שלום יהיה לי, כי בשרירות לבי אלך", מה הכוונה "בשרירות לבי אלך?", מה הביאור בזה? "זהו בשרירות לבי אלך - כפי משיכת הלב אעשה", טבע האדם להמשך אחר מראה עיניו, ועל זה הקפידה התורה כל כך. הוא הולך כפי איך שנמשך הלב שלו. בלי להתבונן. "והיא אמירת שלום יהיה לי, כי אם לא היה האדם אומר שלום יהיה לי, כי בשרירות לבי אלך, לא היה מזניח עצמו לשרירות לבו, והיה משתדל להתלמד לצאת ממהלך נטיית לבו, לחיות בלא מוסר ועבודה בתפלה, ולחפש עצות לתקן עצמו ולהישאר רגוע, גם כאשר הולך הוא בשרירות לבו, הלא היא היא אמירת שלום יהיה לי!". מה שהלב שלך סוחב אותך אליו, זה מה שמעניין אותך. אבל מה שהתורה אומרת, זה לא מושך אותך. על זה יצא הקצף.

החובה שלא להתרגל לחיות 'בשרירות לבי'

מוסיף המשגיח זצ"ל (שם בהמשך), "כשם שבחיי הגוף צריך האדם להנהיג עצמו לתועלתו, ואם יאכל כל מה שיזדמן ויעלה ברצונו ודאי יזק במהרה", ועל כן, "הכרה לו לכיין אכילתו לפי הנדרש וראוי לגופו, ואם לא כן, לא יוכל להתקיים. כן הוא בחיי הנפש, לא

יתכן מצב של בשרירות לבי אלך! הכרה הוא לו להתלמד עצמו ולא לחיות כפי נטיית לבו, לכל אשר יטנו, ולכן האומר שלום יהיה לי כי בשרירות לבי אלך עונשו נורא".

מציאות האדם היא 'שלום יהיה לי' והחובה לתקן זאת ולעבוד על זה

זה ההכנה לראש השנה. 'הכרה במשפט'. להכיר היטב. זה קשה. "אולם כמה עבודה ויגיעה נדרשים כדי שלא יאמר האדם שלום יהיה לי, כי בטבעו אומר האדם כן, כמו שאמרו חז"ל, אדם הולך בעולמו וחושב דדיליה הוא, ודישתאר בגויה לדרי דר", כך לימדו אותנו רבותינו בספר הזהר הקדוש (פרשת נשא דף קכו סע"א), והמשגיח זצ"ל היה רגיל לחזור ולשגן את המשפט הזה, 'בר נש אזיל בהאי עלמא, והוא חשיב דדיליה הוא תדיר, וישתאר בגויה לדרי דר'. כך ההרגשה של כל אדם ואדם, שהעולם הזה זה 'שלו', והוא יתפוס את הכל בשבילו, והוא יחיה מאה שנה, מאתיים שנה, הוא אף פעם לא חושב 'בסוף יהיה משפט! צריך לשלם ולפרוע את הכל', אדם דוחה את המחשבות האלה מהראש. חושב דדיליה הוא, שאת הכל הוא יקנה. "הרגש האדם במהלכו הטבעי, הוא כי כל העולם שלו הוא, ואין קץ לחייו עלי אדמות, בהרגשו הטבעי לא מכיר האדם את יום המוות, וכל שכן לא משפט שמים, וכל מהלך טבעו אומר שלום יהיה לי כי בשרירות לבי אלך" רח"ל.

2. האדם נולד עם ידיים פתוחות ונפטר עם ידיים קפוצות

וכבר הזכרנו דברי רבותינו ע"ה, ידוע כי כך הוא מנהגו של עולם, כשאדם נולד, כשהוא בא לאויר העולם, ידיו קפוצות, סגורות. וכשמת האדם ידיו 'פשוטות', פתוחות. רבותינו ע"ה לא נתנו לשום דבר שישמש מעיניהם הקדושות, וכל דבר ודבר אשר ראו הם למדו להתבונן בו ולהוציא ממנו את 'המוסר' שצריך, 'לדעת חכמה ומוסר' (משלי א ב). שאלו והתבוננו, מה הסיבה לזה? אדם שלא מתבונן, לא היה לומד מזה שום דבר, 'כך טבע העולם'. אבל התנא האלהי רבי מאיר ידע מה ללמד מזה, וכמו שאמרו במדרש קהלת (פר' ה ס"ס ד): כשאדם בא לעולם ידיו הן קפוצות, כלומר כל העולם כלו שלי הוא, אני נחלו. כשאדם נולד כך טבוע בו הרגשה 'את הכל אני אאסוף אלי, את הכל אני אקנה...'. וכשהוא נפטר מן העולם ידיו הן פשוטות, כלומר לא נחלתי ולקחתי מן העולם הזה כלום. אפילו אסף ואפילו צבר ואפילו יש לו הון אדיר, וכי לקח את זה איתו? כלום לא יקח איתו. אפילו לא 'גרוש' אחד. מה כן לקח איתו? תורה מצוות ומעשים טובים. והדברים ידועים.

פטירתו של המשגיח בעל האור יחזקאל זצ"ל - 'נטל כל חמודות עולם והלך לו'

שמעתי מתלמיד חכם מופלג, ובזמן שהמשגיח ע"ה נפטר, שהיה פליאה רבת, המשגיח לא נפטר באופן הזה, אלא עם ידיים סגורות. היפך מנהגו של עולם. ואמרו, שבאמת המשגיח זצ"ל 'לקח את כל חמודות העולם הזה איתו, כמו שאמרו על שמואל הקטן (מסכת שמחות פ"ה ה"ז). בשעה שהאדם נפטר, יש אחד שבחיים חיותו, את כל הזמן שלו הוא הפסיד, הכל התבזבז לו לחינם, שום קנין רוחני הגון וטוב לא לקח איתו. אבל המשגיח ע"ה ניצל כל רגע ורגע מהחיים שלו, הוא השקיע בקנייני העבודה, השקיע בקירוב לבורא יתברך, השקיע ב'אמונה', השקיע בתורה, השקיע בתפלה, אם כן אחד כזה יש לו 'רכוש', הוא באמת יצא עשיר מהעולם הזה. 'נטל כל חמודות עולם והלך עמו'. אחד כזה באמת יכול להגיד 'אני זכיתי, אני אספתי, אני צברתי'. הפסוק אומר "טוב שם משמן טוב ויום המוות מיום הולדתו" (קהלת ז א), בשעה שאדם בא לעולם אין אתה יודע מה יהיה איתו, אף אחד לא יודע, אולי יהיה 'צדיק יסוד עולם', ואולי... לא בדיוק... אבל מתי מתברר אכן מי הוא ומה הוא? ביום פטירתו, בשעה שמסתלק האדם לחיי עד, רואים בדיוק לאיזה מחנה הוא היה שייך.

‘עבר אדם עבירה ושנה בה נעשית לו כהיתר’

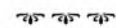
כאן מוסיף המשגיח זצ"ל עוד דבר נורא. "כאשר נזכור גם את דברי הגמרא עבר אדם עבירה ושנה בה, נעשית לו כהיתר, כאשר אדם עובר על דבר מפורש לאיסור ושונה בו, בטל הרגש האיסור בלבבו". לימדו אותנו רבותינו (יוסא פה), אמר רב הונא, כיון שעבר אדם עבירה ושנה בה, הותרה לו. שואלת הגמרא, הותרה לו סלקא דעתך? וכי איזה בית דין היתיר לו? אומרת הגמרא, לא שהותר לו ממש, אלא אימא שנעשית לו כהיתר. וכל אחד יכול לבדוק את זה אצל עצמו, אם יש איזה עוון שמימיו לא נכשל בו, יש לו רתיעה טבעית מלעשות את העוון הזה. הוא מפחד. אבל אם חלילה עשה את החטא הזה פעמיים שלוש, נעשה אצלו כאילו מותר לגמרי. יכול לעבור על זה עוד הרבה פעמים, ולא ירגיש שום 'חרדה' ושום 'חלחלה' מהדבר הזה. והדברים ידועים ומפורסמים.

עבר ושנה באיסור 'בשרירות לבי אלך'

ובשביל ולקנות חזרה את ההרגשה של ה'יראה' וה'פחד' זה נורא קשה, צריך 'עבודת חיים' ממש, כדי שהאדם יקנה בחזרה את ה'חרדה' מה'איסור'. "אם כן", באו ונעשה חשבון, "כמה עבר ושנה יש לאדם באמירת שלום יהיה לי, כל חייו עד שמתחיל לתקן עצמו חי הוא בהרגשה זו, בשרירות לבי אלך ושלום יהיה לי, אם כן מה רבה המלאכה הנדרשת לעקור דבר זה, ולהשריש בקרבו כי אין וויתור, והכל במשפט". על הכל נצטרך לתת דין וחשבון. ואת כל זה צריכים אנחנו לתקן.

חובת ההכנה לקראת יום הדין

ומסיים המשגיח זצ"ל, "יתכן אף לעבור ראש השנה ויום הכיפורים ולא תשתנה באדם הרגשת שלום יהיה לי. ומה גדול הפחד מדבר זה", כמו שהסברנו, שהחטא הזה יכול לאבד טובה הרבה, ויכול חלילה את כל עולמו לאכול כאן, ויבוא לעולם הבא 'כלי ריק', כי זה פגיעה בלב, "והדבר הראשון שצריך להכין עצמו לראש השנה הוא לצאת קצת מבחינה זו, ולהרגיש פחד בעת הדין, ובזה נזכה לכתובה וחתומה טובה".

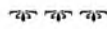
'הכרה במשפט'

ועל היסוד הזה של ה'הכרה במשפט', חזרו ולימדו אותנו כל בעלי המוסר (וכבר הארכנו על זה בכמה שיחות), מה יעשה האדם ויצא זכאי ליום הדין? איזה עצות תחבולות דרכים יאחז האדם לצאת זכאי ביום הדין? זו העצה ראשונה. שיבוא ל'משפט' ביום ראש השנה בהרגשה של 'דיבוננו של עולם, אין לי על מה להשען ולהסמך, רק על חסדך!'

'כל שנה שרשה בתחילתה - מתעשרת בסופה'

בגמרא מסכת ראש השנה (טז:) "אמר רבי יצחק, כל שנה שרשה בתחילתה - מתעשרת בסופה", מפרש רש"י (שם ד"ה שרשה בתחילתה), "שישראל עושין עצמן רשין בראש השנה, לדבר תחנונים ותפלה, כענין שנאמר תחנונים ידבר רש"י (משלי יח כג). וצריך האדם לקנות

לעצמו את ההרגשה הזו, לבוא עם ה'חלחלה' וה'חרדה' הזו, לבקש בתחנונים מהבורא ית"ש, 'תרחם עלי, תחוס עלי, אם לא רחמיך וחסדיך - אני לא רואה איזה זכות לעצמי להנצל!', 'בתחנונים ידבר רש"י. והגאון ר' ישראל סלאנט זצ"ל במכתבים שלו (מכתב ז עמוד גט) מדגיש הרבה ומעודד על הנקודה הזו.

'דלא יליף - קטלא חייב'

המשנה אומרת 'דלא יליף - קטלא חייב' (אבות פ"א משנה יג). אדם שאינו לומד, הרי הוא מחוייב מיתה (בר מינן). אדם חושב הכוונה היא אם הוא לא לומד בכלל, במקרה כזה 'קטלא חייב', אבל אם לומד קצת, מספיק. זה לא נכון. אם יכל היום הזה ללמוד שעה אחת, ולא למד באותה שעה, על השעה הזו יתחייב בנפשו. חייב מיתה.

על כל רגע ורגע יש חיוב 'קטלא חייב'

יותר מזה מפרש המשגיח זצ"ל (אור יחזקאל אלול עמוד יח), צריך לקחת את אותה שעה שיכל ללמוד תורה לא למד תורה, ולנתח אותה לנתחיה, ולפרק אותה לפרקים, ועל כל 'רגע' ו'רגע' מאותה 'שעה' יש את החיוב של 'דלא יליף - קטלא חייב', כמה רגעים יש בשעה, וממילא כנגד אותם רגעים התחייב בנפשו.

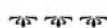
גדר תשובה על תפלה שלא בכוונה

וכך בכל פרט ופרט. אדם מתפלל תפלה שלא כהוגן, בלי כוונה. בא ועושה תשובה על זה. אומר 'דיבוננו של עולם, היום התפללתי שלא בכוונה'. זה לא מספיק. צריך לפרט. כמה פעמים הזכרת שמות הרו"ה בלי כוונה? כמה ברכות זרקת מפך בלא כוונה? וכן על זה הדרך. (אור יחזקאל שם).

על ידי התבוננות זו יבוא לידי פחד מיום הדין

על כל פעולה ופעולה, על כל תנועה ותנועה, את הכל צריך לקחת בחשבון, לא באופן כללי, 'היום לא למדתי מספיק', אלא צריך לפרש, כמה שעות יש ביום, וכמה דקות יש, ועל כל דקה ודקה חייב מיתה וכו', ועל ידי זה באמת מתמלא ב'חרדה', על מה יסמוך ועל מה ישען, 'רחום וחנון אין לנו אלא לברוח ממך - אליך. [כדברי רבי שלמה ך גבירול ז"ל בפיוט הנורא והנפלא "כתר מלכות", וכן הוא בפירוש המשניות לרמב"ם ז"ל ראש השנה (סוף פ"ד ע"ש)]. אין לנו להשען רק על טובך וחסדך'. כשאדם נכנס בהרגשה וב'חרדה' הזו, שכל כלו תלוי בבורא ית"ש, כבר יש 'תקוה' לישועה.

זה הדבר הראשון שצריך לקנות. לא להכנס בהרגשה של 'שלום יהיה לי'. אוי לו ואבוי לנפשו. והמשגיח זצ"ל חזר על היסוד הזה בהרבה שיחות שלו. וזה העצה לבוא מוכנים לקראת יום הדין 'ראש השנה' הקרב ובא. ה' יהיה בעזרונו, ונזכה לקיים הדברים, ונזכה לשנה טובה ומבורכת, ברוך ה' לעולם אמן ואמן.

מתוקים מדבש

נטפי לקח מפרשיות השבוע
מאת הגאון רבי **יעקב ישראל הכהן בייפוס** שליט"א
בעל מחבר "ילקוט לקח טוב"

"אני לדודי" - זהו "ובחרת בחיים"

ימי "אני לדודי ודודי לי" בעיצומם, וכמעט נושקים כבר עם יום המלכת ה' - יום ראש השנה. ובעמדנו ניצבים על המסילה המרוממת הזו, מצטרפת הקריאה של חיבה "החיים והמוות נתתי לפניך... ובחרת בחיים!" ומשתלבת באופן נפלא בעבודת האלול בואכה ראש השנה. הכיצד?

נקדים תחילה ציטוט מאיגרת נחמדה ששיגר אב"ד קוממיות הגר"ב מנדלסון זצ"ל לילד בגיל ה"בר מצוה": ימי אלול התחילו. איתא בספרים הקדושים שראשי תיבות "אלול", הוא "אני לדודי ודודי לי". והנני לבאר לך הכוונה בזה. אצל ילד קטן, התשובה "אני רוצה" מורגלת בפיו. ובאם שואלים אותו מדוע אתה רוצה, יש לו תירוץ אחד: "אני רוצה!"

זאת אומרת שלדעתו אין צורך בנימוקים ובהסברים, די בכך שה"אני" רוצה. הילד אינו מבין שצריכים להתבייש בכך שאין טעם לרצון, ודי לו בזה שהוא רוצה, אבל כאשר מתחילים קצת להבין, מתביישים בזה.

ובאמת צריכים לא להתחשב כלל במה שה"אני" רוצה, עלינו להתחשב רק במה שצריכים לעשות על פי התורה הקדושה, דהיינו רצונו של הקב"ה. זה מה שאמרו חז"ל (אבות פ"ב) "בטל רצונך מפני רצונו". אמנם בעוונותינו הרבים אנו לא מבטלים לגמרי את ה"אני", וכדי שלא להתבייש אנו אומרים טעמים שונים על כל דבר.

בחודש אלול אנו מחנכים את עצמנו למסור את ה"אני" לדודי, ה' יתברך, דהיינו שה"אני" ירצה רק את מה שה' יתברך רוצה. ובשכר זה נזכה ל"ודודי לי". כלומר, ה' יתברך ימלא את רצוננו. עכ"ד.

הדברים התמימים והפשוטים האלה, מעמידים אותנו בפני המשמעות המעשית והיום-יומית של הציות לקריאה המתמדת "ובחרת בחיים". שכן אם נתרגם קריאה זו לאור ההבנה ב"אני לדודי", יוצא שבכל נסיון קטן או גדול מונחת לפנינו הברירה בין עשיית

הרצון השפל התאווני המחושק (תרתי משמע), לבין קיום רצון בורא כל העולמות!! או "אני" הנתמך והנדחף ע"י היצר הרע ותאוות הגוף, או "דודי" המיוצג בלבנו ע"י היצר הטוב ורצון נשמה.

אם רק נפקח את עיני השכל, נבחין מיד עד כמה מגוחכת ומשוללת ההתלבטות הזו, אשר בה אנו נתקלים השכם והערב ממש. התבוננות זו תגלה לנו עד כמה ה"אני רוצה" הילדותי עדיין מושל בנו. עם השנים "קישטנו" אותו והסתרנו אותו מתודעתנו, אך הוא עדיין בשלו.

"אני לדודי" בא לעורר אותנו לצקת ל"אני" שלנו את התוכן הנכון והאמיתי אשר התורה מלמדת אותנו, ולהפוך את מגמת ה"אני" שתונחה אך ורק ע"י רצון "דודי". אדרבה, הדחף הגדול למילוי רצון ה"אני", ניתן לנו ע"י הבורא כדי שנשתמש בכח האנוכיות, להליכה לאור "אנוכי ה' אלוקיך", זהו "ובחרת בחיים".

המשגיח דפוניבז' הג"ר יחזקאל לוינשטיין זצ"ל, אמר יסוד נפלא בענין יכולת הבחירה של האדם. מקובל לחשוב שכל מעשה שעושה אדם גדול, זהו מעשה גדול. ולעומת זאת כל מעשי אדם קטן, הם קטנים. אולם הפסוק מלמדנו שלא כך הם פני הדברים. "העידותי בכם היום", בכל מצב שיהיה, בין אם מדובר באדם גדול ביותר ובין אם בקטן ושפל ביותר. בכל מקרה "נתתי לפניך הברכה והקללה, ובחרת בחיים". הבחירה בידך אם הינך רוצה אתה יכול לעשות מעשה טוב, ואם תעשהו כראוי זה יהיה מעשה גדול! ואין זה תלוי כלל במדרגתך. אבל אם תעשה מעשה בלי מחשבה, אפילו אם אתה אדם גדול, זה יהיה מעשה קטן. הבחירה בפני כל אדם ובכל מצב.

הגר"י בלאזר זצ"ל כותב ב"כוכבי אור", שהעצה היעוצה בענין "ובחרת בחיים", היא להתבונן ולהבחין בין האושר של גורל החיים, חיי העולם הזה וחיי עד עם עדן ויקר נצח, לבין מרירות של גורל המוות עם השפטים הנוראים, אז תבין יראת ה' ותבחר בחיים לאהבה את החיים הנעלים לאורה ולדבוק בה.

"ברוך אלקינו שבראנו לכבודו והבדילנו מן התועים ונתן לנו תורת אמת", שעל ידה נשכיל ונוכל להרים את קרנו של ה"אני" השפל. וככל שהוא יותאם לרצון "דודי", הבורא יתברך, נתקשר יותר ויותר ל"וחיי עולם נטע בתוכנו". וככל שנכיר באושר הגלום ב"חיי עולם" מחד, ובשיפלות וברדידות שבחיים המונחים על ידי ה"אני" שלא לדודי, ננצח בעז"ה במלחמה הגדולה ונקיים תמיד "ובחרת בחיים".

שתי בחינות בתשובה

דברי כיבושין

הרמב"ם בהלכות תשובה (פ"ג ה"ד) מביא שנהגו כל בית ישראל "להרבות בצדקה ובמעשים טובים ולעסוק במצוות מראש השנה ועד יום הכפורים יתר מכל השנה, ונהגו כולם לקום בלילה בעשרה ימים אלו ולהתפלל בבתי כנסיות בדברי תחנונים ובכיבושין עד שיאור היום".

המנהג לעסוק בדברי תחנונים באותם הימים המפורשים בעיקר בגמ' כימי תחנונים ולהאריך בדברי כיבושין כל הלילה עד שיאיר היום, שהם דברים שכובשים את לב האדם ומושכים אותו לשוב בתשובה, כמו שפירש"י (תענית טו) "לשון עצירה כמו מכבש, שכובשין את הלבבות להחזירם למוטב". המשנה בתענית אומרת שבתעניות האחרונות על הגשמים היו מוציאים את התיבה לרחובה של עיר והזקן שבהן אומר לפניו דברי כיבושין, נתבונן באותם דברי כיבושין שנתפרשו בדברי המשנה "אחינו, לא נאמר באנשי נינוה וירא אלוקים את שקם ואת תעניתם, אלא 'ירא האלוקים את מעשיהם כי שבו מדרכם הרעה' (יונה ג ט), ובקבלה הוא אומר 'וקרעו לבבכם ואל בגדיכם' (יואל ב יג)". יש כאן כמה דברי תימה, האיך יתכן שהמשנה הכתיבה לזקן נוסח קבוע לומר בכל פעם את אותם דברי כיבושין. פלא נוסף יש בדברי המשנה, דהמשנה מביאה פסוק נוסף מהנביא יואל אותו יש להזכיר בדברי הכיבושין ואומרת "ובקבלה הוא אומר וכו'", ולכאן הפסוק הראשון שהובא נאמר אף הוא באותה הקבלה, נביא יונה שמופיע בספר תרי עשר.

שתי בחינות של תשובה בדברי התורה והנביאים

והנה לכשנתבונן באותם שני פסוקים נמצא שענינים שונה ונראים כתרתי דסתר. הפסוק שבנביא יונה בא להורות שיעקר התשובה תלויה בתיקון ושינוי המעשים - "ירא האלוקים את מעשיהם כי שבו מדרכם הרעה". וכך היה הגר"ס זיע"א מעורר שעד הרגע האחרון בשעת נעילה האדם אמור לערוך תכנית לתיקון המעשים שלו [ובלשונו קורא לזה "פלן" שתרגומו תכנית אב במקום שדרוש פתרון מורכב]. מאידך, הפסוק שמביא מהנביא יואל אינו מגדיר כלל את המעשה כעיקר, אלא אדרבה אומר ששינוי הלב והרצון הוא המכוון ולא המעשים - "וקרעו לבבכם ואל בגדיכם". וא"כ שונה פסוק זה מאנשי נינוה שמפורש בהם שראה האלוקים את מעשיהם והמעשה הוא לעיכובא.

ונראה הצעת הפשט במשנה, שמניחה יסוד לדינא. בכל פעם שנאמרים דברי כיבושין על ענין התשובה אי אפשר בלי לעמוד על שתי נקודות בתשובה, שהם ב' ענינים והא בלא הא לא סגי, דכל אחת מעכבת את זולתה. התשובה האחת נלמדת מהמפורש באנשי נינוה שהיא תיקון המעשה, הכוללת את שינוי ההתנהגות השלילית ותיקון המעשים כולם. התשובה הנוספת היא התשובה הפנימית תשובת הלב. יש כמה וכמה הבדלים בין התשובות

הללו, וישנם קלקולים שונים שבאים כאשר מערבבים את שתי התשובות.

בתורה ובנביאים ובכתובים התשובה משמשת בשתי לשונות, שהם שני מושגים שונים של הפועל "תשובה". התשובה טעונה ביאור והבנה, ממה שבים, מאיפה שבים ולאן. התשובה מהדרך הרעה הזכרה כמה פעמים "כי שבו מדרכם הרעה" "שובו שובו מדרכיכם הרעים" (יחזקאל לג יא) "יעזוב רשע דרכו ואיש און מחשבותיו" (ישעיה נה ז), בני אדם עושים מעשים לא טובים ומזניחים את עצמם, הן אלו החוטאים בעזות מצח הן החוטאים בלצון ובקלות דעת, ועליהם לשוב מדרך החטא, בדומה לאדם שהלך בדרך ובהגיעו לפרשת דרכים פנה לדרך לא טובה, אומרים לו - לא זו הדרך ולא זו העיר, עליו לחזור וללכת בדרך אחרת. תשובה כזאת יכולה להיות גם אצל צדיק, אף אחד לא נחשד שהולך בדרך החטאים שהיא מפולשת, אך בתוך הדרך הטובה יש מיני שבילים של ארחות עקלקלות שבהם מזניחים פרטים חשובים בעבודת השם. יש שלא שמים לב לניצול הזמן לתורה, ויש שלא אכפת להם תפילות וברכות. יש אנשים שבכל עניניו בין אדם לחבירו מוצאים רק איך הזולת נוהג שלא כראוי כלפיו ואינם רואים כלל נגעי עצמם, ויש שאינם משקיעים בדקדוק הלכה, וכן בעוד תחומים רבים שמתרגלים שלא לטפל בהם, עד שלפעמים ניתן למצוא סתירות רחבות בבני אדם שהשקיעו מאד בחלק אחד ובחלקים אחרים לא נגעו כלל ונוהגים בהם כפחותים ממש. אך יש תשובה אחרת בלשון המקרא והיא התשובה שחייבים לחזור ולהתקרב להקב"ה, כמו שאדם מתפייס עם חבירו כך יש לשוב אל הקב"ה, כלשון הנביא "שובו אלי ואשובה אליכם" (מלאכי ז ט).

תשובה עד ה' ותשובה אל ה'

המתבונן בפרשיות התורה ימצא לשון כפולה של תשובה - יש לשוב עד ה' ויש לשוב אל ה'.

אדם שעומד במקומות רחוקים, ואינו מוכן ומתאים לשמש כעבדא קמיה מריה לפני הקב"ה, צריך לבוא ולהעמיד את עצמו לפני הקב"ה לעשות את רצונו, וזאת תשובה עד ה' - אל המקום המתאים והנכון כלפי הקב"ה. מלבד זאת עליו לשוב אל ה' וכפי שיבואר.

הנביא הושע אומר "שובה ישראל עד ה' אלוקיך כי כשלת בעוונך", ומוסיף "קחו עמכם דברים ושובו אל ה'" (הושע יד ב-ג) - עליכם לקחת דברים עם הקב"ה ולדבר איתו. כעין זה נאמר בנביא יואל "וגם עתה נאם ה' שובו עדי בכל לבבכם, ובצום ובכבי ובמספד" וממשיך ואומר "וקרעו לבבכם ואל בגדיכם ושובו אל ה' אלוקיכם" (יואל ב יב-יג). שתי התשובות הללו הן שתי מהלכים של עשיה שיש לזיזר מלערב ביניהן. התיקון המעשי והסדרת מהלך החיים כתקנו בהסרת הקלקולים, מיוחדים לעשרת ימי תשובה כמו שדרשו חז"ל (פסיקתא רבתי מ) על מאמר הנביא ישעיה

"רחצו היזכו הסירו רוע מעלליכם מנגד עיני חדלו הרע. למדו היטב דרשו משפט אשרו חמוץ שפטו יתום ריבו אלמנה" (ישעיה א טו-טז) - "תשע מידות כתב כאן כנגד תשעה ימים שבין ר"ה ליום הכיפורים". יש שלוקחים את התעוררות הלב והרגשות הימים הנוראים וחושבים שזאת התשובה המעשית, ויש שיכניסו את התשובה המעשית אל תוך אותם התעוררויות בקבלת קבלות גדולות. אך כמעט סגולה בדוקה היא שעם כל המתח הפנימי א"א לעמוד בקבלות, דמתוך חומר שהחמרת עליהם בתחילתם הקלת עליהם בסופם. אם הקבלות נעשו תחת הרגש הגדול של התשובה של הימים האלו, שבהם אדם רוצה לזכות בכפרת יום הכיפורים ומרגיש את ההכרח של התשובה, וכמו כן נמצא ברוממות המיוחדת של הימים הנוראים, ואח"כ אינו עומד במקום הזה ונסתלקו ממנו כל ההרגשות הגבוהות, שוב אין יכול לעמוד בקבלות שקיבל. העבודה המעשית דורשת את כישרון המעשה כפשוטו, האדם צריך לעמוד עם מבט ריאלי לפי מה שמכיר את עצמו, אינו הולך בגדולות ונפלאות ממנו ובוחן כיצד לשנות ולתקן. עליו לקיים בעצמו "נחפשה דרכינו ונחקורה" בכדי לדעת ולהכיר היכן המחדלים שלו, ולשנות את הדברים החמורים שמוצא בעצמו. מי שיאמר שבהכל הוא לא בסדר, על זה אמרו 'תפסת מרובה לא תפסת'. כאשר הולך האדם בדרך זו, הקב"ה אינו מזניח אותו והוא זוכה למה שאמר דוד המלך במזמור [שיר של יום הכיפורים למנהג הגר"א] "אשכילך ואורך בדרך זו תלך איעצה עליך עיני. אל תהיו כסוס כפרד אין הבין במתג ורסן עדיו לבלום, בל קרוב אליך" (תהילים לב ח-ט). זאת הבחינה הראשונה של התשובה, וזהו השלב הראשון של הזהירות בספר מסילת ישרים, וצריך לידע שיש ולפעמים שהתשובה נעשית גם היא כסוס כפרד אין הבין, והאדם צריך להכיר את המלחמות שהוא מצוי בהם בימים אלו ואת המלחמות של כל ימות השנה, ועליו לראות איך יהיה אחראי וזהיר בדרכיו לשוב כראוי.

התשובה המעשית

יש אנשים שהתשובה המעשית קלה להם, דהיינו שעצם התשובה היא שינוי שמצריך מאמץ אולם הפעולות הנדרשות מהם ברורות וידועות ומוכנים לכך. [דוגמא לדבר שמעתי מאדם שהיה בתחתית המדרגה ואף היה שותף לפושעים גדולים, זוכה לחזור בתשובה כשנתפס, והשוטר שתפס אותו הציל אותו כשהעביר אותו למקום מגורים אחר ופתח שם חיים חדשים. זהו דרך תשובה מעשית שאדם עוזב דרך חטאים ושב מדרכו] רוב הראשונים דיברו על תשובה כזאת, שבה נתבעים מהאדם דברים ברורים מעשיים. ההסתבכות של האדם מתחילה כאשר "עוון עקבי יסובני", המחדלים אופפים את חייו בתמידות, אין מנוס מפניהם לפתוח דרך חדשה וחיים אחרים בלעדיהם, היות ואינם תלויים בדברים חתוכים. ישנם הוראות היתר רבות, וצדדים נוספים לכל מעשה של האדם, ו'שגיאות מי יבין מנסתרות נקני', ההתמודדות קבועה ותמידית. וכן מחלק הרמח"ל במס"י בין זהירות מחטאים ברורים, לנקיות בדברים דקים. בכל נושא יש התמודדויות שתלויות בשינוי חתוך וברור, ויש התמודדויות שאינם מוגדרות. דוגמא לדבר, מי שיש לו קושי בשמירת העיניים יכול להיזהר ממקומות ידועים שבהם יש נסיונות קבועים, אבל יש את ההליכה בדרך הרגילה שמצריכה מחשבה אחרת. מתוך כך מצוי שכאשר אדם נמצא בזמנים של ערנות גבוהה, הוא רואה את כל עוונותיו או לכה"פ רובם, מבחין בהם ומכיר את חסרונותיו, אבל אח"כ המציאות משתנה ומה שהבחין וידע נעלם

בתהום השכחה, ולזה לא יעזרו תזכורות שונות. ועליו להתבונן ולראות איך הוא עולה ממדרגה למדרגה, ממשיך ומתקן את מעשיו בצורה נכונה ומושכלת. גם כשאדם נמצא בדרגה גבוהה של "לב טהור ברא לי אלוקים" הוא זקוק ל'רוח נכון' שתתחדש בקרבו להחזיר את הכוחות שלו למקום החיובי שיעמדו במצבים אחרים. ובאמת להשלמת עבודת התשובה ניתן לנו חג הסוכות לעבודה זו שמחברת את הרמה הגבוהה שמגיעים אליה ביוה"כ עם ימי החולין הבאים לאחריהם, כדרך שהיו החסידים הראשונים שוהים שעה אחת אחר התפילה כדי לחבר את המקום הגבוה של התפילה עם חיי החול. חובת התשובה המעשית היא לעיכובא, אך אין נדרש מהאדם אלא לעשות מה שבידו וזוה 'תפסת מועט תפסת' וכמו שכתב במשנ"ב (סי' א סקכ"ג) דע"ז אמרו "אחד המרבה ואחד הממעט ובלבד שיכוין ליבו לשמים".

התשובה הפנימית

אמנם התשובה הפנימית היא תשובה אל ה'. תשובה זו היא בחינה של הרצון הפנימי של האדם, שיתאר לעצמו את כל הרצונות האמיתיים שלו. התשובה הזאת היא כאשר יעמוד האדם לפני הקב"ה, יודה ויאמר שהוא מתחרט על כל המהלך של הטעויות שנמצא בהם, ואינו חפץ כלל בכל העבירות שלו. הוא מברר לעצמו שהמצב של החיסרון וההפסד אינו לרוחו כלל, ואילו היה יכול לא היה חוטא מעולם, והיא תשובה פנימית של הלב והרצון. כך מגדיר רבינו יונה תשובה כזאת ואומר "והיא התשובה אשר תבוא מדרך טוהר הנפש וזכות שכלה, כי לפי שכלו וכפי אשר תפקח עיניו ירבו ויעצמו במאד מאד יגונו ברעיונו על רוב עונו, כמו שנאמר "כי לא לעולם אריב ולא לנצח אקצוף כי רוח מלפני יעטוף ונשמות אני עשיתי" - ביאורו, כאשר יעטוף ויצטער הרוח שהוא מלפני כי הוא מן העליונים, ויעטפו נשמות אשר אני עשיתי, לא אריב עוד ולא אקצוף, כי איך לא אחון וארחם על נפש יקרה אשר הוא מלפני ונשמות אני עשיתי, על כן יקל העון כפי אשר תכבד העבודה והאנחה עליו, כי היגון יבא מאת טוהר הנשמה העליונה, ונרצתה בזה יותר מאשר תרצה ברוב יסורי הגוף ומכאוביו" (שערי תשובה ש"א יג).

ההכרח של ב' הבחינות

וא"כ ב' הבחינות של התשובה נצרכות ומעכבות, ועל שתיהן קורא הזקן אל העם בדברי כיבושין, ואומר להם שאינם יכולים לצאת ידי חובה בלי התשובה המעשית, כמו שמצינו באנשי נינוה שנאמר עליהם "וירא האלוקים את מעשיהם כי שבו מדרכם הרעה". על תשובה זו נסדרו בדורות האחרונים כמה דרכים איך לשוב תשובה קלה ולהצליח לתקן את ה'עוון עקבי יסובני', וכיצד להתייצב על דרך טובה, אם זה בתשובה בבחינות הקלות (הגר"ס) או לעשות תשובה שלמה על חטא אחד כסימן לבאות, ועוד דרכים לשוב בתשובה המעשית וכל אחד ואחד מחויב 'כל אשר תמצא ידך לעשות בכחך עשה' לשוב לפי דרגתו.

הבחינה השניה היא תשובה מושלמת על כל החטאים שאין עליה שום ויתור. בתשובה זו מתוודים ביום הכיפורים על כל החטאים, ובה האדם מנקה את הרצון שלו מכל החטאים. בתשובה זו האדם מברר את ה'אני' הפנימי שלו והחטא שלו על כל העבירות וגם אלו שאינם יכול לשוב מהם בפועל לגמרי - היא חרטה גמורה. התקרבות זו היא בירור פנימי של האמת הנמצאת בליבם של ישראל, והיא נדרשת מהאדם במקביל לתשובה המעשית, ועליה לכלול את כל החטאים והפשעים של האדם.

"אלול, עיר המקלט של החוטאים" (ג)

א. חודש אלול הוא ההזדמנות האחרונה לתשובה לפני יום הדין דראש השנה

ומה שהבאנו לעיל בשם רבינו יונה [שהוא מחז"ל] את המשל הנפלא של המחירת החתורה לפני האסיר השוטה שלא נמלט דרכה אל הדרור והחופש. הנה, בכלל המשל מבוארת גם ההחמצה הגדולה של האסיר, משום שההזדמנות להמלט מן הסוהר לא תחזור אל האסיר אחר שנתגלתה התחבולה לפני שר בית הסוהר. וכעין זה גם בעניינא דחודש אלול, שצריך האדם לזכור, שחודש אלול הוא הזדמנות אחרונה לפני המשפט הגדול של ראש השנה.

וענין זה ניתן להרחיבו גם על מצבנו היום, שאנו עדיין לפני ביאת המשיח. שזה הזמן האחרון לחזור בתשובה. כי אחר שיבואו אליהו הנביא ומלך המשיח, יהיה כבר מאוחר לחזור בתשובה. וכפי שהיטיב לבאר ענין זה מרנא החפץ חיים ב"זכור למרים" (פרק ה'), ונביא לשונו בשלמות, כי היא קילורין לעינים. וז"ל: להודרו מאד לשוב בתשובה לפני ביאת המשיח:

כתיב (קהלת יב) וזכור את בוראך בימי בחרותיך עד אשר לא יבאו ימי הרעה [היינו קודם שיבאו] והגיעו שנים וגו', ואחז"ל אלו ימות המשיח שאין בהם לא זכות ולא חובה, והכוונה שצריך לעשות תשובה קודם שיגיעו ימות המשיח: והנה כאשר נתבונן בעתים הללו, רואים אנו שימות המשיח ממשמשים ובאים, ואף שאין אנו יודעים בצמצום את הזמן, מכל מקום קרובים אנו לימות המשיח בודאי, כי כל הסימנים שהובאו בנמרא פרק חלק מתקיימים כולם, ובפרט במה שאנו אומרים ומביא גואל לבני בניהם למען שמו באהבה, שחלול השם גדול מאד, ונתקיים בימינו מה שאמר הכתוב כי יד על כס יי, שרוצים להשכיח את שמו יתברך מן העולם, ומקיים בימינו מה שאמר הכתוב כי לשמך תן כבוד ואיתא בנמרא (פסחים ק"ה לחד דעה) שקאי על ביאת המשיח, ואם כן כמה צריך כל אדם להודרו לעשות תשובה על עונותיו פן יבוא משיח פתאום כמשאחז"ל, ואז יתגלו לפני הכל הפושעים והחוטאים, כמו שאמר הכתוב סוף דבר הכל נשמע וכמו שתרגם המתרגם. ואז בודאי יצעק כל אחד במר נפשו ויאמר הטאתי עויתי וגו', והנה על כל העונות יוכל האדם למעות בנפשו ולומר נקי אנכי, שאני שומר שבת ומניח תפילין בכל יום וכדומה שאר מצות, אבל על המצות עשה והלאוין התלויים בחלק הדבור אמרו לנו הו"ל שכולם בלשון הרע, ושם לשון הרע כולל כל חלקי דיבורים האסורים, [והגם שהגמרא מקשה בלשה"ר סלקא דעתך אלא אימא באבך לשה"ר, כבר כתב הרמב"ם שאנו בדורותינו הלואי שניצל מלשה"ר עצמו]. וגם אנו בעצמנו כולנו מודים לזה, דכשנשאל לאדם בינו לבין עצמו, אמור לי ידי האמת, האם תחשוב בנפשך שאתה שומר את התורה, יענה לך בדרך כלל אני שומר התורה. ואם תשאלנו על חלק הדבור, אמור לי האמת האם אתה שומר הענינים התלויים בחלק הדבור לפחות בחלק קטן מחיך, דהיינו חלק רביעי מחיך או חלק עשירי מחיך לפחות, יענה לך במר נפשו, אינני זוכר אם שמרתי אפילו חודש אחד מימי חיי כראוי. כלל הדבר, כמעט שמתייאשים בני אדם בענין זה וחושבים שאי אפשר כלל לתקן דבר זה, אבל באמת התורה מכחישתם, שאם כן לא היה הקב"ה כותב זה בתורה בתורת לאו ועשה כי אם בהנהגה טובה בעלמא, אלא האמת הברור שנוכל לתקן, אלא מתעצלים אנו להתבונן בגודל הענין בשכרו ועונשו, ואם כן הדבר מוטל על כל אחד להתחזק בנפשו ולחשוב, הגם שלא שמרנו עד כה כראוי, על כל פנים נשמור בזמן האחרון קודם ביאת שלוחו אליהו.

והוא דומה לעבד שברח מאדונו, ופגע בו אדם אחד ממכיריו ואמר לו, הלא אתה מכירני מכבר שהיינו רעים זה לזה, עמוד ואספר לך שנודע לי שאדוניך שלח שלוחים לבקשך ובודאי ימצאך ויענישך עונש גדול כמשפט עבד הבורח מאדונו, ושמעתי שהכריז שאם יבא בעצמו קודם שימצאוהו שלוחיו יהיה פטור מן העונש, על כן שמע לעצתי וחזור תיכף וקבל על עצמך שמהיום והלאה לא תברח עוד, ואני אעיד עליך לפני אדוניך שאני מצאתי אותך בדרך בוכה ומתחרט על העבר ומקבל עליך על להבא לעבוד אותי באמת ותמים, ואז בודאי יקבל אותך בנפש חפצה, אך מהר ומהר לרוץ מהרה לבית אדוניך קודם שימצאוך שלוחיו המחפשים אותך.

והנמשל הוא דבר אמת, האדון האמיתי הוא הקב"ה, ואליהו הנביא הוא שלוהו, ואחר שיבוא אליהו יהיה אח"כ יום ה' הגדול והנורא כמו שאמר הכתוב הנה אנכי שולח לכם את אליהו הנביא לפני בוא יום ה' הגדול והנורא, וצריכים אנו לעשות תשובה קודם שיבוא אליהו, ובודאי יקבל אותנו ברצון גמור, ואך שנקבל עלינו באמת שלא לשוב לכסלה עוד, וכמו שאמר הכתוב (תהלים פ"ה) אשמעה מה ידבר האל ה' [ושמעתי] כי ידבר שלום אל עמו ואל חסידיו, [אך] ואל ישובו לכסלה. אבל אם נתעצל עוד מתשובה, ונמתין עד שיבא אליהו וימות המשיח מקודם, ועי"ז יתגלו העונות והפשעים של כל אחד כנ"ל, ואם כן יהיה בזיון גדול.

וכן הוא בענינינו אם האדם עושה תשובה קודם שיבוא אליהו לבשר, היא תשובה גמורה. וכבר אמר הכתוב שלא יזכרו לו עוד החטאים והעונות שעשה אלא נמחה לגמרי. מה שאין כן אם נמתין עד שיבא משיח צדקנו, אפילו אם יתברר שהיה הכל אונס ושגגה שלא ידענו גודל החטאים וגם לא היו לנו נביאים שיחזירונו בתשובה, וגם החיצונים שבנו עכבנו לעשות תשובה, ואפילו אם יתקבלו טענותינו ובכיותנו לפניו ולא ידחונו לגמרי, מכל מקום יש נפקא מינה גדולה אם נודרו בתשובה קודם ביאת המשיח או אחר כך.

כלל הדבר, עיקר התשובה בין ליחיד בין לצבור היא קודם ביאת המשיח, שכעת אם נשוב הוא מינכר שהוא לכבוד ה', וכמו שאנו אומרים ימין ה' עושה היל, מה שאין כן אחר כך. המקום יעזרנו על דבר כבוד שמו.

ודברי החפץ חיים במשל הנ"ל נכונים גם לענין התשובה בחודש אלול. כי בחודש אלול קיימת ההזדמנות אחרונה לאדם לשוב מעצמו, לפני שהביאו אותו למקום המשפט וגזרו עליו את הדין, שאם חוזר הוא בתשובה רק אז, הרי תהיה תשובתו מחמת אימת העונש בלבד, והיא דרגת תשובה הקטנה לאין ערוך מדרגת התשובה שעושה האדם לפני המשפט, שאז "מינכר שהוא לכבוד ה'".

ב. וזה דבר הרוצח

כתב בספר חסידים (סימן נ"ד), וז"ל:

אם נודע לרבים עונו מניאוף, אל ימנע עצמו מללמוד הלכות המדברות מניאוף, מפני הבושה, כי טוב לו שיתכפר בעוה"ו, כי הבושת שופכת את הדם ומסירה את העון. וכן מצינו בתלמוד ירושלמי, רוצח שבא לעיר והיו מכבדין אותו, צריך לומר רוצח אני, שנאמר (דברים יט ד) וזה דבר הרוצח, פי' דבור שידבר בפיו ויודה הרציחה.

הרי שהתורה מלמדת אותנו, שהבושה מועלת לענין הכפרה. וזה נלמד מדין הרוצח בשגגה שצריך לומר בעיר מקלטו: "רוצח אני" כדי שלא יכבדוהו, וזה נדבך נוסף בכפרתו של הרוצח בשגגה.

וידוע, שענין זה של הבושה הוא מיסודות התשובה, וכמ"ש רבינו יונה בשערי תשובה (שער ראשון אות כב), וז"ל:

העיקר הששי הבושה. כענין שנאמר (ירמיה לא, יח): בושתי וגם נכלמתי כי נשאתי חרפת נעורי. והנה החוטא יבוש מאד לעבור עבירות לפני בני אדם, ויכלם אם ירגישו ויכירו בעבירותיו, ואיך לא יבוש מן הבורא יתברך? ואין זה, כי אם לפי היות השם יתברך רחוק מכליותיו, על כן יבוש מן הנבראים ולא יבוש מן הבורא יתברך. ואמרו רבותינו זכרונם לברכה (ברכות כ"ה:), כי בשעת פטירת רבן יוהנן בן זכאי אמרו לו תלמידיו: רבנו, ברכנו! אמר להם: יהי רצון שיהא מורא שמים עליכם כמורא בשר ודם. אמרו לו: רבנו, עד כאן ולא יותר? אמר להם: הלואי! תדעו שהרי אדם עובר עבירה בסתר ואומר: הלואי לא יראני האדם! והמרדנה העליונה בזה, שיכלם האדם על עונותיו מלפני השם יתברך. וענין ההכלמה, ההרגשה בבושה, והשתנות זיו פניו, כענין שנאמר (תהלים סט, ח): כסתה כלמה פני. ובכל מקום תראה הכלמה נזכרת אחר הבושה, כי היא יתרה מן הבושה: בושו והכלמו (יחזקאל לו, לב), בשתי וגם נכלמתי (ירמיה לא, יח). ובראות החוטא כי השם יתברך מעביר עונו ומאריך לו, ואיננו נפרע ממנו, ולא כחטאיו עשה לו, ולא כעונותיו גמל עליו, יוסיף בושה בלבבו, כי הלוא החוטא למלך בשר ודם ובוגד בו והוא מכפר לו יבוש ממנו. וכן כתיב (יחזקאל טו, סג): למען תזכרי ובושת ולא יהיה לך עוד פתחון פה מפני כלמתך בכפרי לך לכל אשר עשית. ואמרו רבותינו זכרונם לברכה (ברכות יב:): העושה דבר עבירה ומתבייש ממנו מוחלים לו על כל עונותיו. וכן מצינו בשאול שאמר (ש"א כח, טו): ולא ענני עוד גם ביד הנביאים גם בחלומות

– ולא הזכיר אורים ותומים, כי נתבייש להזכירם, מפני שהרג אנשי נוב עיר הכהנים. ואמר לו שמואל (שם פסוק יט): ומחר אתה ובניך עמי – עמי במחיצתי. וישיג אדם מדרגת הבושה בהתבודד לחשוב בגדולת השם, וכמה רבה רעת הממרה את פיו. ובזכרו תמיד כי השם רואה מעשיו ובוהן כליותיו וצופה מחשבותיו.

נמצא, שעיקר גדול זה של התשובה הוא הבושה. והנה, גם זה מרומז בפרשת הרוצח בשגגה, בהוראת התורה הק' כיצד יתנהג בעיר מקלטו (וכנ"ל מביאור ספר חסידים על המשנה בסוף מסכת שביעית). וזו גם הוראה לעבודה בחודש אלול, חודש הנרמז בר"ת של הפסוק "אנה לידו ושמתי לך מקום וכו'", שצריך האדם להיות מתבייש בעבירות שעשה במשך השנה, ומתוך כך יתעורר לעשות תשובה, וגם הבושה עצמה תהיה חלק מהייסורים המכפרים עליו.

וגם מתקיים באמירת "רוצח אני" מה שאמר דוד המלך (תהלים נא, ה): "וחטאתי נגדי תמיד", כי תמיד יצטרך הרוצח לומר "רוצח אני" למי שרוצה לכבדו ואינו מכירו עד שיצא מעיר מקלטו. וראה בדברי מרנא החפץ חיים בנדחי ישראל פל"ה, שכתב שהגם שבאים ייסורים על האדם, יחשוב שלא נפרע הקב"ה ממנו אפילו אחד מאלף ממה שגרם פגם בעולמות מחמת חטאו, ע"ש. והנה, בדומה לזה גם הרוצח יזכור שרצח אדם, ויאמר "רוצח אני", ויחשוב שהפרעון של גלות בעיר מקלט אינו מספיק אפילו אחד מאלף ממה שעוות ועשה, והקב"ה נתן לו מקום לכפרה, וזיכרון זה גם הוא בכלל "וחטאתי נגדי תמיד". ויועיל זיכרון זה של החטא לכפרתו, כמו שהועיל לדוד מלכנו ע"ה.

ג. תורה מגנא ומצלא

איתא במסכת מכות (י, א), וז"ל:

תנא, תלמיד שגלה מגלין רבו עמו, שנאמר וחי, עביד ליה מידי דתהוי ליה חיותא. אמר ר' זעירא, מכאן שלא ישנה אדם לתלמיד שאינו הגון. אמר רבי יוחנן, הרב שגלה מגלין ישיבתו עמו, איני והא אמר רבי יוחנן מנין לדברי תורה שהן קולטין, שנאמר (דברים ד, מג) את בצר במדבר וגו' [וכתיב בתריה] וזאת התורה. לא קשיא, הא בעידנא דעסיק בה הא בעידנא דלא עסיק בה. ואי בעית אימא, מאי קולטין ממלאך המות. כי הא דרב חסדא הוה יתיב וגריס בבי רב, ולא הוה קא יכול שליחא [דמלאכא דמותא] למיקרב לגביה דלא הוה שתיק פומיה מגירסא, סליק ויתיב אארזא דבי רב, פקע ארזא ושתיק ויכיל ליה.

נמצא לפי התירוץ הראשון, שהתורה מצילה את הרוצח מיד גואל הדם ("דברי תורה קולטין") בעידנא דעסיק בה, כי התורה נותנת חיות לאדם, וכמו שפירש הנימוקי יוסף (שם) את דברי התורה: "ונס אל אחת הערים האל וחי", שמקבל חיות ממש על ידי הכניסה לעיר המקלט. ולכן התלמיד שגלה מגלים רבו עמו, כדי שיקבל ממנו חיות בעיר מקלטו, שהרי התורה מחיה את האדם, כי אם לא יבוא רבו עמו לשם, תחסר לו החיות בעיר מקלטו. והביא פסוקים שהתורה מחיה את האדם, כגון הפסוק: "כי הוא חיך ואורך ימך" (דברים ל, כ) "חיים הם למוצאיהם" (משלי ד, כב). וראה דברי רבינו בחיי (דברים ד, מד) שהביא מחז"ל במדרש דברים נוראים, שהתורה עדיפה על ערי מקלט, שבעוד שערי מקלט קולטין את השוגג, הרי שדברי תורה קולטין הן את השוגג והן את המזיד. וז"ל:

וזאת התורה אשר שם משה. הם הדברות שזיכור בסמוך אחר פרשה זו. ובמדרש (דברים רבה כתי" פר' ואתחנן) וזאת התורה, מוסף על ערי מקלט, מה ערי מקלט מצילות מן המיתה אף התורה כן. ולא עוד, אלא שהיא מצלת יותר מערי מקלט, שערי מקלט אינן קולטות אלא שוגגין, והתורה בין שוגגין בין מזידין. אמרו ישראל למשה אם בטלו ערי מקלט להיכן אנו בורחין, אמר להן להתורה, שנאמר וזאת התורה, הרי היא דכתיב (משלי ג, יח) עין חיים היא למחזיקים בה.

ובעיר המקלט, מקום שהרוצח צריך להעלות את עצמו לדרגה של "איש אחר", ההלכה של "וחי", היא לעיכובא. ומכאן הלכה זו יש חיוב להגלות גם את רבו של התלמיד שגלה לעיר מקלט, כדי שלא תחסר לתלמיד הרוצח החיות שבאה לו על ידי לימוד התורה.

וכיוצא בזה ענין התשובה. העסק בתורה הוא המבוא והבסיס לכל תשובה. וכנוסח ברכת השיבנו שבתפילת העמידה, שאומרים: "השיבנו אבינו לתורתך... והחזירנו בתשובה לפניך", היינו, שהבסיס הראשון לתשובה הוא העסק בתורה. והתורה היא כפרה על כל העוונות, אפילו על עבירת חילול ה' שהיא החמורה מארבעת חלוקי כפרה, שאינה מתכפרת אלא במיתה (יומא פו, א), וכמו שהביא רבינו יונה בשער תשובה (השער הרביעי אות טז) מדברי חז"ל במסכת ראש השנה, וז"ל:

עתה נדבר על מי שיש בידו עוון חילול השם, שלא יתכפר עונו בייסורים. והנה הקדמנו, כי יש לו רפואות תעלה אם יקדש את השם יתברך תמיד. עוד תמצא לו כפרה בהגיונו תמיד בתורה ויגיעתו בה, כאשר אמרו רבותינו זכרונם לברכה (ראש השנה יח, א) "אם יתכפר עוון בית עלי בזבח ובמנחה אין מתכפר, אבל מתכפר בדברי תורה". ואף על פי שהיה עוון בית עלי מחלול מצות קדשים, כמו שנאמר (שמואל א ג, יג) בעוון אשר ידע כי מקללים להם בניו. והנה כי התורה רפואה לכל מכה נחלה מאד. על כן כתוב (משלי טו, ד) מרפא לשון עץ חיים.

ומזה נלמד, שבחודש אלול, שהוא "החודש הקולט" בבחינת "ושמתי לך מקום", וכנ"ל, ראוי מאד להתחזק מאד בעסק התורה, כי דברי תורה "קולטים" את האדם ומגינים עליו, וגם מכפרים ממש על עוונותיו. ועל ידי לימוד התורה יקבל חיות חדשה, וייחשב על ידי זה כבריה חדשה, שהיא המעלה הגדולה של התשובה, וכמו שנתבאר בתחילת המאמר, וייחשב השב בבחינת קטן שנולד. ועל זה יתפלל כל חסיד: "לב טהור ברא לי אלהים ורוח נכון חדש בקרבי" (תהלים נא, יב). וכמו באיש הישראלי היחידי, כך גם בכלל ישראל, שאחר התשובה נחשב עם ישראל בכללותו כבריה חדשה, ומתקיים בו הפסוק "ועם נברא יהלל יה" (תהלים קב, יט), כי אחר הכפרה של הימים הנוראים אנו נחשבים כעם שנברא מחדש (העמק דבר ויקרא כג, מג).

ד. עיר המקלט שכם – סמל לקבל השבים

במדבר (לה, טו): לְבָנֵי יִשְׂרָאֵל וְלִזְרָ וְלַתּוֹשֵׁב בְּתוֹכָם תְּהִי־לָהּ שֵׁשׁ

הַעֲרִים הָאֵלֶּה לְמִקְלָט לְאִישׁ עִמָּה כֹּל בּוֹכֵה זָפוּשׁ בְּשַׁגָּה.

הופעה זו של ר"ת שכם הובאה בספר נפלאות מתורתך (והיא אחת מתוך ארבע בתורה), וכתב שם בספר בביאור הופעה זו וז"ל:

הרמז פלא, שמודיענו הכתוב בראשי תיבות אלו את מה שלא כתוב במפורש בתורה, ששכם היא אחת משש ערי המקלט המיועדות לנוס שמה הרוצח. (שלוש מתוך השש ערי המקלט נכתבו במפורש בספר דברים ד, מג). אמנם, בספר יהושע (כ, ז) נכתב הדבר במפורש: "ויקדשו את קדש בגליל בהר נפתלי ואת שכם בהר אפרים ואת קרית ארבע היא חברון בהר יהודה". וליכא מידי דכתיבי בכתובי דלא רמיזי באורייתא (תענית ט, א). עד כאן מהספר נפלאות מתורתך.

ונראה להוסיף כאן הערה בעניין בחירת העיר שכם להיות עיר מקלט. והיא, שבבחירת עיר זאת לעיר המקלט, מראה הקב"ה, שיכול לבוא התיקון לרוצח בשגגה בעיר שקלקלו בה השבטים במכירת יוסף. ונרמז בזה, שהקב"ה מחל לשבטים לגמרי, שאם לא כן, לא היה מן הראוי להקצות את שכם כעיר המקלט. ורצה הקב"ה ללמד, שדווקא בעיר שכם, שהיא המקום שחטאו בו השבטים, יבוא התיקון לרוצח בשגגה, להורות, שהקב"ה מחל לשבים אליו, ואינו זוכר להם את עוונם, וכך יהיה גם עם הרוצח בשגגה, שאחר התשובה הראויה ימחל לו עוון הרציחה. הרי לן הוראה נוספת מפרשת ערי המקלט לעניין התשובה בכלל, וכפי הנתבאר באורך במאמר זה, שערי המקלט הם בניין אב לעניין התשובה בכלל.

ראש השנה 'יום תשובה' ו'יום הדין'

(כונת התקיעות)

ראש השנה הוא יום תשובה ויום דין

מתוך הספר 'ביאורים במועדים' רוממות עבודת 'מים נוראים'

מתורתו של הגאון רבי יוסף פרבשטיין זצוק"ל

ראש השנה הוא 'יום הדין'

- ידוע שראש השנה הוא 'יום הדין' לכל באי עולם, וכדאיתא במתניתין במסכת ראש השנה [טז]. 'בארבעה פרקים העולם נידון בפסח על התבואה, בעצרת על פירות האילן, בראש השנה כל באי עולם עוברין לפניו כבני מרון, שנאמר היוצר יחד לבם המבין אל כל מעשיהם, ובחג נידונין על המים', עכ"ד המשנה.

ראש השנה הוא גם תחילת עשרת ימי תשובה, וקביעות המועד דראש השנה הוא משום היותו 'יום תשובה' [הרמב"ם]

- אכן הא ודאי דב' ימי ראש השנה הם גם כן ב' הימים הראשונים מעשרת הימים של עשרת ימי תשובה. ויותר מזה מבואר בדברי הרמב"ם במורה נבוכים [חלק ג פרק מג] דקביעות המועד דראש השנה היא מהיותו 'יום תשובה'. וז"ל 'ראש השנה יום אחד, כי הוא יום תשובה והערה לבני אדם מתרדמתם, ולפיכך תוקעין בו בשופר כמו שבארנו במשנה תורה, וכאלו הוא הצעה ופתיחה ליום הצום, כפי שהנך רואה מפורסם במסורת האומה מרציפות עשרת ימים שמראש השנה ועד יום הכפורים', עד כאן לשון הרמב"ם.

תקיעת שופר בראש השנה יש לה שייכות להיותו 'יום תשובה'

- וגם תקיעת שופר בראש השנה יש לה שייכות להיותו 'יום תשובה', וכמבואר ברמב"ם הנ"ל, וכן מבואר בדבריו הלכות תשובה [פרק ג הלכה ד], וז"ל 'אע"פ שתקיעת שופר בראש השנה גזירת הכתוב, רמז יש בו, כלומר עורו ישינים משנתכם ונרדמים הקיצו מתרדמתכם וחפשו במעשיכם וחזרו בתשובה וזכרו בוראכם, אלו השוכחים את האמת בהבלי הזמן ושוגים כל שנתם בהבל וריק אשר לא יועיל ולא יציל, הביטו לנפשותיכם והטיבו דרכיכם ומעלליכם ויעזבו כל אחד מכם דרכו הרעה ומחשבתו אשר לא טובה', עכ"ל הרמב"ם.

השופר מיועד לעורר משקיעות בהבלי הזמן ולא רק מחטאים גמורים

- וראוי להבחין, שמדברי הרמב"ם מתבאר דאין עיקר מטרת השופר להעיר את האדם השקוע בחטא גמור, אלא דעיקר מטרת השופר היא להעיר את 'השוכחים את האמת בהבלי הזמן ושוגים כל שנתם בהבל וריק אשר לא יועיל ולא יציל'. וכן מסתבר, שהרי מצות שופר ניתנה לכל איש ישראל, ובדאי שרובם כשרים הם מלהכשל בחטא גמור.
- וזה לשון הרמב"ם בהלכות תשובה [פרק ז הלכה ג] 'ואל תאמר שאין התשובה אלא מעבירות שיש בהן מעשה כגון זנות וגזל וגניבה. כשם שצריך אדם לשוב מאלו כך הוא צריך לחפש בדעות רעות שיש לו ולשוב מהן, מן הכעס ומן האיבה ומן הקנאה ומן ההתול ומן רדיפת הממון והכבוד ומרדיפת המאכלות ומכיוצא בהן, מן הכל צריך לחזור בתשובה. ואלו העונות קשים מאותן שיש בהן מעשה, שבזמן שאדם נשקע באלו קשה הוא לפרוש. וכן הוא אומר יעזוב רשע דרכו ואיש און מחשבותיו', עכ"ל הרמב"ם.

ואם כן ההערה מן השינה היא על ידי רכישת ערכי יסוד חדשים, המביאים להעדף רדיפה אחרי הבלי העולם הזה.

קביעות מועד דראש השנה היא משום היותו 'יום תשובה' [הרמב"ם]

- והנה, בדברי הרמב"ם במורה נבוכים הנ"ל לא נזכר כלל דקביעות 'יום מועד' דראש השנה, וחובת תקיעת שופר שבו, מישך שייכי לכך שהוא 'יום הדין', אלא שם מבואר רק דקביעות המועד דראש השנה היא מהיותו 'יום תשובה'. ומה דאיתא במתניתין דראש השנה [טז]. דראש השנה הוא גם 'יום הדין' לכל באי עולם, אינו סותר כלל לזה. דמכל מקום, קביעות 'יום מועד' דראש השנה, וחובת תקיעת שופר

שבו, לשיטת הרמב"ם, אינם משום דראש השנה הוא יום הדין. אלא יסודם הוא משום דראש השנה הוא יום תשובה ויום הערה משכחת האמת, וכמו שנתבאר.

- ואל תתמה בכל זה, דהרי כעין זה מצינו בג' רגלים, דמבואר במתניתין שם דכל אחד מהן הוא יום דין, פסח על התבואה, עצרת על פירות האילן, ובחג על המים. ואף על פי כן דבר פשוט הוא דקביעת המועד אינה מפני הדין, אלא מחמת טעמים אחרים. ואם כן הכי נמי בראש השנה הגם שהוא יום הדין, מכל מקום קביעת המועד אינה מפני הדין אלא מפני שהוא יום תשובה והערת בני אדם, וכמו שנתבאר.

חובת היום של ראש השנה אינה 'לזכות בדין', אלא חובת היום היא ה'הערה לתשובה'

- ולהאמור, לא מצינו דחובת היום של ראש השנה היא 'לזכות בדין', אלא חובת היום היא ה'הערה לתשובה' לפני יום הכיפורים. ותקיעת שופר היא חובת היום בכדי להביא לידי קיום 'חובת ההערה' הזו. וכן מסתבר, דחובת ההערה לתשובה של ראש השנה אינה ענין להא דראש השנה הוא יום הדין, דהרי ה'תשובה' אינה עוסקת בדין עצמו, אלא ענין התשובה הוא שייך לכבוד העון והכפרה ממנו, דו"ק.

השילוב בין ה'יום הערה לתשובה' של ראש השנה ל'יום הדין' דראש השנה צריך ביאור

- והעולה לן דמדברי הרמב"ם במורה נבוכים מתבאר, דקביעות מועד דראש השנה הוא מפני חובת ה'הערה לתשובה', ויסודה הוא בכך דראש השנה הוא היום הראשון מעשרת ימי תשובה, כמו שכתב שם 'וכאלו הוא הצעה ופתיחה ליום הצום, כפי שהנך רואה מפורסם במסורת האומה מרציפות עשרת ימים שמראש השנה ועד יום הכיפורים', ע"ל, ולא נזכר ברמב"ם כלל מהא דראש השנה הוא יום הדין.
- וגם מדברי הרמב"ם בפסקיו מוכח כן, שהרי כתב שם דהרמז של תקיעת שופר הוא 'עורו ישינים משנתכם', ותקיעת שופר הרי היא 'חובת היום' של ראש השנה, ומוכח אם כן דקביעות היום של ראש השנה היא היותו 'יום תשובה'.
- אמנם זה ברור ואין ספק דה'יום הערה לתשובה' של ראש השנה ו'יום הדין' של ראש השנה, משתלבים זה בזה ומשלימין זה את זה. אלא דיש להבין באיזה דרך שייכים הם זה בזה, וצריך ביאור. [ויתבאר בהמשך הדברים בס"ד].

להחניך ראש השנה ענינו 'יום הדין'

יום טוב דראש השנה הוא משום היותו יום הדין [החניך]

- אכן דעת החניך היא דלא כהרמב"ם הן לגבי גדר קביעות היום של ראש השנה, והן בגדר מצות תקיעת שופר. ודעת החניך היא דקביעות יום טוב דראש השנה שייך להא דראש השנה הוא 'יום הדין', וכן מצות תקיעת שופר בראש השנה היא משום דראש השנה הוא 'יום הדין'. דהנה זה לשון החניך [מצוה שיא] 'שלא לעשות מלאכה ביום ראשון של תשרי... ועוד אמרו שם שביום זה נידונין כל בני העולם על מעשיהם, ואמרו על דרך המליצה לבאר שהשגחתו ברוך הוא על מעשה כל אחד ואחד ולא על כל המין דרך כלל, שעוברין כל בני אדם לפניו כבני מרון, כלומר אחד אחד ולא בערבוב.
- ומשרשי מצות המועד הזה, שהיה מחסדי הא-ל על בראויו לפקוד אותם ולראות מעשיהם יום אחד בכל שנה ושנה, כדי שלא יתרבו העוונות ויהיה מקום לכפרה, והוא רב חסד מטה כלפי חסד, וכיון שהם מועטים מעביר עליהן, ואם אולי יש בהם עוונות שצריכין מירוק, נפרע מהם מעט מעט, וכעין מה שאמרו זכרונם לברכה אוהבו נפרע ממנו מעט מעט, ואם לא יפקדם עד זמן רב, יתרבו כל כך עד שיתחייב העולם כמעט כלייה חלילה.
- נמצא שהיום הנכבד הזה הוא קיומו של עולם, ולכן ראוי לעשות אותו יום טוב ולהיותו במנין מועדי השנה היקרים', עד כאן לשון החניך.
- הרי מבואר בחניך דעיקרו של יום ראש השנה הוא מצד מה שהוא 'יום הדין'. [ומבואר עוד בדברי החניך שזהו טעם היותו 'יום טוב' משום שמחת תועלת הדין].

תקיעת שופר בראש השנה שייכת היא לזה שראש השנה הוא יום הדין [החניך]

- ובביאור שורש מצות תקיעת שופר כתב החניך [מצוה תה], וז"ל 'משרשי המצוה, לפי שהאדם בעל חומר לא יתעורר לדברים כי אם על יד מעורר, כדרך בני אדם בעת המלחמה יריעו אף יצריחו כדי שיתעוררו יפה למלחמה, וגם כן ביום ראש השנה שהוא היום הנועד מקדם לדון בו כל באי עולם, וכמו שאמרו זכרונם לברכה, בראש השנה כל באי העולם עוברין לפני ה' כבני מרון, כלומר, שהשגחתו על מעשי כל אחד ואחד בפרט, ואם זכותיו מרובין יצא זכאי ואם עונותיו מרובין בכדי שראוי לחייבו מחייבין אותו למות או לאחת מן הגזירות כפי מה שהוא חייב, על כן צריך כל אחד להעיר טבעו לבקש רחמים על חטאיו מאדון הרחמים, כי א-ל חנון ורחום הוא נושא עון ופשע וחסאה ונקה לשבים אליו בכל לבם. וקול השופר מעורר הרבה לב כל שומעיו, וכל שכן קול

התרועה, כלומר הקול הנשבר. ומלבד ההתעוררות שבו, יש לו לאדם זכר בדבר שישוב יצר לבו הרע בתאוות העולם ובחטאים בשומעו קולות נשברים. כי כל אדם כפי מה שיראה בעיניו ובאזניו ישמע יבין לבבו ויבין בדברים, והיינו דאמר רבי יהודה, בראש השנה תוקעין בשל זכרים, כלומר בקרן הכבשים הכפוף, כדי שיזכור האדם בראותו אותו שיכוף לבו לשמים, ורבי לוי פסק הלכה כמותו. ומנהגן של ישראל כן, עכ"ל החינוך.

• ויעיין עוד בדברי החינוך [מצוה שיא] שכתב בזה"ל 'נמצא שהיום הנכבד הזה הוא קיומו של עולם, ולכן ראוי לעשות אותו יום טוב ולהיותו במנין מועדי השנה היקרים. ואולם מהיותו יום מועד לדון כל חי, ראוי לעמוד בו ביראה ופחד יותר מכל שאר מועדי השנה, וזהו ענין זכרון תרועה הנזכרים בו, כי התרועה קול שבור, לרמז שישוב כל אחד תוקף יצרו ויתנחם על מעשיו הרעים, וכמו שנכתוב במצות שופר בארוכה בסדר פינחס בעזרת השם, עכ"ל החינוך.

• הרי מבואר בחינוך דהשופר בא מחמת הא דראש השנה הוא יום הדין, ודלא ככל מה שנתבאר בשיטת הרמב"ם.

ב

השילוב שבין 'יום תשובה' ו'יום הדין' [תוספת יראה לעזיבת החטא]

ראש השנה הוא 'יום הדין' ו'יום תשובה', וצריך ביאור השילוב ביניהם

והנה כבר נתבאר לן דלהרמב"ם קביעות יום מועד דראש השנה וחובת תקיעת שופר שבו זהו משום היותו יום תשובה. אמנם זה ברור ואין ספק דהיום הערה לתשובה של ראש השנה ו'יום הדין' של ראש השנה, משתלבים זה בזה ומשלימין זה את זה. אלא דיש להבין באיזה דרך שייכים הם זה בזה, וצריך ביאור.

היכן הוא סדר התשובה של 'יום התשובה' של ראש השנה

א. עוד יש להתבונן, דמעתה דנתבאר לן דדרכו של הרמב"ם היא דקביעות יום מועד דראש השנה ותקיעת שופר שבו הם מלתא ד'תשובה', אם כן צריך ביאור, היכן הוא סדר התשובה שלנו ב'יום התשובה' הזה של ראש השנה, הרי אין אומרים בו 'וידוי', ואין אומרים בו 'על חטא', ולא עוד אלא שנוהרים מלהזכיר בו חטא וכו', וצ"ע.

מה בין 'יום תשובה' דראש השנה, ל'זמן תשובה' דיום הכיפורים

• ועוד יש לתמוה, ממה שכתב הרמב"ם בהלכות תשובה [פרק ב הלכה ז] בענין יום הכיפורים, וז"ל 'יום הכיפורים הוא זמן תשובה לכל ליחיד ולרבים, והוא קץ מחילה וסליחה לישראל, לפיכך חייבים הכל לעשות תשובה ולהתודות ביום הכיפורים, עכ"ל. מבואר ברמב"ם דיום הכיפורים איהו ניהו 'זמן תשובה לכל', ותמוה, דהרי אף ראש השנה הוא 'יום תשובה' וכמו שנתבאר, ואם כן מה בין ראש השנה ליום הכיפורים, וצריך עיון.

חובת היום של ראש השנה אינה 'התשובה עצמה' אלא 'ההערה לתשובה'

• אכן נראה, דיש ללמוד את גדר חובת התשובה של ראש השנה מ'חובת היום' של ראש השנה, מן הרמז של 'תקיעת שופר', דהרי קול השופר אינו אלא לעורר, וכמו בהיתקע שופר בעיר, דאין השופר בא על עצם המלחמה, אלא השופר בא לעורר את העם כדי שיתכוננו למלחמה, וזהו כוחו של קול השופר. וממנו נלמד דחובת 'יום התשובה' של ראש השנה, איננה 'התשובה עצמה' בפועל, אלא 'ההערה לתשובה' שהיא יסוד התשובה, היא היא חובת היום דראש השנה.

• והיינו, דהנה זה פשוט, דחזרת האדם בתשובה [היינו התשובה עצמה] תיתכן רק אחרי שיעיר האדם את עצמו משכחת האמת בהבלי הזמן. וחובת התשובה של 'יום תשובה' דראש השנה היא להעיר את עצמו משנת שכחת האמת בהבלי הזמן, וזהו שכתב הרמב"ם במורה נבוכים הנ"ל ד'ראש השנה הוא יום תשובה והערה לבני אדם מתרדמתם'. וזהו שכתב גם כן במשנה תורה דתקיעת שופר נועדה להעיר אותנו משנת שכחת האמת בהבלי הזמן, ועצם התשובה בכל תנאיה [חרטה על העבר וכו'], תתקיים היא אחר כך בשאר ימי התשובה.

ראש השנה יום 'הערה לתשובה' יום 'יסוד התשובה'. יום הכיפורים הוא זמן התשובה בפועל

• וכיון ד'יום התשובה' של ראש השנה הוא ניהו 'היסוד' וההתחלה של עשרת ימי תשובה, וכמו שנתבאר דחזרת האדם בתשובה תיתכן רק אחרי שיעיר האדם את עצמו משכחת האמת בהבלי הזמן, לכן כתב הרמב"ם במורה נבוכים 'וכאילו הוא הצעה ופתיחה ליום הצום, כמו שהוא מפורסם בקבלת האומה מענין רציפות עשרת ימים שמראש השנה ועד יום הכיפורים'. כי ראש השנה באמת הוא היסוד וההתחלה לתשובת עשרת ימי תשובה, ואילו יום הכיפורים הוא 'זמן תשובה' לעצם התשובה בכל תנאיה, [בצום, בתיקון המעשים, ב'וידוי' וכו'] ו'על חטא וכו'], וכדכתב הרמב"ם שם [פרק ב הלכה ז] 'יום הכיפורים הוא זמן תשובה לכל ליחיד ולרבים... לפיכך חייבים הכל לעשות תשובה ולהתודות ביום הכיפורים, עכ"ל. הרי מבואר דיום הכיפורים הוא ניהו הזמן 'לעשיית התשובה', היינו לקיום חובת התשובה בכל פרטיה,

תכלית ראש השנה היא עזיבת דרך החטא [והדרך לכך]

תכלית ה'הערה לתשובה' היא עזיבת הדרך הרעה, והטבת הדרכים

- והנה נתבאר דענין ראש השנה הוא יום ההערה לתשובה, ויש לבאר המכוון באותה ה'הערה לתשובה'. ויש ללמוד ענין זה מדברי הרמב"ם הנ"ל בהלכות תשובה, וז"ל 'אע"פ שתקיעת שופר בראש השנה גזירת הכתוב, רמז יש בו, כלומר עורו ישינים משנתכם ונרדמים הקיצו מתרדמתכם וחפשו במעשיכם וחזרו בתשובה וזכרו בוראכם, אלו השוכחים את האמת בהבלי הזמן ושוגים כל שנתם בהבל וריק אשר לא יועיל ולא יציל, הביטו לנפשותיכם, והטיבו דרכיכם ומעלליכם, ויעזבו כל אחד מכם דרכו הרעה ומחשבתו אשר לא טובה', עכ"ל הרמב"ם.
- ומבואר בדברי הרמב"ם, ד'קול השופר' הוא המעורר את הישנים ומקיץ את הנרדמים, [כדרך שמעירים את הישן על ידי קול גדול], ותכלית ההערה היא הטבת הדרכים, עזיבת הדרך הרעה, והמחשבה אשר אינה טובה.
- ומקור דברי הרמב"ם נראה שהוא מן הכתוב בישיעה [פרק נה פסוק ז] 'עֲזַב רָשָׁע דַּרְפוֹ וְאִישׁ אֲוֵן מִחֻשְׁבֹּתָיו וְיָשָׁב אֶל־יְיָ וְיִרְחַמֵּהוּ וְאָל־לִינֵינוּ כִּי־יִרְפָּה לְסֻלּוֹחַ'. הרי מפורש שהדרך שמביאה אל התשובה [לא התשובה בעצמה] היא עזיבת החטא, דהא כתיב וישוב אל ה' אחרי עזוב, [וכן הוא במתייצב על דרך לא טוב, כמבואר בשערי תשובה [שער א אות יא]].

עזיבת החטא היא רק על ידי שמוסיף בנפשו יראת ה' ולהפיל פחדו עליה

- וביאור דרך עזיבת חטא ביאר לנו רבינו יונה בספר 'שערי תשובה' [שער א אות ד]. וז"ל 'וכאשר יאחר לשוב, בבוא החטא לידו יפול במוי קשו כנפול בתחלה, ויגדל עונו האחרון מאד, ותעלה רעתו לפני השם, כי מראשית לא חשב כי פתאום יבוא היצר השודד עליו, אך אחרי אשר ראה דלות כחו ואשר גברה יד יצרו עליו וכי עצום הוא ממנו, היה עליו לראות כי פרוע הוא ולשית עצות בנפשו להוסיף בה יראת השם ולהפיל פחדו עליה ולהצילה ממארב יצרו ולהשתמר מעונו', עכ"ל השערי תשובה.
- ומבואר בדברי הרבינו יונה, דכדי לפרוש מן החטא לא סגי בהחלטה בעלמא, לגמור בליבו ששוב לא יעשה כן - גם כשהוא גומר בליבו בהחלטה אמיתית גמורה - כי 'אחרי אשר ראה דלות כחו ואשר גברה יד יצרו עליו וכי עצום הוא ממנו, עליו לראות כי פרוע הוא', עליו להבחין ולהבין, דבמצבו הרוחני כמות שהוא עכשיו, אין בכוחו לעמוד נגד יצרו, והגם שהוא מחליט בהחלטה גמורה וגומר בליבו בהסכמה חזקה שלא להוסיף לכסלה עוד, אין לו לסמוך כלל וכלל על החלטה גרידא, אלא הדרך היחידה לפרוש מן החטא תתכן אך ורק על ידי 'שישית עצות בנפשו להוסיף בה יראת ה' ולהפיל פחדו עליה ולהצילה ממארב יצרו ולהשתמר מעונו', והיינו דחייב הוא להעלות את דרגתו הרוחנית, להוסיף בה יראת שמים ויראת העונש, ואז יוכל לסמוך שלא ישוב עוד לכסלה, ואם לא עשה כן וחזר וחטא לפושע יחשב.

ההשתנות מרע לטוב בלי 'מוסר' היא בלתי אפשרית כלל [מרנא הגרי"ס]

- והנה בביאור דרך 'השתנות האדם מרע לטוב', [הדרך לעזוב את הרע לגמרי], כתב מרנא הגרי"ס בספר 'אור ישראל' [מכתב יד] דאם כי באמת יתכן להיות עובד ה' ית"ש בדרגה נישאה גם בלי לימוד המוסר, אבל השתנות מרע לטוב בלי 'מוסר' היא בלתי אפשרית כלל. וז"ל 'ההתפכות מרע לטוב בלי 'מוסר' - אם מוסר שמיימי כו' המשברת לבו של אדם והופכתו לטוב, אם היסוד הוא לימוד המוסר - היא כמו בקשת הראיה בלי עין, ושמיעה בלי אוזן', עכ"ל הגרי"ס. והיינו דרצון להשתנות מרע לטוב בלי לימוד המוסר, הוא מקביל לרצון לראות בלי עין, ורצון לשמוע בלי אוזן. היינו, שזהו רצון לדבר בלתי אפשרי.
- ונראה מקור לדברי הגרי"ס מדברי השערי תשובה הנ"ל, דהרי מדברי השערי תשובה שם מתבאר, דבמה שאדם כבר נכשל בו, אי אפשר לו לפסוק ממנו על ידי החלטה גרידא, אלא הוא צריך לשנות משהו בעצם מהותו, ועליו להוסיף בנפשו יראת שמים, ולהטיל עליה יראת העונש. והן הן דברי הגרי"ס דהשתנות מרע לטוב בלי 'מוסר', היינו בלי הוספת יראת שמים ויראת העונש, היא בלתי אפשרית כלל.

ביאור השילוב בין ה'יום הערה לתשובה' של ראש השנה ל'יום הדין' דראש השנה

- ולפי המבואר לעיל דעזיבת החטא היא רק על ידי ש'מוסיף בנפשו יראת ה' ולהפיל פחדו עליה', ולפי המבואר בדברי הרמב"ם דתכלית ה'הערה לתשובה' בראש השנה היא הטבת הדרכים, ועזיבת הדרך הרעה. אם כן צריכים אנו לדעת, האיך תתווסף בנפשנו בראש השנה יראת שמים ופחד ה', שמכוחו נבוא בראש השנה לידי תכלית היום שהיא עזיבת החטא.
- אמנם זה ודאי דלמתבונן, הרי שחרדת הדין של ראש השנה מוספת בנפשו יראת שמים ויראת חטא.

'יום הדין' דראש השנה מביא אותנו לידי יראת שמים ויראת חטא

- ובזה מתבאר מאליו מה שהוקשה לן לעיל, האיך ה'יום הערה לתשובה' של ראש השנה ו'יום הדין' של ראש השנה משתלבים זה בזה ומשלימים זה את זה, משום דכמו שכבר נתבאר דעל ידי ה'יום הדין' אפשר לזכות לחידוש יראת שמים והעלאת מדרגת יראת חטא שהוא הוא התעוררות לתשובה, וכנ"ל

בעניני ספיקות ביו"ט שני דר"ה

סתירה בין ספק תקיעות ביום השני אי אוליג לחומרא או לקולא

מבואר מסתימת דברי המ"ב בס"י תקפ"ח סק"א דבין השמשות ביום השני תוקע מספק וביותר משער הציון סק"ב, וכן בס"י תקפ"ט סק"ו טומטום מחויב ביום השני מספק, וכן מבואר בס"י תק"צ, ובשעה"צ ס"י תקפ"ח סק"י כתב בעניני ספיקות בדיני התקיעות, דיו"ט שני דר"ה דינו כיו"ט ראשון דכחדא יו"ט דמיא.

ומאידך המ"ב בס"י תקפ"ה סק"ד בשם המג"א כתב דספק אם תקע ספקו לקולא, משום ספק דרבנן והשוה לזה לולב בשאר ימים, ובאמת בלולב בשאר ימים קיי"ל דבבין השמשות אינו מחויב ליטול בספק, וצ"ע בסתירת הדברים האם דיינין יו"ט שני כדין ספיקא דרבנן לקולא, או דמכריעים דדינו כיו"ט ראשון וכיו"ט אריכתא דמי, וצ"ע.

חילוק בין ספק שנתעורר כבר ביום א' לספק דנתחדש בפנ"ע ביום השני

והנראה לומר דחלוק בזה בין ספק חדש שנתעורר ביום השני בפנ"ע, לספק שנתעורר כבר ביום הראשון כיון שעיקר הספק הרי כבר קביעא וקיימא ביום א' ונאמר לחומרא א"כ בתקנתא דיו"ט שני תיקנו כראשון, ואותם צדדי הספק דקיימים בראשון הם אלו הצדדים הקיימים בשני והכרענו לחומרא ביום א', בזה אמרינן שגם ביום השני חדא יומא עם יום הראשון ואף ביום השני דינו לחומרא, אכן בספק במציאות שאירע מקרה מחודש להסתפק בו ביום השני, הדין לכל ספק דרבנן לקולא, ומיושב היטב סתירת הדברים דספק תקע ביום השני אמרינן ספק דרבנן לקולא משום דנתעורר ספק חדש ביום השני בפנ"ע, ואילו בכל הספיקות דאותם צדדי ספק כבר נתעוררו בראשון וקיימים כעת בשני, כטומטום, בין השמשות, ספיקות בדיני התקיעות, בכל אלו דינו ביום השני כראשון דהוכרע לחומרא, והיינו משום דחדא יו"ט דמיא וההכרעה לחומרא דיום הראשון הוא אף לחומרא ביום השני, ועיין.

עיר שספק תוקעין מחמירים אף ביום השני

ואמנם יש לעיין מהמבואר בס"י תקצ"ה לענין לילך לעיר ספק אם תוקעין בשופר, שמחויב לילך לעיר שתוקעין מספק ומקורו ר"ה ל"ד ע"ב, ובמ"ב סק"א מבואר שה"ה ביו"ט שני, ואף שהוא רק ספק במציאות אם יש שם שופר, וא"כ שמעינן שגם ספק שנתעורר ביום השני בפנ"ע דינו לחומרא ביו"ט שני כיו"ט ראשון, וצ"ב מאי שנא מספק תקע ביום השני דדינו לקולא.

והנה הגאון ר' יצחק אלחנן בבאר יצחק בשו"ת ח"ב סי' י"ג וכ"כ בעין יצחק לדעת הר"מ דס' דאורייתא מהתורה לקולא ואך מדרבנן לחומרא, א"כ יש לעיין מהמבואר בגמ' סוף פ"ד דר"ה שני עיירות באחת מתפללין ואחת ספק תוקעין הולך למקום שספק תוקעין,

דעדיף ספק דאורייתא מודאי דרבנן, והעיר לש"י הר"מ דספק דאורייתא רק מדרבנן לחומרא נמצא שזה וזה דרבנן, וכתב שע"כ צ"ל דלש"י הר"מ אף דהספק לחומרא אינו אלא מדרבנן מ"מ חמיר טפי מודאי דרבנן כיון דהוי במילי דאורייתא. וכ"כ במלא הרועים שם בר"ה ל"ד.

ועד"ז מצינו בצ"ח ברכות דף י"ט דיצא לדון לענין איסורין דרבנן דהתירו מפני כבוד הבריות, דספק דאורייתא דלדעת הר"מ רק מדרבנן לחומרא, לא התירו לכבוד הבריות, הרי נשמע מזה דחמיר טפי ספק דאורייתא לחומרא מדרבנן מודאי דרבנן.

והנה לפי דברי הבאר יצחק לכאורה ביו"ט שני דסוכות ור"ה אינו מחויב לילך לעיר שיש ספק לולב וספק שופר, דהרי הוי ספק דרבנן. אמנם במשנ"ב מבואר ס"י תרנ"א סק"א וכן בהל' ר"ה ס"י תקצ"ה סק"א דמחויב לילך אף ביו"ט שני למקום הספק, וצ"ע הרי אין זה אלא חיוב דרבנן ובדין דנידון ב"י משום ספק דרבנן לקולא וכמש"כ בס"י תקפ"ה ספק תקע ביום השני, לקולא, וכן לענין לולב ביו"ט שני ספיקו לקולא.

מחלוקת הח"ח ובאר יצחק לילך לעיר שספק תוקעין אם מדין ספק דאורייתא או מעיקר החיוב בתורת ודאי

ואשר יראה מבואר מזה, דשיטת הח"ח דמה שהולך לעיר שתוקעין מספק אין זה מדין ספק לחומרא, כי אם מעיקר חובתו. ויסוד הדברים נראה כיון שחייב ודאי במצות שופר או מצות לולב אף שהמעשה להשתדל להגיע הוי קיום דספק, מ"מ אין זה שייך לדין ספיקות לחומרא ולקולא, דזהו רק באופן דהספק הוא בעיקר החיוב, אכן בודאי חיוב דרכיב עלי' רק ספק אם יתקיים בזה בהשתדלותו לצאת ידי חובתו, הרי נכלל בכלל עיקר חובתו לקיים כל טצדקי כדי לפטור חובתו.

וכן נראה להוכיח מספק כשרות בד' מינים דמבואר בפוסקים ס"י תרנ"ב דאף שחובת לולב אינו אלא מדרבנן בשאר ימים, מ"מ ספק בכשרות המינים מחויב ליטול, וקשה הרי אין זה אלא מדרבנן ונימא ספק דרבנן לקולא, וע"כ אין זה שיאט' לספק דרבנן לקולא משום דחיובו בתורת ודאי, וכל הספק הוא ספק בהקיום, ובזה מחויב אף בחיוב דרבנן.

ומעתה מיושב היטב דברי המשנ"ב, דלעולם כמש"נ דספק דנתעורר ביו"ט שני דינו לקולא, ומ"מ לענין שופר ולולב הולך למקום ספק, והיינו טעמא דאין זה מהל' ספיקות, כי חיובו ברור והספק היא רק בקיום וא"כ כ"ז נכלל בעיקר חובתו לעשות כל שביכולתו לקיים חובתו, וזהו דלא כהבאר יצחק ומלא הרועים דנקטו דכל המחייב לילך לעיר שספק תוקעין תלי' בנדון דספק דאורייתא לחומרא, ועיין היטב.

ושמענין מזה פלוגתא דרבוותא בעיקר גדול, בודאי חיוב על הגברא וצריך לעשות מעשה שספק אם יקיים עי"ז את חובתו, האם מחויב מדין ספק לחומרא, או מדין ודאי חיוב לעשות כל טצדקי לצורך קיום חובתו, דעת הבאר יצחק ומלא הרועים דחיובו מדין ספק דאורייתא לחומרא, ואילו דעת הח"ח דחובתו בתורת ודאי, ונפק"מ כשחלות החיוב הוא מדרבנן, דבזה יש לדון משום ספק לקולא וכמש"נ.

יסוד הבית הלוי והפמ"ג רספיקא דאורייתא לחומרא רק אי יטור חובתו בתורת ודאי

והנה מפורסם בשם הבית הלוי לענין תכלת דלא מחמרינן בזה"ז מספק, והרי לכל הפחות ספק אם זה אכן תכלת יש כאן, ונימא ספק דאורייתא לחומרא, ותירץ משום דכל דין דספק דאורייתא לחומרא זה רק אם ע"י עשיתו יסתלק עי"ז חיובו בתורת ודאי, אבל היכא דגם אחר דעביד כן ישאר בספיקו בזה לא אמרינן ספק לחומרא.

ויסוד הדבר נראה כן מדברי הפמ"ג סי' קצ"ד וכן כתב בפתחה לה' ברכות ד"ה 'אשכחנא פתרי', לענין אי ברכות מעכבות בברהמ"ז דנחלקו קמאי, וכתב המג"א שאם אדם יודע רק ברכה אחת דכיון דנחלקו קמאי אם מעכבות, א"כ מספק לא יברך, והשיג עליו האבן העוזר הרי בדין דנימא ספק דאורייתא לחומרא לכל הפחות בברכה אחת דלהנך ראשונים מקיים מצות ברכת המזון, ומובא במשנ"ב ב' הדעות.

וביאר הפמ"ג שם דעת המג"א בזה, דכל מאי דאמרינן ספק דאורייתא לחומרא זהו באופן דע"י מעשה זה ודאי יסתלק מחובתו, משא"כ היכא דגם לאחר עשיתו לחומרא ישאר בחובתו, אין זה נכלל בדין 'ספיקו לחומרא', ולכן גם אם יברך ברכה אחת בברהמ"ז להנך שיטות שמעכבות זו את זו, אכתי נשאר בחיובו להנך שיטות דג' ברכות דברכה"מ מעכבות זו את זו ולא אמרינן ספק דאורייתא לחומרא, ולכאורה זה כיסוד דברי הבית הלוי.

והנה בכל מצוה מהתורה בבהש"מ או בטומטום אדרוגינוס במ"ע דהזמן גרמא אף דאין עשיתו בתורת ודאי לקיום חובתו, מ"מ זהו משום דילמא אינו חייב, אכן להך צד שנתחייב הרי ודאי קיים במעשה זה וככל ספק אם הגברא כעת מחויב הרי במעשה זה שכעת עושה מספק, לצד דהוא מחויב עדיין, הרי ודאי מסתלק בזה חובתו, אכן לענין תכלת וברכה"מ כשעושה מספק הרי גם לאחר עשיתו אכתי בספק קיום חובתו עומד, ובזה לא נאמר לחומרא, ופשוט.

קושי' לדעת הבית הלוי מהו ל"ד לעיר שספק תוקעין וסותר ליסוד הגמ"ל

ואמנם צ"ע דברי פמ"ג והבית הלוי ממה שהזכרנו דברי גמ' ר"ה דף ל"ד ע"ב עיר ספק אם תוקעין שמחויב לילך שם, ומחייבין ל"י לילך לעיר זו על אף שבמעשה זה לא בהכרח שיסתלק מחובתו, אשר לכאורה מוכח ומבואר מזה אחת מתרתי, לדעת הבאר יצחק ששורש החיוב לילך לעיר שספק תוקעין זהו מדין ספק דאורייתא לחומרא מתבאר דבכלל הדין ספק דאורייתא לחומרא אף באופן

ששע"י הלחומרא עדיין ישאר בספיקו, ולדעת המ"ב ודעימ', אף אי נקיים יסוד הנ"ל כשבאנו לאתויי עלה מדין ספק דאורייתא לחומרא, אבל באופן דודאי מחויב ואך ספק אי יקיים חובתו במעשה זה א"כ אכתי מחויב למעבד כל טצדקי כדי לקיים חובתו אף שאינו ברור דיקיים במעשה זה ומטעם זה אף בחיוב דרבנן כיו"ט שני הוא מחויב למעבד כן ואף שקיומו ספק, דאין זה שייך לספק דאורייתא וספק דרבנן כי אם בתורת ודאי, וכמש"נ.¹

ואמנם ע"ד הפמ"ג ליכא השגה מכח תרי טעמי, א. דמדבריו מדוקדק שיסוד זה היכא שאינו מקיים חיובו בתורת ודאי לא הוי לחומרא זהו רק כלפי הספק דאורייתא לחומרא מהתורה, אבל מדרבנן ספק לחומרא בכל גווני, יעויין עוד בפתחה שם. ולכן י"ל דבגמ' ר"ה כדי להעדיף המקום דספק תוקעין יותר מהעיר דודאי מתפללין בעי להדין ספק דאורייתא מהתורה לחומרא. ב. כדי להתיר ברכה לבטלה דברהמ"ז, לא סגי בזה שחייב לעשות כל טצדקי למפטר חובתו דמ"מ צד לבטלה יש כאן שעל הצד דאין קיום ברהמ"ז איכא צד לבטלה, ולזה בעינן להכרעה דס' דאורייתא לחומרא לדון דיש ברהמ"ז לחומרא כדי להתיר הברכה, והיינו דלא די בזה דהגברא מחויב בתורת ודאי ובעי למיעבד כל טצדקי והשתדלות לקיום החובה שעליו, דהרי מה יתיר להך צד שזה לבטלה, אלא בעינן ע"כ לדין ספק דאורייתא לחומרא להתיר לו לברך מספק ובתיבת גומא כתב הפרמ"ג דהגדר לחומרא הוא בתורת הכרעה, וא"כ בדין ספק דאורייתא לחומרא כאן הוא יסוד דברי הבית הלוי ופמ"ג דלא אמרינן לחומרא עד כמה שלא נפטר במעשה זה מחובתו ואכתי הוא נשאר בספיקו, ועיין.

אמנם למפורסם בשם הבית הלוי לענין תכלת דל"צ להחמיר בתכלת משום דאינו ודאי דיקיים חובתו אף אי יחמיר, דבר זה לכאורה דלא כמבואר בגמ' ר"ה הנ"ל דמחויב לילך לעיר שספק תוקעין אף שלאחר דמחמיר לצאת ידי הספק יתכן שלא פטר את חובתו ומאי שנא דילמא דאין זה תכלת או דילמא לא יקיים מצות שופר הרי לדבריו לכאורה אם יש ספק בעיר השני אם יש שם יציאת תכלת פטור כמו להתעטף בבגד ספק תכלת, ושמועה זו בשם הבית הלוי צ"ע.

שוב הראוני בספר תשובות והנהגות להגר"מ שטרנבוך שליט"א ח"ב סי' מ"ו דהביא יסוד הבית הלוי וכתב דהבית הלוי הביא רא"י מהגמ' ב"ר"ה ל"ד ע"ב ובתשובה שם לא כתב מהי הרא"י.

ותמוה דאדרבה זהו סתירה לדבריו כמש"כ. וכפה"נ כונתו דתחילת דברי הגמ' על דין המשנה ב' עיירות באחת תוקעין ובאחת מברכין, הולך למקום דתוקעין, ופריך הש"ס פשיטא, ותרין דאירי בספק תוקעין, ואכתי תקשי דגם זה פשיטא דהרי ספק דאורייתא לחומרא, ולזה י"ל יסוד זה דכל דאינו מבורר דיקיים ע"י הלחומרא, אינו נכלל בדין ספק דאורייתא לחומרא 'מהתורה'. אמנם אף לפ"ז לכה"פ מדרבנן מחויב דזהו דינו לילך לעיר שספק תוקעין ולא לעיר שודאי מברכין, וזהו כמש"נ בדעת הפמ"ג ושוב תקשי מתכלת דלא מחמרינן מספק, באופן דשמועה זו בשם בית הלוי צ"ע.

¹ ואמנם יש חילוק דבאופן דבית הלוי הרי אחר עשיתו מספק עדיין לא מבורר לגברא אי קיים ואילו בעיר ספק תוקעין יתברר לגברא אי קיים, אכן אין בזה כדי חלוקה דמאי

נפק"מ בידעת הגברא הרי הנדון כלפי אי בעשייתו מעשה זה יקיים המצוה באופן דבאמת יסתלק חיובו, ומה מוסיף מה דהגברא יתברר לו האם קיים אי לאו.

ועלת הון

נצבים-וילך תש"פ

דברי חיזוק מהגה"צ רבי יצחק שמואל גמזו שליט"א אב"ד ריפיה

על ידי האחדות בישראל זוכים בדין

"אתם נצבים היום כולכם לפני ה' אלוהיכם" וגו' (דברים ט, ט).

ולדעת שקיום התורה זה מה שמזכה אותנו לחיים ונשאר נצבים וקיימים בקומה זקופה, ונכתב לחיים טובים.

ד- על ידי לימוד התורה זוכים לחיים ארוכים

הגמרא ברא בתרא (קא, ב) תנו רבנן שבעה קפלו את כל העולם כולו, מתושלח ראה את אדם, שם, יעקב, עמרם, אחיה השילוני, אליהו ראה את אחיה השילוני ועדיין קיים וכו'. וכתב הרשב"ם ז"ל: משום דאיירי לעיל דמוסיף יסיף היינו מי שמוסיף מט"ו באב ואלך מן הלילה על היום לשנות יוסיף ימים כדכתיב כי הוא חייך (דברים ל) וכתב (משל ג) כי אורך ימים ושנות חיים ושלוש יוסיפו לך, ובא להודיענו שאלו השבעה מתוך שצדיקים היו ועסקו בתורה חיו כל כך, עכ"ל. ורואים שאף הצדיקים הגדולים שאין לנו השגה בהם זכו לאריכות ימים כל כך בשביל שעסקו בתורה. ולכן צריך לקבל עליו בימי ר"ה לעסוק בתורה ועי"ז נזכה לאריכות ימים.

הטעמים שתוקעין בשופר בחודש אלול

בטור הלכות ראש השנה (סימן תקפ"א) כתב ז"ל: תניא בפרקי רבי אליעזר, בראש חדש אלול אמר הקב"ה למשה עלה אלי ההרה (שמות כ"ד ב), שאז עלה לקבל לוחות אחרונות, והעבירו שופר במחנה משה עלה להר שלא יטעו עוד אחר עבודה זרה, והקב"ה נתעלה באותו שופר שנאמר "עלה אלוהים בתרועה" וגו' (תהלים מז, ו) לכן התקינו חכמינו ז"ל שיהיו תוקעין בראש חודש אלול בכל שנה ושנה, וכל החודש, כדי להזהיר ישראל שיעשו תשובה, שנאמר (עמוס ג, ו) אם יתקע שופר בעיר ועם לא יחרדו, וכדי לערבב השטן וכן נוהגים באשכנז לתקוע בכל בוקר וערב אחר התפילה וכו' עכ"ל.

וכתב הגמ"י ז"ל: איכא למידק שכבר הביא ראיה משופר שתקעו במדבר, ולמה ליה תו לאיתווי ראייה מאם יתקע שופר בעיר? יש לומר משום דאיכא למידחי דאף על פי שעל ידי שופר נמנעו ישראל במדבר מלחטוא, אינו מפני שהשופר מיוחד לכך, דהוא הדין אם היו מעבירין כרוז היו נמנעים על ידו מלחטוא, לכך הביא מאם יתקע שופר בעיר ועם לא יחרדו, דמשמע שקול השופר גורם להחריד האדם מפחד ה' ומהדר גאונו, ועוד י"ל דמשופר המדבר לא למדנו אלא שעל ידו נמנעו מלחטוא, אבל עדיין אנו צריכין ללמוד שעל ידי קול השופר אדם מתעורר לשוב בתשובה, ולכך הביא פסוק דאם יתקע שופר בעיר ועם לא יחרדו, עכ"ל.

ובדרישה הביא דברי הגמ"י וכתב ז"ל: אך קשה דאם כן למה לי ראייה משופר מדבר? ולפי מה שכתבתי בפרישה לא קשה מידי עכ"ל. ז"ל בפרישה (אות א'): הא דדייק וכתב באותו שופר, משום דסבירא ליה דהאי קרא דעלה אלקים בתרועה וגו', על אותו שופר שהיה במדבר נאמר, כי על ידו נמנעו מלטעות אחר עבודה זרה וכו'. ובאותו ב' כתב: לכן התקינו חז"ל שיהיו תוקעין בראש חודש אלול, וכו', פירוש מפני שנתעלה ה' באותו שופר שהציל את ישראל מן החטא, לכן גם אנו תוקעין. ובאותו ג' כתב: וכל החודש וכו', פירוש וא"ת ואכתי קשה וכו' הוי לן לפסוק מיד אחר ראש חודש, ומשני כדי להזהיר וכו', ועושין בכל החודש כן לעורר על התשובה, וכו', התקיעה בכל החודש היא גם כן כדי לערבב השטן וכו' עיי"ש, ועיין בב"ח.

והנה הפרקי דרבי אליעזר הביא שלשה טעמים, א. שתקעו בראש חודש אלול והקב"ה נתעלה באותו שופר, ב. להזהיר על התשובה, ג. כדי לערבב השטן.

ונראה שהג' הטעמים קשורים זה בזה, כיון שהקב"ה נתעלה באותו שופר כיון שעשו להציל מן החטא, לכן גם אנו תוקעין בראש חודש, וכן בכל החודש להזהיר את ישראל על התשובה, ורואים שמה שמזהירין את ישראל מן החטא הקב"ה מתעלה מזה, וגם כדי לערבב את השטן דהנה במסכת ר"ה (טו, ב) למה תוקעין ומריעין

א- בזה"ק מבואר שהכוונה על יום ר"ה, שאתם נצבים בר"ה לדין לפני ה' אלוהיכם.

והנה הלשון נצבים יש לו משמעות גם קיימים, כמו שכתוב בפרשת וישב 'והנה קמה אלומתי וגם נצבה' (ברא' לו, ז) ופרש"י ז"ל: וגם נצבה, לעמוד על עמדה בזקיפה. ולפ"ז היינו שעומדים לדין בר"ה, וזוכים בדין ונשארים נצבים וקיימים בזקיפה. והעצה לזה- 'כולכם', היינו שיש אחדות בכלל ישראל כאיש אחד בלב אחד.

והבעל הטורים כותב ז"ל: נצבים, כדרך שנאמר בסיני (ט, יז) ויתיצבו בתחתית ההר, בו בלשון אמר כאן אתם נצבים עכ"ל. ולפ"ז כמו שבהר סיני כתוב 'ויחן שם ישראל ופרש"י כאיש אחד בלב אחד, כן אמר כאן אתם נצבים, והיינו קיימים וזוכים בדין כשיש בכם אחדות.

ב- והזה"ק בפרשת נצבים כותב (תרגום ללשון הקדש) ז"ל: רבי שמעון אמר 'ויהי היום ויבא שמה' (מלכים ב' ד) ויהי היום, שזה היום יום טוב של ראש השנה היה, שנפקדו בו עקרות העולם, ונפקדו בו בני העולם, קרא לשונמית ואמר, הנה חרדת אלינו את כל החרדה הזאת, ומה לעשות לך היש לדבר לך אל המלך או אל שר הצבא, וכי דבר זה נצרך לה לאשה, שאינה יוצאת ואינה הולכת ואינה נכנסת בהיכל המלך. אלא יום הזה היה גורם שכל בני העולם נצבים בדין, וביום הזה נקרא הקב"ה מלך, המלך המשפט, אמר לה אולי צריכה את אצל מלך העליון אודות המעשך אשר בידך, ותאמר בתוך עמי אנוכי יושבת, מה אמרה, אלא בעת שהדין תולה בעולם אין לאיש להפרד בלבדו, כדי שלא יהיה נרשם למעלה ולא יעיינו בו בלבדו, וכו', כי תמיד רחמי הקב"ה על העם כולו ביחד, ולפיכך אמרה בתוך עמי אנוכי יושבת, ואיני רוצה להפרד מהם וכו'. עכ"ל.

ורואים מהזה"ק שבעת שהדין תולה בעולם בר"ה אין לאיש להפרד בלבדו, כי רחמי הקב"ה על העם כולו ביחד. וכמו שכתוב אתם נצבים היום, שבר"ה אתם עומדים לדין ונשארים קיימים, כיון שכולכם לפני ה' אלוהיכם, שכולם ביחד כאיש אחד בלב אחד.

ושמעתיה מהגה"צ המשגיח בפונז' רבי יחזקאל לוינשטיין זצוק"ל, כי האדם צריך להשתדל לזכות את הרבים, שאז הדין שלו זה דין של רבים, ולא דין של אדם פרטי, והרבים מובטחים שיצאו זכאים.

ג- על ידי קבלת התורה זוכים בדין

עוד אפשר לבאר דברי בעל הטורים שכתב- כדרך שנאמר בסיני ויתיצבו בתחתית ההר, בו בלשון אמר כאן אתם נצבים. דהנה במסכת שבת (פח, א) איתא: 'ויתיצבו בתחתית ההר', אמר רבי אבדימי בר חמא בר חסא, מלמד שכפה הקב"ה עליהם את ההר כגיגית ואמר להם אם אתם מקבלים התורה מוטב, ואם לאו שם תהא קבורתכם, וכדרך שבמעמד הר סיני שכתוב ויתיצבו בתחתית ההר, והם קיבלו עליהם את התורה, כך אמר להם אתם נצבים, היינו שאתם קיימים בדין אם תקבלו עליכם את התורה, ובגמרא בראש השנה (ל, ב) אמר רבה, אמר הקב"ה אמרו לפני בראש השנה, מלכות זכרונות ושופרות, מלכות כדי שתמליכוני עליהם, זכרונות כדי שיבוא לפני זכרוניכם לטובה, ובמה בשופר. וכתב רבינו סעדיה גאון- מה שצונו הבורא יתברך לתקוע בשופר בראש השנה, יש בזה עשרה ענינים, והענין השלישי להזכירנו מעמד הר סיני שנאמר בו וקול שופר חזק מאוד, ונקבל על עצמנו מה שקבלו אבותינו על עצמם נעשה ונשמע, עכ"ל, ומבואר בגמרא שהאיך אפשר להמליך את הקב"ה עלינו שיעלה זכרונינו לטובה, על ידי השופר, היינו שנקבל עלינו את התורה נעשה ונשמע, וכדרך שכתוב שם ויתיצבו בתחתית ההר, שהרגישו כשכפה עליהם את ההר כגיגית, שלקבל את התורה זה מה שנותן להם חיים, כך צריך בר"ה שכתוב באותו לשון אתם נצבים, לקבל את התורה

כשהן יושבין, ותוקעין ומריעין כשהם עומדים כדי לערבב השטן. ופרש"י ז"ל: כשישמע ישראל מחבבין את המצות מסתמין דבריו, עכ"ל. ונראה שהפשט שכיון שמחבבין מצות יעשו תשובה מאהבה, וכל העבירות יהפכו לזכויות כמו שאיתא במסכת יומא (פז, ב) דאמר ריש לקיש גדולה תשובה שזדונות נעשות לו זכויות, ומוקמינן כשעושה תשובה מאהבה, ולכן השטן מתערבב, שאם יקטרט ויביא עוד עבירות יהפכו לזכויות, ואפשר לבאר בזה גם את הפרקי דרבי אליעזר שכיון שתוקעין בכל חודש אלול לעורר על התשובה ולגדל את שם הקב"ה, ורואים שמחבבין את מצות התשובה, ולכן השטן מתערבב, שאם יקטרט ויביא עבירות יהפכו הכל לזכויות. ואפשר לבאר בזה על פי פשוטו, מה שכתב הרמ"א (סימן תקפ"א ג) ואין תוקעין בערב ראש השנה (מנהגים). וכתב המשנה ברורה (ס"ק כ"ד) ז"ל: להפסיק בין תקיעות דרשות לתקיעות דחובה, ואף כשחל יום א' של ר"ה בשבת גם כן אין תוקעין בערב שבת וכו'. אבל במנהגים כתב הטעם כדי לערבב השטן אם כן אין לתקוע כלל וכו'. ע"ש.

וחוץ מהסודות שיש בזה, אפשר לבאר, על פי פרש"י שאם השטן רואה שישיראל מחבבין המצות הוא מתערבב, וכן שהם מבדלין בין תקיעות רשות לתקיעות חובה, רואים שהם מחבבין את התקיעות חובה, וכיון שהם מחבבין המצות חושש שיעשו תשובה מאהבה, כיון שתקיעת שופר מעורר לעשות תשובה, כמו שכתב רבינו סעדיה גאון מה שציונו הבורא יתברך לתקוע בשופר בראש השנה יש בזה עשרה ענינים, הענין השני כי יום ר"ה הוא ראשון לעשרת ימי תשובה ותוקעין בו בשופר ולהכריז עלינו כמי שמזהיר ואומר כל הרוצה לשוב ישוב וכו'. ולכן מתערבב שלא לקטרט, שכל מה שיביא יותר עבירות יהפכו הכל לזכויות.

הכנה לסליחות - בביאור מצות תשובה

א- הרמב"ם בהלכות תשובה פ"א ה"א כתב ז"ל: כל מצות שבתורה בין עשה בין לא תעשה, אם עבר אדם על אחת מהן בין בזדון בין בשגגה שיעשה תשובה וישוב מחטאו חייב להתודות לפני הקל ב"ה שנאמר איש או אשה כי יעשו וגו' והתודו את חטאתם אשר עשו, זה וידוי דברים. וידוי זה מצות עשה. כיצד מתודין אומר אנה ה' חטאתי עויתי פשעתי לפניך ועשיתי כך וכך והרי נחמתי ובושתי במעשי ולעולם איני חוזר על זה וזה עיקרו של וידוי וכל המרבה להתודות ומאריך בענין זה הרי זה משובח, וכן בעלי חטאות ואשמות בעת שמביאין קורבנותיהן על שגגתן או על זדונן אין מתכפר להם בקרבנם עד שיעשו תשובה ויתודו וידוי דברים שנא' והתודה אשר חטא עליה וכן כל מחויבי מיתות ב"ד ומחויבי מלקות אין מתכפר להן במיתתן או בלקייתן עד שיעשו תשובה ויתודו. וכן החובל בחבירו והמזיק ממונו אע"פ ששילם לו מה שהוא חייב לו אינו מתכפר עד שיתודה וישוב מלעשות כזה לעולם שנא' מכל חטאות האדם עכ"ל. ומבואר ברמב"ם שסדר הוידוי הוא בתחילה להזכיר החטא 'חטאתי עויתי פשעתי לפניך ועשיתי כך וכך' ואח"כ מתחרט 'והרי נחמתי ובושתי במעשי' ואח"כ קבלה לעתיד זלעולם איני חוזר לדבר זה'

וצ"ב בהרמב"ם בפ"ב ה"ב כתב ז"ל: ומה היא התשובה הוא שיעזוב החוטא חטאו ויסירו ממחשבתו ויגמור בלבו שלא יעשה עוד שנא' יעזוב רשע דרכו וגו' וכן יתנחם על שעבר שנא' כי אחרי שובי נחמתי ויעיד עליו יודע תעלומות שלא ישוב לזה החטא לעולם שנא' ולא נאמר עוד אלוקינו למעשה ידני, וצריך להתודות בשפתיו ולומר ענינות אלו שגמר בלבו עכ"ל. ומבואר ברמב"ם שצריך לומר בוידוי בתחילה שלא יחטא עוד ואח"כ שמתחרט על החטא וכמו שמביא מהפסוק כי אחרי שובי נחמתי, היינו אחרי ששב בתשובה ומקבל עליו שלא יחטא עוד נחמתי- שמתחרט על החטא וזהו שלא כדבריו בפרק א' שכתב שקודם יתחרט ואח"כ יקבל לעתיד?

ונראה ליישב ע"פ דברי רבינו יונה בשערי תשובה שער הראשון אות י"א, ז"ל: ודע כי מי אשר חטא על דרך מקרה כי התאוה תאוה ויחזק עליו יצרו ויתקפהו וכו' ראשית תשובת האיש הזה החרטה ולשים יגון בלבו על חטאתו ולהיות נפש נענה ומרה כלענה אחרי כן יוסיף בכל יום יראת השם בנפשו ויתן חיתת אלוקים בלבבו בכל עת עד אשר יהיה נכון לבו בטוח בה' כי אם יוסיף יעבור בו היצר ויפגשו כפעם בפעם ורבה עליו תאוותו כמשפט הראשון לא יהיה נפתה לבו עליו ויעזוב דרכו כמו שנא' ומודה ועוזב ירוחם הזכיר תחילה ומודה על החרטה והוידוי ואח"כ ועוזב. אך האיש המתניב על דרך לא טובה

תמיד וכו' ראשית תשובת האיש הזה לעזוב דרכו ומחשבתו הרעה ולהסכים לקבל עליו לבל יוסיף לחטוא אחרי כן יתחרט על עלילותיו הנשחתות ויתודה לשוב אל ה' כמו שנא' יעזוב רשע דרכו ואיש און מחשבותיו וישוב אל ה' וירחמהו, והמשל בזה למי שאוחז השרץ ובא לטבול ולהטהר כי יניח השרץ תחילה ואחרי כן יטבול ויטהר וכל זמן שהשרץ בידו עוד טמאתו בו ואין הטבילה מועילה, והנה עזיבת מחשבת החטא היא השלכת השרץ והחרטה מאשר חטא והוידוי והתפילה, במקום הטבילה וכו' עוד נאמר כי אחרי שובי נחמתי רוצה לומר כי אחרי אשר יסרתני ואוסר ושבתני מדרכי הרעה נחמתי אחרי כן ואתחרט על מה שעבר מדברי עונותי עכ"ל.

והנה לפי דברי רבינו יונה מיושב שפיר הרמב"ם דבפרק א' ה"א מדבר הרמב"ם על מי שחטא דרך מקרה וכמו שמדויק מדבריו שכתב כיצד מתודין אומר אנה ה' חטאתי עויתי פשעתי לפניך ועשיתי כך וכך וכו' היינו שמדבר בחטא מסוים וע"ז כתב שסדר התשובה היא קודם שיתחרט על החטא ואח"כ הקבלה לעתיד וכמבואר ברבינו יונה שכתב ומודה ועוזב ירוחם הזכיר תחילה ומודה על החרטה והוידוי ואח"כ ועוזב, ולכן גם בנוסח הוידוי צריך קודם להתחרט ואח"כ לקבל על לעתיד, ובפרק ב' ה"ב הרמב"ם מדבר על המתניב על דרך לא טובה תמיד שעל זה כתב רבינו יונה ראשית תשובת האיש הזה לעזוב דרכו ומחשבתו הרעה ולהסכים לקבל עליו לבל יוסיף לחטוא אחרי כן יתחרט על עלילותיו הנשחתות ויתודה לשוב אל ה' כמו שנא' יעזוב רשע דרכו ואיש און מחשבותיו וישוב אל ה' וירחמהו, וכן הרמב"ם מביא את הפסוק הזה יעזוב רשע דרכו וכו' היינו שזה דרכו, ובזה צריך תחילה לקבל עליו שלא יחטא ואח"כ יתחרט על דרכו הרעה ולכן ג"כ בנוסח הוידוי צריך להזכיר תחילה הקבלה לעתיד ואח"כ החרטה וכמו שכתבו הרמב"ם ורבינו יונה שנא' כי אחרי שובי נחמתי דאחר שקיבל עליו שלא יחטא עוד ושב מדרכו הרעה נחמתי על מה שחטא, וכן משמע מהמשך דברי הרמב"ם שכתב ויעיד עליו יודע תעלומות שלא ישוב לזה החטא לעולם ואילו בפרק א' לא כתב ויעיד עליו יודע תעלומות שלא ישוב לזה החטא לעולם. ונראה דבחוטא על דרך מקרה [המבואר בפרק א'] מספיק אם מקבל עליו ואיני חוזר לדבר זה לעולם, ובאיש המתניב על דרך לא טובה תמיד [המבואר בפרק ב'] אזי צריך שיגיע למצב שיעיד עליו יודע תעלומות שלא ישוב לזה החטא לעולם

ב- הלחם משנה בפרק ב' ה"ב מקשה ע"ד הרמב"ם שכתב ויעיד עליו יודע תעלומות שלא ישוב לזה החטא לעולם, ז"ל: וא"ת א"כ הקב"ה יעיד עליו כך וכי לא נשאר הבחירה בידו, והרי אמרו הן בקדושו לא יאמין? וי"ל דפירושו כך שבשעה שהוא עושה תשובה צריך שיקבל עליו לעד להשי"ת שלא ישוב לחטא הזה לעולם והוא על דרך ואעידה לי את השמים ואת הארץ שמקבל עליו לעדים לשמים ולארץ וכו', והרי כיון שאנו אומרים לו שלא נאמר עוד אלוהינו למעשה ידינו הרי אנו מקבלים אותו לעד על ככה עכ"ל.

וצ"ב דהרי סדר הוידוי המבואר בפרק ב' הוא קודם שיעזוב דרכו הרעה ולא יחטא עוד ואח"כ שהוא מתנחם על שעבר ואח"כ מסיים ולוקח לעד להשי"ת שלא יחטא עוד, ולכאורה לפ"ד הלח"מ היה צריך שבתחילה כשאומר שלא יחטא עוד, אז לקחת את השי"ת לעד? **ונראה ליישב** דיש ב' דינים בקבלה, האחת איננה כלל מהלכות וידוי אלא כיון שהוא איש המתניב על דרך לא טובה תמיד צריך קבלה שיעזוב דרכו הרעה ולא יחטא עוד וזהו בכדי להשליך השרץ מידו (וכמבואר ברמב"ם שם בהלכה ג) וזהו תחילת דברי הרמב"ם שיעזוב החוטא חטאו ויסירו ממחשבתו ויגמור בלבו שלא יעשהו, והדין השני בקבלה זה מהלכות וידוי וכמו שכתב הרמב"ם בפרק א' שסדר הוידוי הוא בתחילה חרטה על העבר ואח"כ קבלה לעתיד, וע"ז מקבל את השי"ת לעד על כך שלא יחטא, ומה שצריך לקבל את הקב"ה לעד זהו כיון שהוא אדם שהתניב על דרך לא טובה תמיד.

ג- ועוד נראה ליישב את קושית הלח"מ בדרך אחרת דמה שכתב הרמב"ם ויעיד עליו יודע תעלומות שלא ישוב לזה החטא לעולם, כונתו לומר- שצריך שצער ויגונו יהיה חזק עד כדי שיעיד עליו יודע תעלומות שבמצב שהוא עומד עכשיו לא ישוב לזה החטא לעולם וזהו שיעור בגודל החרטה והיגון, ולפ"ז מיושב שאין זה סתירה לבחירה, ולכן גם מיושב מה שנקט הרמב"ם את זה אחר שכתב וכן יתנחם על שעבר, שזה שייך לחרטה והצער והיגון שיש לו על החטא עד שיעור שיעיד עליו יודע תעלומות שלפי שיעור חרדתו וצער ויגונו שיש לו עכשיו לא ישוב לזה החטא לעולם.

לעילוי נשמת אשתי מרת אסתר לאה בת הרה"ח ר' צבי ע"ה נלב"ע כ"ד אלול ולע"נ דודי הרה"ח ר' דוב בער בהרה"ח ר' יצחק זצ"ל נלב"ע כ"ב אלול

יודעי תרועה – קיצור דיני תקיעת שופר למעשה

התרועה היא קול יבבא, אך אין אנו יודעים האם היא גניחת הבוכה הדומה לשברים, או יללת הבוכה הדומה לתרועה, או שניהם גם יחד שברים-תרועה, ולכן אנו עושים את כולם, דהיינו תשר"ת ג' פעמים תש"ת ג' פעמים ותר"ת ג' פעמים, סך הכל ל' קולות.

נחלקו הראשונים⁷ האם יש לנו ספק אמיתי לדינא מהי התרועה או שכולם כשרים. **רב האי** סבר דכולהו כשרים והטעם שאנו תוקעין ל' קולות הוא בשביל שלא יהיו מנהגים חלוקים בין הקהילות, דאלו עושין תרועה זו ואלו האחרת. אך **הרמב"ם** סבר דזהו ספק אמיתי לדינא מהי התרועה. וכן פסק השו"ע (תק"צ ס"ב).

מבואר בגמ' (ר"ה טז) דיש להוסיף ל' קולות כדי לערבב את השטן: אמר רבי יצחק למה תוקעין בראש השנה, למה תוקעין? רחמנא אמר תקעו, אלא למה מריעין, למה מריעין? רחמנא אמר זכרון תרועה, אלא למה תוקעין ומריעין כשהן יושבין ותוקעין ומריעין כשהן עומדין, כדי לערבב השטן.

אנו מוסיפים לתקוע ל' קולות דמעומד במוסף על סדר הברכות מלכויות זכרונות ושופרות⁸. ובזה רבו המנהגים דיש שתוקעין בתפילת לחש ויש שתוקעין גם בלחש וגם בחזרת הש"ץ, כמו"כ הרבה שיטות איזה סדר לתקוע. וכבר פשט המנהג לתקוע תשר"ת תש"ת ותר"ת על כל ברכה.

ובקהילות רבות נהגו כמבואר במ"ב (תקצ"ב סק"א) לתקוע רק בחזרת הש"ץ, ומשלימין את ל' דלחש אחרי התפילה. וכדי להשלים למאה קולות כנגד יבבות אם סיסרא מוסיפים עוד י' תקיעות.

צורת הקולות

הגדרת הקולות - בפשוט מתבאר מן **הראשונים**⁹ שהגדרת הקולות והחילוק בין תקיעה לבין שברים ותרועה נקבע על פי אורך הקולות, שהתקיעה ארוכה, והשברים הינם קצרים יותר, והתרועה קולות הקצרים ביותר מופסקים.

אך **הרמב"ן** בדרשה כתב דהשינוי בין הקולות נקבע ע"פ הניגון שלהם, ויבואר לקמן.

תקיעה - צורתה קול פשוט וארוך, לשון הרמב"ן: 'סופו כתחילתו'.

מצוות היום העיקרית בראש השנה היא מצוות שמיעת קול שופר שבה אנו ממליכים את הקב"ה בעולם ועל ידה אנו נזכרים לפניו לטובה בדין.

הברכה

עצם המצווה היא שמיעת קול השופר, לכן נוסח הברכה הוא 'לשמוע קול שופר', ומזה נראה שכל אחד מן השומעים מקיים את עיקר המצווה בעצמו ממש כבעל התוקע¹, אך יש שסברו שבע"ת מוציא את השומעים גם במעשה התקיעות².

מי שאינו יכול לשמוע הברכה מבעל התוקע, יברך בעצמו.

טוב להורות לנשים העומדות מחוץ לבית הכנסת שאם אינן שומעות הברכה יברכו לעצמן. כן הדין למנהג בני אשכנז, אך השו"ע פסק שנשים אינן מברכות וכן הוא מנהג בני ע"מ³.

כוונת המצווה

הכוונה הנדרשת לעיכובא: לצאת ידי חובת מצות שמיעת קול שופר. וקיי"ל⁴ דבמצווה דא' מצוות צריכות כוונה. [אכן מובא בספרים ונדפס במחזורים מאת הקדמונים הרבה כוונות והכל לפי מה שהוא אדם].

האם צריך לכוון כל העת בכל קול וקול ששומע מתחילתו ועד סופו? הדין הוא שדי במה שמכוון בתחילת קיום המצווה על כל מה שעתיד לעשות⁵. תדע דפסק המשנ"ב (תקפ"ט ס"ק ט"ז) שאם בא לבית הכנסת בשביל לצאת ידי חובה עם הציבור, יצא בדיעבד אפ"ל אם לא כיוון בהדיא.

יש מעלה לדעת כל קול מהו⁶, לכן ראוי לעקוב במחזור אחרי המקריא את סדר התקיעות, האם זו תקיעה שלפני תרועה או לאחריה, ומזה הטעם נהגו להכות על הבימה אם הוצרך לחזור על תקיעתו. אך אי"ז מעכב. כמו"כ יש שהנהיגו להודיע שהשומעים יכוונו לצאת על דעת התוקע או המקריא ובכך מרוויחים הידור זה.

מנין התקיעות

מן התורה חייב אדם לשמוע שלש פעמים תרועה עם תקיעה לפניו ותקיעה לאחריה, סך הכל ט' קולות. (ר"ה לג, טור ושו"ע תק"צ).

⁷ ב"י ריש סי' תק"צ.

⁸ בענין זה רבו השיטות דיש מן הראשונים דסברי שאלו הן התקיעות העיקריות ויש שסברי דהתקיעות הסמוכות לברכה הן העיקריות. אך ברור דלכל חד מינייהו יש מעלה ולכן כ' המג"א (תק"צ יב, ומשנ"ב שם סקל"ה) דאת ס' קולות הללו צריך לתקוע כהוגן ואם טעה יחזור אך תקיעות שאחר התפילה אי"צ לחזור אם טעה.

⁹ כ"כ הריטב"א (ר"ה ל"ג ע"ב) ו"על כרחנו שבר ותקיעה קול פשוט ואין בהם כדי שינוי בנגון ואין שינוי בהם אלא באריכות הקול" עכ"ל. וכן משמעות רוב הראשונים והפוסקים שדנו שלא יאריך יותר מידי בשבר שבכך יצא מכלל שבר ונעשה תקיעה.

¹ עי' מט"א תקפה ס' י דאין מצוה בו יותר מבשלוהו לתקוע בעצמו.

² מנה"ח מצוה תה, שאג"א סי' ו, ועי' בשם הגר"ח הלוי על הש"ס ר"ה כח עב. ובשו"ת הר צבי או"ח ב סי' פה העמיד בזה מה' ראשונים ואחרונים.

³ יעו"ב בשו"ע סימן תקפ"ט ע"ב וברמ"א.

⁴ ויעו"ב שו"ע סימן ס' ס"ד ובמשנ"ב.

⁵ מורנו הגאון רבי אברהם ויג שליט"א.

⁶ יעו"ב אלף המגן תק"צ ס"ק ל"ה.

אם השתנה הקול באמצע, יש חילוק בין שינוי כגון צרידות רעידה או החלשות, דבזה נהגינן כדעת ר"פ¹⁰ דע"ז נאמר הכלל 'כל הקולות כשרים בשופר' (אכן מההיר"ד החמיר בזה מאד), אך אם נשבר הקול ממש והוא כשבר היוצא מתוך התקיעה נהגו להחמיר בזה.

שברים - להתבאר לעיל שלדעת רוב הראשונים גדר הפצא דקול נקבע ע"פ אורכו ולא ע"פ ניגונו, הרי שצורת השברים ישרים ופשוטים כמו התקיעה אך הם קצרים יותר.

ולדעת **הרמב"ן** צורת השברים שונים מן התקיעה בניגונם, וכלשונו: "שאין ההפרש שבין השברים לתקיעה בין ארוך לקצר, אלא שזה קול פשוט סופו כתחילתו כאיש מרים קולו לרנן, וזהו קול שבור כעין המיליל" עכ"ל.

מנהג רוב העולם וכמה ישיבות לעשות השברים פשוטים, אך מנהג ליטא והרבה ישיבות לעשות השברים בניגון, ומסתבר שטעמם הוא כי באלו השברים קל יותר לכווין מידת אורכם בדיוק יותר מאשר בשברים פשוטים.

תרועה - לשון הרבה ראשונים¹¹ קולות קצרים מופסקים, וזו התרועה הידועה אצלנו.

אך **הרס"ג** בסידורו צייר התרועה כעין שלשלת, וכן **הרמב"ן** בדרשתו כתב שהוא קול המתרעש, וכוונתם כנראה לתרועה התימנית שהיא עשויה קול ארוך עולה ויורד ומתרעש.

שיעור אורך הקולות

המידה הבסיסית - יחידת המידה לקביעת שיעור אורך הקולות הינה 'טורמיט' שהוא כוח אחד, פירוש קול אחד הקצר ביותר של תרועה. **הרמב"ן** כתב דכל אחד משער בדידיה, כלומר השיעור נקבע בכל בעל תוקע לפי מהירותו. והגר"ק שליט"א פסק דמשערין לפי תרועה בינונית של בע"ת מומחה. **הג"ר רפאל שמואלביץ** זצ"ל בירר הדבר וקבע כי טורמיט הוא בין 0.16 השניה לבין 0.14 השניה.

אורך התקיעה - הדין הוא שאורך התקיעה צריך להיות כאורך התרועה¹². ולכן בתשר"ת התקיעה היא כפולה מאשר בתש"ת. ובשביל לשער אורך התקיעה עלינו לבאר מהו שיעור התרועה.

אורך התרועה - נחלקו הראשונים, **דהתוס'** סברי שהוא ט' כוחות, ובעל **העיטור** ורוב הראשונים סברי שהתרועה היא ג' כוחות בלבד.

המשנ"ב (תק"צ ס"ק יב) פסק דלכתחילה יעשה ט' כוחות ובדיעבד די בג' כוחות. לפי המדידות דלעיל נמצא שאורך תרועה של ט' כוחות היא בין 1.33 שניה לבין 1.5 שניה. ולפ"ז תקיעה דתש"ת ותר"ת די לה להיות 1.5 שניות ומהדרים לעשותה 2 שניות. ותקיעה דתשר"ת צריכה להיות כ-3 שניות ומהדרים לעשותה 4 שניות.

אורך השברים - השברים צריכים להיות באורך מדוד מפני שיש חשש שכשמאריך בהם יצא מכלל שבר ונעשה תקיעה [וגם יש להקפיד לא לקצר בהם מידי].

לדעת הסוברים דתרועה היא ט' כוחות הרי כל שבר שיעורו ג' כוחות וצריך לזהר שלא יאריך יותר מידי. ולדעת הסוברים דתרועה היא ג' כוחות נמצא דשבר צריך שיהיה עד מעט יותר מב' כוחות, דבשיעור ג' כוחות הרי הוא כאורך שכשר לתקיעה, שמידתה נקבעת ע"פ אורך התרועה.

הפסקה בין הקולות

לכתחילה צריך הבע"ת להפסיק בנשימה בין קול לחבירו, אך בדיעבד אם תקע את כולם ללא הפסק נשימה יצא (שו"ע תק"צ סעיף ה).

בשברים-תרועה נחלקו הראשונים האם לעשותם מחוברים דווקא או להפריד ביניהם בנשימה.

דעת ר"ת דאין דרך הבוכה לגנוח וליילל בלי להפסיק בנשימה ולכן צריך להפסיק ביניהם בנשימה.

דעת הרי"ן **גיא** ו**הרא"ש** זכיון דהם יחד קול אחד של תרועה אין להפסיק ביניהם בנשימה אלא יפסיק מעט ללא נשימה.

הכרעת **התרומת הדשן** לעשות את ב' השיטות, דבתקיעות דמיושב יתקע בנשימה אחת ובתקיעות דמעומד יתקע בב' נשימות. וכ"פ השו"ע.

המשנ"ב (ס"א תק"צ ס"ק י"ח) כתב דאף להרא"ש שאין להפסיק בנשימה מ"מ לא יתקע בלתי שום הפסק אלא יפסיק מעט פחות מכדי נשימה.

אך דעת **החזו"א** (או"ה קל"ו א') דההפסק האמור לר"ת אינו בנשימה ממש אלא כדי נשימה, ולשיטת הרא"ש דאין להפסיק ביניהם הריהו מריע מתוך השבר ללא הפסק כלל. [ובדבר זה נחלקו גדולי תלמידיו האם יעשה תרועה היוצאת מתוך השבר ממש ללא כל הפסק עד שלא ניכר אימתי נגמר השבר ואימתי החלה התרועה, או שצריך לגמור את השברים בשלמות שיהיה ניכר סופם ולהסמך מיד תרועה ללא רווח ביניהם].

ותקבל ברחמים וברצון סדר שופרותינו

לע"נ הרב אברהם ישעיהו זללה"ה בן הרב צבי הלוי שליט"א

¹⁰ החזו"א הקה"י הגריש"א הגרש"ז והגר"ב זצ"ל.

¹¹ הובאו בב"י תק"צ ועוד.

¹² כן העיקר להלכה יעוי' שו"ע תק"צ ס"ג בדעת ה"א. אכן עוד כמה שיטות ישנן בראשונים: שי' רש"י דשיעור תקיעה הוא ג' כוחות (ולפ"ז שבר הינו עד ב' כוחות ולא יותר). שי' **הרמב"ם** דשיעור תקיעה הוא כחצי תרועה דהיינו ארבע וחצי כוחות. ושי' **הראב"ד** דשיעור תקיעה לעולם הוא ט' כוחות בין בתשר"ת ובין בתר"ת. ב"י תק"צ.

"לדעת"

מבחן שבועי – בדף היומי

אֲרִיִּי ר' מִיָּרְךָ 2 יוֹסֵף יוֹם 216 יָיִן

פרשת ניצבים וילך~ עירובין כח~לד~מבחן מס' 36

פרטי הצטרפות:

- מטרת המבחן לעידוד חזרה שבועית על הגמרא או על סיכום, והשאלות מותאמות לכך.
- יש להתקשר לטלפון 073-7289669 ולהירשם במערכת, ולאחר מכן להזין את התשובות.
- ניתן לענות תשובות בטלפון עד יום שלישי ב- 05:00 בבוקר. וכן ברישום במייל a0527692282@gmail.com.
- המבחן מיועד ללומדי הדף היומי בלבד. המבחן הינו על גמי' רשיי' ויש לענות בגמרות סגורות.
- מענה נכון על 8 מתוך 10 השאלות מצרף להגרלה. לחוזרים על הגמי' או הסיכום מספיק 7 שאלות.
- ההגרלה ע"י רבני האירגון, בחורים שזוכים יקבלו סך 300 ₪. – ניתן לשמוע שמות הזוכים בשלוחה 5.
- לפרטים ולתרומות בטל' 050-4172898 בין 21.15-22.30 בערב.
- מדי חודש, הגרלה נוספת לכלל הנבחרים (3 זכיות ע"ס 150 ₪ כ"א) לעושים 3 מתוך 4 מבחנים.
- ניתן להשיג את המבחן ואת סיכומי התמצית בנק' הפצה (שלוחה 4), בפקס 15389285851 או במייל לעיל.
- חדש!! מדור "לדעת חכמה" - 4 שאלות נוספות להעמקת החזרה. הזוכה בהגרלה השבועית, באם ענה נכון על 3 מתוך 4 שאלות אלו, יקבל בנוסף לזכייה בונס של 200 ₪.

1. כמה לאוים יש באכילת נמלה?

- ארבע.
- חמש.
- שש.

2. דבר שרגילים ללפת בו את הפת ולא לאוכלו בפני עצמו, מהו שיעורו לעירוב?

- בכדי ללפת בו מזון ב' סעודות.
- בכדי לאכול ממנו עצמו ב' סעודות.
- אין מערבים בו כלל.

3. באיזה שיעור שיכר פוסל מקוה?

- ברביעית.
- בשינוי מראה.
- בג' לוגין.

4. הנודר כל הזן עלי, במה הוא נאסר?

- בכל דבר חוץ ממים ומלח.
- במזון העשוי מה' מיני דגן.
- מחלוקת.

5. במה נחלקו למסקנה רבי יהודה ורבנן אם מערבים לכהן טהור בתרומה טהורה בקבר יחידי?

- אם אהל זרוק שמיא אהל או לא.
- אם מותר להכנס לתוך ד' אמות של קבר.
- אם יש הנאה בשמירת העירוב אחרי שחל העירוב.

6. האם מערבים במעשר שני והקדש?

- אם נפדו ונתן חומש מערבים בהם.
- אף אם לא נתן חומש מערבים בהם.
- אף אם לא נפדו מערבים בהם, כיון שיכול לפדותם.

7. לגבי איזה דינים סומכים על חזקה שליח עושה שליחותו?

- לרב נחמן רק בדרבנן, ולרב ששת גם בדאורייתא.
- בדאורייתא לכו"ע אין סומכים, ונחלקו בדרבנן.
- מחלוקת בין בדאורייתא בין בדרבנן.

8. עמוד ברה"ר בגובה ט' טפחים ורבים מכתפים עליו, איזה רשות הוא?

- רשות היחיד.
- רשות הרבים.
- כרמלית.

9. נעץ קורה ברה"ר ואינה רחבה ד' טפחים ואינה גבוהה י' טפחים והניח עירובו עליה, האם הוא עירוב לרבי יהודה?

- הוא עירוב.
- לא הוא עירוב.
- צריך לכוין לשבות על הקורה.

10. הניח עירובו בכותל למעלה מ' טפחים ונתכוין לשבות ברה"ר, האם הוא עירוב (גמרא ורשיי')?

- לא הוא עירוב.
- הוא עירוב.
- לא הוא עירוב אא"כ זה בתוך ד' אמות שלו.

"האיש שנותן ליבו תמיד לחזור על למודו, לבד שבזה מצליח ומשתמר תורתו, -ניכר בזה חביבותו לתורה" (תורת הבית פ"ז).

ההגרלה השבוע על
תו קניה ע"ס 500 ₪
2- תכשיק

מדור "לדעת חכמה"

אֲרִיִּי יִשְׂרָאֵל יִקְרָךְ 2 יוֹסֵף יוֹם 216 יָיִן

- האם אפשר לערב בדבר שאינו ראוי לאכילה ואפשר להכשירו לאכילה (רשיי' כ"ח:)?
  - אפשר.
  - אי אפשר.
  - מחלוקת.
- האם אפשר לערב לנוזר ביין, או לישראל בתרומה?
  - לבי"ה מערבים בשניהם, ולבי"ש אין מערבים בשניהם, ולסומכוס מערבים רק לנוזר ביין.
  - לבי"ה מערבים בשניהם, ולבי"ש אין מערבים בשניהם, ולסומכוס מערבים רק לישראל בתרומה.
  - לבי"ה מערבים בשניהם, ולבי"ש מערבים רק לישראל בתרומה, ולסומכוס מערבים רק לנוזר ביין.
- הנותן עירובו באילן הנמצא חוץ לעיבורה של עיר, ויש בו רוחב ד' טפחים, ונתנו למעלה מ' טפחים, בתוך ד' אמות ממקום שבידתו, האם הוא עירוב?
  - לא הוא עירוב.
  - הוא עירוב.
  - לרבנן לא הוא עירוב ולרבי הוא עירוב.
- איזה דבר י"א שאינו מועיל לעירוב גם לפי רבי שלא גזרו על שבות בבין השמשות?
  - נתנו בראש קנה מחובר גבוה ק' אמה.
  - נתנו באילן למטה מ' טפחים.
  - נתנו בתוך בור ונתכוין לשבות בחוץ בכרמלית.

גיבורים לעמוד בכולן

א. "אתם נצבים היום כולכם לפני ה' אלקיכם" שואלים חז"ל: מה רצה משה להגיש כאן באמירה הזאת, מה החידוש שעם ישראל כעת נצבים? עונים חז"ל דבר נורא, משה רבינו רצה ליתן כאן לכלל ישראל חיזוק עצום, שגם אחר צ"ח קללות איזמות וקשות, בכ"ז תמיד ישאר כוחם חזק, ויהיו נצבים על מקומם, כי כלל ישראל קיים לעולם.

וז"ל המדרש (איכ"ר ג,ד) על הפס': "דרך קשתו ויציבני כמטרא לחץ" תרין אמוראים (נחלקו בפירוש המשל של מטרא), חד אמר כבורמא לאספריסא (כמו המגן ששמים נגד החץ) וחד אמר כקורת חיצים (לאמן הזורים) שהכל מורים בה והיא נצבת, ר' יודן אומר וגיברני לעמוד בכולן (שתיבת "ויציבני" כמטרא לחץ באה ללמד שכלל ישראל חזק ויציב להתמודד עם כל הקשיים ועם כל הניסיונות) את מוצא אחר מאה חסר שתי תוכחות שיש במשנה תורה (לעיל בפר' כי תבא) מה כתי' "אתם נצבים היום כולכם" ומתרגימן - אתון קיימין גיבורים לעמוד בכולן. עכ"ל.

מבואר במדרש שראה משה רבינו שחלשה דעתם של ישראל מהקללות הקשות שהזכיר להם, ולכן פתח תיכף ואמר דעו לכם, שעם כל הח"ץ קללות הללו, יש בכוחכם להיות כמטרא לחץ, לעמוד כנגד ח"ץ הקללות הללו, ולהשאר יציב וחזק כקורת חיצים שהכל מורים בה והיא נצבת, נשארת לעולם יציבה וחזקה כאי' לא ירו בה כלום.

ובודאי אין כוונתו לומר שכלל ישראל לא צריך להפיק מוסר מכל הקללות, שהרי מפורש בתורה שכל תגבורת הקללות הוא ע"י שלא מתייחסים למוסר השם ולא מנסים לתקן את המעשים, כדכתי' "ואם תלכו עימי בקרי והלכתי עימכם בחמת קרי" רח"ל, אלא הכוונה שאדרבה יהיו אלו הקללות כמכוון דרך וכמלמד מוסר, שלא יגרמו חלילה למשבר ולחלון ידיים, כי כאשר נכנסים למשבר לא הועילה המכה ולא השיגה את מטרתה, ולכן הוצרך משה ללמד את בני ישראל שכוחו עצום ונפלא, שעם כל הקללות הללו, יוכלו כלל ישראל להישאר תמיד יציבים.

ב. והנה בתנחומא כאן אי': "ראשיכם שבטיכם" אע"פ שמניתי לכם ראשים ושופטים זקנים ושופטים, כולכם שוין לפני, שנאמר "כל איש ישראל" ע"כ. ולפי דברי חז"ל במדרש איכה, יצא כאן יסוד גדול, שהפסוק ממשיך את תחילת הרעיון, בדיוק כמו שמתאר רישא דקרא את הכוח האדיר והעצום של כלל ישראל להישאר חזק ויציב כנגד הניסיונות, כך התיאור של סיפא דקרא הוא, שאותו

כוח נפלא אינו רק לראשי אלפי ישראל, ולחזקים שבהם, אלא "כל איש ישראל"! כל יהודי לעצמו...! היכן שהוא...! במצב שלא יהיה...! עם הניסיונות שלא יהיו...! תמיד יהיה בכוחו לעמוד יציב ואיתן, אל מול הניסיונות שבאים עליו.

והסיבה להבטחה זו באה בוודאי מכוח הכלל שהעמיד הרמב"ן בפרשת העקידה, שלא ינסה הקב"ה אף יהודי בניסיון שלא יוכל לעמוד בו, וז"ל: "ודע כי השם צדיק יבחן" (תהלים יא,ה), כשהוא יודע בצדיק שיעשה רצונו וחפץ להצדיקו יצוה אותו בניסיון, ולא יבחן את הרשעים אשר לא ישמעו, והנה כל הניסיונות שבתורה לטובת המנוסה, עכ"ל. הרי דברים מפורשים, שאין מושג ניסיון בכדי להפיל, אלא בכדי לרומם ולהצדיק, והכל לטובתנו.

ומונח בזה, שבשעת ניסיון הקב"ה מעניק כלים חדשים לאדם בכדי שיוכל לעמוד בניסיון, משל למלך, כששולח את בנו לחזית הקרב, נתן לו כלי נשק משוכללים שאם ישתמש בהם בוודאי ינצח, וכששולח אותו לבנות בנין, נתן לו כלי עבודה מיוחדים שאם ישתמש בהם בוודאי יצא הבנין נאה, כי רוצה המלך בטובת בנו ובהצלחתו, וכך בורא העולם רוצה רק בטובתנו, ובכל ניסיון הוא מצמיד לנו כוחות חדשים כדי שנשאר יציבים למרות כל הקושי.

כמה נחוץ לדעת זאת בניסיון הקורונה, כשאדם מוצא את עצמו מתמודד לבד מול מפגעי השונים, עם כל זאת "אתם נצבים... כל איש ישראל", שאפי' אם הוא איש הכי פשוט עליו לדעת, שברגע שהקב"ה נתן לו ניסיון, הוא גם הצמיד לו כלי עבודה חזקים לעמוד בו בגבורה והתעלות, ואם יקבל את המשימה ברצון להצליח, ימצא בעצמו את הכוח הנדרש להמשיך לעבוד את הקב"ה יחד עם ניסיונו.

ג. מי יודע, שמא ניסיון זה הוא האחרון מח"ץ קללות, שעליו קיבלנו חיזוק מיוחד מדוד המלך "לא תירא מפחד פתאם מח"ץ יעוף יומם, מדבר באפל יהלוך..." שאין לירא לא מהח"ץ הזה ולא מהדבר הזה, כי בורא העולם מעניק בעת ניסיון כלי עבודה מעולים לשרוד, להתעלות.

ובסוף הפרשה נאמר: "ושב ה' אלקיך את שבותך ושב וקבצך מכל העמים אשר הפיצך ה' אלקיך שמה" ויש כאן כפילות: "ושב - ושב", והספורנו כתב דה"שב" השני הוא קבוץ גלויות, וכן פי' רבינו יוסף בכור שור: "ושב ה' אלקיך את שבותך" - מגלות בבל, "ושב וקבצך" - מגלות הגדול והארוך הזה שאנו מפוזרים בו בכל העולם. ע"כ. ואנו מקוים שמתוך הניסיון הזה כבר יתקיים בנו "ושב וקבצך מכל העמים" שעולה בגימטריא תשפ"א כן יהי רצון אמן.

אם משחררים אותו, יוצא ששחררנו בלייעל שפל עם דם על הידיים. אומר הרמב"ם פי אלף (!) יותר צודק לשחרר ספק רוצח כזה לחירות, מלהרוג אדם חף מפשע, מבהיל! ג. ואשר מתוך כך עלינו לבחון שוב את מה שהתרגלנו להכריע אם להיכנס לבידודים או לאו, רק לפי תשובות הדיקות שנערכות ע"י הקופות, שהרי יש מקרים רבים כידוע, שהתשובות התמהמהו מלהגיע, וכיון שלפי החוק היבש והבנאלי, עד שאין תשובה חיובית אין חיוב בידוד, נמצא שבנתיים אותו נבדק שהוא עם תסמינים ברורים, יחד עם בני משפחתו, ממשיכים להסתובב בין אנשים, כי מה לעשות... עדיין אין לבת-יענה תשובות מפורשות... ויש מקרים שממש טעו, והודיעו תשובה שלילית, ואחר יום יומיים חזרו בהם, ובנתיים כבר התפשטה ההדבקה...

והנה אילו לא היו בדיקות, בוודאי היה כל אחד אחראי על עצמו ונזהר ביותר מלהדביק את בני סביבתו, מתוך אחריות טבעית של כל יהודי האמון על ערך נפש ישראל. והיו קובעים הנחיות ברורות מה עושים כשמופיעים אלו תסמינים, וכמה ימים מחכים וכו', ובדיוק כמו שסומכים על הורים בהצהרת בריאות, היו סומכים עליהם גם בזה!! הלא הדיקה אינה תרופה... רק עורכים סטטיסטיקות על סמך הדיקות, והוי תרתי לריעותא, שחוזן ממה שאנו סומכים בעין עיוורת על הדיקות כנ"ל. מסרנו חרב ביד שונאינו להצר צעדינו ולקבוע לכתנו ובואנו, עד מצב של טרום סגר, רק מפני אדיקותנו המזרה אחר בדיקות אלו. והיה כבר עדיף שקביעת הבידוד תחזור לשיקול ההורים היקרים, ויימונו גבאים בכל קהילה למסד ולאכופ את כל הענין, ויפתחו בקהילות קוי וואצפ' להודיע מי חייב בידוד ע"פ הופעות התסמינים, ואז נרויח שתהיה אכיפה חזקה על התפשטות ההדבקה, והחיים קצת ישובו למסלולם.

ועוד בה שלישיה, שבמסגרת הדיקות של הקופות, יש הרבה פעמים איכוני שב"כ והחלטה גורפת לבידודים כלליים, ומלבד שהדבר גורם להפסדים כספיים וצער רב לאנשים חפים מפשע, עוד יש בו ביטול תורה נוראי, וכבר זעק מרן שר התורה שליט"א: "אסור להקל ראש ולמהר להכניס את התלמידים לבידוד, לא ליחידים וכ"ש שלא לרבים, דבר שייכול לגרום לביטול ביהמ"ד ח"ו..." עכ"ל. וכמעט שיש בזה את דברי הרמב"ם הנ"ל שחמור פי אלף להפסיד זכאי יום אחד, מלשחרר אלף ספיקות מבידוד...

אז גם כעת שההוראה היא להיבדק, ואדרבה החליטו לעודד בדיקות, על מגת להוריד את אחוז החיוביים, אין לשכוח את ההיגיון בצד, ובעלי תסמינים עליהם להישמר ולהיזהר טרם נשמעו התוצאות! וכן להיפך, לא לבדוק לשם חובבנות בעלמא, ילדים ובחורים ללא תסמינים, כי יתכן שמחמת טעות ימצאו חיוביים, ותתבטל תורה ח"ו.

אודות הבדיקות

א. צריך לדעת, שבכל הנוגע לחיי אדם, וק"ו לחיי נפש דרבים, האחריות היא נוראית, והמסבב מיתתו של אדם, כל המצוות שעשה במשך כל חייו (!) אינם שקולות כנגד עוון נורא זה!! כדמפו' ברמב"ם (רוצח ה,ט): "שאע"פ שיש עונות חמורין משפיכות דמים אין בהן השחתת ישובו של עולם כשפיכות דמים, אפי' ע"ז ואי"צ לומר עריות או חילול שבת אינן כשפיכו"ד, שאלו העונות הן מעבירות שבין אדם להקב"ה, אבל שפיכות דמים מעבירות שבינו לבין חבירו, וכל מי שיש בידו עון זה הרי הוא רשע גמור, ואין כל המצות שעשה כל ימיו שקולין כנגד עון זה, ולא יצילו אותו מן הדין שנא' "אדם עשוק בדם נפש..." עכ"ל.

ולא רק בממית בידיים נחשב לרשע גמור והוא מעשה המכריע את כל מצוותיו, אלא אפי' סיבב מיתה, כמש"כ שם הרמב"ם: "צא ולמד מאחאב עובד ע"ז שהרי נאמר בו "רק לא היה כאחאב", וכשנסדרו עונותיו וזכויותיו לפני אלהי הרוחות לא נמצא עון שחייבו כלייה, ולא היה שם דבר אחר ששקול כנגדו אלא דמי נבות שנא' "ותצא הרוח ותעמוד לפני ה'" זו רוח נבות ונאמר לה "תפתה וגם תוכל" והרי הוא הרשע לא הרג בידו אלא סיבב, קל וחומר להורג בידו". עכ"ל. הרי מבואר כמה נורא וחמור אחריות של הריגת נפש, ואם רציחה שקולה כנגד כל המצוות, אז גם כדאי להשקיע בזה הידור, זמן וכוח, ככל המצוות יחד.

לבן בוודאי כל יהודי שמבין זאת, עליו להיזהר ביותר בעת הזאת, שלא יהיה גורם ומסבב התפשטות הנגיף, שעלולה דרכו לעבור אל אדם שיקבל את זה בצורה קשה וימות ר"ל, ונמצא שהוא סיבב מיתתו ח"ו, ואף דבאחאב מיירי במכוון וכאן הוא בשוגג, אבל זהירות יתירא מבעי.

ב. עוד הפלגה בחומר איבוד נפש, כתב בספר המצוות (לאוין, ר"צ) שחמור לענוש אדם ע"פ אומד שע"כ הזהירה תורה ונקי וצדיק אל תהרוג, ז"ל: "שלא ייחתך גדר העונש אלא כשיהיו העדים מעידים שהם ידעו בוודאי שזה עשה המעשה ההוא באמת בלא ספק ובלא דמיון כלל, וכאשר לא נחתוך הגדרים בדמיון החזק מאד הנה תכלית מה שיהיה שנפטור החוטא, וכאשר חתכנו הגדרים בדמיון ובאומד הנה פעמים נהרוג נקי יום אחד, וליכות אלף חוטאים יותר טוב ונכסף מהרוג זכאי אחד יום אחד. עכ"ל.

כלומר, לפי הרמב"ם הזה אם מסתובב במדינה אחת רוצח שפל, והורג מידי יום עשרים איש, וכל המשטרה וכל אנשי המדינה על רגליהם, דורשים את התזת ראשו, ובנתיים השתבשו החיים ואנשים מפחדים לצאת לרחוב והכלכלה קורסת... ופתאום מצאו אדם אחד שלפי אומד זה הוא! עכשיו ישנו ספק גדול, האם להרוג אותו וסיכוי גדול שיפטרו מהצרה הזאת, ומאידך אולי זה לא הוא, אך

פירות התפלה כמשתקף ממצבינו

א. ידוע מחז"ל שיש חוק רוחני שטבע הקב"ה בבריאה שאין שום שפע טובה וברכה יורד לעולם ללא תפלה, וכמו כן כשיש ח"ו ענייני צער וצרה, כל תכליתם וכוונתם לעורר לתפלה את כלל ישראל, ואלו הם דברי הרמב"ם הנודעים שבעת צרה חיוב התפלה הוא מדאורייתא. וכן נודעו דברי חז"ל שלפיכך נולדו האבות והאמהות עקרים כי הקב"ה מתאוה לתפילתן של צדיקים, הרי שכל עיקר סיבת צערם, הוא רק בכדי להביא אותם לריבוי תפלה.

ההסבר בזה, מפני שכל תכלית כוונתם הבריאה שיהיו ישראל נושאים את עיניהם למרום, ודבקים בבורא יתב', וכאשר הכל תלוי בתפלה, ממילא יהיו כלל ישראל תמיד דבקים בבורא יתב' בתפלה, ולהיפך מזה, עונשו הגדול של הנחש שנדחה ממחיצתו של הקב"ה, שימצא לו עפר לחמו מזומן חינם בכל עת, ושוב אין לו שום עילה לפנות בתפלה לבורא יתב', וממילא בזה יצא מן העולם ממש.

ודברים אלו בעצמם הם דברי הרמב"ן בסוף פר' בא: "וכוונת כל המצות שנאמין באלהינו ונודה אליו שהוא בראנו, והיא כוונת היצירה, שאין לנו טעם אחר ביצירה הראשונה, ואין אל עליון חפץ בתחתונים מלבד שידע האדם ויודה לאלהיו שבראו, וכוונת רוממות הקול בתפלות וכוונת בתי הכנסיות וזכות תפלת הרבים, זהו שיהיה לבני אדם מקום יתקבצו ויודו לאל שבראם והמציאם ויפרסמו זה ויאמרו לפניו בריותיך אנהנו, וזו כוונתם במה שאמרו ז"ל (ירושלמי תענית ב,א) "ויקראו אל אלהים בחזקה" (יונה ג,ח), מכאן אתה למד שתפלה צריכה קול, עכ"ל. הרי שתכלית כוונת היצירה היא בשביל הילול תפלה והודאה להקב"ה (ועי"ש שמבאר שגם המצוות תכליתן שירבו ענייני הברכות שבהם נברך ונודה להי"ת).

ב. לפי הדברים הברורים הללו, אין ספק, שתכלית כל ענין הקורונה הוא, שכלל ישראל ישאו את עיניהם למרום ויפנו להקב"ה בתפלה מעומקא דליבאי, שיסר מעלינו במהרה את הנגיף הזה, ויגאל אותנו מכל מה שנגרר ממנו.

ויתירה מכך נראה פשוט לפ"ז, שבאמת כל ההקלות שנרשמו עד כה בגלגולי הנגיף, הכל מכוח תפילתן של ישראל, ולא שהיו טעויות לגביו ופתאם נתפכחו שבאמת הוא לא כזה נורא, אלא רק ע"י התפילות הנוראות שכלל ישראל העתיר ושפך כמים בתפילתו לבורא, ובקשת כל משפחות החולים לרפואת יקירם, והמבודדים לצאת מכלאם, וכל הצער הגדול של כלל ישראל שנקשר בענין זה בביטול השמחות ברוב עם, והפגיעות הכלכליות, כל אלו לא הלכו חלילה וחם לריק, אלא הכל יחד הצטרף לחשבון הזכויות של כלל ישראל, וגרם שלב אחר שלב להקליש את כוחו של הנגיף, ולהפוך אותו למעין שפעת.

ג. ולכן תיכף בתחילה כשיצא בסין, סיפרו שהוא מפיל אנשים באמצע הרחוב וממית אותם במקום... כי באמת הוא יצא בהתחלה לעולם, מפלצתי ביותר, וקטלני נורא. אבל אח"כ כשיצדיקים העתירו בתפילותיהן ושפכו ליבם כמים על ישראל, וביקשו שחלילה וחם לא יבא על בני ה' משחית כזה, ריחם הקב"ה ונקלש כוחו קצת שאינו יכול להרוג בצורה מיידית, ושתחילה מופיעים רק תסימינים.

ועדיין כשהוא הגיע לכאן לארץ, הדיעה הרווחת היתה שהוא נשאר בחלל הרבה זמן, ונתפס על משטחים, והיו אז אנשים רבים מקפידים ביותר על כפפות, ונמנעו מכל כניסה לבתי כנסיות וכדו', ויתכן שבאמת כך היה כוחו אז אלא שפעלו ישראל בתפילתם להקליש כוחו, עד שנענו לנו משמים, ושוב אין כוחו להיתפס במשטחים וחללים.

ועדיין, אחר שהיה מדביק אדם, אז מעת שנמצא חיובי היה מבודד משך זמן ארוך, כי היה צריך לוודא החלמתו בדווקא ע"י שתי בדיקות שליליות... ולא שהיה לרופאים אז איזו טעות, אלא באמת כך היה מצבו בשעתו, אבל בנתיים שלימי ישראל הוסיפו תפילות חמות, ולא שכחו לרגע את מצבינו הקשה, וממילא פעלו שכבר אין כוח גדול כ"כ, עד שגילו שאחר כמה ימים שנעלמו התסמינים שוב אינו מדבק אחרים, כי כבר נקלש כוחו ע"י התפילות.

ד. מצינו כע"ז ביומא (ט,ט) אודות אנשי כנסת הגדולה שסבלו מיצרא דע"ז "ויצעקו אל ה' אלהים בקול גדול" מאי אמור, אמר רב ואיתימא רבי יוחנן, ביא, ביא, היינו האי דאחרביה למקדשא, וקליה להיכליה, וקטלינהו לכולהו צדיקי, ואגלינהו לישראל מארעהון, ועדיין מרקד בינן. כלום יתבתי לן אלא לקבולי ביה אגרא, לא איהו בעינן, ולא אגריה בעינן. והגמ' מספרת שהתענו ג' ימים עד שיצא גור-אריה אש מבית קה"ק והרגוהו, אבל אח"כ כשבקשו על יצרא דעריות רק כחלינהו לעיניה שיעיקרו עיניו ע"ש. חזינן שיש תפלה שמועילה ממש לבטל את הרע, אבל יש תפלה שבכוחה להביא רק להקלשת הרע.

וראייתי מובא בשם רבי צדוק מלובלין יסוד נורא, שכל הסיבה שתפלה עושה מחצה (ויק"ר י,ה), הוא מפני שאין האדם מאמין שהתפלה יכולה לשנות את כל המציאות, וממילא הוא מצפה שתפעל רק מחצה... אבל אילו היה מאמין עד הסוף ממש בכוח התפלה, היתה פועלת הכל!

עלינו לגשת אל התפילות האדירות של הימים נוראים מתוך אמונה בכוח התפלה, כדדרשו חז"ל בפס' "פנה אל תפלת הערער ולא בזה אל תפלתם", דקאי על תפילות הימים נוראים, שהקב"ה שומע אפי' ל"דור אחרון" מכוח שפיכת הנפש בתפילות הללו. וראה זה מצאתי, שתיבת "תפלה" עולה בגי' "נגיף הקורונה", ללמדנו שכל ביאתו לעולם מפני שמתאוה הי"ת לשמוע אל הרינה והתפלה.

לנצל כל "סליחות"!!!

א. ממוצאי שבת זו נתחיל בבקשת "סליחות" מידי יום, וזה לשון הפלא יועץ (ערך סליחות): "...ויכון לקראת אלקיו מכף רגל ועד ראש כמעשהו בלכת לפני שרי העיר, וישכים לבית הכנסת ויאמר הסליחות בשפל קול התחינה, תחנונים ידבר רש אות באות בתבה, ויתן לב אל הדברים שהוא אומר ויעמיק בהן וימצא שכולם כגחלי אש, וישמיע לאזניו מה שמוציא מפיו בתחילת הסליחות שאומר "נחפשה דרכינו ונחקרה ונשובה אליך"...

ובהמשך דבריו כותב דגם מי שאינו מבין את המילים (כמו שמצוי בפיוטים שבנוסח אשכנז) - "על כל פנים יאמר הסליחות אות באות תבה בתבה, בקול בני, קול תחינה, בידעו הכוונה שהוא מבקש לפני המלך ה' צבאות על אשר חטא על הנפש וחרדה ילבש, ואם כה יעשה יבטח בה' אלקיו, כי אל חנון ורחום הוא, ומרבה לסלוח ולא יחפוץ במות המת ואינו בא בטרוניא עם בריותיו רק שיעשה אשר בכוחו לעשות, ומודה ועוזב ירוחם".

עוד כותב: "ויחרד האיש וילפת בשומו אל ליבו מה פעל ועשה בכל השנה ובכל שנותיו מיום היותו בגלגול זה ובגלגולים אחרים, ומה גרם פגם בנפשו ובכל העולמות בחלאת טומאת זוהמת עוונתיו ושבועוונתיו חרב בהמ"ק ובוטל התמיד וכהנה רבות גרמנו זה צער השמים, וגדול שברנו עד מקום שאין יד שכלינו מגעת לדעת אחד מני אלף אלפי אלפים... ורצה הקב"ה לזכות את ישראל ומאיר להם באור פני מלך חיים בימים הנוראים, אור היראה והפחד, ולכן אין לך אדם מישראל שאינו מרגיש פחד, אפי' מי שעניו סגורות רואה קצת האור..." עכ"ל.

ב. וצריך לדעת יסוד זה, שלכן נקראו הימים הללו 'ימים נוראים' כי הם מצבור עצום של היראת שמים של כל השנה, ועצם היראה שזוכים לה עת היא כבר מתנה גדולה לכל השנה כולה, וכמו שכתב הפלא יועץ בהמשך דבריו שם: "ולפי מה שהיה כלי מוכן לקבל בימים האלה, כך נמשך עליו הארה לשאר ימות השנה להתנהג בסדר קדושה" וידוע שהסטייפלער עודד מאד לקנות לילדים בכל גיל מקומות בביהכ"נ לתפילות ימים נוראים באומרו שמימים אלו יונקים יראת שמים טהורה לכל השנה.

והשנה שמקומות התפילה משתנים מחזקתן הקבועה כדאי להשתדל מאד לקנות לילדים בכל גיל מקומות, על אף הקושי המונח בזה, וכמו שהורה בנו מרן שר התורה שליט"א שגם על תפילת הנשים אין לוותר כי אנו זקוקים לתפילותיהם החמות מליאות הדמעות, והיסוד הוא אחד שכאן מונח "באר" של יראת שמים לכל השנה כולה, ואין מי שאינו זקוק ללגום מלא לוגמיו, מהבאר היקרה הזאת, ושווה כל התאמצות והשקעה בדבר, כי פירותיו עצומים.

והנה בקשת ה"סליחה" צריכה לצאת מתוך הרגשה של הבנת גדול הטעות בסטייה מהמהלך שציווה המלך, וכעת שהקב"ה הרעים בקולו עלינו, על ידי כל פגעי הנגיף הקשים, בוודאי שזה מחייב אותנו לבקש סליחה בדרגה גבוהה יותר, שאם המלך קוצף הרבה על הטעות שעשו עבדיו, כנראה שמדובר בטעות חמורה ביותר, ואף שאין איתנו נביא ולא יודע עד מה, קבעו לנו חז"ל אשמנו בגדנו לפי סדר א-ב-הכולל את כל ראשי העבירות, ורואים מזה שישנה כוונה כללית בכל מעמד הסליחות בסגנון של "סרנו ממצוותיך ומשפטך הטובים ולא שווה לנו..." שיש בכוחו להחשב התנצלות ובקשת סליחה על כל הפרטים.

ומכיון שכעת אין איש יודע מה יארע עימו בעוד יום, הרי צריך להיות ענינו בראשו ולחטוף מהר מאשר מזומן לפניו. לכן, גם אם בימים כתיקונם היו מנסים "להתסדר" עם הסליחות, ו"בנו" על ראש השנה ויום הכיפורים, עתה בעיתות שכאלו, צריך לנצל כל "סליחות" שאפשר לומר במנין, ולשמוח בכל י"ג מידות שמספיקים להגיד בציבור, כי מי יכול לדעת היכן ימצא את עצמו ברה"ש וביוה"כ, אולי ייגזר עליו בידוד ח"ו, ותחסר לו כל עבודת הציבור, והרי אין לתאר את כוח הציבור ומעלת הי"ג מידות, וכל בקשת סליחה כוחה רב. לכן יש לנצל היטב כל "סליחות" ולחשוב כאילו זהו המעמד היחיד של כל הימים נוראים! וה' ישמור על כלל ישראל, שיהיו כולם בבריות גופא, ויוכלו להיכנס לבית ארמון המלך ביום מלכותו, ולראות את חוט השני מלבין ביום כפרתינו, ולפניו נעבוד ברננה.

***

בזה המאמר, זכיתי להגיע בס"ד לאלף מאמרי "עינינו גל" על פני 250 גליונות, בלעה"ר. ואיחל בזה לדברי התוספתא (מנחות פ"ז): "ויברך אותם משה", מה היה ברכה שברכן, אמר להם תשרה שכינה על מעשה ידיכם, ר"מ אומר כך ברכן ה' אלקי אבותיכם יוסף עליכם ככם אלף פעמים". אמר להם כשם שנתעסקתם במלאכת המשכן ושרתה שכינה על מעשה ידיכם, כך תזכו ותבנו לפניו בית הבחירה ותשרה שכינה על מעשה ידיכם, והן אומרים ויהי נועם ה' אלקינו עלינו וגו', ע"כ. כך אתפלל גם אני, כשם שזכיתי עד כה לבנות "בית מדרש למאמרים" וזכיתי לסייעתא דשמיא, כך אזכה לכתוב עוד הרבה אלפים של מאמרים נפלאים. **ואגב**, ראיתי מעירים שבאמת יפלא ע"מ שנה" יוסף עליכם ככם אלף פעמים", שלא מצינו כלל שנתקיימה ברכה זו שימנו ישראל אלף פעמים שש מאות אלף (600 מיליון), ויש מפרשים שהכוונה לימות המשיח, שנאמר (ישעיהו ס"ב): "הקטן יהיה לאלף והצעיר לגוי עצום", ופי' האבן עזרא המשפחה היותר קטנה תהיה אלף, והנה עינינו הרואות משפחות המונות אלף צאצאים ויותר, ואכן כל זה חזיונות של אחרית הימים. ויה"ר שנזכה שהשנה הזאת כבר תהיה שנת גאולה ישועה ורחמים במהרה בקרוב עתה.

דבר העורך

'חדש' אסור מן התורה!

מנהג ישראל תורה: ידוע מה שכתב החתם סופר (שו"ת חתם סופר חלק ב יורה דעה סימן יט) אין למהר לחדש אסור ומכלל שכן היתר, כי מנהג ישראל תורה היא, והכלל ה'חדש' אסור מן התורה' בכל מקום, והישן ומיושן משובח ממנו. עכ"ל.

הדברים נאמרו בתקופת ההשכלה הארורה, מחשש שיכנסו רוחות זרות בכלל ישראל, מפרשבורג יצאה הקריאה לכל בית ישראל לא לחדש דברים, להגן כחומה בצורה על משמר התורה הקדושה.

ענין זה מסור לחכמי התורה גדולי ישראל שבכל דור ודור, לקבוע לגבי מה אומרים 'חדש' אסור מן התורה, כגון 'עוגב וכלי שיר בבית הכנסת'. ובאיזה דבר אדרבה אומרים 'אכשר דרא' אשרינו שזכינו, כגון שבעבר שחטו ב'סכין מתכת' שעלול להתעקם, וכיום ב'סכין פלדה' שאינו מתעקם.

בנושאים מסוימים נחלקו גדולי ישראל, האם להכניס דברים חדשים או לא. כמו ב'מצות מכונה' שהדברי חיים מצאנז והג"ר שלמה קלוגר נלחמו שאסור לאוכלם בפסח, 'וכל המושנה ידו על התחתונה', והדברי חיים הגדיר מצות מכונה 'חמץ גמור', ומאידך השואל ומשיב והכתב סופר, הורו שמצות מכונה מהודרות פי כמה ממצות יד (הובא בהרחבה בגיליון עומק הפשט 155).

וכן לגבי אמירת הקינות על קדושי השואה, שכמה גדולים ואדמו"רים כתבו קינות, והורה הגר"ש וואזנר זצ"ל שראוי לאומרם בציבור בקינות תשעה באב, מאידך הורה בתוקף הגראמ"מ שך זצ"ל לא להכניס שינויים בנוסח המקובל לנו מדור דור.

בגיליון הנוכחי, בפולמוס הרצועות החדשות שספוגות בצבע שחור, אנו רואים שנחלקו הדעות האם הוא בכלל 'חדש' אסור מן התורה' שבדורות הקודמים לא העלו על דעתם לייצר רצועות כאלו, ואין לנהוג כן.

או שאדרבה יש לנהוג כן, כי כיום 'אכשר דרא' ומצוי בידי ראי ד' מעבדי העורות אפשרויות מתקדמות, ומצליחים לייצר רצועות משופרות ביותר, ומסתבר שבעבר לא היתה אפשרות טכנית לייצר רצועות כאלו.

וכמו שבעבר במשך אלפי שנים כלל ישראל הניחו בתי תפילין מעור בהמה דקה, וכיום שנוצרה האפשרות לייצרם, כמעט כל ישראל מניחים בתי תפילין מעור בהמה גסה, ואף אחד לא צווח על כך 'חדש' אסור מן התורה'.

בברכת התורה

עקיבא יוסף לוי

נושא הגיליון

'רצועות שחורות משני צדדים'

הלכה למשה מסיני

רצועות שחורות: בגיליונות האחרונים (276-277) עסקנו בדיני שחורות הרצועות והבתים, מתי כשר לכתחילה או בדיעבד, ומתי פסול מעיקר הדין. בגיליון הנוכחי (279) נעסוק בסוגי הרצועות, צבוע שחור מצד אחד, צבוע שחור משני צדדים, פולמוס הרצועות החדשות שספוגות בצבע שחור מצד לצד.

1. שחור מצד אחד

הלכה למשה מסיני: מבואר בגמ' (מנחות דף לה.) אמר רב יצחק רצועות שחורות הלכה למשה מסיני, ובתירוץ הגמ' שם מבואר שרק מבחוח צריכות להיות שחורות, אך מבפנים אפשר שיהיו ירוקות, או שחורות, או לבנות, חוץ מצבע אדום מפני גנאי שאם יתהפך ויראו אדום יחשבו שנצבע בדם צרעת או דם נדה. וכן נפסק ברמב"ם (תפילין פרק ג הלכה יד) בטור ובשו"ע (סימן לג סעיף ג) הלכה למשה מסיני שיהיו רצועות התפילין בין של ראש, בין של יד, שחורות מבחוח, אבל אחורי הרצועות יכול לצבוע שיהיו באיזה צבע שירצה חוץ מאדום.

ומבואר ברש"י (מנחות לה: ד"ה ונוייהן לבר), שבעור יש שני צדדים, צד השיער הוא חלק, והצד של הבשר אינו חלק, ונוי הרצועות לצבוע את צד החלק שהוא צד השיער.

2. שחור משני צדדים

נוי תפילין: מחדש הרמב"ם (תפילין פרק ג הלכה יד) וז"ל 'ולא יהיה אחורי הרצועה לעולם, אלא כעין הקציצה אם ירוקה ירוקין ואם לבנה לבנים, ונוי הוא לתפילין שיהיו כולם שחורות הקציצה והרצועה כולה'. והיינו שלדעת הרמב"ם יש ענין לצבוע בשחור מבפנים מצד נוי התפילין, אך אינו מכלל הלכה למשה מסיני.

וכן הביא בדרכי משה (אות ב) מה שכתב האור זרוע (חלק א

תמונה נדירה:
מרן החפץ חיים
עטור בתפילין

שחור משני צדדים

שחור מצד אחד

לעילוי נשמת הר"ר יעקב צבי בן הר"ר
יצחק זצ"ל

ולעילוי נשמת האשה הצדקנית מרת חנה
אסתר בת הר"ר אברהם ע"ה
ת.נ.צ.ב.ה.

ויותר בציבור, לייצר רצועות שחורות משני הצדדים, שגם בתוך הרצועה כל עובי העור שחור לגמרי, על ידי שרייט וספיגת העור בדיו שחור, כך שלא ירד מהם השחורות לעולם, וכל זמן שהרצועה קיימת לא שייך שיפוג שחורותו, ואפילו אם יורד שכבה מהרצועה, עדיין נשארת שחורה כי מתגלה השכבה הפנימית שגם צבועה בשחור. בשורות שלפנינו מוגש לפניכם, תמצית הסברות שנאמרו האם יש בכך מעלה ויתרון יותר מהרצועה הרגילה, או שרב החיסרון על המעלה שכנגדו.

מקורות: מאמר בעד, מאת הג"ר יקותיאל זלמן גאלד שליט"א (עץ חיים באבוב חלק ח עמוד קלג), **גאב"ד קוממיות הג"ר משה יוסף מאיר מנדלזון שליט"א** בקונטרס מיוחד בדיני התפילין, מוכיח שהרבה פוסקים סוברים שזה הידור מבורך לצבוע משני צדדים. סיכום נפלא מאת הג"ר ישראל דב שפירא שליט"א (קונטרס מדושי עונג סימן טו). תשובה מקיפה מאת הג"ר דניאל גודיס שליט"א (מנחת דניאל חלק א סימן ח). שיש בזה דקדוק במצות תפילין, והוסיף להוכיח, שצריך שיהיה היכר לצד החיצוני שהוא שחור ומבהיק, לצד הפנימי שהוא שחור ואינו מבהיק. **בהערות איש מצליח** לבא"ח כתבו שגם המשחיר צריך שהצד החיצוני יהיה מבריק יותר. מאמר נגד, מאת הג"ר מנחם יהודה גרוס שליט"א (לשכת הקודש חלק ב עמוד קנט). תשובה בשבט הלוי (חלק יא סימן קסח אות ב) בשם הג"ר בן ציון ואזנר שליט"א.

הסברות בעד: יש להעדיף רצועות מהודרות אלו הספוגות בצבע שחור, א. גם אם נניח שאין בזה הידור הלכתי, יש בזה הידור במציאות, שישאר תמיד שחור ואין שום חשש שיתקלף הצבע לעולם, ולא יצטרך לחשוש ולבדוק תמיד אולי התקלף קצת, ופעמים שמתקלף צבע הרצועות באופן שפוסל ואינו משים לב לצובעם, ואף כאשר צובעם מצוי ששוכח לכוון 'לשם קדושת תפילין'. ב. גם חודי הרצועות שחורות, ומרויחים את שיטת הקסת הסופר שהיה מגדולי הפוסקים בעינינו סת"ם, שהסתפק אולי הצדדים הוא בכלל 'הלכה למשה מסיני' שצריך לצבועם שחור. ג. גם הצד הפנימי שחור, ומרויחים את שיטת הרמב"ם שיש בזה משום נוי, ושיטת האריז"ל שעל פי קבלה יש להשחיר משני הצדדים. ד. גם אם יתהפך הרצועה עדיין יהיה צבע שחור בצד החיצוני.

ה. מה שטענו שאין לנהוג כן דבר שלא נהגו בו אבותינו וכפי שכתב הפוסקים 'ולא נהגו כן', הרי מציאות זו לא איתנה קיימת בעבר, שבעבר לא היו אפשרות לייצר רצועות שחורות הספוגות בדיו מצד לצד, ורק בשנים האחרונות המציאו זאת, ועל אופן כזה לא דברו כל הפוסקים הנ"ל, ועוד שעיקר הטעם אינו כדי להרויח את שיטת הרמב"ם, אלא עצה ופטנט איך לא יצטרך לצבוע כל יום את קילופי הצבע, ובשחור משני צדדים על ידי צביעה חיצונית עדיין קיים חשש, ורק בשרייה בדיו בטל החשש. ו. חשש רחוק של 'אל תטוש', בטל מול חשש מצוי ביותר של 'קרקפתא דלא מנח תפילין'. ובדרך צחות, מי שמניח תפילין פסולות עליו לחוש משום 'אל תטוש', שכן אבותינו הניחו תפילין כשרים. ז. אין חשש חציצה כמבואר לעיל.

הסברות נגד: א. כיום מצוי רצועות משובחות וכמעט לא מתקלף הצבע ואם יתקלף יתקנם בצבע תפילין ויאמר בפה מלא 'לשם קדושת תפילין' כפי שנהגו בכל הדורות. ב. להלכה לא נוקטים את שיטת הקסת הסופר, וכפי שהוכיח החזו"א מהברוך שאמר (הובא בגיליון עומק הפשט 278). ג. אין לחוש לשיטת הרמב"ם כפי שכתבו בפירוש גדולי הפוסקים 'ולא נהגו כן', וגם על פי קבלה כתב הבן איש חי שנהגו לצבוע שחור רק מצד החיצון. ד. עיקר הקפידא הוא בעצם ההיפוך ואין מועיל ששחור משני צדדים.

ה. בכל הדורות נהגו רוב ישראל להניח תפילין אשר הרצועות צבועות שחור רק מצד אחד, ואילו הצד השני נשאר בצבע המקורי של העור, ורק אנשים בודדים היו צובעים את הרצועות משני הצדדים בשחור, ואין לשנות ממנהג אבותינו ורבותינו, ו'חדש אסור מן התורה', ו'כל המשנה ידו על התחתונה'. ו. אנחנו לא חכמים יותר מכל גדולי הדורות, ועל זה נאמר 'אל תטוש תורת אמוך'. ז. יש חשש חציצה, כמבואר לעיל.

נתהפכה הרצועה: מסופר בגמ' (מועד קטן דף כה), רב הונא

סימן תקסד) בשם רבינו שמחה, ש'הרצועות מבפנים מצוה לצבען כצבע הבתים. ועכשיו שנהגו בבתים שחורים, מצוה להשחיר הרצועות בין בפנים בין בחוץ'. שואל האור זרוע על רבינו שמחה, שהרי ההקפדה של התנא היא רק שיהיה ממין עור, ולא על הצבע של הרצועות.

וביאר בשו"ת הרדב"ז (חלק ה ללשונית הרמב"ם סימן נג, אלף תכו) שאנו יודעים שהצבע השחור מובחר לתפילין, מכך שהלכה למשה מסיני שיהיו פני הרצועה שחורים, ואם כן נוי הוא שיהיה הכל שחור אפילו אחורי הרצועה. ודייק כן מלשון הרא"ש (הלכות קטנות סימן ח), "יש שעושים בתים של תפילין מעור לבן דלא נאמר שחורות אלא ברצועות, מכל מקום נוי תפילין הוא שיהיה הכל שחור". ומדייק הרדב"ז 'מדקאמר הכל שחור משמע דאחורי הרצועה נמי קאי'.

לדעת שו"ת יכין ובוועז (חלק א סימן קנ) כאשר משחיר את הרצועות גם מבפנים, מתקיים בכך המצוה של 'זה אלי ואנוהו', וכמו שמצינו שמצוה לאגוד את התולב משום 'זה אלי ואנוהו', כך יש מצוה להשחיר את בתי התפילין והרצועות גם מבפנים, והוכיח כן מבעל הטורים. וכן מאריך להוכיח בשו"ת זרע אמת (חלק ג או"ח סימן ג) שכך צריך לעשות, להשחיר הרצועות משני הצדדים משום נוי תפילין, אך לא משום הלכה למשה מסיני.

אמנם, למעשה רוב הפוסקים כתבו שלא נהגו כדברי הרמב"ם, כמבואר בבית יוסף ודרכי משה וכנסת הגדולה (סימן לג), והובא במשנ"ב (סימן לג ס"ק כא), שהביאו את דברי הרמב"ם והאור זרוע להשחיר משני הצדדים, וסיימו 'ולא נהגו כן'.

מנהגים חלוקים: וכתב הג"ר משה שטרנבוך שליט"א (תשובות והנהגות חלק ב סימן כב, סת"ם כהלכתך פרק כד) שראה את רצועות התפילין של המהרי"ל דיסקין זצ"ל, והיו צבועות בשחור משני הצדדים. והיינו משום נוי תפילין ומשום מצוה של 'זה אלי ואנוהו'. אולם הגרי"ז מבריסק זצ"ל לא החמיר בזה והניח תפילין עם רצועות צבועות רק מבחוץ, כי גם להרמב"ם אינו אלא נוי, וברצועות שלנו גם הצבע השחור שבצד החיצוני לא נראה נוי, ולהיפך אם יצבע מבפנים, יש לחשוש שמקלקל, מכיון שדיו יבש חוצץ.

העירו איך שייך לחוש לחציצה, הרי מפורש בגמ' ברמב"ם ובשו"ע ובכל הפוסקים שמוותר לצבוע צד הפנימי בכל צבע שירצה חוץ מאדום, הרי שאין בזה חציצה. ועוד שכל לנאותן אינו חוצץ ומפורש ברמב"ם שגוי הוא לתפילין.

בשו"ת מהר"ם בריסק (חלק ב סימן פז) ביאר את הטעם שצובעים רק מצד אחד, אולי כי לא ברור לנו שהשחורות של הרצועות הם הנוי, שהרי עינינו רואות שמייפים עורות גם בשאר צבעים, אלא שהלכה למשה מסיני שהיו שחורות, ואין אנו יודעים סוד הדבר, ורק הרמב"ם לבדו סבר שזהו נוי לתפילין, ולכן לא החמירו בזה.

בשו"ת מנחת אלעזר (מונקאטש אות חיים ושלום סי' לג סק"ב) תמה על מש"כ בספר כוונות להאריז"ל שיש להשחיר את הרצועות גם מאחור, והרי זה היפך מסוגיית הגמרא, והאריך בראיות והסיק שהפוסקים לא הזכירו זאת ולא ראינו ולא שמענו כלל מעולם מי שנהג להחמיר בזה, על כן אין לעשות חדשות עד יערה עלינו רוח ממרום.

על פי קבלה: בשער הכוונות (שער ענין התפילין סוף דרוש ד) הובא בשם האריז"ל, 'וגם צריך שישחירו פנים ואחור שחורות כעורב'. וכתב על כך הבן איש חי (שנה א פרשת חיי שרה, אות ד) למרות שעל פי הסוד משחירין הרצועות פנים ואחור כמבואר בשער הכוונות בשם האריז"ל, 'לא נהגנו בכך', ובירר מנהג החסידים בירושלים ואמרו לו שיש נזהרין להשחיר פנים ואחור, ויש שאין מדקדקין בזה. וכתב המקובל רבי יעקב סופר (קול יעקב סימן לג ס"ק יג) שלא נהגו כן.

3. פולמוס הרצועות החדשות!

צביעה בתוככי העור: בעשרות שנים האחרונות, התחדש שיטה חדשה בקרב עושי הרצועות, וככל שעובר הזמן נכנס יותר

אבותינו, אין לחדש דבר ואין לנו להדר בזה, וגם שלא ישתכח ההלכה. וכאשר אחד העלה חשש, שמא השריה בצבע לא נחשב 'מעשה צביעה', ועוד שלא נחשב 'לשמה' כיון שאין דין להשחיר בתוך הרצועה, השיב כי יש ליישב את החששות, אבל בכל זאת אין לשנות ממה שהיה בזמן חז"ל ובימי אבותינו, וחדש אסור מן התורה. והעיד **כ"ק אדמו"ר מבאבוב שליט"א**, על אביו **כ"ק אדמו"ר מבאבוב זצ"ל** שהתנגד בתוקף למנהג החדש לצבוע את הרצועות מכל הצדדים, ואין לשנות ממנהג אבותינו לדורותיהם שלא עשו כך, שכן מנהג ישראל תורה, וחדש אסור מן התורה.

מנהג ליחיד ולא להורות לרבים: לדעת הג"ר **שמואל הלוי ואזנר זצ"ל** (שו"ת שבט הלוי חלק ט סימן טז) שהכל אמת ונכון, אבל מכיון שכל הפוסקים מזמן השו"ע ועד ימינו, **הבית יוסף, הרמ"א בדרכי משה, הלבוש, הרב"ז הכנסת הגדולה, והשו"ע הרב** לא נהגו כך אפילו להידור ולנוי בעלמא, ודאי היה להם טעם מדוע לא הנהיגו כן בדבר קל כזה, ולמה לנו לשנות פני ההלכה, ולכן אם יחידים נהגו כך, תבוא עליהם הברכה, אך אין צורך להנהיג דרך הוראה לרבים, והנח להם לישראל כי בני נביאים הם.

ובנו הג"ר **בן ציון ואזנר שליט"א** (שבט הלוי חלק יא סימן קסח אות ב), האריך להוכיח מכמה טעמים שאין לצבוע את הרצועות משני הצדדים, וצייד שיש חסרון ברצועות אלו, שאם שחורות רק בצד החיצון לא יכשלו בהיפוך הרצועות, ואף אם בטעות יתהפך ניכר לכל, וכשיראו יעירו לו ויתקן מיד, אבל אם צבוע משני צדדים לא יבחינו שהתהפך. **[בקובץ אור ישראל (קובץ מז), מופיע תשובה על הפקוקים שהעלה].**

וכן העיד הג"ר **גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א** מה ששמע מזקנו הג"ר **לוי רבינוביץ זצ"ל** בעל מעדני השולחן, שאינו מחליף לרצועות שחורות משני הצדדים, כי אם תתהפך הרצועה לא יבחינו אחרים שהתהפך ולא יעירו לו.

עצה טובה: והוסיף **חכם אחד שליט"א**, שיתכן לפרש בכוונת השבט הלוי, שגדולי ישראל לא יקבעו הוראה לציבור לנהוג כך, כיון שלא מצינו בפוסקים שצריך לחשוש לרמב"ם אפילו להידור, אך אם אדם לעצמו רואה שהוא כל הזמן צריך לצבוע את הרצועות המתקלפות ומתגלה הלבן שבהם, יש לו פתרון טוב לשחרות הרצועות על ידי שיקח רצועות ספוגות בדיו, אך לא מצד הוראה שרצועות אלו יותר מהודרות.

וכפי שנהג **הגרא"ל שטיינמן זצ"ל** (מדושני עונג סימן טו עדות נכדו, כאיל תערוג או"ח עמוד צד) כשהחליף את הרצועות בשנותיו האחרונות בחר ברצועות שחורות משני הצדדים, למרות שמצד הדין לא נהגו כהרמב"ם מכל מקום בפועל מרויח שלא צריך לצבוע את הרצועות בכל פעם מחדש.

יומא חד אתהפיקא ליה רצועה דתפילין, ויתבי עלה ארבעין תעניתא. ונפסק **בשו"ע** (סימן כז סעיף יא), 'צריך שיהיה השחור שברצועות לצד חוץ ולא יתהפכו, בין של יד בין של ראש'. וכתב **המשנ"ב** (ס"ק לח), ואם נתהפכו מדת חסידות הוא להתענות או לפדות בצדקה. ונחלקו הפוסקים על מה עיקר הקפידא בהיפוך הרצועות, **בכף החיים** (סימן כז ס"ק גא), ו**בשו"ת זרע אמת** (סימן לב), ו**ברדב"ז** (שם), משמע שגם אם יצבע בשחור לצד הפנימי צריך להשיגח שלא יתהפכו הרצועות, אולם **בשו"ת זרע אמת** כתב שמשמעות ה**טור**, שעיקר הטעם שלא יתהפכו הרצועות, כדי שלא יראה הצד שאינו שחור.

המעדיפים שחור משני צדדים טוענים שמרויחים שאין חשש היפוך הרצועות, שגם אם יתהפכו ישאר שחור. אכן לא הרויחו כלום לפי הרבה פוסקים שהובאו לעיל, הסוברים שגם ברצועה שחורה משני צדדים יש דין שהצד החיצוני שהוא חלק יהיה כלפי חוץ ולא הצד הפנימי שאינו חלק.

4. הוראות גדולי ישראל

אין לנהוג כן: העיד **הגר"ב צוק שליט"א** ששמע מהגר"ש **אלישיב זצ"ל** שאם אדם מניח רצועות שחורות משני צדדים כדי לחוש לשיטת הרמב"ם שמצריך שחור משני צדדים, אינו כהלכה, כיון שהמנהג לא לחוש לשיטת הרמב"ם, אבל אם מניח רצועות שחורות משני צדדים, כדי להרויח שלא יצטרך לתקן את חסרון השחורות, שפיר נוהג כהלכה.

והעיד הג"ר **מנחם יהודה גרוס שליט"א** ראש ועד לשכת הקודש (לשכת הקודש חלק ב עמוד קנט), כאשר החליף הגר"ש אלישיב זצ"ל רצועות, לא לקח רצועות שחורות משני צדדים, אלא העדיף לקחת רצועות שחור מצד אחד, כפי שהיה המנהג משנים קדמוניות שלא חששו לשיטת הרמב"ם, ולא כפי ש'קמו מחדשים ופרצו מנהג זה'. ובספר **אשרי האיש** (או"ח חלק א עמוד כט), שהגר"ש הסביר את עצמו, שלא הסכים לקחת צבוע משני צדדים, וצבוע בחודי הרצועות, שלא יטעו לומר שחייבים לנהוג כך, והרי זה כמוציא לעז על הראשונים.

ולדעת **הגר"נ קרליץ זצ"ל** (עדות נכדו שליט"א), אמנם אין חסרון בשחור מב' צדדים, אבל אינו רואה סיבה לקנות רצועה זו, וכאשר החליף את הרצועות שלו לא החליף לשחור מב' צדדים.

ולדעת **הגר"ר חיים קניבסקי שליט"א** (דעת נוטה תפילין עמוד שיג, תשובה תרד והערה 820), כיון שחז"ל לא נהגו כן כמבואר **בגמ'** (מועד קטן דף כה.), 'איתהפכא ליה רצועה', דהיינו שלא צבעו מאחוריו, ו**ברש"י ותוס'** (מנחות לה: ד"ה ונוייהן לבר) שאין משחירין בפנים. ומעולם לא עשו כן אבותינו ואבות

סיכום הגיליון:

דינים העולים

- א. **שחור מצד אחד:** הלכה למשה מסיני הרצועות מבחוץ חובה שיהיו שחורות. אבל אחורי הרצועות רשאי לצבעם בכל צבע שירצה, חוץ מאדום.
- ב. **שחור משני צדדים:** שיטת הרמב"ם שיש להדר משום נוי להשחיר הרצועות משני צדדים. רבים מהפוסקים כתבו שלא נהגו כן. ולכו"ע מותר לצבוע בשחור את אחורי הרצועה. בשם האריז"ל יש לצבוע משני צדדים, והבן איש חי כתב שהמנהג לצבוע רק מצד החיצוני. המהרי"ל דיסקין היה לו צבוע משני צדדים, והגר"ז היה לו צבוע רק מצד אחד.
- ג. **הרצועות החדשות:** בשנים האחרונות המציאו סוג רצועות חדשות, הטבולות בדיו שחור ולא רק צביעה מבחוץ, והתועלת שלא יתקלף הצבע לעולם, ועוד דברים. בפולמוס שהתעורר נאמרו השיטות הבאות: א. אין לשנות פני ההלכה ואין להנהיג דרך הוראה לרבים, כי מצד הדין ההוראה שחור מצד אחד, ואם יחידים רוצים לנהוג לצבוע משני צדדים תבוא עליהם ברכה. ב. אין לנו להדר בזה, כדי שלא תשתכח ההלכה שלא חוששים לשיטת הרמב"ם. ג. הידור חשוב לנהוג כן.
- ד. **נתהפכה הרצועה:** אסור שיתהפך הרצועה, ויחידשו הכף החיים ועוד אחרונים, שגם אם צבוע בשחור מצד שני יש איסור שיתהפך. מאידך בטור משמע שאם שחור משני צדדים אין חסרון שמתהפך.

משיב כהלכה

ההגרלה השבוע על 100 שקל במזומן

שאלה: איזה מאכלים נהגו לאכול בראש השנה לסימן טוב, ומה סדר אכילתם?

מקורות: מבואר בגמ' (הוריות דף יב.), ונפסק בשו"ע (סימן תקפג סעיף א) 'יהא אדם רגיל לאכול בראש השנה..... האם הענין הוא לאוכלם או לראותם, האם הסגולה דווקא כשאוכל בסדר מסוים? האם הסגולה דוקא במאכלים שהוזכרו בגמ', או יכול להוסיף כיד ד' הטובה עליו? ועיין כף החיים (סימן תקפג ס"ק כה), ובשו"ת דברי יציב (או"ח סימן רנג).

במדור זה מופיע שאלה שבועית בנושא הגיליון הבא, כל מי ששולח תשובה מובחרת על השאלה נכנס להגרלה! ההגרלה על דעת רבני המפעל. התשובות הנכונות ישולבו במידת האפשר בגיליון הקרוב. ניתן גם לענות בעילום שם, בלי להיכנס להגרלה.

נא להעביר את התשובות עד יום ראשון הקרוב בערב (תשובה שתגיע אחרי יום ראשון תכנס להגרלה הבאה), בצירוף פרטי המשיב (שם, טלפון, מקום לימוד), באחת מהאפשרויות הבאות:

1. בקו 'הילכתא' טלפון 02-5377085 שולוחה 4
2. בעמדות 'נדרים פלוס' ו'קהילות', קופת 'הילכתא' גיליון 'עומק הפשט'
3. בחדר 'קול הלשון', ישיבת מיר ירושלים, תיבת 'הילכתא'
4. בפקס מספר 1532-6507823
5. במייל 5047867@gmail.com

הזוכה בהגרלת גיליון 278 על סך 100 ₪ האברך המופלג הרב משה אפרים אינדיק שליט"א כולל 'דורשי ציון' ביתר עילית

מדור זה הוקדש השבוע לעילוי נשמת האשה הצדקנית מרת אסתר בת מונס ע"ה נלב"ע ד' אב תשע"ח. ת.נ.צ.ב.ה.

בית הוראה הילכתא

תקיעת שופר בקורונה

ד"ר ליבוביץ הי"ו עורר לגבי תקיעת שופר אם יתברר שהבעל תוקע חולה בקורונה, קיים חשש שידביק את הציבור, כי נושף בכח והרוק מתפזר לצדדים. ובעיקר חשש למקריא, ומחיצה ביניהם לא יעזור כי הרוק עולה למעלה ומתפזר ויורד. ולמעשה הורה הג"ר צבי ובר שליט"א שאין לשנות כלל בצורת תקיעת שופר, שכולו רחמים וזכות המצוה תגן עלינו.

בגיליון חוקי חיים להג"ר חיים אהרן בלייער שליט"א (גיליון מספר 192) מעורר על דיני תקיעת שופר ראש השנה תשפ"א, בעידן הקורונה, ומזהיר לא לשמוע לטענת המתחכמים והמתחדשים לכסות פי השופר עם מסיכה, ויש בזה פסול מצד הדין משום 'שינוי קול', ואף אם אין שינוי קול פסול, כיון שהקול עובר דרך הכיסוי, וצריך קול שופר ולא דבר אחר.

גם אין להפוך השופר לכיון מטה, כי אם למעלה משום ע"ה אלקים בתרועה. ואין לתקוע מחוץ לחלון, כי יש דין לתקוע ליד הבימה מכמה טעמים. ואין למעט בתקיעות בציבור, כי המנהג להשלים למאה קולות. ורק אם יש צורך אפשר להוריד את התקיעות של אחרי התפילה. ויש לזהר לא לשמוע קולות משני תוקעים ביחד, ואם שומעם כאחד יכון שיוצא רק מבעל תוקע המסוים. עיין שם עוד. יש שהציעו עיצה: א. למנות מקריא שכבר היה לו קורונה. ב. המקריא והציבור יעמדו במרחק מהתוקע.

עדכוני הלכה

חיתולים מאושרים לשבת

בימים האחרונים פורסם על ידי חברת 'מפרס' המשווקת חיתולים 'בייבי דרי' 'מאושר לשימוש בשבת' מטעם בד"ץ בנשיאות הג"ר עמרם פריד שליט"א. האישור על כך שאין כל חשש הילכתי בשימוש בשבת.

בין החששות ששייך בחיתולים; אם לא חתוך מספיק 'מחתך' ו'מכה בפטיש', פתיחת סוגר עם דבק 'מתיר' ו'קורע', סגירת סוגר עם דבק 'תופר', אם יש פס שמשנה צבעו בספיגת נוזלים 'צובע' אם 'ניחא ליה' בסימון.

נושא הגיליון הבא:

'אכילת סימנים בראש השנה'

טלו חלק בזיכוי הרבים העצום, והשתתפו בהוצאות הגיליון הבא

הגיליון נועד לעורר את לב הלומדים, נא לא לסמוך על הדברים הלכה למעשה בלי לעיין במקורות

אפשרות הנצחה לע"ג, לרפו"ש, וכדומה.

ניתן לשלוח רעיונות ותיקונים, הוספות והערות, להגדיל תורה ולהאדירה. אפשר לתרום עבור הוצאות הגיליונות בעמדות הממוחשבות של 'נדרים פלוס' ו'קהילות' ברחבי הארץ, תחת המדור 'קופות נוספות' לפי החיפוש: 'עומק הפשט'.

הילכתא

לדעת לחשוט פהלכה

- גיליון שבועי עומק הפשט
- שיעורים וימי עיון
- בית הוראה טלפוני
- בירורי הלכה אקטואליים
- קו מידע הלכתי
- חוברות הדרכה

מכון הילכתא 02-535-0-535

מענה אנושי בית הוראה מערכת הגיליון

קו מידע הלכתי

02-5377-085

פקס: 02-6507823 לקבלת הגיליון במייל: 5047867@gmail.com

ניתן להאזין לשיעורים, הודעות, עדכונים, רישום להגרלות, ועוד...

פניני הלכה

חידושי הלכה

מראשי ורבני חבורות בישיבת מיר

גליון מספר 123
פרשת נצבים וילך
תש"פ

- סדר התקיעות לכתחילה ובשעת הדחק ליחיד בבידוד ♦ הרב אפרים שפיגלר
- מינוי בעל תשובה בזמנינו לש"צ בראש השנה ויוהכ"פ ♦ הרב אורי יצחקי
- אמירה לעכו"ם בשינוי אופק (אצל הישראל חול ואצל עכו"ם שבת) ♦ הרב לוי יצחק רפפורט

מנין התקיעות לכתחילה ובשעת הדחק

הרב אפרים שפיגלר

סדר התקיעות לכתחילה ובשעה"ד ליחיד השרוי בבידוד בביתו

זמן התקיעות לכתחילה

מדינא חייב היחיד לשמוע ל' קולות כמבואר ס' תק"צ, וכדי לצאת פלוגתת הראשונים בש"ת אי בנשימה אחת או בב' נשימות, יתקע התשר"ת בנשימה אחת דד' הב"י דיוצא בזה כל השיטות, אמנם לכתחילה יש לחוש להתרוה"ד ולתקוע עוד ג' תשר"ת בב' נשימות וכמבואר כ"ז בשו"ע ס' תק"צ ס"ד ובמ"ב שם.

ויש לברר במי שקשה לו לתקוע כל הל' קולות מהו מספר הקולות דסגי לתקוע בשעת הדחק. והנה קי"ל ס' תקצ"ב ס"ב דאין הג' סדרים דתשר"ת תש"ת תר"ת מעכבים זא"ז ואם יודע לעשות אחד מהם או שנים עושה ובלא ברכה כיון דאינו אלא מספיקא וכמבואר בביה"ל שם, אמנם כאן אין הנידון למעט מהג' סדרים אלא לעשות כל הג' סדרים במיעוט תקיעות, ומצינו בזה כמה אפשרויות.

א. עי' רמ"א ס' תק"צ דאם תקע תקיעה אחת בין שני סדרים והתנה שאיזה מן הסדרים הוא הנכון תעלה לו אותה תקיעה יצא, ומקורו מהב"י דכתב ע"ד הראשונים דכתבו ליישב באופנים שונים מדוע לא תקנו לכתחילה לסמוך על תקיעה אחרונה דתשר"ת דתעלה לשם תקיעה ראשונה דתש"ת וכן תקיעה אחרונה דתש"ת דתעלה לכתחילה לתקיעה ראשונה דתר"ת, דכל זה כשאין עושה תנאי אבל כשעושה ע"י תנאי שפיר יכול לסמוך על תקיעה אחרונה של סדר אחד עבוד סדר הב'. ואמנם הרא"ם נקט דאף ע"י תנאי לא מהני כיון דמצות צריכות כונה והתנאי מקלקל הכוונה, והב"י נחלק עליו דע"י תנאי שפיר איכא כונה, ומ"מ יעוי' שעה"צ סק"ג דאף להב"י בלא תנאי לא מהני מדינא משום חסרון כונה, [ובדבר סתירת המ"ב מדבריו בסק"ל"ה כבר נודע לחלק דכל מה דחשיב לחסרון כונה הוא רק במכוין התקיעה לשם סדר אחר, אבל במכוין לשם אותו הסדר אף דכונתו היה שתעלה לשם פשוטה לאחריה מצי לעלות אף לשם פשוטה לפניה].

ומעתה יחיד הנצרך למעט בתקיעות מחמת הקושי יכול לנהוג כעצת הרמ"א להתנות על התקיעה שבין הסדרים ולמעט בב' תקיעות, אמנם יכול אף לתקוע הג' סדרים בסדר של תשר"ת תש"ת תר"ת ג"פ ובכך למעט בז' תקיעות, [אלא דאין סדר זה לכתחילה דהרי לשיטת רבינו יואל אסור להפסיק בין ג' התשר"ת בקול אחר והוא לעיכובא, ואמנם השו"ע ס' תק"צ ס"ט פסק דלא כוותיה מ"מ הגר"א סק"ז חש ליה, ואף בד' השו"ע יעוי' במאמ"ר ס' תקצ"ב סק"א דחש ליה לכתחילה].

ב. נודע קושיית רבי משולם איגרא דסגי לתקוע ג' תשר"ת ולצאת כל הסדרים ע"י הוספת שבר רביעי בשיעור ג' שברים, ויוצא כל הקולות ממ"נ, דאי העיקר הוא התשר"ת הרי השבר רביעי אינו עולה לתקיעה דלא עשהו באורך שברים תרועה אלא עולה לשבר וכתקע ד' שברים דמי, ואי העיקר הוא התש"ת א"כ השבר רביעי דנעשה באורך ג' שברים חשיב כתקיעה ועולה לתקיעה שלאחריה, וכמו"כ אם העיקר הוא התרועה השבר הרביעי עולה לתקיעה שלפניה, וכמובן דכל עיצה זו דצריך במתנה על השבר רביעי לשם תקיעה או שברים, אבל בלא תנאי חסר בכונה וכנ"ל, [ואף ע"י תנאי אין לנו מקור ברור דבכה"ג ליכא חסרון כונה, דעד כאן לא מצינו ענין תנאי בב"י וברמ"א אלא

בגמ' ר"ה לד: במה דברים אמורים בחבר עיר אבל שלא בחבר עיר שומעין על הסדר ושלא על סדר הברכות, ומבואר דביחיד לא תקנו התקיעות על סדר הברכות, ומשמעות הרמב"ם פ"ג משופר הי"ב דאין היחיד חייב לתקוע על סדר הברכות אבל רשאי להפסיק תפלתו כדי לשמוע על הסדר, אולם הטור ס' תקצ"ב פליג דאסור לו להפסיק לשמוע באמצע תפלתו דכיון דלא חייבוהו על סדר הברכות הו"ל הפסק, ולדינא הכרעת השו"ע כהטור דאסור להפסיק לשמוע, אולם הרדב"ז ח"ב שמ"ז פסק דא"ז הפסק כיון דהוא מענין התפילה, ובשע"ת שם ציינו והביא לברכ"י דתמה עליו.

והנה שיטת רש"י ברה"ה שם דיחיד תוקע אחר הברכות, אולם הב"י ס' תקצ"ב הביא בשם כלבו איפכא שיחיד תוקע ואח"כ מתפלל, וראיתו ממתני' דמי שברך ואח"כ נתמנה לו שופר כו' דמבואר דבהיה לו שופר קודם התפילה צריך לתקוע קודם, ולרש"י צ"ל דקאי מתני' על ש"צ דנתמנה לו שופר אבל היחיד תוקע לכתחילה אחר התפילה, [ועי' ביהגרא"א שתמה על ראית הכלבו].

והנה בטעמו דהכלבו דתוקע קודם, יעוי' בביהגרא"א דפי' דהוא כדי לערבב השטן, ובד' רש"י יתכן דס"ל דכדי לערבב השטן שייך רק כשחוזרים ותוקעים מעומד ומשא"כ ביחיד דאין חוזר ותוקע מעומד, [ועי' בטור ס' תקפ"ה דהביא בזה ב' פירושים ובדמשק אליעזר כאן]. אמנם עדיין צ"ב מדוע נקט רש"י לתקוע לאחר הברכות דמשמע דהוא עדיף מתקיעות קודם התפילה. ולכא"ז צ"ל דס"ל דאף ביחיד צריך לתקוע על סדר הברכות אלא דגבי ציבור תקנו לתקוע אחר כל ברכה וברכה וגבי יחיד תקנו לתקוע לאחר כל הברכות, [ויש מקור לסברא זו דתקיעות לאחר הברכות חשיב נמי על סדר הברכות בדברי רש"י לג: במתני' וכ"כ בחזר"א ס' קל"ז בדברי רש"י שם], ולפי"ז יחיד שתקע קודם התפילה צריך לחזור לתקוע אחר התפילה, וכ"כ עד"ז בשפ"א ונקט דלשיטת רש"י יחיד חייב לתקוע לכתחילה ב"פ, אחד קודם הברכות ואחד לאחריו.

ולדינא הכרעת הרמ"א כהכלבו דהיחיד תוקע קודם התפילה, ומ"מ אף לדידה בדיעבד יכול לתקוע לאחריו כמש"כ בשעה"צ סק"ח. ובמ"ב סקט"ז העתיק למ"א דמ"מ לא יתקע היחיד קודם ג' שעות משום דיפקדו בדינו, ובס"י תקפ"ח סק"ב מבואר דהענין הוא כדי שתהא תקיעתו בשעה שהציבור תוקעין, ולפי"ז אם תוקעין הציבור קודם ג' שעות יכול אף היחיד לתקוע באותה שעה, [ובשעה"צ ציין למט"א, אמנם במט"א מבואר דאף כשהציבור תוקע קודם ג' שעות לא יתקע היחיד לכתחילה קודם ג' שעות, ורק בשעת הדחק שרי עיי"ש].

היכא דמכוין לשם תקיעה ובעינין לתנאי לכוין לאיזה סדר יעלה, אבל במסופק אי חשיב לתקיעה או לשבר יתכן דחסר בכל מעשה התקיעה ולא יהי תנאי ע"ז, ויעוי' במכתב מרן הגר"ד לנדו שליט"א בספר מצות התקיעות דמי שאין לו פנאי לתקוע כל התקיעות ויש לו האפשרות לתקוע כעיצה זו יכול לעשות כן.

ומה דעיצה זו אינה לכתחילה, הנה מלבד דהוספת שבר רביעי אינו לכתחילה כמש"כ המ"ב סק"א, יש כאן פקפוק נוסף דהרי צריך לעשות השבר רביעי בכדי נשימה עם הג' שברים דהרי הג' שברים צריכים להיות בנשימה אחת, וד' רוב הפוסקים דהוא לעיכובא כמש"כ המ"ב סק"ט, אמנם לפי"ז להצד דהשבר הרביעי הוא תקיעה שקודם התרועה נמצא דעשה התקיעה תרועה בנשימה אחת ובאנו לפלוגתא השיטות שבשו"ע ס"ה בעשה תר"ת בנשימה אחת אם יצא, אלא דלדינא הביא המ"ב להגר"א דהעיקר כדעיה ראשונה דיצא, אולם החי"א כלל קמ"ב סט"ו כתב דהוא ספיקא דאורייתא, וכ"כ במט"א ס"ט, רק דבמט"א הוסיף דאם הפסיק מעט אע"פ שלא היה כשיעור נשימה יצא, וא"כ לדבריו מהני אי יעשה השבר הרביעי בהפסק מעט פחות מכדי נשימה דמצטרף אף לג' שברים וכן יכול לעלות לתקיעה שקודם התרועה, אמנם בגר"ז ס"ט מבואר דאף בכה"ג פליגי הדעות וכתב להחמיר בזה.

ג. עי' מ"ב ס' ת"ר סק"ז דקהל שלא היה להם שופר ביום ב' דר"ה שחל בע"ש וכבר קיבלו שבת ואח"כ הגיע שופר בעוד היום גדול יתקע מי שקיבל שבת בלא ברכה ולא יתקע אלא תשר"ת תש"ת תר"ת, והוא מהמט"א, ומבואר דבשעת הדחק ס"ל דיוצאים אף ב' קולות לחוד, וכי"ב מצינו במ"ב ס' תקפ"ו ס"ה לענין מודר הנאה משופר דכשאין מי שיתקע לו מותר לו בעצמו לתקוע רק שלא יתקע כי אם עשרה קולות תשר"ת תש"ת תר"ת שהם מעיקר הדין, ויש שלמדו בד' המ"ב דפסק לעיקר הדין כשיטת רב האי גאון המובא בראשונים וב"י ס' ק"צ דכל הקולות כשרים לתרועה וסגי מדינא בט' קולות לחוד ומה דאתקין ר' אבהו בקיסרי לתקוע ל' קולות הוא רק כדי שכל ישראל יעשו מעשה אחד, אמנם אם זו כונת המ"ב צ"ב מדוע בעיני תשר"ת תש"ת תר"ת הא סגי אף בג' תשר"ת או תש"ת או תר"ת, ואדרבה גבי מודר הנאה עדיף טפי לעשות ג' תש"ת כדי למעט בתקיעות, וכן בדברי הביה"ל ס' תקצ"ג ס"ב מפורש דכשעושה ג' תשר"ת או תש"ת או תר"ת אינו מבורך, ואי ס"ל דהעיקר כדעת רה"ג מדוע שלא יברך, ולא יתכן דלענין ברכה חושש להחולקים על רה"ג ולענין מודר הנאה אינו חושש להחולקים, [ובכה"ח ס' תקפ"ו סק"מ כתב בכונת המט"א ומ"ב לתקוע ג"פ תשר"ת תש"ת תר"ת והוא דחוק בדבריהם דהרי כתבו להדיא גבי מודר הנאה עשרה קולות, ובשונה הלכות ס' תקפ"ו ס"ט כ' דאולי הוא ט"ס וצ"ל ל' קולות].

ויש שציידו בד' המ"ב דחש לד' התוס' לג: דקיי"ל דא' מד"ת ושנים מד"ס, ולכך לענין מודר הנאה וכן לאחר קבלת שבת לא שרי אלא ג' קולות החייבין מדאו' וכיון דלא ידעינן מהי התרועה עבדינן לשלשתם כל אחד פ"א, אמנם העיר ע"ז מדברי השו"ע ס' תקצ"ג ס"ב דמבואר דתקיעות מעכבות זא"ז ואם אין יכול לתקוע אלא תר"ת פ"א שלא יתקע כיון דמדאו' בעינן ט' קולות לעיכובא, וחזינן דלא חיישינן כלל לשיטת התוס' דאחת מד"ת, ובע"כ דכונת המ"ב לצרף שיטת רה"ג יחד עם התוס' דהיכא דתוקע תשר"ת תש"ת תר"ת הרי יוצא לרה"ג כל הט' קולות מדאו' וכן יוצא לתוס' הג' קולות מדאו' ומחמירנן בזה שלא לתקוע עוד במודר הנאה ולאחר קבלת שבת. ועדיין צ"ע מדוע לא יעץ המ"ב לתקוע ג"פ תשר"ת דיוצאים בזה שיטת רה"ג וכן יוצאים שיטת ר"ת המובא בראשונים דמדאו' סגי בג' תשר"ת, ואף אי העיקר הוא השברים אין התרועה שבאמצע מפסקת, ולכך תיקן במוסף לתקוע רק תשר"ת, ושיטה זו עדיפא דהביאו הרמ"א בס' תקצ"ב ס"א, ויש בזה ריוח נוסף דאף לדעת הרמב"ם דבעינן מספיקא כל הל' קולות מ"מ כשתוקע ג"פ תשר"ת יתכן דיצא יד"ח להצד התרועה הוא תשר"ת, משא"כ כשתוקע תשר"ת תש"ת תר"ת אינו יוצא לדעת הרמב"ם כלל, וצ"ע.

העולה מכ"ז דהנמצא בשעת הדחק ואין יכול לתקוע כל הל' קולות יש לו לתקוע לכה"פ פ"א תשר"ת תש"ת תשר"ת ויוצא בזה בדיעבד, [ויש לדון לענין הברכה, וסתמימת המ"ב ס' תקפ"ו דמבורך, וכ"כ בחוט שני].

הרב אורי יצחקי

מינוי בעל תשובה לש"צ בר"ה ויוכ"פ

נסתפקתי אם מותר ואם ראוי למנות בעל תשובה לש"צ בתפילות ר"ה ויוהכ"פ, והכונה למי שמכונה היום "בעל תשובה" דהיינו מי

שנתחנך בילדותו במקום הרחוק מתורה ומצוות וזכה להכיר את בוראו ונוהג בדרך התורה בכל דרכיו, וכ"ש בן תורה המדקדק במצוות ותורתו אומנותו. ובתוך הדברים יבואר מאמר חז"ל "במקום שבעלי תשובה עומדים אין צדיקים גמורים יכולים לעמוד".

א. כתב השו"ע ס' תקפ"א ס"א: "וידקדקו לחזור אחר שליח צבור היותר הגון והיותר גדול בתורה ומעשים שאפשר למצוא, שיתפלל סליחות וימים נוראים, ושיהא בן שלשים שנים, גם שיהא נשוי (כל בו). מיהו כל ישראל כשרים הם, רק שיהיה מרוצה לקהל". ולכאור' לפי דברי חז"ל בגודל מעלת בעל התשובה יותר מצדיק מעיקרא כ"ש שבעל תשובה ראוי להיות ש"צ בר"ה ויוהכ"פ.

אך יעוין בשו"ע ס' נ"ג ס"ד שפסק דש"ץ צריך שיהיה הגון, ואיזהו הגון, שיהא ריקן מעבירות, ושלא יצא עליו שם רע אפילו בילדותו, ע"כ. ובס"ה כתב שאם אין מוצאין מי שיהיה בו כל המדות האלו, יבחרו הטוב שבצבור בחכמה ובמעשים טובים, ע"כ, אך הוסיף הרמ"א בשם האר"ז שמי שעבר עבירה בשוגג, כגון שהרג הנפש בשוגג וחזר בתשובה, מותר להיות ש"ץ. אבל אם עשה במזיד, לא, דמ"מ יצא עליו שם רע קודם התשובה. ועי' במשנ"ב סק"ב שכתב לעיין במ"א שהביא בשם הרבה פוסקים דאפילו במזיד כל ששב שרי להיות ש"ץ קבוע, דדוקא לענין ת"צ מחמירנן שלא יצא עליו ש"ר אפילו מילדותו, וסיים דבימים נוראים על"פ יש להחמיר לדון כדון תעניות, עכ"ל. ולפ"ז עולה לכאורה דבעלי תשובה שבזמננו לא אריך למנותם ש"צ בקביעות וכן בר"ה ויוהכ"פ.

ב. אך צ"ע מהא דאיפליגו בגמ' ברכות לד: רבי יוחנן ורבי אבהו אם מעלת בעלי תשובה גדולה ממעלת צדיק מעיקרא או מעלת צדיק גדולה, ובשלמא לד' רבי יוחנן ניחא, אך לד' רבי אבהו דאמר "במקום שבעלי תשובה עומדין צדיקים גמורים אינם עומדין" צ"ע אמאי אין הבעל תשובה יכול לשמש כש"צ, ולכאורה היה לנו להכשירו בק"ו מצדיק מעיקרא.

והנה ז"ל הרמב"ם פ"ז מתשובה ה"ד: ואל ידמה אדם בעל תשובה שהוא מרוחק ממעלת הצדיקים מפני העונות והחטאות שעשה אין הדבר כן, אלא אהוב ונחמד הוא לפני הבורא כאילו לא חטא מעולם, ולא עוד אלא ששכרו הרבה שהרי טעם טעם החטא ופירש ממנו וכבש יצרו אמרו חכמים מקום שבעלי תשובה עומדין אין צדיקים גמורין יכולין לעמוד בו כלומר מעלתן גדולה ממעלת אלו שלא חטאו מעולם מפני שהן כובשים יצרים יותר מהם, ע"כ. מבואר מדברי הרמב"ם שפסק כרבי אבהו, והקשה עליו בספר מעשה רוקח שהרי רבי יוחנן חולק בזה על רבי אבהו ובד"כ קיי"ל כרבי יוחנן, ותיירץ שרק בדברים שיש בהם נפק"מ לדינא אמרו דהלכה כרבי יוחנן ולא בדבר התלוי בסברא ובדרשת הפוסקים, ופסק הרמב"ם כרבי אבהו משום שמתברר לו טעמו יותר, ע"כ. ולכאורה צ"ע דברי המעשה רוקח דהא נפק"מ לנידו"ד לענין מינוי ש"צ.

ג. אלא דאם כנים אנחנו הרי דברי השו"ע והרמ"א והנ"כ והמשנ"ב בס' נ"ג נסתרים מדברי הרמב"ם. וראיתי בספר לדופקים בתשובה (פ"ז ה"ד ביאורים ד"ה שהרי טעם טעם החטא) שהקשה כן, וכתב לתרץ דהרמב"ם אינו מפרש מחלוקת ר' יוחנן ורבי אבהו בכל בעל תשובה, אלא כהגר"א המובא בספר אמרי נעם ברכות לד: דבאמת הצדיק עדיף מבעלי תשובה, ומה שאמרו במקום שבעלי תשובה וכו' זה מייירי בצדיק גמור שבכיוון עשו מן השמים שיכשל בעבירה קטנה בשוגג כדי שיעשה תשובה ויקיים מצות תשובה, וע"ז אמרו במקום שבעלי תשובה עומדים צדיקים גמורים אין יכולים לעמוד שם, עיי"ש בהוכחותיו מלשונות הרמב"ם, ובהגהות מרן הגר"ח ס' שליט"א שם משמע שהסכים עמו בזה, ולפ"ז י"ל דהשו"ע והרמ"א בס' נ"ג מייירי בבעל תשובה שהרבה לחטוא, ובזה מודה רבי אבהו דמעלתו של הבעל תשובה פחותה מצדיק מעיקרא, וע"כ אין סתירה מדברי הרמב"ם על השו"ע והרמ"א. ולפ"ז הדר דינא לכאורה לנידו"ד דבעלי תשובה שבזמננו לא אריך למנותם ש"צ בקביעות וכן בר"ה ויוהכ"פ.

ד. אך באמת מסתימת דברי הרמב"ם משמע כשאר מפרשים שפירשו בדבריו דמחלוקת ר"י ורבי אבהו היא בכל גוונא, ומה שפסק הרמב"ם כרבי אבהו טעמו הוא מהא דאמרו בגמ' קדושין מט: המקדש את האשה ע"מ שאני צדיק אפילו רשע גמור מקודשת שמא הרהר תשובה בדעתו, ע"כ, וגמ' זו ע"כ אזלא אליבא דרבי אבהו, דלר"י דמעלת צדיק גדולה ממעלת בעל התשובה לא נתקיים תנאו במה שהרהר תשובה, וכמו שכתבו ראייה זו האבן העוזר ובספר צפנת פענח. ולפ"ז הדק"ל אמאי פסלו חז"ל לבעל תשובה להיות ש"צ בתעניות ובימים נוראים.

שבתי והתבוננתי דבלא"ה א"א לומר דדין ש"צ תלוי בהך פלוגתא, חדא דא"כ קשיא על רבי אבהו עצמו דהא דין זה שפסקו השו"ע בס' נ"ג הוא משנה וגמ' מפורשים ריש פ"ב דתענית, ואיך יחלוק עליו רבי אבהו שהוא אמורא.

ועוד קשיא דהא מבואר להדיא במשנ"ב ס' תקפ"א הנ"ל שכל ישראל כשרים הם, רק שיהיה מרוצה לקהל, וגם בסי' נ"ג כתב שאם אין מוצאין מי שיהיה בו כל המדות האלו יבחרו הטוב שבצבור בחכמה ובמעשים טובים, ע"כ, אלמא כל כשרי ישראל הגונים להיות ש"צ אפילו בימים הנוראים, ואילו לגבי הבעל תשובה לא מהני מעלת התשובה שלו אפילו ככשרי ישראל!?! והא עד כאן לא אפילו ר' יוחנן ורבי אבהו בברכות רק אם מעלת בעל תשובה עדיפה מצדיק מעיקרא או לא, אך לא שיהא פחות מכשרי ישראל, וע"כ דלגבי ש"צ איכא טעם אחר כמו שיתבאר בעז"ה.

ה. הנה מקור הך דינא דמתנאי מינוי של ש"צ הוא שלא יצא עליו שם רע אפילו בילדותו ואפילו אם עשה תשובה לא מהני, הוא מש"ס תענית ריש פ"ב דבעינן שיהא "פרקו נאה", ופירשו בו חכמים שלא יצא עליו שם רע בילדותו, ואפילו אם היום מתנהג בדרכי הישרים מ"מ כיון שיצא עליו שם רע בילדותו אינו ראוי להיות שליח ציבור.

ובטעם החומרא דלא מהני תשובה להתמנות לש"צ נחלקו הראשונים (כמו שהביא בספר הנפלא שיח שמואל להגאון ר' שמואל טולדנו שליט"א בפ"ה ובמילואים ס' ז"ז), דעת הרמב"ם שהוא משום דמסתמא אינו מרוצה לקהל, ולפ"ז אינו פסול בעצמותו אלא סניף מהתנאי הנזכר בברייתא שם (תענית טז). שיהא מרוצה לקהל, אבל לא שיהא חומרא מיוחדת בכפרה, דכיון דתפקידו של הש"ץ לכפר בעד העם חמור דין המכפרים מהמתכפרים (ל' התוס' זבחים כב: בחלופי נוסחאות: נראה לי דלא קשה מהא דאין דנים את האדם אלא לפי מעשיו של אותה שעה, דיש לחלק בין מכפרין למתכפרין ולהכי בעינן ש"צ שיהא פירקו נאה מנעוריו, אבל המכפר בעד עצמו בתר מעשיו של אותה שעה אזלינן, והכי אמרינן בסמוך כח מתכפרין מרובה שמשלחין קרבנן בטומאה לעזרה, עכ"ל).

ו. ולפ"ז יש מקום לדון בזה"ז שנתרבו בס"ד בעלי תשובה ויש הרבה קהילות שרובן ככולם בעלי תשובה, דלפי שיטת הרמב"ם וסיעתו דהפסול הוא משום שאינו מרוצה לקהל, לכאורה פשיטא שבעל תשובה ת"ח וירא שמים מאנשי הקהילה הוא רצוי לרוב אחיו, אלא גם לשיטת התוס' הנ"ל נראה שיש חילוק גדול בין דיני עבודה לדיני ש"צ, ואע"פ שהתוס' השווה אותם, ע"כ לאו לכל מילי השווה אותם, שהרי לגבי עבודה אם עבד עבודתו פסולה כמבואר במשנה ריש פ"ב ולגבי ש"צ אפילו אם נחשבהו בחד צד לפסול הגוף (כמו שנקט בספר הנ"ל לשיטה זו) מ"מ האם מינוהו אין מעבירים אותו וע"כ שאינו חמור כ"כ, והתוס' כתבו רק את עיקר הסברא ולא באו להשוות הדינים מכל וכל, וא"כ י"ל דכיון דכל המתכפרים שווים בזה וע"כ למצוא מכפר מתוך המתכפרים, ונראה מאד דכשר אף לכתחילה. ועוד יש לדון עפ"ז גם בקהילות מעורבות שיש בהם הרבה בעלי תשובה ת"ח ויראי השם שהם מרוצים לקהל וגם שווים המכפרים למתכפרים שיהא מותר למנותם לכתחילה לש"צ.

עוד יש לדון דדוקא בימיהם שהש"צ היה מוציא את הרבים יד"ח היה קפידא על נקיות הש"צ מכל וכל והיה טעם הגון להחמיר במכפרים יותר מהמתכפרים, אבל האינא שכל הקהל מתפללים כ"א בעצמו ועיקר תפקידו של הש"צ הוא לניגונים יש להקל, וכעין זה כתב המג"א בסי' נ"ג סק"כ לענין מחאת היחיד במינוי ש"צ עיי"ש.

ז. ואילו דמסתפינא נראה היה לחדש בעיקר הך דינא, דדוקא בימים הקדמונים עד לפני כמאה וחמשים שנה היה מקום לפסול ש"צ בעל עבירה אפילו אחר שעשה תשובה, והטעם משום שהיה כלל ישראל בתפארתו והציבור היה נקי ושמור, כל פורץ גדר היה ידוע והכתם של מעשהו היה ניכר, או אז היחיד שיצא עליו שם רע בילדותו היה חריג בנוף היהדות, והיה במינוי שלו משום נתינת גושפנקא לפירצות הרחוב, כי ההפרש בינו לבין שאר הקהל היה גדול, שהקהל היה נקי והוא מוכתם במעשהו, אבל מאז שנפרץ כרם ישראל ברוחות ההשכלה והציונות והאידיאות הזרות ומוזרות כקומוניזם וכדו' וחלק גדול מהציבור אינו בתפארתו ובנקיותו, אין לרחק את החוזרים בתשובה, (ואולי גם בזמן חז"ל ככעין מצב דידן לא היו מרחקים את הבעלי תשובה החוזרים לכור מחצבתם נגד הזרם הגועש של הציונות וההשכלה והאידיאות הזרות, אלא מקרבים אותם בעבותות אהבה, רק בוחנים את מצבם העכשווי בבחינת "באשר הוא שם"), וא"כ אדרבה מינוי של בעל תשובה שמעשיו רצויים לפני השם הוא נתינת יקר וגדולה לבעלי תשובה, ותחת אשר בימים הקדמונים היה מינוי זה מחליש דעת הנקיים והצדיקים, בזמנים אלו הוא מחזק לבבות נרפים, וצ"ע.

[אך יש לדון בזה בעבירות החמורות ביותר כגון רציחה רח"ל או זנות וכדו', וכש"כ עבירות שגם ברחוב החופשי נחשבות עבירות נוראות המוציאות את האדם מגדר האנושיות, בזה יש להתיישב טובא אי מהני תשובה בזה"ז להכשירו להיות ש"צ, וכן ראינו מעין סברא זו בספר שיח שמואל הנ"ל].

ח. שו"ר שיחס פוסקי זמנינו למי שמכונה בימינו "בעלי תשובה" הוא עוד עדיף על בעלי תשובה שבזמן הש"ס, עיין בשו"ת תשובות והנהגות ח"א סימן צ"ט דנראה פשוט דמי שלא קיבל חינוך תורני והיה בגדר תינוק שנשבה והוא כעת בעל תשובה, לכ"ע הוא צדיק גמור, והנידון בפוסקים הוא רק במי שקיבל חינוך לתורה ויצא לתרבות רעה ונקרא מזיד, אף שחזר בתשובה מ"מ לדעת כמה פוסקים אין למנותו הואיל ויש לו שם רע שאפילו כשיודע דת התקלקל, אבל בעל תשובה שלא התחנך מעולם בדרך התורה, והוא עכשיו נוהג כדרך התורה לא שייך בזה יצא שם רע בילדותו, ואדרבה יש לו מעלה שיהיה ש"ץ, שתפלתו מתקבלת ומרוצה הוא לפני המקום שקידש השם בתשובתו לאחר ששב בתשובה. ובספר לדופקי בתשובה שם העתיק דבריו וכתב ע"ז מרן הגר"ח ק שליט"א "דברי טעם". וכע"ז הביא בספר שיח שמואל הנ"ל בשם מרן הגר"ח ק שליט"א עיי"ש. וכן הביא בספר שיח שמואל ששאל שאלה זו למרן בעל שבט הלוי זצוק"ל, והשיב דהאיש המדובר בו דבעינן ביה האי תנאה דפרקו נאה הוא אדם כפי שהגדירו מרן "כמונו ומשלנו" ויצא עליו שם רע בילדותו, על אדם כזה הקפידו חז"ל שלא יהיה ש"ץ, כל אחד מהראשונים לשיטתו, אבל בעלי עבירה מהסוג של ימינו ששבו בתשובה שלימה אל ה' וניכרת כשרות מעשיהם, זה לא גדר של ש"ץ בעל תשובה שדנו בו הפוסקים אלא **אדם חדש בא לכאן**, וכפי שהגדיר זאת הגר"מ ש קליין שליט"א **דפנים חדשות באו לכאן ולידה מחודשת יש כאן**, ועל כגון אלו ודאי אין למנעם מלהיות ש"צ.

נקטינן לדינא בכח דהיתירא דעמודי ההוראה בזמנינו בדין בעל תשובה היום שדנים לפי מצבו עתה, ואם הוא ראוי במעשיו שמדקדק במצוות ומתנהג כראוי, וכ"ש בן תורה אמיתי לפי מצב הדור, ודאי ראוי למנותו לש"צ אפילו בתעניות ור"ה ויוהכ"פ.

הרב לוי יצחק רפפורט

אמירה לעכו"ם בשינוי אופק

ישראל במוצ"ש בא"י האומר לגוי בארה"ב

א. יש לברר האם שרי לישראל בא"י במוצ"ש לצוות בטלפון לגוי בארה"ב שיעשה עבורו מלאכה כשבארה"ב הוא שבת, וכן ישראל בארה"ב בע"ש האם מותר לו לצוות בטלפון לגוי בא"י שיעשה עבורו מלאכה כשבא"י הוא שבת, ובב' המקרים אצל הישראל הוא חול ואצל הגוי הוא שבת, והנידון הוא אם אזלינן בתר הישראל ומותר או בתר הגוי ואסור.

כמו"כ יש לחקור במקרה הפוך, כגון ישראל בא"י בע"ש האם יכול לצוות לגוי הנמצא בארה"ב לעשות עבורו מלאכה בשעה שבא"י יהיה כבר ליל שבת ובארה"ב עדיין חול, דבזמן שהגוי עושה המלאכה עבור הישראל הוא חול ואצל הגוי ואצל הישראל הוא שבת, האם אזלינן בתר מקום הישראל ואסור או בתר מקום הגוי ומותר.

מי שאצלו יום שישי וזורק חץ ועשה מלאכה

במקום שהוא שבת

והנה בנידון הראשון נקדים, דזה פשוט דאע"ג דע"י שהישראל מתקשר בטלפון לארה"ב הטלפון מצלצל בארה"ב ונעשה מלאכה בארה"ב ששם הוא שבת, [דלד' החזו"א סגירת מעגל חשמלי אסורה משום בונה, ונמצא דהישראל עושה מלאכת בונה במקום שהוא שבת], מ"מ פשוט דלית לן בה דהרי אצל הישראל הוא חול, והוא שגירי דיליה עושה מלאכה במקום שהוא שבת אין בזה שום איסור, דהישראל לא מצווה על שביתה כשאצלו חול, וז"פ, [ועי' בקנה בשם ח"ג ס' י"ד שביאר זאת היטב].

אולם ניד"ד הוא מצד איסור אמירה לעכו"ם, ולכאו' נראה דתלוי בטעמי איסור אמירה לעכו"ם, דאם משום אמירה לעכו"ם שבות דהיינו שלא יהא שבת קל בעיניו ויבא לעשות מלאכה בעצמו כדביאר הרמב"ם, והתבאר היטב בריטב"א שבת קכב. שכתב "כדי שלא יעשה אדם מלאכתו בשבת ע"י גוי ונעשה השבת חול", דע"י שהישראל עושה מלאכה ע"י הגוי יהיה השבת קל בעיניו ויבא לעשות המלאכה בעצמו, לפ"ז ברור ופשוט דיש להתייר בניד"ד, דכיון דאצל הישראל חול הוא ומותר לו לעשות מלאכה בעצמו, איך נאסור שיעשה ע"י גוי, ומה לי שאצל הגוי הוא שבת, הלא האיסור הוא מצד לתא דהישראל שלא יעשה מלאכה באמצעות הגוי, וזה ברור ופשוט.

אך אם משום איסור שליחות אתינן עלה, לכאו' נראה לאסור בזה, דהרי מתייחס לישראל מעשה הגוי דשם חילול שבת עלה. שרי

מלאכה שנעשתה בשבת, ועי' בשו"ת חת"ס א"ח סי' ר"א שכתב בתו"ד "וישראל האומר לכהן אכול תרומה, לא שייך לומר שלוחו כמותו כאילו ישראל אוכל כי הקפידה הוא שלא יאכל זר תרומה, וע"כ כהן שאומר לזר אכול תרומה, אי היה שליח לדבר עבירה, ואי לאו דלא מצינו זה נהנה וזה מתחייב, היה זה הכהן חייב, דאין הקפידה על אכילת תרומה הוה כאילו הוא זר שאכל תרומה אעפ"י שהוא כהן, וההיפוך ישראל שאמר לכהן אכול תרומה הרי לא שלח לזר לאכול תרומה, וכן אמר בעול אשתי הרי כאילו הוא בעל ערוה, אבל בעול אשתך אעפ"י [שלחמשלח] היא ערוה, מ"מ הרי לא שלחו לבעול ערוה ואין הקפידה על הבעילה אלא על הערוה" עכ"ל. ולפי"ז לכא"ז גם כאן למ"ד יש שליח לדבר עבירה מסתבר שראובן הנמצא בא"י ומצוה לשמעון הנמצא באר"ב לעשות עבירה עבורו מלאכה בזמן שבא"י הוא מוצ"ש, הרי ראובן חייב דנחשב שראובן חילל שבת, דמעשה חילול שבת דשמעון מתייחס לראובן, דהרי הקפידה היא על גוף הישראל שיטובת בשבת, וכשציוה לשמעון שיחלל שבתו הוה כאילו ראובן הוא המחלל השבת.

אך באמת נראה דשפיר יש להתיר זאת, דנראה דנהי דגדר איסור אמירה לעכו"ם הוא מצד שליחות, מ"מ טעם האיסור הוא כדי שלא יהא שבת קל בעיניו, דז"ל הגר"ז סי' רמ"ג ס"א "אסרו חכמים לומר לנכרי לעשות לנו מלאכה בשבת כו' ואע"פ שאומר לו מקודם השבת שיעשה בשבת כו' שכשהנכרי עושה בשבת הוא עושה בשליחות הישראל, ואע"פ שאין אומרים שלוחו של אדם כמותו מן התורה אלא בישראל הנעשה שליח לישראל כו' מ"מ מדברי סופרים יש שליחות לנכרי לחומרא כו', ועיקר האיסור אמירה לנכרי בין בשבת בין ביו"ט אינו אלא מדבריהם כדי שלא תהא שבת קלה בעיני העם ויבאו לעשות בעצמן וכן ביו"ט ואפילו בחולו של מועד, וכן בשאר כל איסורין שבתורה כמו שיתבאר במקומן" עכ"ל, הרי דפתח בטעמא דשליחות וסיים בטעמא שלא יהא קל בעיניו, וע"כ כנ"ל דהטעם הוא כדי שלא יהא קל בעיניו והגדר הוא משום שליחות, וכיון דבגוונא הנ"ל ל"ש טעם האיסור, אע"ג דשייך גדר האיסור מ"מ אין לאוסרו, וכדמבואר כע"ז בראשונים בעירובין לט: לענין איסור הנאה ממלאכת גוי דאע"ג דגדר התקנה הוא שלא ינהג ממלאכת שבת וי"ט מ"מ טעם התקנה הוא שלא יבא לומר לגוי, ובמקום דל"ש הטעם לא אסרו אע"ג דשייך הגדר, וכן להיפך ע"ש.

וכן דעת רבים מפורסי זמנינו, עי' שו"ת חלקת יעקב סי' פ"ז אות ב', בצל החכמה ח"ג סי' קכ"ה, שבט הלוי ח"ג סי' קע"ב [תשובת הגר"ח וואזנר שליט"א, וע"ש שדן דמצד שליחות הו"ל לאסור ומ"מ הסיק להתיר ע"ש], ואור לציון ח"א סי' ז"ד.

כשאצל הגוי חול ואצל ישראל שבת

ועתה נבא לנידון הב', והנה לכא' בזה הוא להיפך, דמצד הטעם שלא יהא קל בעיניו ע"י שיעשה מלאכתו ע"י גוי, הרי"ז אסור, דמה לי שאצל הגוי הוא חול, הרי אתינן עלה מצד שהישראל פועל באמצעות הגוי, והגוי הוא יד אריותא דישיראל, והרי ישראל הנמצא במקום שהוא שבת וזורק חץ למקום שאינו שבת ועי"ז נעשה מלאכה שם ודאי דאסור, דאזלינן בתר הגבירא שפועל המלאכה, והגבירא עשה המלאכה בשבת, וה"ל כשעשה המלאכה באמצעות הגוי אסור אע"ג דהגוי במקום שאינו שבת.

אך מצד שליחות לית לן בה, דהא מתייחס לישראל מעשה דיום חול, כמו דברור דלמ"ד יש שליח לדב"ע מ"מ ראובן הנמצא בא"י שיאמר לשמעון הנמצא באר"ב לעשות עבורו מלאכה ביום שישי בזמן שבא"י הוא כבר שבת, דודאי אין ראובן חייב מידי, דמתייחס אליו מעשה מלאכה דיום שישי, וכמו שכתב חת"ס הנ"ל דגם אם ישלדב"ע [גם בערוה] מ"מ מותר לראובן לומר לשמעון בעול את אשתך, דמתייחס לראובן מעשה בעילה המותרת, וכן פשוט דגם למ"ד יש שלדב"ע, מ"מ כהן האומר לישראל תיטמא למת לית לן בה [וראה הרחבה בסוף הדברים בדעת חת"ס], וכ"ז ברור.

בן חו"ל ביו"ט שני לומר לבן א"י לעשות מלאכה

[ואע"ג דהשע"ת סי' תצ"ו מביא דנחלקו רבנותא אם מותר לבן חו"ל ביו"ט שני לומר לבן א"י לעשות מלאכה עבורו, והסיקו לאיסור יעו"ש, ולכא' לדברינו הנ"ל הא ל"ש בזה איסור שליחות. אך לא דמי, דהתם שפיר שייך שליחות, דהרי מתייחס לבן חו"ל מעשה מלאכה דיו"ט שני שהוא אצלו יום האסור במלאכה, אלא דבן א"י אינו מצווה לשבות ביום זה, כשם שגוי אינו מצווה לשבות בשבת, משא"כ בניד"ד מתייחס לישראל מעשה מלאכה דיום שישי, שהוא יום המותר במלאכה גם לישראל, ולא איכפ"ל שאצל הישראל הוא כבר שבת].

והנה דעת הגר"ז בס"י ש"ז דהאומר מע"ש לנכרי לעשות עבורו מלאכה בשבת אין בזה איסור כי אם משום שליחות ולא משום אמירה לעכו"ם שבות, וא"כ כיון דנתבאר דבניד"ד אין לאסור מצד שליחות, א"כ יש להתיר זאת בפשיטות.

אך מהמשנ"ב נראה דלא ס"ל סברא דשליחות כלל, ולא הזכיר בשום מקום דאיסור אמירה לעכו"ם משום שליחות, ומדבריו בכל דוכתי נראה דליכא אלא אמירה לעכו"ם שבות, ובהכרח דס"ל דגם באומר מע"ש שיעשה בשבת איסורו מצד אמירה לעכו"ם שבות, וא"כ לכא' נראה לאסור בזה.

ישראל שקיבל שבת מבעו"י דמותר אמירה אצלו

והנה מצינו בסוסי רס"ג דמותר לישראל שקיבל שבת לומר לגוי לעשות מלאכה בשבילו מבעו"י ע"ש, והטעם דכיון דהו"מ ישראל שלא לקבל עליו השבת [או דהו"ב בעי למיתשל על קבלתו] הוה כאפשרות היתר דבורגנין המסלק איסור 'ודבר דבר'.

אך צ"ע למה לא מיתסר משום אמירה לעכו"ם שבות, והניחא מצד שליחות י"ל כנ"ל דמתייחס אליו מעשה מלאכה דע"ש, כיון דאצל הגוי חול הוא, דהגוי לא נגרר אחר קבלת שבת שלו, אבל למה אין בזה איסור אמירה לעכו"ם שבות שלא יהא שבת קל בעיניו.

אך יעוין בשו"ת דובב מישרים ח"ג סי' פ"ג שביאר היטב בשם הגר"ז בק"א שם ס"ק ח' דהתם יסוד מיוחד הוא דישיראל שקיבל שבת מבעו"י אומדנא ברורה היא דאותו איסור דאמירה לעכו"ם לא קיבל עליו, ורק מלאכת עצמו קיבל עליו, ולכן ל"ש בזה אמירה לעכו"ם שבות ע"ש, וביאר הדובב מישרים לפ"ז דברי השע"ת הנ"ל דאסור לבן חו"ל לומר לבן א"י ביו"ט שני לעשות עבורו מלאכה, כיון דיו"ט שני קיבלו עליהם ועל זרעם לגמרי גם על איסור אמירה ע"ש, וממילא ברור דאין ללמוד היתר מהתם לניד"ד.

העולה מדברינו דלהגר"ז דאיסור אמירה לעכו"ם מע"ש הוא מצד שליחות, לכא' יש להתיר בניד"ד, אך להמשנ"ב נראה לאסור. וראיתי בשו"ת בצל החכמה שם דמסיק להתיר בניד"ד, והביא דברי הדובב מישרים הנ"ל, ואעפ"כ הסיק להתיר מכא כמה צירופים ע"ש, ולענ"ד נראה לאסור בזה עפ"י שיטת המשנ"ב וכמש"נ.

בדברי החת"ס בדין שליח לדבר עבירה

בעיקר דברי החת"ס הנ"ל דגם למ"ד ישלד"ע מ"מ פשוט דכהן האומר לישראל תיטמא למת לית לן בה, הנה מצינו בפמ"ג משב"ז סי' רס"ג סק"ג ד"ג כתב דלא מצינו שיהא אסור לכהן לומר לישראל להביא לו חפץ מאהל המת, אך נתקשה למה לא נאסר מדין שליחות, וכתב דיש ליישב ע"ש, ולכא' כונתו כסדרת החת"ס. אך יעוין בשב"ז בק"א סי' רס"ג סק"ח דהקשה איך שרי לישראל שקיבל שבת לומר לישראל שלא קיבל שבת שיעשה מלאכה עבורו והא ישלד"ע [כיון דשליח אינו בר חיובא], וכבר הקשה קושיא זו בתשו' פני יו"ד סי' ג' והובא בגליון רעק"א סי' קצ"ד ע"ש, והנה לכא' לפ"ד החת"ס אין מקום לקושיא זו דהא מתייחס להישראל מעשה מלאכה דע"ש, ומוכח א"כ דהם פליגי ע"ד החת"ס בזה.

והנה מה שדימו זאת לאיש דאסור לומר לאשה אקפי לי קטן בב"מ י: אינו ענין לכאן וכדביאר בקובץ הערות סי' ח' אות ה-ו דהתם אין הביאור דמעשה הקפה דאשה אינו מעשה עבירה, אלא דאשה אינה מצווה על איסור הקפת הראש ואיש מצווה, וכשאומר לאשה אקפי לי קטן מתייחס למשלח מעשה איסור אלא דהשליח לאו בר חיובא, ואינו דומה כלל לאומר לכהן לאכול תרומה או לאומר בעול אשתך שאין כאן מעשה עבירה כלל.

ואולי י"ל דמי שקיבל עליו שבת מבעו"י הרי אין הביאור דנעשה אצלו לילה, דהא נקטינן ביו"ד סי' קצ"ו מעיקר הדין כמהרי"ל המובא ברמ"א שם דיכולה להפסיק בטהרה אחר שקיבלה עליה שבת או התפילה ערבית ע"ש, אלא כן הוא הדין דנאסר עליו מלאכה גם מבעוד יום, [ולדעת הלבוש סי' רס"ג הובא בא"ר שם ס"ק ל"ח ומ"א ומשב"ז שם גדר איסורו מצד נדר, והפמ"ג שם צידד דמפלה המנחה עד השקיעה כשקיבל עליו שבת איסורו רק מדברנן ע"ש], וכיון שיהוה איסורא דידיה שלא לעשות מלאכה גם ביום שישי, ממילא כשמתייחס אליו מעשה מלאכה של ישראל שלא קיבל עליו שבת ג"כ נחשב כמעשה עבירה כלפיו, ואינו דומה לניד"ד בישראל בא"י שאומר לישראל או לגוי מארה"ב שיעשה עבורו מלאכה כשבארה"ב הוא יום שישי דבזה אין כאן מעשה עבירה כלל כלפי הישראל שמצווה רק על יום השבת ודו"ק.

ועי' בשו"ת נוב"י אה"ע סוסי ע"ה דמבואר בדבריו דלא כחת"ס, אך לדינא ברור דנקטינן כחת"ס וכמבואר גם בפמ"ג הנ"ל, ומעולם לא שמענו שיהא איסור לכהן לבקש מישראל להביא לו חפץ מאהל המת וכדברי הפמ"ג.

הלכה | מוסר | מידות שיעורי דעה

גלין מס' 73

תוכן הגיליון:

- א. מה יעשה כשהילד אינו לומד.
- ב. ללמד יתומים ובני עניים.
- ג. באיזה אופנים מותר למלמד להכות.

שולחן ערוך יורה דעה
סי' רמה סעי' ט - י
הל' 'חייב כל אדם
ללמד לבנו ולהעמיד
תלמידים'

אם הילד אינו לומד

שו"ע – אפילו תינוק שאינו מבין לקרות לא יסלקוהו משם אלא ישב עם האחרים אולי יבין.

כתב באגרות משה (שו"ת י"ד ח"ג סי' עא ד"ה עוד) כתב וז"ל: יש לידע שבל יתייאשו כשרואין שאיזה תלמיד אינו לומד כראוי, ואף כשאינו מתנהג כראוי, כי אם אינו מקלקל את האחרים צריכים להחזיקו ולהתגלגל עמו, דאולי יתחיל לשמוע ולהטיב דרכו, ובכל אופן השהייה איזה שנים בישיבה בקרב מורים יראי ה' ובקרב חברים המקשיבים להמורים ודאי ישפיע גם עליו, לכל הפחות במקצת, גם על ימי חייו. אבל אם התלמיד מקלקל את האחרים ודאי צריך לסלקו. אבל צריך לדון זה בכובד ראש ובעיון רב כי הוא כדיני נפשות עכ"ל.

ומסופר על תלמיד אחד שבא ללמוד בראדן, ונודע להנהלה שיש לו שייכות עם משכילים, והחפץ חיים לא רצה לקבלו לישיבה, אבל היה זה מאוחר בלילה, ורצה לכל הפחות לישון בישיבה לילה אחד ולמחרת לילך לדרכו! אבל החפץ חיים לא הסכים שיששה בישיבה אפילו לילה אחד! והוא ישן במקום אחר, והיה שם קור גדול, והח"ח הביא לו את מעילו להתכסות בו! וכן מעשה בלייבל טרוצקי שר"י, שבילדותו התייתם מאביו, ואמו שלחה אותו לחידד, ולא היה כסף לשלם, וזרקו אותו משם.. לימים הלך ונעשה ראש הבולשביקים שעשו חורבן נורא ליהדות רוסיה.. יום אחד רצה המנהל ההוא להיכנס אצל החפץ חיים, ואמר איני רוצה לראות אותו! ולאחר תחנונים רבים נכנס, ועק החפץ חיים: 'שופך דמים שכמותך, דמם של אלפי אלפים של יהודים זועקים אליך מן האדמה!' רחמנא ליצלן!

ולכן צריך בזה זהירות רבה, ולהתייעץ בזה עם גדולים, כמבואר ברמ"א (סי' שלד ס"א) העובר על דבר איסור, מנדין אותו לאלתר. הגה: ומנדין למי שהוא חייב נידוי, ואפילו יש לחוש שעל ידי כן יצא לתרבות רעה, אין לחוש בכך (פסקי מהרא"י סימן קל"ח).

כתב הפתחי תשובה ואפי' יש לחוש כו' ומ"מ צריך למנהיג הדור להיות מתון בדברים כאלה, לפי שאין כל האנשים שווים, ולא כל העבירות שוות, ויהיו כל מעשיו לשם שמים ע"ש. וכן העלה החתם סופר (שו"ת סי' שכ"ב) וכתב שם, אמנם יש להסתפק היכא דאיכא למיחש שימיר דתו, ויקח גם בניו הקטנים עמו, מהו לחוש לקטנים שלא חטאו. ודעתו דיש לחלק דמי שיש בו דעות כוזבות, דקרוב לודאי שילמוד גם לבניו אחריו, ואז יהיו גם הבנים בכלל כל באיה לא ישובון, אין לחוש על הבנים, ומה"ט נ"ל דהכת הארורה המאמינים בש"צ ימ"ש, אם ח"ו לא יהפך לבכם לטוב, רודפין אותם עם בניהם ובנותיהם כו' אבל סרבן ועברייך בעלמא, מאן לימא לן שלא נחוש על בניו כו' והאר"ק בזה ומסיק עדיין הדבר צריך עיון ע"ש.

וכתב הט"ז (בנקה"ג) ואפילו יש לחוש שע"י כן יצא לתרבות רעה. תמיה לי האי מילתא טובא דהיאך נחוש לאיסור שעושה זה, ונביאהו לידי תרבות רעה ח"ו אשר כל באיה לא ישובון? ויעויין שם שדחה ראייתו של הפסקי מהרא"י שהוא מקור דברי הרמ"א.

הזהרו בבני עניים שמהם תצא תורה

כתב בפלא יועץ (ערך תורה) .. וראוי לקיים בזה ואהבת לרעך כמוך זה כלל גדול בתורה, שכמו שאם הוא לא היה בר הכי ללמוד את בניו היה רוצה שאחרים יחוסו עליו, וילמדו את בניו תורה, כן צריך הוא לחוס על אחרים, וללמד את בניהם תורה, ובפרט אם אין להם אב על היתומים ירחם, ועל נפש אביהם, וכבר אמרו רז"ל הזהרו בבני עניים שמהם תצא תורה, הזהרו בבני עם הארץ שמהם תצא תורה וחייבי מנהיגי הערים בכל עיר ועיר להשתדל מאד על התלמוד תורה בכל נפשם ובכל מאודם, וישיבו מלמדי תינוקות על כל לימוד ולימוד, ויעמידו פרנסים בני אדם מהוגנים שיעמדו על התינוקות בכל שבוע לראות סדר למודם, ועל המלמדים שיעשו מלאכתם מלאכת שמים באמונה, וישתדלו את התינוקות במכות ובדברים טובים ובמנות ומתנו' וכו'. הנה כי כן לפי גודל המצות והתועלת הנמשך ממנה ראוי למנהיגי הערים להתחזק בה בכל נפש ובכל מאוד להקים דגל התורה ולא יחושו לכל הטורח וההוצאה לפי רוב הטובה שעושים לנפשם.

כתב רבי חיים וואלווין (כתר ראש אות סח) היזהר בבני עניים שמהם תצא תורה, והיינו שבני עניים מקבלים פעולה בהישיבה יותר מבני העשירים, מפני שאבותיהם לא הרבו עליהם בהוצאות שכר לימוד, ונשאר אצלם הכל בכח, ובהישיבה מוציאים מכח אל הפועל, ולא כן בני העשירים שכבר הוציאו עליהם למלמדים מופלגים וכו' כל מה שהיה בכוחם הוציאו אל הפועל.

וכן פסק ערוך השולחן חייב להשכיר מלמד לבנו, אבל לבן חבירו אינו חייב להשכיר לבדו, אלא בכלל כל בני העיר לעשות ת"ת... וכן מכריחין כל אנשי העיר לעשות ת"ת, להושיב מלמדים ללמד תינוקות בני עניים ויתומים, וכופין על זה שכל אחד יתן על זה נדבה או מקופת הקהל, וכל עיר שאין בה מלמדי תינוקות סופה ליחרב, ופורשין הימנה, ואין העולם מתקיים אלא בהבל פיהם של תינוקות של בית רבן, וכן נהגו בכל תפוצות ישראל שיהא להם בתי ת"ת והולכין לשם בני עניים ויתומים ומשגיחים עליהם להאכילם ולהלבישם, עד שיגדלו בשנים, ואז המסוגל לתורה מחזקין אותו ללימוד, ואותם שאינם מסוגלים נותנים אותם לבעלי מלאכות ללמדם ואומנות עכ"ל.

סעיף י

מאיה גיל מותר למלמד להכות

הובא בגמרא (כתובות ג) באושא התקינו שיהא אדם מתגלגל עם בנו בנחת ובדברים רכים עד שתים עשרה שנה, מכאן ואילך יורד עמו לחייו לרדותו ברצועה ובחוסר לחם.

וכתב בספר סדר היום (סדר הלומד ומלמד) ואם יש לו תלמידים ולומד עמהם צריך ללמוד עמהם בנחת מלא במלה, כל אחד כפי ערכו והשגתו, ויראה להם פנים צהובות, ולא יקפיד עליהם להתקעס על חוסר דעתם וקוצר הבנתם והשגתם, כי לא כל הדעות שוות, ואעפ"י שנראה לו כפי הראוי שהיה להם להבין ב' ובג' פעמים אפשר שלא השיגו דעתם לכך מפני קושי הענין או מפני הבנת שכלם, באותה שעה שאין כל השעות שוות, אלא ידבר להם בנחת, בדברי רצון ופיוס בראשונה.

עד שידע בודאי שהעכו"ב בא ממעוט השתדלותם ומתוך שאין משימין לב על הענין ומסיחין דעתם למקום אחר או ודאי ראוי לכעוס עליהם אם הם קטנים בהכאה כל אחד כפי ערכו ואם הם גדולים לזרוק מרה בהם ולהכלימם ולביישם בדברים עד שיכינו לבם ודעתם על הענין עכ"ל.

איך מותר למלמד להכות

שו"ע – לא יכה אותו מכת אויב מוסר אכזרי, לא בשוטים ולא במקל, אלא ברצועה קטנה.

דהיינו, האיסור הוא לא רק שוטים ומקלות, אלא כל סוגי אכזריות כגון הלבנת פנים. ומסופר על הילד שמואל אהרן יודלביץ (שהיה לאח"כ גיסו של הגר"ש), אשר היה יתום מאב, ואמו נישאה ועברה לגור במושבו, והוא עזב את המושב בגפו כדי ללמוד תורה בירושלים, והמלמד בנה דגם של המשכן וילד אחד חמד לצון והעלימו, והמלמד חשד בו כי הוא היה היחיד שנשאר בכיתה ללמוד בהפסקות... ושפך את דמו ברבים באופן נורא ביותר, והילד לא חזר יותר לחיידר, והלך לצדיק רבי אריה לוי אשר אספו אל ביתו, ולבסוף נתן לו את בתו לאשה!

כתב הפתחי תשובה (פ"ק ד) בדין מלמד שהכה לתלמידו ושבר את רגלו, חייב חמישה דברים ומנדין אותו עד שיפיים לנחבל.

ומעשה בת"ח אחד ששלח את בנו לחיידר בירושלים, והמלמד היה מטיל אימתו על התלמידים... והיה צועק, מאיים ומרביץ, והילד לאט לאט נהפך מילד שמח ומלא חשק, למופנם ועצוב, יומא חדא הוה מעשה, והוא לא הסכים יותר ללכת לחיידר ויהי מוה, הלך האב לרבי שלמה זלמן אויערבך, והוא היה מזועזע, ואמר דאסור לנהוג כך, והורה לאביו להוציאו משם תקף ומיד, ולהכניסו לחיידר של קרלין הנמצא קרוב לביתו, ואפילו שהיה ליטאי! אבל אמר לו ששם מלמדים עם יוארמקייט!

והגר"י זילברשטיין סיפר בכנס למחנכים, מעשה שהיה באמריקה במלמד אחד שחשד אחד מתלמידיו בגניבה וביישו ברבים באופן נורא, והילד שהיה עדין נפש לא היה מסוגל להכיל את הכאב, ולאט לאט נסתגר בתוך עצמו, והמצב החמיר עד כדי שהיו צריכים לאשפזו בבית משוגעים, יום אחד המלמד נזכר במעשה והתחרט והלך לבקש ממנו מחילה, אמר לו הנער: 'הרסת לי את החיים, איני מוחל לך, עד שתבקש ממני מחילה לפני כל הכיתה', הלך המלמד ושאל את רבי משה פיינשטיין מה יעשה? א"ל ר' משה: 'הוא צודק, אין לך ברירה, תצטרך לאסוף את כולם מקצו תבל, ולבקש מחילה!'

להערות, הארות ותרומות בטל' 0527688072 או במייל: shiuryrgm@gmail.com

שופר של ר"ה – שופר של סיני

אם רצונך לדעת ייחודו של יום, כלך אצל תפילת המוספין. שם מזכרים הקרבנות המייחדים את היום ושם ניתן ללמוד על מהותו. הדבר נכון שבעתיים כשמדברים על ראש השנה. ענייני היום המרכזיים, מלכויות - הרי זה יום בו "הקב"ה יושב בבחינת מלך בעולמו" (לשון רמח"ל), זכרונות - אשר על כן נקרא היום "יום הזכרון", ושופרות - יום תרועה, שלשתם נאמרים בהרחבה בתפילת המוספים.

בהגיענו אל כל אחד ואחד מענייני היום הנשגבים האלה קוראים אנו עשרה פסוקים על כל אחד מהעניינים. תחילה פותחים בפתיחה המגדירה את ה"ענין" וממשיכים לעשרת הפסוקים מן התורה הנביאים והכתובים, של מלכויות בתפילת המלכויות, של זכרונות בתפילת הזכרונות, ושל שופרות במקומם.

ב"פתיחות" אלו המשמשות כמבוא לפסוקים, מזכירים את עיצומם של מרכיבי היום. תפילת המלכויות מתחילה ב"עלינו לשבח לאדון הכל לתת גדולה ליוצר בראשית, וממשיכה ב"ועל כן נקוה לך ה' אלוקינו לראות מהרה בתפארת עוזך להעביר גילולים מן הארץ" - ייחול לחזות בהתגלות מלכות ה' בכל העולם. וכך יאה כי זוהי התפילה הפותחת את ה"מלכויות". בפתיחה ל"זכרונות" אומרים "אתה זוכר מעשי עולם ופוקד כל יצורי קדם... כי אין שכחה לפני כסא כבודך... אתה זוכר מעשי עולם..." ואכן מבינים אנו שכך מתאים לפתוח את ענין ה"זכרונות".

לפי הגיון זה בהגיע זמן ה"שופרות", היינו מצפים לשמוע על שופרו של יצחק, שופר של איל שנולד שם, במקום אשר אמר לו האלוקים. הרי כמעט ואין לעלות על הדעת שיעור או דרשה על ענייני השופר שלא יתמקדו על ענייני נשגבותה של עקידת יצחק והשפעתה לדורות ולנצח נצחים. ולא היא. את שופרו של יצחק מזכירים בתפילת הזכרונות: "זכרנו בזכרון טוב לפניך... ותראה לפני עקידה שעקד אברהם אבינו את יצחק בנו על גבי המזבח" ואילו תפילת השופרות פותחת בתיאור מעמד הר סיני: "אתה נגלית בענן כבודך על עם קדשך לדבר עמם, מן השמים השמעתם קולך ונגלית עליהם בערפלי טהר... בהגלותך מלכנו על הר סיני..." גם בין פסוקי השופרות נמצא כמה וכמה שעוסקים במעמד הר סיני. ונכון, במעמד הר סיני נשמע קול השופר. אך רק עתה מתברר עד כמה מרכזי השופר במעמד עד כי הוא הענין בו מתרכזים בתפילת השופרות של ראש השנה.

ר' חיים מוואלאזין מביא בספרו נפש החיים את המשל שאמור חז"ל על הקשר בין יוצר לנוצר בבריאת האדם ליוצר כלי זכוכית היוצר מעלה מתוכו נשימה לפיו. נופח עמוד אויר לתוך זכוכית מותכת והאויר הנכנס לתוכה יוצר בה צורה, או אז כולא את נשימתו והכלי מוכן. היוצר זה הקב"ה. הנשימה שמוציא מתוכו - זו הנשמה, כמו שאמרו "מאן דנפח מדידיה נפח". הנשמה היא כביכול בתוך פיו של הקב"ה, "חלק אלוך ממעל". עמוד האויר שבין הפה של הנופח לכלי - זה הרוח. הכלי - הגוף. והאויר שבתוכו - הנפש.

ראינו שלכל מרכיב במשל יש מקבילה בנמשל. אע"פ כן, מרכיב אחד הנמצא ללא ספק במשל, חסר לכאורה בנמשל, הרי הנופח בכלי הזכוכית אינו נופח באויר, נופח הוא לתוך צינור, צינור זה הוא המאפשר לקשר בין הנופח לכלי להתהוות. מהי המקבילה בנמשל לכלי העבודה של הנופח שבמשל?

נראה לומר שהצינור בנמשל הוא השופר. השופר הוא הכלי המאפשר לקשר בין הבורא לאדם להתהוות. הקב"ה הוא מהות נעלית מעל כל מחשבה ודמיון "לית מחשבה תפיסה בך" והאדם, גם האדם היהודי השלם, אדם הוא קרוץ מחומר איך נוצר קשר בין שתי מהויות שביניהם עומד פער בלתי ניתן לגישור?

אומר רבי יהודה הלוי בספר הכוזרי: "אין אנחנו יודעים איך נגשם הענין עד ששב דבור וקרע את אזנינו ולא מה שברא לו ית' ממה שלא היה נמצא"¹. כלומר, האלוקים רוחני נשגב ונעלה והבריאה גשמית, אין לכאורה כל נקודת חבור בין הבורא לנברא. כך שלא מובן איך הבורא הרוחני ברא את העולם הגשמי, ולא מובן איך הדבור היוצא ממנו שהוא רוחני עליון נשמע באזני האדם הגשמי כאן בעולמנו, אף על פי שאין אנו מבינים איך קרה הדבר - יודעים אנו בוודאית מוחלטת שכך היה שהרי היינו שם וראינו כי הדבר קורה ועל כך יש מליוני עדים. (כמו שגם הבריאה מעידה על בוראה).

בדיוק כמו בעקידת יצחק. השכל האנושי לא תופס את עומק הקשר בין האדם לאלוקים כפי שבא לידי ביטוי בעקידת יצחק. אברהם ויצחק עלו אל הר האלוקים ובתת אברהם את יצחק ביטא את הקשר העמוק שבינו לבין האלוקים כי רק למי שמקושרים כך נותנים את היקר מכל. קשר כזה לא יכול להיות לו ביטוי בדבור במקום הדבור בא השופר של איל. השופר שבקע מתוך העקידה ביטא את הקשר העמוק הזה שבין אברהם לאלוקיו. כך ביטא השופר של מעמד הר סיני את הקשר העמוק שבין עם ואלוקיו. השופר ממלא את תפקיד הצינור שבמשל הוא זה שמבטא את הקשר שבין היהודי לאלוקיו. קשר של אהבה, קשר של פנימיות קשר ששום דבור לא יוכל לבטא אותו ומים רבים לא יוכלו לכבותו.

בעקידת יצחק נולד השופר. אבל שם בא לידי ביטוי הקשר אל האלוקים מצידו של אברהם. שופר היה אך קולו לא נשמע. במעמד הר סיני נשמע קול השופר כי אז בא לידי ביטוי הקשר מצידו של האלוקים. בעקידה נתן אברהם לקב"ה את כל כולו - את יצחק. ובמעמד הר סיני נתן הקב"ה לעם את התורה וכמו במשל שהמשילו חז"ל - משל למלך שהיתה לו בת... בעקידה נתן אברהם את בנו לקב"ה ובמעמד הר סיני נתן הקב"ה את "בתו" כביכול לאדם... עתה לראשונה נשמע קול השופר ההולך וחזק מאד...

אף כי השופר נולד בעקידה, קול השופר נולד במעמד הר סיני אז הושלם הקשר על בסיס של הדדיות וממילא מעמד הר סיני הוא המבטא את מצות השופרות והוא המודגש בפתח תפילת השופרות במוספין של ראש השנה.

1. כוזרי מאמר א אות פ"ט עמ' 501 במהדורת "יהדות מזוית שונה" עם באור "מדרכי הלב היהודי"

{ אז נדברו }

פרשת ניצבים וילך תש"פ | עלון מספר: 481 | לסדר: " ומל ד' אלוקיך את לבנך ואת לבב ... "

להצטרפות לרשימת התפוצה

במייל,

להערות והארות:

a8447168@gmail.com

לפניך שתי אמהות... איזה אמא אתה בוחר לראש השנה הקרוב..

בראש השנה אנחנו פוגשים שתי אמהות בוכות... שתי אמהות שמייבבות... ביום הראשון של ראש השנה יש לנו עסק בעיקר עם **אמן של סיסרא!!! בעל החלון נשקפה תייבב אם סיסרא בעל האשנב...** אם סיסרא דואגת... מה קרה לו? למה סיסרא עדיין לא חוזר?? אני חוששת שקרה לו משהו... וכנגד המאה יבבות שאם סיסרא מייבבת... כנגדם תקנו לנו חז"ל בראש השנה מאה תקיעות... (כמובן שהדברים הם הרבה יותר עמוקים ממה שאנחנו מבינים...)

והנה!!! מגיע היום השני של ר"ה... ובהפטרה אנחנו פוגשים עוד אמא שמייבלת. אבל הפעם להבדיל אלפי הבדלות!!! **יקול ברמה: נשמע נהי בכי תמרורים רחל מבכה על בניה**... כן... להבדיל! אבל בשני המקרים מדובר באמהות דואגות!!! בשני המקרים הן עומדות על אם הדרך... וממתינות לילדים שלהן... **ובכל זאת כלונו מבינים שיש הבדל תהומי ביניהן!!!** מה...?? מה נקודת ההבדל ביניהן?? למה אצל אם סיסרא הסיפור מסתיים ב"כן יאבדו כל אויביך ה'" ואילו אצל רחל אמנו הסוף הוא "מנעי קולך מבכי ועינייך מדמעה כי יש שחר לפעולתך"??

אתה יודע מה אחד מההבדלים **המודגשים בפירוש** בין אם סיסרא ל-- בין מאמע רחל??

כשאם סיסרא מייבבת בעד החלון והיא דואגת... או... מה יהיה... אני מפחדת אולי חלילה יקרה משהו לילד שלי... מיד **זכמות שרתיה תענינה**... כולן מרגיעות אותה... זה בסדר... אל תדאגי... בטח הוא סופר כעת את הדולרים... **אף היא תשיב אמריה לה'** גם היא מרגיעה את עצמה... כן... זה בסדר... בטח פותחים שמפניות וצחוקים... זה בסדר... ככה מרגיעים את אם סיסרא וככה היא מרגיעה את עצמה... ככה נראית אם סיסרא...

אבל כשמגיעים לרחל אמנו...?? קול ברמה נשמע נהי בכי תמרורים רחל מבכה על בניה!!!!

כאן גם יש מסתמא כל מיני כאלו שמנסים להרגיע את רחל... מאמע רחל אל תדאגי... יהיה טוב... זה לא כ"כ נורא... אל תקחי קשה... אבל לא!!! רחל היא לא כמו אם סיסרא!!! רחל לא מוכנה להירגע מ"בן אדם שאין לו תשובה"!!! רחל אוטמת את האזניים ו**ימיאנה להינחם על בניה**!! לא רוצה!! לא מוכנה להירגע מהרגעות הבל ונחמות טפשים... אני מוכנה שרק מישוה אחד יחיד יבא וינחם אותי... **רק אבא שבשמים!!!** הוא היחיד שהמילה שלו שווה אצלי... ככה?? אם רק הקב"ה יכול לענות את המועקה הזו?? מיד **כזה אמר ה' מנעי קול מבכי ועינייך מדמעה כי יש שחר לפעולתך**!!! אם רק עלי את סומכת... אז הנני... אני פה!!! אני מבטיח לך רחל שיש תקוה לאחרייך ושובי בנים לגבולם...

ראש השנה לפנינו... ואנחנו צריכים להעמיד את שתי האמהות מול העיניים שלנו... ולהחליט: באיזה אמא אנחנו רוצים לבחור?? האם אנחנו רוצים לבחור את אמו של סיסרא... ש... שהיא לא נותנת לעצמה לבכות יותר מידי... היא רק קצת דואגת מה יהיה בשנה הבאה... מה יהיה הסוף... מיד היא מרגיעה את עצמה... לא... זה בסיידר... לא צריך לדאוג... הכל בקליל... בוריות... יאלה... לפתוח שמפניות... מופע סליחות... הכל טוב... בצחוקים... זו אופציה אחת!!!

האופציה השנייה זה לבחור באמא השנייה... במאמע רחל!!! האמא המרירית הזו... שלא כ"כ נחמד להיות במחיצתה בימים אלו... היא בוכה ובוכה... דואגת וזוחלת ורועדת ולא ממהרת להירגע בכל מחיר... היא מבכה על בניה... ואותה **רק אבא שבשמים יכול להרגיע!!!** ואנחנו נבחר באמא הזו... ונדעק מעומק לב לאבא שבשמים: השנה האחרונה היתה לנו שנה לא פשוטה... ו... ומה העתיד טומן בחומו?? מה יהיה בסוף?? איך זה יגמר?? אז חברת מודרנה לוחשת לאם סיסרא באוזן: שהחיסון בדרך... ורוני גמזו מבטיח לה שהסגר יפתור את הבעיה... אבל אנחנו נאטום את אזננו... לא נקנה את הלוקשאן... מאנה להינחם על בניה!!! אותי רק אבא שבשמים יכול לנחם ולהרגיע... ואני כחרש לא אשמע... ואהי כאיש אשר לא שומע ואין בפיו תוכחות!!! למה? **כי לך הוחלתי אתה תענה ה' אלומי!!!** אני מחכה לך אבא שבשמים... אתה תענה!!! אני אפילו לא בונה על הנציגים שלנו בכנסת שיצליחו להוכיח את חפותם של הערים החרדיות שהם לא אדומות אלא רק כתומות... לא!!! זה לא מנחם אותי... זה אולי מנחם את אם סיסרא... אתה תענה ה' אלוקי!!! אנחנו מחכים לישועתך... אנחנו לא מחכים לחיסון... אדרבה... אנחנו מתפללים שאם אתה יתברך הרעשת ארץ פצמתה- אתה- דפא שבריה כי מטה... אתה אלוקים שזנחנתו ופרצנתו, אתה תשובב לנו!!! אתה ולא אחר!! אני מתפלל שכמו שגלגלה ההשגחה וסיני אחד אכל עלטף והקורונה פרצה... כן יתן ה' וכן יוסיף שיפני אחד יאכל גפילטע פיש ופתאום ה' יסלק את הקורונה באות ומופת!!! כמו שבשנה האחרונה ה' נתן פחדו על כל מעשיו ואימתו על כל מה שברא... אזי בשנה הבאה יתקיים המשפט הבא: כמו שידענו ה' אלוקינו שהשלטן בידך!!! וה' יראה בפומבי איך שחשף דרוע קדשו לעיני כל הגוים...

הזהו"ק אומר על פסוק: "נפלה ולא תוסיף קום בתולת ישראל"!!! כתוב כאן שאין תקומה לעם ישראל... אומר הזהו"ק: בפסוק הזה טמונה הנחמה הכי עוצמתית: אומר הקב"ה לכנסת ישראל: אחרי שנפלת בגלות!!! תשארי שם... חכי לי שם... אל תחזרי... אני רוצה לבא בעצמי בפומבי עד אלייך ולגאול אותך לעיני כל הגוים!!! זה רחל אמנו!!! מאנה להינחם על בניה... לא רוצה שסגר יגאל אותי... לא רוצה שחיסון ידגיע אותי... אני מחכה רק לאבא שבשמים... ויאמר כל אשר נשמה באפו ד' אלוקי ישראל מלך!!! ומלכותו לבד בכל משלה!!!

להשתתפות בהוצאות

הגליון:

בבנק:

חשבון 53957

בנק דיסקונט

סניף 106

באשראי:

"נדרים פלוס"

- "קהילות"

בטלפון:

(מענה ממחשב)

0799-654321

תודה מראש!!!

כל שותפות שלכם

מחזקת את ידינו...

אבא: אתה מרחם עליי?? כמה??

כמידי ערב ראש השנה אני הולך לבית קברות... לפקוד את קברה של אמי ע"ה... מטבע הדברים אני צריך ישועה בשלל נושאים... והנה באחד מערבי ר"ה הייתי מאוד שבור... במקרה זה היה בנושא של המתנה לילדים ובכיתי שם במשך חצי שעה ויותר... זה שנקרא בכיתי לאמא... שתעמוד לפני כסא הכבוד ו... ותתפלל ש... שיהיה ישועות... לאחר חצי שעה של תפילות בלב נשבר... עזבתי את הקבר... והתחלתי לחשוב על אמא שלי... מה אמא עכשיו חושבת... בטח היא נורא מרחמת עלי... בטח היא ממזה בוכה עכשיו... אאאאוף... בעצם למה ציערתי אותה?? הרי את אבא שלי שבידלחט"א אני לא מעיז ככה לצער... אני אומר לו שהכל בסדר... ולא נורא... אז למה אני עושה לאמא שלי כזו עגמת נפש ועוד בערב חג... ואז לפתע תקפה אותי מין מחשבה כזו מוזרה... מחשבה חצי נפלאה... חצי אכזרית... מה שבטוח: מחשבה אמיתית!!! אמיתית לגמרי לגמרי!!! פתאום נפלה לי מחשבה ש... שלא!! אני דווקא חושב שכעת אמא שלי בכלל לא מרחמת עלי... כן... אמא שתמיד רחמה עלי וכאבה יחד איתי... דווקא הפעם לשם שינוי... יתכן שלא רק שהיא לא מרחמת... היא אפילו כועסת עלי... היא מצידה כמעט גירשה אותי מהקבר... ולמה?? כי תאר לעצמך שאתה מגיע לשוק ארבעת המינים למחרת יום כיפור בשיא העונה... ואתה רואה שם את אחד מסוחרי האתרוגים ה"כבדים" שבימים האלו הוא גורף מיליונים כפשוטו!!! כל אתרוג שלו נמכר בין 250 שקל למאתיים דולר... ומאות אנשים מגיעים וקונים... וקונים בקצב... בזה אחר זה... ו"מכניסים" לו בוחטות לכיס... והוא עומד עם כל השטרות בידיים ותוך כדי שהוא דוחף עוד ועוד שטרות ועושה מליונים... תוך כדי הוא מתבכיין... אוי... אין לי כח... אני עייף... אני כבר עומד פה ארבע שעות... וכואבים לי הרגלים... רק אתמול היה יום כיפור... די... תרחמו עלי... תנו לי ללכת הבייתה... רחמנות... יהודי עייף... די... גם לי יש בית... תרחמו עלי... תגיד לי: מישהו ירחם עליי??

בחיים לא!!! אני הייתי אומר לו: בבקשה... אני מוכן להחליף איתך... תביא את הבוחטות ותלך לנחם בבית... אני הייתי נוזף בו: תשתוק!!! אתה מקבל \$200 על כל אתרוג... ואתה עוד רוצה לישון?? אז נכון... העיניים שלך באמת טרוטות... יתכן שחיצוניות... המראה שלך אולי טיפה מעורר רחמים... אבל כשאני רואה תוך כדי את השטרות הכחולים והירוקים שנדחפים לך לידיים בקצב מסחרר... אני ממש לא נכשל במידת הרחמים עליך... חשבתי לעצמי: אותו דבר כאן!!! לי מאוד קשה... כי... כי אני חי פה!!! עמוק עמוק בנווה התלאות... וכאן אני לא רואה כלום ולא מבין כלום... ומבחינתי הכל חשוך ואני מצידי לא רואה אור בקצה המנהרה... ודי... רבש"ע קשה לי... אבל אמא שלי בשמים הרי יודעת מה ב א מ ת קורה... היא יודעת את מה שאני לא יודע... היא יודעת שדבר ראשון למעשה אין מה לדאוג... הקב"ה כבר ממצמן הרגיע אותה והראה לה אין שהמפה כבר משורטטת מראש ועמו אנוכי בצרה אחלצה ואכבדהו אורך ימים אשביעהו ואראהו בישועתי... אז אמא שלי דבר ראשון לא דואגת כמוני מה יהיה... אבל זה לא רק זה!!! אמא

שלי יודעת עוד משהו!!!! אמא שלי יודעת איזה מיליונר אני נהיה על כל יום נוסף שהישועה מתעכבת ולא מגיעה!!!! אמא שלי יודעת איזה הון אני גורף על כל יום נוסף של תפילה הזקקה מעומק לב מול אבא שבשמים... אמא שלי יודעת איזה קנייני נצח אינסופיים אני רוכש כעת בכל יום נוסף שאני מקבל באהבה את הסטטוס שלי ולא מתלונן... בקיצור: אמא שלי יודעת שלמעשה אין מה לדאוג... הכל יסתדר בסוף... רק יש כמה מיליונים שצריך להרויח על הדרך... ובשביל זה אני צריך קצת תפילות מעומק לב... נו... כעת אני שואל אותך: אחרי שאמא שלי יודעת את כל המידע הזה... פתאום אני מגיע לקברה כולי סחוף ודווי ומתוסכל מזה שנשארתי אחרון בתחנה ואני בוכה... אוי אוי אוי... איזה מסכן אני...

תנסה להיכנס לראש של אמא שלי?? נו... כעת באמת נראה לך שהיא מסוגלת לרחם עלי?? אני חושב שלא רק שהיא לא מרחמת!!! היא כועסת עליו!!! בדיוק כמו שאני אתעצבן אם אני אראה את סוחר האתרוגים ה"אומלל" שרוצה לישון כל הדרך אל הבנק...

אדוני... אתה רוצה להרויח?? תעבוד קצת!!! כן... אז לכאורה זה מה שאמא שלי אומרת לי... היא פשוט מקריאה לי את הרש"י הראשון בפרשת וישב "לא דיין לצדיקים מה שמתוקן להם לעוה"ב אלא שמבקשים שלוה בעוה"ז???" (אגב: שלא תבין... המחשבה הכ"כ חדה כתער והכ"כ אמיתית שתקפה אותי באותה שעה... מחשבה כזו לא היתה מגיעה בסתם יום... סו"ס זה היה ערב ר"ה... ואני בדיוק עומד מול קברה של אמי ע"ה... ושלא תדע... כשאתה עומד בכזו סיטואציה שם האמת מצליפה בך בכל עוז!!! באופן שאתה לא יכול לחמוק ממנה...)

עכ"פ עם ההרגש הזה יצאתי מבית הקברות... מצד אחד ההבזק הזה נתן לי המון חיזוק ותעצומות נפש... אבל מצד שני... זה... זה לא לגמרי עזר לי!!! סו"ס עדיין יש בי את הילד הקטן שרוצה להתחבאות תחת הסינר של אמא ו"כאיש אשר אמו תנחמנו..." סו"ס אני פה בעולם השקר!!! והרי אם אמי ע"ה היתה כעת בחיים חיותה... הרי היא לא היתה נוזפת בי... אלא היתה מרגיעה אותי כמו שתמיד היא היתה מרגיעה אותי שהכל בסדר... ותכל"ס... עכשיו אין לי את זה!!! יש לי אמא בעולם האמת... ושם היא יודעת להגיד לי רק את האמת!!! היא יודעת להגיד לי שאין לי זכות לבכות!!! ושאני צריך להגיד תודה רבה שיש לי עדיין אפשרות לסגל מצוות ומעשים טובים... (זה לא סתירה שהיא מתפללת ומעתירה עלי וכידוע ש"המתים יודעים בצער החיים...")

יצאתי מבית הקברות בהרגשה חצויה... הילד הגדול שבי קיבל מעוף... עזוב אותך עולם הזה... העיקר עושים מה שצריך... העיקר לחטוף עוד תפילה... ומחר לקבל שכרם... אבל הילד הקטן שבי... הילד הזה אשר זקוק ל"אמו שתנחמנו... הוא עדיין נשאר מדמם!!!

ואז!!!! כשהגעתי הבייתה... והתפללתי מנחה ואמר שם לדוד ה' אורי וישעי... פתאום אמרתי את הפסוק: כי אבי ואמי עזבוני וה' יאספני!!! התבוננתי בפסוק הזה... ואז קלטת: מה דוד המלך אומר פה??

כתוב כאן: שיש שלב מסוים ומקום מסוים בחיים שאף אחד לא מרחם עליך!!! אפילו אבא ואמא כבר

לא... כי יום אחד ככככולם מבינים שהכל לטובה... כולם מבינים שמה שה' עושה זה הכי טוב... ואתה רק נהיה מיליונר מכל ניסיון וכל קושי... ותשמח בכל קרטוב של יסורים שבאים עליך... אבל אז!!! בדיוק אז... כשאבי ואמי עזבוני... אז וה' יאספני!!!

יש מישהו אחד שגם כשכככולם כבר לא רואים צורך לרחם עלי... הוא עדיין ממשיך לרחם עלי... ומי זה?? אבא שבשמים!!! הוא יתברך יודע באמת הכל... ולמרות כן... הוא ממשיך לרחם עלי...

זה בדיוק הההנהקודה של י"ג מידות של רחמים!!!

אני רוצה שתבין: לכאורה מה זה י"ג מידות של רחמים?? מה הבשורה הגדולה שה' רחום וחונן?? למה זה היה מאורע דרמטי ש"יורד ה' בענן... ויעבור ה' על פניו ויקרא... ה' ה' קל רחום וחונן...???" מה פה ההמצאה הגדולה?? הרי הקב"ה הוא קל גדול גבור ונורא ואדיר... וכל השלימויות שבעולם יש בו... אז על הדרך הוא גם רחום וחונן אך אפיים וכו'... למה לא??? מה תרצה... שהוא לא יהיה רחום וחונן?? אם רחמנות זו מידה טובה... אז למה שהקב"ה לא יהיה רחמן...? הבנת את השאלה?? מה הסקופ הגדול במעמד של י"ג מידות של רחמים?? למה היה צריך פה להעמיד את משה רבינו בנקרת הצור וה' יעבור על פניו ויקרא...???

איזה חקיקה יוצאת דופן היתה פה?? מה התשובה?? ההנהקודה!!! הנקודה של י"ג מידות של רחמים... זה ויתייב עמו שם!!! ה' מתייצב איתי שם!!! איפה שאני נמצא... אבל בדיוק איפה שאני נמצא... לגמרי לגמרי איתי... איפה שאני... בתחושות שלי... בחסר שלי... ונכנס לגמרי לתוך הנעליים הקטנות שלי...

זה הסקופ!!! זו ההנהקודה של י"ג מידות של רחמים... אני רוצה שתבין: הרי גם אני מטבעי רחום וחונן... גם אני... כשאני רואה יהודי עומד עייף ומרוט והעיניים שלו טרוטות ומשוועות לקצת מנוחה... גם לי יש נכונות לרחם עליו... עדי!!! עד שאני מקבל את התמונה הרחבה... ואז אני קולט שההללו... הבן אדם בסה"כ מרויח וגורף מיליונים על כל דקה שהוא נשאר פה... אז זה בסייידר... הוא בכלל בכלל לא מסכן... אין פה מה לרחם... לך תחפש אנשים אחרים לרחם עליהם...

זאת אומרת: לי יש ברוך ה' ראש גדול!!! אני לא ראש קטן... אני לא מסתכל נקודתית... גם אם נקודתית אני רואה לנגד עיני אדם עייף ומרוט... נו... בסייידר... בשביל זה אנחנו לא ילדים קטנים... וגם אני וגם הוא בעצמו יודעים להסתכל על הדברים במבט הרחב והכוללי ושנינו קולטים מצוין שבסה"כ הבן אדם כלל לא מסכן... תסכים איתי...

עד כאן אני... לי יש ראש גדול... כן... ראש גדול-הכתובת זה אני!!!

אז זהו!!! שאין סוף ברוך הוא שמלא כככל הארץ כבוד... הוא יודע לעשות מה שאני לא יודע... תנחם מה?? להיות ראש קטן!!!

אבא שבשמים מסוגל לראות יהודי עייף... והוא מתייצב עמו שם!!!

בני היקר... אתה עייף?? אוהו... איזה מסכן אתה...

אני חושב שזה הפשט במימרא שאנחנו אומרים בכל מוצאי שבת: **בכל מקום שאתה מוצא גדולתו של הקב"ה שם אתה מוצא ענוותנותו!** ומה הדוגמא שחז"ל מביאים?? **עושה משפט יתום ואלמנה!!!** הקב"ה מאוד מאוד מרחם על יתום ואלמנה... אז למה הוא לקח להם את אבי המשפחה?? ממה נפשך: אם הקב"ה כ"כ מרחם על יתום ואלמנה... אז שישאיר את אבי המשפחה בחיים ואז לא יהיו לא יתום ולא אלמנה וכולם מרוצים??

מה התשובה??? הקב"ה גדול העצה ורב העלייה... יש לקב"ה כל מיני חשבונות של **ראש גדול** שרק הוא מקיף אותם... ואם הוא החליט לקחת את אותו אבי משפחה ל"ע אנחנו לא מהרהרים כ"ה גדול!!!

טוב... בסדר... אם הקב"ה יודע מה שהוא עושה... והוא החליט שהדבר הכי טוב זה שיהיה פה יתום ואלמנה שבורים ורצוצים... אז אנחנו מכבדים את רצונו... מה נעשה... **אז זהו!!! שפתאום הקערה התהפכה על פיה** ואותו גדול העצה ורב העלייה שבחשבונות הגדולים שלו החליט שיתום ואלמנה שברייים זה הדבר הטוב ביותר... לעשות... פתאום הוא יתברך מאוד מאוד מרחם על יתום ואלמנה... ואוי ואבוי למי שישבור להם את הלב עוד יותר...

נו... אז איך זה הולך ביחד??? אם הקב"ה לא עשה את השיקול של הרחמים ולקח את אבי המשפחה... אז למה כעת הוא כן עושה את השיקול ומאוד חס ומרחם עליהם?? אז הנה!!! בשביל זה במקום שאתה מוצא **גדולתו** של הקב"ה שם אתה מוצא ענוותנותו!!! כמו שהקב"ה מאוד **גדול** ויש לו חשבונות מאוד נרחבים... ככה באותה מידה יש לו את **מידת ענוותנותו** שזה אומר לעזוב בבת אחת את ככככל החשבונות ולשים את ככככולם בצד ולהקשיב לקול יתום ואלמנה... רק הקב"ה יכול להיות ראש גדול ובד בבד ראש קטן... וגם אם יש כעת חשבון גדול גדול של עצה עמוקה שיוסף צריך כעת לרדת למצרים בגלות... עם כל הסבל ועם כל הצער שכרוך בזה... זה לא סתירה שברגע שהריח של העטורן מציק לו... פתאום הקב"ה מתייצב עמו שם ושולח לו לפתע צרי ולוט של בשמים... וגם אם יש חשבון גדול בשמים שצריך שיהיה קורונה... למה?? אל תשאל... חשבונות שמים... אבל אם אני כעת נמצא בבידוד... או מפריע לי המסכה... הקב"ה בבת אחת עוזב את כל הראש הגדול... ומרחם עלי **בראש הקטן** ביותר... הוא יתברך יודע כעת דבר אחד: לבן שלי חם עם המסיכה זהו...

על זה תמכנו יתדותנו!!! בשלוש עשרה תבות ובשערי דמעות כי לא נשלבות... אבא שבשמים מרחם!!! והוא מרחם הרבה יותר ממה שאתה מדמיין... תדמיין... מצוין... טוב שאתה מדמיין כמה שהוא מרחם עליך... סימנת לדמיין?? כעת תבין שזה עוד יותר... עוד עוד יותר... הרבה יותר... זה רחמים בפאר-נעם של אינסוף...

יתכן! יתכן בהחלט!!! ובינינו... האמת היא שלא דווקא היא. זה בעיקר אני בעצמי!! אם אני בעצמי הייתי יודע ומקיף את מכלול הנתונים... אם היה לי ראש גדול והייתי יודע מה אני מרויח בכל יום נוסף שהישועה מתעכבת הייתי גם אני רוקד משמחה... ממילא כשיצאתי מבית הקברות קלטתי שבכלל לא בטוח שאמא שלי מרחמת עלי. אין לה סיבה לרחם עלי.

נו... אז מי תכל'ס כן ירחם עלי??? על איזה כתף אני כן יכול להניח את הראש שלי ולהרגיש נוח להתבכיין... להתמסכן... לבקש פוסיי???

אצל אבא שבשמים!!! בשביל זה יש י"ג מידות של רחמים!!!

רק אבא שבשמים מסוגל להיות כזה **ראש קטן!!!** רק אבא שבשמים יכול להתעלם ולשים בצד את כל המכלול שרק הוא יתברך יודע... את כל החשבונות ש"הכל לטובה..." את הכל לשים בצד... וכעת **להתייצב עמי שם!!!** להיות איתי לגמרי לגמרי בכאבו... לכאוב איתי... לבכות איתי... ולקום ולהושיע אותי... ויכול להיות שזה מאוד מבלבל!!! **את מי???**

את מי שלא קולט שיש לו עסק עם בורא **עולם!** אז בשביל זה יש לנו עסק עם בורא עולם שהוא כ"כ גדול ונורא... ש... שרק הוא יכול פתאום להיכנס לראש הכ"כ קטן שלי... ולהיות לגמרי לגמרי שם...

את השיבר הזה אנחנו מתחילים להפעיל עם כל הקיטור במוצאי שבת הקרוב!!! סליחות!!! מה עושים שם בסליחות?? מתחילים להפעיל את הטורבינה האדירה הזו ששמה **י"ג מידות של רחמים!!!**

כן... לקראת ראש השנה שבים הזה הקב"ה מפעיל את המערכת האדירה של המכלול... "אתה זוכר את כל המפעל... צופה ומביט עד סוף כל הדורות... להיזכר מעשים רבים והמון בריות לאין תכלית..." בראש השנה הקב"ה מעמיד את ככככל הפרטים ואת כל מכלול השיקולים... **ושם!!! בראש (השנה) הגדול גדול הזה של המכלול**... שם עלולים להתקבל כל מיני גזירות שרק הוא יתברך **בראש גדול** יודע שהכל מוביל לטובה...

אז בשביל זה!! כמה ימים לפני כן... אנחנו כבר מתחילים להפעיל את המנגנון **ההפוך לגמרי!** את המנגנון של הכביכול **ראש קטן!** אבא שבשמים... אני לא יודע כלום... אני לא יודע את החשבונות שלך... אני יודע דבר אחד... שאני אפרוח צהוב... קטן... ומבוהל... אני מפחד... יש קורונה... יש לי רשימה של בעיות ודאגות בחיים... ואני רוצה את החיבוק שלך...

כן!!! אני יודע שצריך לחשוב רק על כבוד שמים וכל מה שה' עושה הכל לטובה... אבל אבאלע... אני כעת בוכה... כעת יש לי מינוס בבנק וזה מה שתופס לי את הראש... **ויתייצב עמי שם!!!** הקב"ה פתאום עוזב את כל החשבונות הכוללניים והוא מתייצב ומתביית איתי במינוס הזה!!! איתי שם באלע אלע משיגעסען שלי... בהסתבכויות הפרטיות שלי... ש... שאף מטפל רגשי לא הצליח לרדת לראש הקטן שלי... והוא מתייצב עמי שם!!!

אני מאוד מאוד מרחם עליך... בני היקר... המו מעי עליך... אני יודע... אתה כ"כ רוצה לישון כעת... אל תדאג בני היקר... אני אשדד מערכות ואני אארגן לך איכשהו איזה כוס קפה גזעית שתזרים בך כוחות מחודשים... או לחילופין אם מאוד תבקש ממני אני אארגן לך איזה מיטה טובה... העיקר שלא תהיה עייף... אוי... בני היקר... אהבה שלי...

ואני עומד מהצד ורואה את רחמי של הקב"ה איך הם נכמרים על בנו האומלל... **ואני מיד נחלץ חושים:** אבא שבשמים... עזוב... זה בסיידר... אל תקח ללב... אני מכיר אותו... הוא שכן שלי... הוא בכלל בכלל לא מסכן כמו שהוא נראה... הוא יושב על בוחטות... הוא עושה עכשיו המון כסף... זה בסדר- אבא שבשמים... אל תצטער לראות את הבן שלך כזה מרוט... לא זיק לו קצת להתאמץ... אבא שבשמים... קצת **ראש גדול!!!**

אה... מה אתה אומר עלי??? הסברתי לרבש"ע... שהוא פשוט צריך לפתוח **ראש גדול**... שרבש"ע יראה את כל התמונה... לא רק חצי תמונה

כן!!! אז הנה!!! זה בדיוק הגדלות הנוראה של י"ג מידות של רחמים!!!

שהאין סוף ברוך הוא יכול לצמצם את כככככל הראש הגדול... ואת כל התמונה הכללית ש**מנו** **כמוהו ורק הוא** יתברך יודע באמת באמת את כל המכלול... ובי"ג מידות של רחמים התגלה שישנה מציאות כזו והנהגה כזו שהקב"ה כביכול שוכח מהכל... שם בצד את ככככל **הראש הגדול ומתייצב עמי שם!!! בראש קטן!!!** בני היקר: אתה עייף... ואני פה!!! איתך בקושי... אני כעת יודע דבר אחד: שאתה עייף... ואין לך מצב רוח... ואני איתך במקום הזה... ומרחם עליך במקום הזה...

אני איתך הרבה הרבה יותר ממה שאתה בעצמך מבין את עצמך!!!

ולמה?? כי סו"ס לך כן יש **ראש קצת גדול**... אתה הרי יודע ש... שלא מגיע לך... אתה יודע שככה זה... אתה כבר כן למדת לגשת לחיים **בראש גדול** ולהבין שבשביל לקבל כן וכן צריך לשלם מחירים ולסבול כן וכן... ממילא אתה יודע שככה זה ואתה לא שוקע ברחמים עצמיים... אבל דווקא אני אבא שבשמים גדול העצה ורב העלייה... שיודע הכי טוב מכולם את המכלול... דווקא אני בראתי מציאות של י"ג מידות של רחמים שאם משהו חסר לך... אני **מתייצב איתך שם!!!** בקושי שלך... וכעת אני מתעלם מכל המכלול... אני לגמרי איתך בכאבו... ומתעלם לגמרי מכל המסביב...

האם אתה קולט את ה"דבר" הגדול והנורא שנתחדש פה???

ממילא אני צודק... כשיצאתי מקברה של אמי ע"ה... ופתאום קלטתי שיכול להיות שהיא בכלל לא מרחמת עלי כי היא יודעת את המכלול...

אשר אימתך

בבית הכנסת בתפילה
ברעדה וגילה
בנורא תהילה
לקל נורא עליה
ומוראך עליהם

ואביתה תהילה

בנדנדה יורדת ועולה
בתפילה מבולבלה
בלי ארשת רצינות והילה
עם קצת עייפות בקולה
והיא תהילתך

ואשר אימתך

בכוונה בכל מילה
בתפילת הנעילה
בקדיש לעילא ולעילא
המצא לנו מחילה
ומוראך עליהם

ואביתה תהילה

מ'שליחת ציבור' מקצרת בתפילה
עם הילדים בבית מבלה
ממתקים בשמחה וגילה
גם כאן המצא לנו מחילה
והיא תהילתך

ואשר אימתך

בפרוכת לבנה
ב"אחות קטנה"
וכל מאמינים שהוא קל אמונה
אנא קל נא כפר נא!
ומוראך עליהם

ואביתה תהילה

בבגד חדש לראש השנה
במנה ראשונה ואחרונה
מבשלת אופה ומכינה
ושפתותיה אנא קל נא
והיא תהילתך

ואשר אימתך

באשמורת הבוקר-סליחות
בשברון לב ואנחות
ונתנה תוקף בדמעות מלוחות
וגם שירות ותשבחות
ומוראך עליהם

ואביתה תהילה

בבכיות וגם צרחות
בנקיון ומקלחות
בגינה עם מסכות...
בבייביסיטר אצל האחות
והיא תהילתך

ואשר אימתך

בקפסולות המתפללים והלומדים
כורעים ומשתחיים ומוזים
לקול הש"ץ נרעדים
2 מטר זה מזה מודדים...
ומוראך עליהם

ואביתה תהילה

בבית עם חבורת הילדים
את הסבלנות כמעט ו(לא)
מאבדים
קולות השופר מבתי הכנסת
מהדהדים
ובחלון מחכים לאבא עומדים
והיא תהילתך!!!

ואשר אימתך

בתפילה ברוב עם, בכוונות
מילה במילה, מתנוות...
מלכויות, שופרות וזכרונות
שפתיים אל קל רם ונישא
מתחננות
מוראך עליהם

ואביתה תהילה

את הבית מסדרות ומארגנות
הפעקאל'ך מכינות
שלום כל רגע משכינות
וגם שפתותיהן אליך מתחננות...
והיא תהילתך

ואשר אימתך

בתקיעות שופר שברים ותרועה
בחמש תפילות וויזויים-עשרה
ב"אבינו מלכנו" קרע רוע הגזרה
אנא השמיענו "סלחתי" במהרה
ומוראך עליהם

ואביתה תהילה

מהנאמנות ליעודן
המסורות לתפקידן
המקצרות בתפילתן
אך מובטחות בתשועתן!

ואביתה תהילה

מעם מכתיר לך כתר מלוכה
בלבב שלם לעשות רצונך
איש בתפילת "ובכן תן פחדך"
ואשת החיל המגדלת צאנך
אנא
קבל התפילות וערבה לך
המנחה
והיא תהילתך!!!

ואביתה תהילה

מבשר ודם מהבל ותוהו
מחציר יבש מצל עובר ומציץ
נובל
ונשמעים בדין ומתים במשפט
וחיים ברחמים
ונותנים לך פאר חי העולמים
ותפארתך עליהם
ליושב תהילות לרוכב ערבות
קדוש וברוך

אודות החרוזים והמילים של השיר "והיא תהלתך..."

לפני כשנתיים יצאה לראשונה החוברת "והיא תהלתך" שהתבססה על פיוט שאומרים אותו ביום כיפור... שהרעיון של הפיוט הוא הקבלה בין עם ישראל למלאכים... מצד אחד "אשר אימתך" על המלאכים הנשגבים והקדושים ש"מוראך עליהם", ומאידך "ואביתה תהילה" מקרוצי חומר שזה עם ישראל "והיא תהלתך..." זה הרעיון של הפיוט המקורי... ואנחנו לקחנו את זה צעד אחד נוסף למטה... ועשינו כביכול הקבלה בין הגברים שנמצאים כל היום בבית הכנסת "אשר אימתך" עליהם ומוראך עליהם... ואילו "ואביתה תהילה" מאותם נשים צדקניות שנשארות בבית ועושות מה שמוטל עליהם... זה המבנה והרעיון של השיר הזה...

יש לציין שלפי התגובות החמות שהגיעו, היה נראה שעצם העלאת הנושא הזה... גם להתרגשות גדולה בקרב נשים צדקניות... והרבה הגיבו שזה נתן להם המון כח ותעצומות, וריפא להם איזה משהו מבפנים ושינה להם את כל הגישה לימים הנוראים מתוך הבית...

יופי... מסר יפה... הרצאה מאלפת... אם זה נתן כח למישהו... הכל היה שווה...

אז זהו שלא!!! צריך לדעת שזה לא רק נחמה מוצלחת!!!! זה לא רק נותן כח...

אלא יש פה משהו הרבה הרבה מעבר לזה... **יש במסר הזה משהו מאוד אמיתי ו...**

ומהותי שנוגע ישר לנקודה הפנימית של עבודת ימים הנוראים!!!

הרי כך: לא כולם יודעים... אבל מי שקצת מתעניין ומעיין בהבנה של הפיוטים של התפילות בראש השנה ויום הכיפורים... **רואה לאורך כל הדרך שזה ההנושא!!!**
בה"א הידיעה!!!

כן... אם שמתן לב: במחזור של ראש השנה ויום כיפור... יש הרבה הרבה דפים לדפדף... כתוב שם הרבה מילים קטנות... שממה נפשך... אם אנחנו ליטאים אז אנחנו בכלל מדלגים על זה... ואם אנחנו חסידים אז אנחנו אומרים את זה ככה מהר...

אז זהו ש... שכתוב שם משהו!!!! ו... ו... ומה?? מה כתוב שם כ"כ הרבה בכל החרוזים הממושכים האלו??? מה הנושא???

טוד כמוס: **זה!!! זה מה שכתוב שם!!!** אני לא אגזים אם אומר ששמונים אחוז מכל הפיוטים של הימים הנוראים מסתובב סביב הנושא הזה!!

מה? מה הנושא המדובר???

ההקבלה וההשוואה בינינו לבין המלאכים!! כמעט כל הפיוטים מתמקדים בתיאור של השוואה הזו... שמצד אחד יש לקב"ה כאלו מלאכים נשגבים וקדושים שאי אפשר לתאר את העוצמה שלהם... ומאידך עם ישראל כאלו קטנים ונמוכים וקרוצי חומר... ובכל זאת הקב"ה בוחר דווקא את עם ישראל... ומשתוקק ותאב לשמוע דווקא את הפעייה שלהם...

זה כל הנושא!! סביב הנושא הזה עוסקים כמעט כל הפיוטים והיצירות בכלל... ושל

ר"ה ויום הכיפורים בפרט...

רק בתור דוגמא... בא ניקח את הפיוט המוכר: "ה' מלך ה' ימלוך לעולם ועד..." אדירי איומה יאדירו בקול, ברואי ברק יברכו בקול... גבורי גובה יגבירו בקול" וכן הלאה וכן הלאה... כולם שרים את זה בהתלהבות ובקולי קולות... **מה?? מה המסר של הפיוט הזה?**

שאמנם שרפי מעלה שהם "דוהרי דולקים ולבושי להבות ונוצצי נוגה ילבבו בקול..." אבל עדיין הקב"ה לא מוותר על "יורשי יקרה ומנעימי מל וצבאות צאנך שיצלצלו בקול" שזה עם ישראל... נכון ש"שביבי שלהבות ישננו בקול" שהם אופני הקודש... אבל הקב"ה מעדיף יותר את "קהילות קודש יקדישו בקול" וכן הלאה וכן הלאה...

כל הוורט... כל הרעיון של הפיוט הזה... זה הנושא!!! שנכון שהמלאכים שרים מאוד יפה... אבל אבא שבשמים משתיק אותם כי... כי יש שם איזה יהודי קבוץ מטה... קרוץ חומר אחד שנמצא כעת עמוק עמוק במגרש של עולם המעשה... הוא רוצה לשמוע את הקול שלי!!!

וככה לאורך כל הדרך... אם היה למישהו סבלנות הייתי מתחיל למנות ולפרט את כל הקטעים בשיר היחוד... ואת כל הקטעים בפיוטים שכתובים באמצע הקדושה... ואת הפיוט "אמרו לאלוקים" שזה כל הנושא שם... (קטע אחד כמה ה' גדול... וקטע השני כמה ה' רוצה אותי הקטן...) ובשחרית של יום כיפור בכלל... יש שם עשרות עמודים שאנחנו מדפדפים או ממלמלים ש... שמי שמעניין אותו ויש לו קצת סבלנות ישב ויראה שזה ככל הנושא!!!

השילוב הקיצוני!! איך שהקב"ה כ"כ גדול... והמלאכים שלו כ"כ נשגבים... ובכל זאת הוא תאב ומשתוקק ליהודי ששתי רגליו נעוצות עמוק עמוק בעולם המעשה... וה' רוצה לשמוע דווקא אותו!!! חבל... חבל שאין לאף אחד סבלנות... (כולל אני בעצמי) לשבת על כל פיוט ולהסביר אותו... כי אם הייתי עושה את זה... היינו כולנו מבינים עד כמה שזה הנושא של הימים הנוראים!!! כן... הנושא הוא שאבא שבשמים הוא מאוד מאוד גדול...

ובכל זאת הוא רוצה דווקא אותי!!! ומי זה אני???

זה שנמצא עמוק עמוק בעולם המעשה!!! וככל שאני יותר למטה... ככה הקול שלי יותר נעים... ככל שאני מטבע ברייתי יותר קבוץ מטה... ככה הקול שלי יותר ערב...

כן... כולנו מבינים שאינו דומה קול בס של מבוגר לקול טנור של ילד... לא רק בנעימות המוזיקלית!! אלא בעיקר בטוהר... אינו דומה קולו של ילד בן שתים עשרה שקורא אמא... לקולו של ילד בגיל ארבע שקורא: אמא... יש פה משהו יותר מעורר... יותר מתרפק... ואינו דומה קולו של ילד בגיל ארבע שקורא אמא ומפסיק... לבין קולו של עולל שאפילו אמא לא יודע לומר... וכשהוא בוכה... אנחנו עוזבים את הכל ורצים אליו... זה הקול הכי נעים!!!

כן... קול בס של מבוגר הוא קול שקול!!! קול מובן!!! הוא מדבר ברור... הוא יודע מה שהוא רוצה... כשרוצים להזיז עניינים מדברים דווקא איתו... כי הוא מבין עניין...

אבל כשרוצים לעורר רחמים... שולחים את הקטן... את הפיצקאלע הזה... שבקושי מגיע לברכיים של אבא... ודווקא בגלל שהוא כזה למטה... דווקא לכן הקול שלו כ"כ נעים...

1. ואיפה אנחנו - כולנו ממוקמים בסיפור הזה??

לא יודע בדיוק... אבל שני דברים אני בטוח: שכולנו... כל הדור הירוד הזה... בעקבתא דמשיחא... כולנו פיצקאלאך... כולנו תינוקות מאוד מאוד קטנים של אבא שבשמים... וממילא הקול שלנו מאוד מאוד ערב... ואם רבותינו הראשונים שחיברו את הפיוטים האלו... כבר הם הגדירו את עצמם כקטנים וקבוצי מטה... שה' חפץ בהם יותר מהמלאכים...

אז אנחנו ק"ו... אנחנו כבר תינוקות קטנים קטנים שהקול שלנו נעים הרבה יותר...

זה דבר אחד שכרוך לי!!! הדבר השני שכרוך לי:

שכמה שאנחנו כולנו... כל הדור הזה... כולנו תינוקות קטנים קטנים...

הרי אם ניתן בכלל לערוך הבדלי מעמדות!!! (בלי לקבל תביעה משדולת....) אז יתכן שבדקי דקות... אנחנו הגברים עדיין תינוקות בני חודש וחצי... שבבית הכנסת אנחנו עוד איכשהו מנסים להפגין ולתת רושם של תינוקות גדולים... אנחנו עוד איכשהו מנסים לכוין ולתת הופעה של כאלו שמבינים עניין...

ואילו אמא שנשארה בבית עם הסידור הרטוב ועם הבישולים ועם הילדים... **היא גם את זה לא עושה!!!** היא בדור הזה נשארה לגמרי לגמרי התינוקת המזיניקה של אבא שבשמים... היא אפילו לא מתאמצת לעשות טון של תינוקת בגיל חודש וחצי... אלא תפילתה החטופה עם הדמעות שלא הצליחו לצאת... היא נשארה העולל בן השבוע ימים... שהקול שלו הוא הכי הכי מתוק... והכי מתקבל...

ואבא שבשמים לא מוותר עליו!!!

כמו שלאבא שבשמים יש המון מלאכים שמשבחים ומפארים ומעריצין ומקדישין...

ובכל זאת הקב"ה לא מוותר עליו... קרוצי החומר - הגברים - בני החודש וחצי...

אז הקב"ה ממשיך לא לוותר על התפילה החטופה שלך... האמא שגם להתאמץ להתפלל לא הספקת... ופעיה אחת שלך עולה ישר עד כסא הכבוד... ואבא שבשמים עושה מהתפילה הישירה הזו שעשועים בשמים...

לא!! אנחנו לא מוותרים על התפילה שלך!!! אנחנו צריכים את הדמעות שלך!!

אבל דווקא אתן לא צריכות להתאמץ ולגדול בשנה... ה' רוצה אתכן דווקא מכאן...

אנחנו נתאמץ... אנחנו הגברים כן צריכים להתאמץ בראש השנה... אנחנו כן צריכים לנסות להתעלות טפח מעל הקרקע... כן נדרש מאיתנו להראות שאיכפת לנו ואנחנו לוקחים את העניינים ברצינות... אבל אתן?? אתן תשארו כאן!!

ה' רוצה לשמוע דווקא את השיר המעלות ממעמקים קראתיך ה' שלך...

שה' יקבל את תפילתנו ברחמים וברצון... אנחנו בזוית שלנו ואתן בזוית שלך.

מתוך החוברת והיא תהלתך מבית שלהבת,"

לבירור נקודת הפצה ניתן להתקשר ל-0527683095

בשבילך בני

סדרת מאמרים לחינוך ילדים בנושא שבת קודש

מאת הרב אלחנן קרביץ שליט"א יו"ר ארגון שבילים, מחבר הספר לחינוך ילדים: בשבילך בני

ההפסד שביום שיש לחוץ [א]

יום שישי, ערב שבת קודש

אין זה חידוש של דורנו שיום שישי הוא יום לחוץ, יום מתוח, ובעצם יום מסוכן לחיכוך, עד שלפעמים ביום זה יכולים לצאת מהפה משפטים – שבימים כתיקונם לא היינו חושבים לומר, אם זה לילד, אם זה לבן/ת הזוג. והכל, כמובן, שלא בכוונה, אלא בטעות, מתוך הלחץ. דבר זה כבר מופיע בגמרא, שביום זה השטן מסתובב בבתים, ודואג לחמם את האווירה, להרתיח את האש, אך לצערנו לא את האש היהודי שאנחנו כל כך רוצים לחממו, אלא הוא מרתיח בדוקא את אש המחלוקת, אש המריבה...

מה עושים לכבות את האישים [של עצמנו ושל אחרים], ובעיקר מה עושים כפעולת מניעה, שלא תבער בכלל האש, ולא נצטרך לחפש מים לכבותה...

בכדי שאש לא תדליק חפץ מסוים – מומלץ לשפוך עליו הרבה מים לפני שהאש מתקרבת אליו. ובנמשל אל הבית. מים היינו ממטרה של מילים טובות וחמות על נפש עייפה, בית השרוי באופן כללי בכל ימות השבוע באווירה טובה – כמעט ולא יתכן שתידלק בו פתאום אש המחלוקת, שכן אש לא פורצת סתם כך פתאום, תמיד יש איזה ניצוץ שאינו כבוי שגרם לשריפה להתפשט...

אנא, השפריצו – בכל ימות השבוע – מילים טובות לכל ילד וילד, לבן הזוג הטורח לעשות את תפקידו, המסייע/ת להכנת כל נושא השבת על הצד הטוב ביותר, ובכך נוכל להיות רגועים שהשטן לא יצליח להבעיר בביתנו את אש המחלוקת...

ההפסדים שביום שישי לחוץ

לפני שנפרט כיצד זורקים את הלחץ מהבית, איך גורמים לכך שבבית שלנו יום שישי לא יהיה יום לחוץ, עלינו לחדד מדוע בית בו יום שישי הוא יום לחוץ – הוא דבר מסוכן, מסוכן מאוד. רק אם נבין ונפנים את גודל ההפסד בצורה בו אנו מנהלים את הבית ביום שישי, נוכל לרצות לעמול מעט בכדי לשנות את הצורה, שכן מי שאינו מרגיש או מבין שהוא מפסיד לא רואה צורך לעמול על שינוי. הנה כמה דוגמאות חינוכיות, וישמע חכם ויוסף לקח.

התניה שלילית משבת קודש

כבר הרחבנו במאמרים אודות ההתניה, ואף בנושא זה עלינו לחזור ולהדגיש, בית בו יום שישי הוא לחוץ, בהכרח שדבר זה משפיע על טון הדיבור, ורמת הדיבור של הבית הגורם לילדים להרגיש שלא בנוח, עליהם לחשוש שמא יוצר משום כך התניה שלילית לשבת קודש, שכן נוצר במוחם התניה בין בואה של השבת – לבין התנהגות לא נאותה של ההורים ביום כל כך לחוץ, אז בשביל מה צריך את השבת אם זה מה שהוא גורם...

[מושג זה התבאר בהרחבה בספר: בשבילך בני – כך ראשון פרק חמישי]

חוסר פניות לבקשותיהם של הילדים

ישנם בתים בהם עבודת הבישול וסידור הבית ביום שישי נמשך עד כניסת השבת, בין בימי החורף הקצרים ובין בימי הקיץ הארוכים. מיותר לציין שבמצב כזה אין את הפניות המספקת להקשיב לילדים, וכאשר הם חוזרים

עלון בשבילך בני מופץ חינם ע"י ארגון שבילים, בראשות איש החינוך הרב אלחנן קרביץ שליט"א,

יעוץ נישואין, מנחה הורים, יעוץ והכוונה לנערים מתמודדים - לקבלת המאמר השבועי ישירות למייל שלהו בקשה לכתובת shvilim@okmail.co.il

מהתלמוד תורה או מבית הספר אנו מקבלים את פניהם מתוך הפסקה קצרצרה, אך מיד שולחים אותם לשחק באחד החדרים [או בחצר שבכניסה לבנין, או במגרש המשחקים], העיקר שלא יפריעו להורים לגמור את ההכנות.

אך, כידוע, היצר הרע העובד שעות נוספות יודע לשלוח את הילדים אל המטבח בדיוק באותן שעות ולהרבות בבקשות שונות ומשונות. בפעם הראשונה הם רוצים לשתות. בפעם השנייה הם מזכרו לספר איזה דבר מהגן, משהו שהמורה סיפרה, המחנך אמר או הודיע. בפעם השלישית הם כבר רעבים ורוצים לאכול דבר מה. בפעם הרביעית הם רוצים...

האם יש לנו את הפניות להשיב להם בנחת, להגיב בצורה נכונה בהתאם לבקשה. או שמא מחמת עומס העבודה אנו מתפרצים על בקשותיהם, על הטרדותיהם, על כך שאנחנו באמצע ההכנות וכיצד הם לא שמים על ליבם זאת וכו'... ואנו עוד מעודדים את עצמנו שעכשיו אנחנו עוסקים בחינוך וכו'...

הורים יקרים, בואו נחשוב יחד, האם בשעה רגועה גם היינו מגיבים כך, אילו ביום שישי בצהריים היינו כבר לאחר גמר כל ההכנות והבישולים, והילדים היו מגיעים עם אותן בקשות – כך היינו מגיבים? הרי סביר להניח שהיינו מגיבים אחרת, בנעימות, עם חיוך... ובאמת, שיותר סביר להניח, שאילו היינו עכשיו כבר יושבים בנחת על הספה, מקבלים את פניהם בחזרה מהלימודים ברוגע ובשלווה – הם כלל לא היו באים עם רשימת בקשות, שכל כולן הן רק רצון ליחס, משאלת לב לתשומת לב לבואם, להימצאותם, להיותם כאן.

נו, האם הילדים לא מפסידים בבית בו יש לחץ ביום שישי, בבית בו הבישולים וההכנות לא נגמרו עד שעת חזרתם של הילדים ממוסדות הלימודים, עד שכבר יש איזה יום שהם רואים את ההורים בבית, האם אנו רוצים שכך הם יזכרו זאת!?

אכזבה

יש ילדים שמאוד מאוד מתגעגעים אל ההורים, בפרט אותם הורים שבכל ימות השבוע יוצאים לעבודה מוקדם בבוקר, והילדים כמעט ולא רואים אותם, והילדים ממתינים ליום שישי, יום בו ההורים יהיו בבית ויוכלו לזכות לקבל מהם יחס חם ואוהב, והנה, סוף סוף הגיע היום הזה...

עלינו לבדוק היטב, האם הילדים אכן יוצאים ביום שישי בבוקר בשמחה אל הלימודים, והאם אנו מקבלים את פניהם בחיבוק ואהבה כאשר הם חוזרים... או שמא הכל נעשה מתוך לחץ ובחצי מחשבה, שכן הראש מונח במטבח, עסוק, טרוד... והילד ממשיך לשבת ולצפות ליחס מהוריו, והנה, סוף סוף עברה עוד שעה ועוד שעה, הכל מוכן, המטבח מושלם, אמא מדליקה נרות.. עוד רגע הוא יזכה לשבת על יד אמא, היא תספר לו את מה שהביא בתיקיה מהגן, או איזה סיפורי צדיקים לכבוד שבת קודש... אך, אבוי, אמא לאחר הדלקת הנרות הלכה לנוח, הרי היא עבדה קשה יום שלם, היא מאוד מאוד עייפה, 'תעירו אותי כאשר אבא יחזור מבית הכנסת' היא אמרה... והוא נשלח לשחק אצל השכנים, או למטה בחצר, או לצאת עם האחות הגדולה לטייל ברחובות קריה, או עם אבא לבית הכנסת... לשמרטפיה... בואו נחשוב ביחד, האם זה לא עצוב... כמה חבל... כמה כואב...

היתכן שלאחר יום שישי כזה שולחן השבת יהיה 'עונג', הרגע האמא קמה מהשינה, הילד טעון על שנשלח שוב ושוב אל המכולת, לא קיבל את מה שביקש, אולי עוד קיבל איזה גערה על הפרעתו בהכנות... ועכשיו, לאחר שהנרות הללו כבו – לך תתחיל להדליק אותם מחדש, בשירה, ניגונים, בסיפורים... הוא לא איתך... הוא בתוך עצמו...

אנא הורים, יום שישי יכול להיראות אחרת, כדאי להשקיע זמן וכוח, לשנות הרגלים אלו, לגרום שיום שישי יהיה יום רגוע, ובכך נכנס אל השבת מוכנים, וכבר אמרנו – מי שטרם בערב שבת, בין בגשמיות ובין ברוחניות, יאכל בשבת.

בהצלחה!

עלון בשבילך בני מופץ חינם ע"י ארגון שבילימ, בראשות איש החינוך הרב אלהן קרביץ שליט"א,

יעוץ נישואין, מנחה הורים, יעוץ והכוונה לנערים מתמודדים - לקבלת המאמר השבועי ישירות למייל שלהו בקשה לכתובת shvilim@okmail.co.il

אלול

אלול

"ויקרא בשם ד' יש להפסיק מעט בין בשם לד'¹⁶.
אומרים ג' פ' וידוי בסליחות¹⁷ ובשם הגר"א נהגו לומר פעם אחת.
אין לת"ח לעסוק בתורה בביהכ"נ בזמן שהצבור אומרים סליחות ותחינות אא"כ כבר אמרם¹⁸.

אין לת"ח לעסוק בתורה ולהשמיט מלומר התפלות והסליחות עם הצבור¹⁹.

יחיד יכול לומר סליחות והיכן שזכר י"ג מדות ידלג אותן התיבות וכן אותם שבלשון תרגום כגון מחי ומסי וכו' מרן די בשמיא וכו'²⁰.

אם אין מנין בעת אמירת אשרי יאמרו סליחות וכשיבואו מנין יאמרו קדיש באמצע סליחות²¹ (ויאמרו אח"כ ג' פסוקים במנין).

היה מנין בתחלת הסליחות ולבסוף נפחתו ממנין מ"מ יאמרו הקדיש²².

אבל אסור לצאת מביתו לסליחות מלבד בער"ה שמרבים בסליחות²³ וה"ה בעיו"כ במקום שמרבים בסליחות²⁴.

יש נוהגים שהמתפלל סליחות מתפלל כל היום²⁵ והיינו שחרית ומנחה וי"א אף ערבית שלפניו וקודם הוא לאבל מזהל יא"צ ויש מי שאומר שיא"צ קודם אם מתענה וכמו"כ יש ליתן לאבל מלמנצח ואילך²⁶.

ערב ראש השנה

נוהגים להתענות ער"ה²⁷ עד חצות²⁸ ואוכלים קודם עלות השחר שלא יהיה כחוקות העמים שמתענים קודם חגיהם וא"צ לזה תנאי אפ"י ישן שינת קבע מאחר שכן נהגו²⁹.

בתענית זו יש להקל במקום שיש מקצת חולי ונחלקו הדעות האם צריך התרה ומ"מ אם אינו מוצא מי שיתירנו אפשר דיש להקל במקום הדחק³⁰.

חל ברית מילה³¹ או פדיון הבן או שאר סעודת מצוה³² מותרים לאכול³³.

אין נופלים על פניהם ער"ה בתפלה³⁴ ובסליחות באשמורת נופלים על פניהם גם אם נמשך על היום מפני שרוב פעמים מסיימים קודם עלות השחר³⁵.

אין תוקעין ער"ה אף כשחל א' דר"ה בשבת ולהתלמד מותר בחדר סגור³⁶.

מר"ח ואילך מתחילין לתקוע אחר התפלה שחרית¹.
נוהגים לומר בכל יום אחר גמר התפלה מזמור לדוד ד' אורי וכו' בוקר וערב מר"ח עד שמע"צ ואומרים אחריו קדיש².

נוהגים בכל יום של ימי חול מר"ח אלול ואילך (אבל בר"ח גופא לא³) אחר התפלה לומר בצבור עשרה פרקי תהלים (וביה"ר שלפני אמירתו יש לדלג תיבות בהם שבעים שנה ובשלאחר אמירתו יאמר בזכות מזמורי תהלים) ואחר היה"ר אומרים קדיש ואם אין עשרה בשעת אמירת התהלים וממתנינים לעשירי יש לשייר מזמור אחד ויאמרוהו כשהיו עשרה ויאמר קדיש, ובימי התשובה שבין ר"ה ליו"כ אומרים יותר מעשרה מזמורים להשלים התהלים פעם שלישית קודם יו"כ⁴.

בשבת שלפני ר"ח תשרי אין מברכים ברכת החודש⁵.

סליחות

עומדים באשמורת לומר סליחות ביום א' שלפני ר"ה ובלבד שיהיו לכה"פ ד' ימי סליחות הלא"ה מתחילין מיום א' שבוע שלפניו⁶.

אין לומר קודם חצות לילה שום סליחות ולא י"ג מדות בשום פנים לעולם חוץ מביו"כ⁷.

השכים קודם עמוד השחר ונטל ידיו יטלם שוב כשיאור היום⁸.

יש לברך ברכת התורה קודם סליחות⁹ ברכת ענט"י יברך בקומו או שימתין עד אחר גמר הסליחות ויבדוק עצמו לנקביו (או יטיל מים וישפשף) ואז יברך ענט"י ואשר יצר ויתפלל¹⁰.

הש"ץ מתעטף בטלית אף שהוא קודם אור היום¹¹ ולא יטול טלית שלו או של קהל שלא להכניס עצמו לספק ברכה אלא את של חבירו ויכוין שלא לקנותו¹² ומ"מ היכן שאין לו אלא את שלו מתעטף בו בלא ברכה וכשיאור היום ימשמש בציציתו ויברך¹³.

אבל תוך י"ב על אביו ואמו ותוך ל' על שאר קרובים עובר לפני התיבה בסליחות¹⁴.

בתחילת כל סליחה אומרים או"א חוץ מסליחה המתחלת באחד משמותיו של הקב"ה¹⁵.

1 רמ"א תקפא ס"א 2 מושנ"ב תקפא סק"ב 3 מושנ"ב תקפא סק"א 4 מושנ"ב תקפא סק"ג 5 מושנ"ב תי"ז סק"א 6 רמ"א תקפא ס"א ומושנ"ב שם סק"ו 7 מושנ"ב תקפא סק"ב 8 רמ"א ד ס"ד 9 מושנ"ב מו סק"ז 10 מושנ"ב ו סק"א 11 מושנ"ב תקפא סק"ו ושעה"צ שם או"ג 12 מושנ"ב תקפא סק"ו ושעה"צ שם או"ה 13 שעה"צ תקפא או"ה 14 מושנ"ב תקפא סק"ז 15 מושנ"ב תקפא סק"ד 16 מושנ"ב תקפא סק"ד 17 מושנ"ב תרב סק"ו 18 שו"ע צ ס"ה ומושנ"ב שם סק"ה 19 מושנ"ב תריט סק"ז 20 מושנ"ב תקפא סק"ד 21 מושנ"ב תקפא סק"ד 22 מושנ"ב תקפא סק"ד 23 רמ"א תקפא ס"א 24 מושנ"ב תקפא סק"ה 25 רמ"א תקפא ס"א 26 מושנ"ב תקפא סק"ד 27 שו"ע תקפא ס"ב 28 ביה"ל תקפא ד"ה עד שיצא מביהכ"נ 29 רמ"א תקפא ס"ב ומושנ"ב שם סק"ב 30 מושנ"ב תקפא סק"ט ושעה"צ שם או"לג 31 רמ"א תקפא ס"ב 32 מושנ"ב תקפא סק"ז 33 רמ"א תקפא ס"ב 34 שו"ע תקפא ס"ג 35 מושנ"ב תקפא סק"ג 36 רמ"א תקפא ס"ג ומושנ"ב שם סק"ד

מכבסים ומסתפרים ער"ה³⁷.

נוהגים לטבול ער"ה³⁸ ולא יקדים לטבול עד שעה קודם חצות³⁹.

יש מקומות נוהגים לילך ער"ה על הקברות להרבות שם בתחנונים⁴⁰ ויתן צדקה קודם שיאמר התחנונות ואל ישים מגמתו נגד המתים אלא יבקש מהש"י שיתן עליו רחמים בזכות הצדיקים שוכני עפר, ואין לילך על קבר אחד ב"פ ביום⁴¹.

ער"ה יראה לעשות תשובה ולתקן את אשר עוות בכל השנה מאחר שהוא יום אחרון של השנה⁴².

האם מותר להוליך ס"ת לאיזה מקום לעשות מנין עי' להלן בקריאת התורה (עמו' ד') מש"נ בזה.

ראש השנה

הדלקת נרות

מברך על הנר אקב"ו להדליק נר של שבת ויו"ט⁴³ וא"צ לברך שהחיינו על הנר מיהו במקום שנהגו אין למחות בידם⁴⁴ ויזהרו לא לענות אמן בקידוש על ברכת שהחיינו דלא ליהוי הפסק ובדיעבד אם ענו אי"ז מעכב.

ברכת שהחיינו תיבת לזמן (הזה) ה' בחיריק ולא בפתח⁴⁵.
הדלקת נרות בליל ב' דר"ה עי' להלן יום ב' דר"ה עמו' ז'.

ליל ר"ה

ר"ה שחל בשבת אין אומרים לכה דודי⁴⁵ ופרק במה מדליקין קודם מעריב⁴⁶.

מעריב - כשחל ר"ה בשבת יאמר בברכת מעין שבע המלך הקדוש⁴⁷ טעה ואמר הקל הקדוש מחלוקת אם צריך לחזור ודוקא בסיים הברכה אבל נזכר קודם שסיים יחזור מהמלך הקדוש⁴⁸.

יתר דיני מעריב עי' להלן תפילת ר"ה עמו' ג'.

נוהגים שכל אחד אומר להבירו לשנה טובה תכתב ולנקבה תכתבי ולענין לומר ותחתם מחלוקת וכן לענין לומר לשנה טובה בליל ב' דר"ה⁴⁹.

קידוש - חל בחול אומר יום תרועה מקרא קודש חל בשבת אומר זכרון תרועה⁵⁰ החליף חול בשבת וכן להיפך אינו חוזר⁵¹.

ברכת שהחיינו תיבת לזמן (הזה) ה' בחיריק ולא בפתח⁵².

קידוש יום א' דר"ה אומר קידוש של ר"ה ומוסיף של שבת, שכה לומר ויכלו וכבר אמר השם של ברכת הגפן אומרו באמצע הסעודה על הכוס⁵³.

חל ר"ה בשבת אומר בקידוש את שניהם גם באמצע הקידוש "את יום השבת הזה ואת יום הזכרון הזה" וגם בחתימה "מקדש השבת וישראל ויום הזכרון", לא הזכיר שבת כלל לא באמצע ולא בחתימה או שלא הזכיר ר"ה כלל לא באמצע ולא בחתימה אם נמצא בתוכ"ד של החתימה ועדיין לא התחיל הברכה הבאה (שהחיינו) יתקן מיד ויאמר מקדש השבת וישראל ויום הזכרון, עבר תוכ"ד או שהתחיל הברכה הבאה לא יצא ויחזור ויקדש⁵⁴.

הזכיר שניהם באמצע אבל בחתימה חתם באחד מהם מחלוקת אם יצא ובדיעבד לא יחזור אמנם אם נמצא תוכ"ד ולא התחיל הברכה הבאה יתקן לחתום בשניהם⁵⁵.

הזכיר באמצע אחד מהם ובחתימה חתם בשניהם יצא דיעבד⁵⁶.

חתם מקדש ישראל והזמנים לא יצא ויחזור ויקדש אם לא תיקן בתוכ"ד כשלא התחיל ברכה הבאה⁵⁷.

חתם מקדש השבת וישראל והזמנים יצא דיעבד⁵⁸ ואם נמצא תוכ"ד ולא התחיל ברכה הבאה יתקן.

שכה לומר בחתימה תיבות "מלך על כל הארץ" יצא דיעבד⁵⁹.

ויש לדעת דכל פעם שצריך לחזור ולקדש, אם עדין לא שתה מהיין אינו חוזר על ברכת בורא פרי הגפן הואיל ולא הסיח דעתו מהיין⁶⁰ ורק על ברכת אשר בחר בנו צריך לחזור.

כמו"כ אם ברך שהחיינו, כשחוזר על הקידוש לא יברך שוב שהחיינו.

קידוש ליל ב' דר"ה עי' להלן יום ב' דר"ה עמו' ז'.

תיקנו חכמים להרבות בסעודה בר"ה⁶¹ ועי' להלן סעודת ר"ה עמו' ו'.

באכילת הסימנים כשאומר יהי רצון מלפניך וכו' יתעורר בתשובה ויתפלל ע"ז בלב שלם⁶².

סימן שמברך עליו יאמר הבקשה אחר התחלת האכילה מפני שאסור להפסיק בין ברכה לאכילה⁶³.

אין המוציא פוטר את התפוח⁶⁴.

37 שו"ע תקפא ס"ד 38 רמ"א תקפא ס"ד 39 משנ"ב תקפא סק"ו 40 רמ"א תקפא ס"ד 41 משנ"ב תקפא סק"ז 42 משנ"ב תז סק"ד 43 שו"ע תקיד ס"א ומשנ"ב שם סקמ"ה 44 משנ"ב רסג סק"ג 45 משנ"ב תרעו סק"א 45*שעה"צ תפח או" א 46 רמ"א ער ס"ב 47 שו"ע תקפב ס"ג 48 משנ"ב תקפב סק"י 49 רמ"א תקפב ס"ט 50 שו"ע תקפב ס"ז 51 משנ"ב תקפב סק"ט 52 משנ"ב תרעו סק"א 53 משנ"ב רעא סקמ"ה 54 עי' שו"ע תפז ס"א ובמשנ"ב שם סק"ב שכ' דבטעויות אלו דין אחד לתפלה ולקידוש ועיי"ש בביה"ל ד"ה תוכ"ד 55 משנ"ב תפז סק"ז שעה"צ תכה או' ו ועי' ביה"ל תפז ד"ה מקדש השבת - ואמנם הביה"ל שם מצדד שרק בשכח יו"ט אינו חוזר מ"מ הואיל ולא הכריע בדבר נקטו חכמי הזמן דגם בשכח שבת לא יחזור 56 דחתם בשניהם שפיר טפי מהזכיר באמצע שניהם וחתם באחד (דיש כאן גם הזכרה וגם חתימה) עי' בפוסקים ס' תפז 57 שו"ע תקפב סק"ד (על ס"ו בשו"ע) 58 דלא גרם מחתם רק בשל שבת דיצא, כעת ראיתי שזכיתי בזה להיות בר מזליה דאאזמור"ר זללה"ה בספרו בר אלמוגים עמו' תרוז מדפה"ס 59 מט"א תקפב ס"ט 60 משנ"ב רעא סק"ז 61 משנ"ב תקפב סק"א 62 משנ"ב תקפב סק"ב 63 משנ"ב תקפב סק"ד 64 משנ"ב תקפב סק"ג

וע"ע סעודת ר"ה עמו' ו'.

יום ר"ה

תפלת ר"ה

צריך אדם להסדיר תפלתו קודם שיתפלל כדי שתהא שגורה בפיו⁶⁵ וי"א דדוקא כשמתפלל על פה אבל כשמתפלל מתוך הסידור אין צריך דהא רואה מה שמתפלל וכן נוהגין⁶⁶ מיהו תפילות ופיוטים שהמור פירושם צריך להסדיר תחלה ולא מהני ספר בזה⁶⁷.

נוהגים בר"ה להגביה הקול בתפילה שעי"ז יוכלו להתפלל יותר בכונה⁶⁸ ומ"מ יזהרו שלא להגביה קולם יותר מדאי⁶⁹ [זולת הש"ץ בחזרתו⁷⁰] ויותר טוב להתפלל בלחש אם יכול לכונן⁷¹.

הנוהגים להתפלל בר"ה בכריעה צריכים לזקוף בתחלת וסוף הברכות⁷².

אבל תוך י"ב על אביו ואמו ותוך ל' על שאר קרובים אינו עובר לפני התיבה בר"ה אא"כ אין אחר⁷³.

יתפלל הפיוטים והתהינות עם הצבור ולא יפרוש אפי' לעסוק בדברי תורה⁷⁴ וכ"ש שאסור לדבר שום שיחה בטילה⁷⁵ אמנם מי שלומד ע"י הרהור בלא להסתכל בספר אפשר דיש להקל ומ"מ בשעה שהחזן אומר קדיש אף להרהר אסור שצריך הרבה לכונן בעניית הקדיש⁷⁶.

מאריכים בפיוטים ותפילות עד הצות לכל הפחות ובניגונים אין להאריך ובחל בשבת אף בפיוטים אין להאריך יותר מחצות⁷⁷.

אם מתפלל ביחיד לא יאמר שום פיוט באמצע הברכה⁷⁸. כופלין לעילא בכל הקדישים⁷⁹ ולכן לא יאמר בקדיש מן כל ברכתא אלא מכל ברכתא כדי שיהא רק כ"ח תיבות⁸⁰. אין אומרים בבוקר אצל פרשיות הקרבנות פסוקי מוסף ר"ח⁸¹.

בכתבים כ' לומר מזמור ממעמקים קראתיך ד' בין ישתבח ליוצר וצ"ע שאסור להפסיק שם⁸². "זכרנו לחיים" יאמר לחיים בשב"א תחת הלמד⁸³.

שכה לומר זכרנו מי כמוך ובכך תן פחדך וכתוב ובספר כל שאמר השם של סיום אותה ברכה אינו חוזר⁸⁴ אבל כל שלא אמר השם של סיום הברכה חוזר אע"פ שיש כמה שמות בחזרתו כגון בוכל החיים⁸⁵.

אומר המלך הקדוש טעה ונמצא בתוכ"ד מתקן⁸⁶ בד"א כשלא התחיל ברכה הבאה⁸⁷ אבל התחיל ברכה הבאה או שעבר תוכ"ד חוזר לראש התפלה⁸⁸.

אמר ובכך תן פחדך וכו' ומסופק בגמר הברכה אם סיים המלך הקדוש אפשר דא"צ לחזור דאולי ל"ש לומר בזה כהרגל לשונו בכל השנה מחמת התוספות שמוסיף קודם סיום הברכה⁸⁹.

יאמר ותמלוך אתה ד' לברך ולא אתה הוא ד' לבדך⁹⁰. חל בחול אומר יום תרועה מקרא קודש חל בשבת אומר זכרון תרועה⁹¹ החליף חול בשבת וכן להפך אינו חוזר⁹².

חל ר"ה בשבת אומר בברכה אמצעית (אתה בחרתנו) את שניהם גם באמצע "את יום השבת הזה ואת יום הזכרון הזה" וגם בחתימה "מקדש השבת וישראל ויום הזכרון", לא הזכיר שבת כלל לא באמצע ולא בחתימה או שלא הזכיר ר"ה כלל לא באמצע ולא בחתימה אם נמצא בתוכ"ד של החתימה ועדין לא התחיל הברכה הבאה (רצה) יתקן מיד ויאמר מקדש השבת וישראל ויום הזכרון, עבר תוכ"ד או שהתחיל הברכה הבאה לא יצא⁹³ ויחזור לאתה בחרתנו ואם השלים תפלתו יחזור לראש התפלה⁹⁴.

הזכיר שניהם באמצע אבל בחתימה חתם באחד מהם מחלוקת אם יצא ובדיעבד לא יחזור אמנם אם נמצא תוכ"ד ולא התחיל הברכה הבאה יתקן לחתום בשניהם⁹⁵. הזכיר באמצע אחד מהם ובחתימה חתם בשניהם בדיעבד יצא⁹⁶.

חתם מקדש ישראל והזמנים אם נמצא תוכ"ד ולא התחיל ברכה הבאה יתקן ואם לא יחזור לאתה בחרתנו ובהשלים תפלתו יחזור לראש התפלה⁹⁷.

חתם מקדש השבת ישראל והזמנים יצא⁹⁸ ואם נמצא תוכ"ד ולא התחיל ברכה הבאה יתקן. שכה לומר בחתימה תיבות "מלך על כל הארץ" יצא דייעבד⁹⁹.

היה בתחנונים שלאחר התפלה (אלוקי נצור וכו') וקראוהו לפתיחת ארון הקודש לאמירת אבינו מלכנו פוסק ועולה אך יזהר לומר יהיו לרצון קודם¹⁰⁰.

אע"ג דבעלמא כשמסיים שמונה עשרה לאחר שפסע ג' פסיעות לעושה שלום אינו חוזר למקומו עד שיגיע ש"ץ

65 שו"ע ק"ס"א 66 רמ"א ק"ס"א 67 משנ"ב ב ק"ס"ג 68 שו"ע תקפב ס"ט ומשנ"ב שם סק"ד 69 רמ"א ק"ס"ג 70 משנ"ב ק"א סק"ב 71 משנ"ב ק"א סק"א 72 שו"ע תקפב ס"ד ומשנ"ב שם סק"ד 73 משנ"ב תקפא סק"ז 74 רמ"א צ"ס"י ועי' משנ"ב תריט סק"ז 75 רמ"א ס"א 76 משנ"ב ס"ח סק"ג 77 רמ"א תקפד ס"א ומשנ"ב שם סק"ה 78 משנ"ב ס"ח סק"ו 79 משנ"ב תקפב סק"ז 80 משנ"ב נו סק"ב 81 משנ"ב תקפא סק"ג 82 משנ"ב נד סק"ד 83 משנ"ב תקפב סק"ז 84 שו"ע ורמ"א תקפב ס"ה ומשנ"ב שם סק"ז 85 משנ"ב תקפב סק"ז 86 שו"ע תקפב ס"א וס"ב 87 משנ"ב תקפב סק"ז וביה"ל תפז ד"ה תוכ"ד 88 שו"ע תקפב ס"א וס"ב 89 משנ"ב תקפב סק"ד 90 משנ"ב תקפב סק"ג 91 שו"ע תקפב ס"ז 92 משנ"ב תקפב סק"ט 93 עי' שו"ע תפז ס"א ומשנ"ב שם סק"ב שכל דבטעויות אלו דין אחד לתפלה ולקידוש ועיי"ש בביה"ל ד"ה תוכ"ד 94 משנ"ב קיד סק"ד 95 משנ"ב תפז סק"ז ושעה"צ תכה או' וועי' ביה"ל תפז ד"ה מקדש השבת, ואמנם הביה"ל שם מצדד שרק בשכח יו"ט אינו חוזר מ"מ הואיל ולא הכריע בדבר נקטו חכמי הזמן דגם בשכח שבת לא יחזור 96 דחתם בשניהם שפיר טפי מהזכיר באמצע שניהם וחתם באחד (דיש כאן גם הזכרה וגם חתימה) עי' בפוסקים ס' תפז 97 שו"ע תקפב סק"ד (על ס"ו בשו"ע) 98 דלא גרע מהתם רק בשל שבת דיצא, כעת ראיתי שזכיתי בזה להיות בר מזליה דאזמור"ר זללה"ה בספרו בר אלמוגים עמ' תרז מדפה"ס 99 מט"א תקפב ס"ט 100 משנ"ב קד סק"ט

בתקיעות דמעומד רק הצבור, ואלא שביטל תפלה בצבור כמו בכל השנה¹¹⁸.

אם התפללו מוסף בצבור ואין להם אפשרות להוריד ש"ץ מאיזה סיבה שהיא צריכים לתקוע תקיעות דמעומד¹¹⁹ (אע"פ שתקעו כבר תקיעות דמיושב).

אם התחיל הש"ץ בעשרה ויצאו מקצתן דקיי"ל דגומר¹²⁰ יש לתפלה זו דין תפלה בצבור ואומר מלכיות זכרונות שופרות ותוקעין על סדר הברכות¹²¹.

בר"ה שמאריכין בניגוני היום תאמצנו וכו' לא יתחילו הכהנים לומר רבון העולמים עשינו וכו' עד לבסוף כדי שיסיימו עם הקהל ביהד¹²².

אומרים אבינו מלכנו זולת בחל בשבת¹²³.

אבינו מלכנו קרע רוע גזר וכו' יש לומר רוע גזר בנשימה אחת¹²⁴ והמפסיקים בניגון בין רוע לגזר צריך למחות בהם ובפרט החזנים שלא יעשו כן¹²⁵.

כשאומרים אבינו מלכנו אין לש"ץ לדבר עד אחר הקדיש (שלא מעניני התפלה) כי הקדיש חוזר על התפלה¹²⁶.

מצחה - כשחל ר"ה בשבת אין אומרים צדקתך במנחה¹²⁷.

קריאת התורה

ראוי לכל גבר ירא ד' להשתדל שיהיה לו עליה בימים נוראים ואף במקומות שמוכרים מצוות יקנה אותו בדמים כפי יכולתו ואדרבה יש עילוי יותר במצוה שבאה אליו בדמים ממצוה שבאה לו בחנם אין כסף¹²⁸.

יש מקומות שנוהגים לקרות התוקע והמתפלל מוסף ממנין החמשה עולים¹²⁹ ומי שנטל שכר על התקיעה ותפילה אין נוהגים לקרותם¹³⁰.

יש מקומות שבר"ה אין משגיחין בעליות לתורה בחיובים כי אם על המתנדבים בעין יפה לצדקה¹³¹.

אין להוליך ס"ת לאיזה מקום לעשות מנין והיינו דוקא כשמוליך לשעת הקריאה אבל אם יכינו מקום לס"ת יום או יומים קודם או שיכינו באותו היום שיהיה מונח שם יום או יומים מותר, ובלבד שיניחה שם במקום שהכין קודם זמן הקריאה ואחר הקריאה יחזיר לשם שאז ניכר שקבע דירת הס"ת כאן לאותו זמן¹³² ואם יש מנין של חולים או של חבושים בבית האסורים מותר להביא ס"ת אצלם גם בלא קביעות מקום ואלא לשעת הקריאה בלבד אבל אם אין החולים או החבושים מנין אלא יחידים ורוצים להכניף שם עשרה לקריאת התורה צריכים לקבוע מקום לס"ת וכנ"ל¹³³.

ובר"ה ויו"כ אם רוצים להוליך הס"ת משום שכל אחד

לקדושה¹⁰¹ מ"מ בזמן שאומרים פיוטים יכול לחזור למקומו תיכף כשמתחיל הש"ץ חזרת הש"ץ¹⁰².

חזרת הש"ץ עי' להלן לאחר מוסף.

מוסף - צריך לומר "את מוספי יום הזכרון" כדי לכלול גם מוסף ר"ה¹⁰³ ואם אמר "מוסף יום הזכרון" ביום השני א"צ לחזור וביום הראשון חוזר¹⁰⁴ כל שלא סיים הברכה אבל לאחר שסיים אין לחזור ובדיעבד אפי' דילג לגמרי ולא אמר ואת מוספי יום הזכרון הזה נעשה ונקריב וכו' אלא אמר ושם נעשה ונקריב וכו' תמידים כסדרם ומוספים כהלכתם ככתוב בתורת משה עבדך וכו' ג"כ יצא¹⁰⁵.

בחל ר"ה בשבת יש מהזורים שכתוב בהם לאחר פסוקי מוסף דשבת "זה קרבן שבת וקרבן היום כאמור" וכ"כ בסידור רב עמרם אמנם כמה פוסקים כתבו שאין לאומרו¹⁰⁶.

אם הקדים זכרונות למלכויות או שופרות לזכרונות לא יצא וצריך לחזור ולהתפלל¹⁰⁷.

חזרת הש"ץ - שכה לומר הפיוט עד שגמר הברכה אסור לאומרו¹⁰⁸ (דלא עדיף מעל הנסים בחנוכה ופורים).

כשהש"ץ אומר עלינו ונופלים על פניהם יש להפסיק בטלית או בדבר אחר¹⁰⁹.

תקיעות שעל סדר התפלה צריכים התוקע והשומעים לעמוד ובדיעבד אם ישבו יצאו¹¹⁰.

תקיעות שעל סדר התפלה א"צ לעמוד על הבימה ויתקע במקומו¹¹¹.

תקיעות שעל סדר התפלה אחר תוקע ולא ש"ץ כדי שלא יתבלבל ואם מובטח הוא שהחוזר לתפלתו רשאי לתקוע אפי' יש שם אחר¹¹² ואם אינו מובטח ואין אחר שיתקע מחלוקת אם יתקע על סדר הברכות או אחר התפלה ומ"מ אם מתפלל מתוך הסדור והמהחוזר לכו"ע דינו כמובטח¹¹³.

אם אין הש"ץ תוקע תקיעות שקודם מוסף ראוי שאותו שתקע יתקע ג"כ על סדר הברכות כי המתחיל במצוה אומרים לו גמור¹¹⁴ ובמקומות שנהגו לחלק התקיעות יעשו כמנהגם¹¹⁵.

יחיד אינו מפסיק לתקוע בברכות ואפי' יש לו מי שיתקע לו אינו מפסיק לשמען שלא תקנו לתקוע על סדר התפלה אלא בצבור¹¹⁶ ואם לא שמע תקיעות דמיושב מהש"ץ תוקעים לו קודם שיתפלל מוסף ואם אין לו מי שיתקע לו קודם תפלתו יכוין לשמעם אחר תפלתו¹¹⁷.

יחיד שלא בא לביהכ"נ ולא שמע תקיעות דמעומד לא ביטל מצות שופר לפי שמעולם לא נתחייב היחיד

101 שו"ע קג"ב 102 משנ"ב קג"ב 103 שו"ע תקצ"ג 104 משנ"ב תקצ"ב סק"ו 105 שעה"צ תקצ"א או"ו 106 משנ"ב תכ"ה סק"י"ד 107 משנ"ב תקצ"ג סק"ה 108 משנ"ב סה סק"ה 109 שעה"צ קלא או' מד 110 משנ"ב תקצ"ב סק"ב 111 משנ"ב תקצ"ב סק"ט"ז 112 שו"ע ורמ"א תקפה ס"ד ומשנ"ב שם סק"ט"ו 113 משנ"ב תקפה סק"י"ד 114 רמ"א תקפה ס"ד 115 משנ"ב תקפה סק"י"ז 116 שו"ע תקצ"ב ס"ב ומשנ"ב שם סק"ו 117 משנ"ב תקצ"ב סק"ז 118 חזו"א או"ה קלז סק"ד 119 חזו"א או"ה קלז סק"ג 120 שו"ע נה ס"ב 121 חזו"א או"ה קלז סק"ה 122 משנ"ב קכה סק"ד 123 רמ"א תקפ"ד ס"א 124 משנ"ב תקפ"ד סק"ג 125 משנ"ב תרכ"ב סק"י 126 משנ"ב קכ"ג סק"ה 127 רמ"א תקצ"ב ס"א 128 משנ"ב תקפ"ד סק"ה 129 רמ"א תקפ"ד ס"ב ומשנ"ב שם סק"ט 130 משנ"ב תקפ"ד סק"ט וביה"ל קלו ד"ה בשבת ויו"ט 131 ביה"ל קלו ד"ה בשבת ויו"ט 132 שו"ע קלה ס"ד ומשנ"ב שם סקמ"ט 133 ביה"ל קלה ד"ה אין מביאין

לעשות רצונך

לפניו בשעת הברכה שאז דעתו גם עליו¹⁵⁵. הצבור לא יענו ברוך הוא וברוך שמו על ברכות השופר משום הפסק ובדיעבד אין להחמיר¹⁵⁶. לא ישיח לא התוקע ולא הצבור בין הברכה לתקיעה אלא רק לצורך התקיעה כגון שאומר להביא שופר או לשכשכו במים אבל שאר ענינים ואפ"ל תפלה הוי הפסק ויחזור ויברך¹⁵⁷.

וכן לא ישיחו בין תקיעות שקודם מוסף לתקיעות שעל סדר התפלה (במוסף) מיהו בענין התקיעות והתפלה מותר¹⁵⁸.

בתקיעות שקודם מוסף מחלוקת אם מותר להפסיק בתפלות בין התקיעות, ועל כן במקום שנוהגים לומר היה"ר הגדפס במחזורים בין התקיעות אין למחות בידם¹⁵⁹.

דיעבד אפ"ל שח דברים בטלים בין התקיעות (אבל לא בין ברכה לתקיעה) יצא זולת בשה בתשר"ת בין שברים לתרועה שחוזר ותוקע אותו סדר בלא ברכה אפ"ל היה השיחה מעניני התקיעה הואיל ושברים תרועה אחד תקיעה השיבא והשה ביניהם הוי כשה באמצע תקיעה¹⁶⁰. בשעת התקיעות עצמן אסור לשוח ואפ"ל לרוק לפי שצריך לשמוע כל התקיעה מראשה לסופה וכ"ש שאסור להשמיע קול שמבלבל גם אחרים השומעים¹⁶¹.

תקיעות שקודם מוסף נוהגים לתקוע על הבימה במקום שקורין¹⁶² אבל שעל סדר התפלה א"צ לעמוד על הבימה ויתקע במקומו¹⁶³.

יברך ויתקע מעומד וסמיכה על דבר שאם ינטל יפול השיבא לישיבה ומ"מ בדיעבד אף אם תקע מיושב לגמרי יצא¹⁶⁴ וכן בירך מיושב¹⁶⁵.

צבור השומעים התקיעות לא הטריחום לעמוד בתקיעות שקודם מוסף כי עתידים לשמוע מעומד התקיעות שעל סדר הברכות של מלכיות זכרונות וכו'¹⁶⁶. [ולענין הברכות דינם כתוקע]¹⁶⁷.

תקיעות שעל סדר התפלה צריכים התוקע והשומעים לעמוד ובדיעבד אם ישבו יצאו¹⁶⁸.

יהפוך השופר למעלה שנאמר עלה אלקים בתרועה¹⁶⁹ ויגביה מעט פי השופר למעלה¹⁷⁰ וטוב שיתקע בצד ימין של פיו¹⁷¹ [אפ"ל הוא איטר¹⁷²] ואם א"א לו אין להקפיד אם יעמידנו בצד שמאל וגם פי השופר לצד שמאל¹⁷³.

רוצה בעצמו לעלות לתורה וגם מוכרין המצוות שע"ז מתרבה הכנסה של צדקה מסתבר שאין להחמיר להצריך לקבוע מקום לס"ת ומ"מ מה טוב אם יוכלו לקבוע שם מקום לס"ת וכנ"ל¹³⁴.

לאדם גדול בתורה מותר להוליך ס"ת גם בלי קביעות מקום ונחלקו הפוסקים אם רק כשהוא אנוס או גם בלא זה¹³⁵.

תקיעת שופר

זמנה והמחויבים

זמן תקיעת שופר ביום ולא בלילה ומצותה משעת הג' החמה ואילך ואם תקע משעלה עמוד השחר יצא¹³⁶ ומ"מ תיקנו חכמים לתקיעת שופר במוספין ואפ"ל יחיד התוקע לעצמו ידקדק לתקוע אחר ג' שעות לערך כדי שתקיעתו תהיה בשעה שהצבור עומדים בתקיעה¹³⁷.

נמשך עד בין השמשות יתקע בלא ברכה¹³⁸ אפ"ל ביום א'¹³⁹.

סומא חייב בתקיעות¹⁴⁰ וכן הרש ששומע ע"י כלי כמין הצוצרות¹⁴¹.

בן י"ג שנה כ"ז שלא ידעין שהביא ב' שערות אינו יכול לתקוע להוציא אחרים¹⁴².

שאר דיני שופר

אסור לאכול קודם שיקיים מצות שופר¹⁴³ ובמקום צורך גדול יש להקל בטעימה בעלמא¹⁴⁴ והיינו פת ומשקה המשכר עד כביצה, פירות וסתם משקה ללא הגבלה¹⁴⁵.

תקיעת שופר צריך כונת שומע ומשמיע לפיכך יתכון תוקע להוציא ושומע לצאת¹⁴⁶ [ובלא כונה צריך לחזור ולשמוע בלא ברכה¹⁴⁷] וה"מ כשבא לביהכ"נ בסתמא אבל אם בא לביהכ"נ לצאת יד"ח עם הצבור אע"פ שבשעה ששמע לא כיון לבו אלא בסתמא יצא¹⁴⁸.

קודם שיתקע יברך לשמוע קול שופר ושהיינו¹⁴⁹ [וביום ב' דר"ה טוב לכתחלה שילבש המברך בגד חדש, ואם חל א' דר"ה בשבת אין צריך¹⁵⁰] בין במוציא עצמו בין ביצא ומברך להוציא אחרים¹⁵¹ זולת במוציא נשים שתברכנה לעצמן אם יצא בעצמו¹⁵².

בירך לתקוע בשופר או על תקיעת שופר או לשמוע בקול שופר יצא דיעבד¹⁵³.

החליף שופר באמצע התקיעות א"צ שוב לברך החליף בין ברכה לתחילת התקיעה צריך לברך¹⁵⁴ זולת בהיה מונח

134 שו"ע קלה ס"ד ומשנ"ב שם סקמ"ח 135 רמ"א קלה ס"ד ומשנ"ב סק"נ 136 שו"ע תקפה ס"א 137 משנ"ב תקפה סק"ב וע"ל תקפט סק"א ותקצא סקט"ו 138 משנ"ב תקפה סק"א 139 שעה"צ תקפה או' ב 140 משנ"ב תקפט סק"ה 141 משנ"ב תקפט סק"ד וסקל"ה 142 משנ"ב תקפט סק"ב 143 משנ"ב תרצב סקט"ו 144 משנ"ב תרנב סק"ז וע"ל רלה סקט"ז ותרצב סק"ד 145 משנ"ב רלב סקל"ד וסקל"ה, רלה סקט"ו, תלא סק"ו, תרצב סק"ד 146 שו"ע תקפט ס"ה 147 משנ"ב ס סק"ה 148 משנ"ב תקפט סקט"ז 149 שו"ע תקפה ס"א 150 שו"ע תר"ג ומשנ"ב שם סק"ו 151 רמ"א תקפה ס"א ומשנ"ב שם סק"ה 152 רמ"א תקפט ס"ו 153 משנ"ב תקפה סק"ד 154 משנ"ב תקפה סק"ד 155 משנ"ב תקפה סק"ה 156 משנ"ב קנד סקכ"א 157 שו"ע תקצב ס"ג ומשנ"ב שם סק"ד 158 שו"ע ורמ"א תקצב ס"ג ומשנ"ב שם סק"ב 159 משנ"ב תקצב סק"ב ושעה"צ שם או' טו 160 משנ"ב תקצב סק"ג ושעה"צ שם או' יה 161 משנ"ב תקצב סק"י 162 רמ"א תקפה ס"א 163 משנ"ב תקצב סקט"ז 164 שו"ע תקפה ס"א ומשנ"ב שם סק"א וסק"ב 165 משנ"ב ח סק"ב 166 משנ"ב תקפה סק"ב 167 וע"ל שעה"צ תרצ או' א ומשנ"ב ח סק"ב 168 משנ"ב תקצב סק"ב 169 רמ"א תקפה ס"ב 170 שעה"צ תקפה או' כ 171 רמ"א תקפה ס"ב ומשנ"ב שם סק"ז 172 שעה"צ תקפה או' יה 173 משנ"ב תקפה סק"ה

לעשות רצונך

מאריך בה יותר משאר תקיעות¹⁹⁰.

נסתפק לו אם שמע קול שופר, ביום א' שהוא מהתורה תקוע בלא ברכה וביום ב' שאינו אלא מד"ס א"צ לתקוע¹⁹¹.

לכתחלה לא יפסיק בין התקיעות שיעור כדי לגמור את כולה אפי' שלא מחמת אונס, ובדיעבד אם שמע הג' סדרים בט' שעות ביום אפי' הם מט' בני אדם (תקיעה מזה ותרועה מזה ותקיעה מזה וכו') וכיון לצאת יצא גם אם בנתיים הסיח דעתו והפסיק בדיבור¹⁹² ועי' הערה¹⁹³, בד"א בדרשה ביניהם שלא מחמת אונס הא בשהה מחמת אונס אפי' רק כדי לגמור אותו הסדר יחזור לראש אותו הסדר ולענין הברכה מחלוקת¹⁹⁴ ועי' הערה הגדרת אונס¹⁹⁵, ובהפסיק ביניהם קול שופר שאינו ראוי למקום שעומד [וכיון לצאת ועי' הערה¹⁹⁶] מפסיד כל הג' קולות וצריך לתקוע מחדש¹⁹⁷.

היה זה צריך פשוטה ראשונה וזה צריך פשוטה אחרונה תקיעה אחת מוציאה שניהם¹⁹⁸.

תקעו שנים כאחד כל הסדר יצא ועי' הערה¹⁹⁹.

הרחיק את השופר ונפח בו ותקע פסול²⁰⁰ דצריך שיהיה פיו מדובק לשופר²⁰¹ ויחזור ויתקע בלא ברכה²⁰².

תקע בשני שופרות ביחד לא יצא²⁰³.

יכול ליתן בתוכו מים או יין לצחצחו אבל מי רגלים אף בחול אסור מפני הכבוד²⁰⁴.

מותר ליטול שופר של חבירו בלא ידיעתו ולתקוע בו כל המאה קולות דניחא ליה לאיניש וכו'²⁰⁵ ודוקא באותו מקום אבל להוציאו מביתו לביהכ"נ או איפכא אסור דאפשר שמקפיד עליו והוי גזל²⁰⁶.

לאחר שיצאו (בתקיעת שופר) אין לתקוע עוד בהם²⁰⁷ ואפי' מי שיתקע ביום שני אסור לתקוע בראשון (שלא חל בשבת) להתלמד²⁰⁸ וע"ע להלן בשאר דיני ר"ה עמו' ה' לגבי טלטול השופר.

קטן אפי' הגיע לחינוך מותר לו לתקוע כל היום²⁰⁹.

סעודת ר"ה

אוכלים ושותים ושמהים ואין מתענים בר"ה [אם לא

התחיל לתקוע ולא יכול להשלים ישלים אחר ואפי' ג' או ד' אנשים, ודי בברכה שבירך הראשון כל ששמעו תוקעים אחרונים ברכתו¹⁷⁴ הלא"ה צריכים לברך בלחש קודם שיתקעו זולת ביצאו כבר ידי הובתם¹⁷⁵.

אפי' בירך ולא יכול לתקוע כלל השני תוקע בלא ברכה ולא הוי ברכה לבטלה¹⁷⁶.

נוהגים להקרות לפני התקוע סדר התקיעות מלה במלה כדי שלא יטעה¹⁷⁷ וגם תקיעה ראשונה מקרין לפניו¹⁷⁸ ובמקום שאין מנהג טוב שלא להקרות בתקיעה ראשונה כדי שלא יהיה הפסק למקרא¹⁷⁹.

המתפלל שחרית מקרא לתוקע ובמקום שיש מו"צ הוא מקרא¹⁸⁰ ומ"מ הש"ץ בתפלה לא יפסיק בשביל להקרות¹⁸¹.

השומע מקצת תקיעה שלא בחיוב [כגון קודם עלות השחר או מתעסק¹⁸²] ומקצתה בחיוב לא יצא יד"ה אפי' היה בחיוב שיעור תקיעה¹⁸³ ואפי' כל התקיעה היתה בחיוב ואלא שהוא נכנס באמצע תקיעה או יצא מביהכ"נ באמצע התקיעה אע"פ ששמע שיעור תקיעה השיב כמאן דשמע חצי שיעור תקיעה ויחזור ויתקע בלא ברכה¹⁸⁴.

ולפיכך יזהרו כל העם שלא להוציא כיחם וניעם בשעת תקיעה כדי שישמעו כל הקולות מתחלתם ועד סופם ומטעם זה לא יביאו ילדיהם אצלם זולת בהגיעו לחינוך שמצוה להביאם ויזהירם שישמעו התקיעות ולא יבלבלו הצבור¹⁸⁵.

תקיעות שעל סדר התפלה אחר תוקע ולא ש"ץ כדי שלא יתבלבל ואם מובטח הוא שחוזר לתפלתו רשאי לתקוע אפי' יש שם אחר¹⁸⁶ ואם אינו מובטח ואין אחר שיתקע מחלוקת אם יתקע על סדר הברכות או אחר התפלה ומ"מ אם מתפלל מתוך הסדור והמחזור לכו"ע דינו כמובטח¹⁸⁷.

אם אין הש"ץ תוקע תקיעות שקודם מוסף ראוי שאותו שתקע יתקע ג"כ על סדר הברכות כי המתחיל במצוה אומרים לו גמור¹⁸⁸ ובמקומות שנהגו לחלק התקיעות יעשו כמנהגם¹⁸⁹.

בסיום התקיעות המקרא אומר תקיעה גדולה והתוקע

174 שו"ע תקפה ס"ג 175 משנ"ב תקפה סקי"א 176 שו"ע תקפה ס"ג 177 רמ"א תקפה ס"ד 178 משנ"ב תקפה סקי"ח 179 שעה"צ תקפה או' לא 180 משנ"ב תקפה סקי"ח 181 שעה"צ תקפה או' ל 182 שו"ע תקפז ס"ג ומשנ"ב שם סקי"א 183 שו"ע תקפז ס"ג ומשנ"ב שם סקט"ו 184 משנ"ב תקפז סקי"ד וסקט"ו 185 משנ"ב תקפז סקט"ז 186 שו"ע ורמ"א תקפה ס"ד ומשנ"ב שם סקט"ו 187 משנ"ב תקפה סקי"ד 188 רמ"א תקפה ס"ד 189 משנ"ב תקפה סקי"ז 190 משנ"ב תקפז סקי"א 191 משנ"ב תקפה סקי"ה 192 שו"ע תקפה ס"ב ומשנ"ב שם סקי"ה וסק"ו 193 זולת בהפסיק בין שברים לתרועה שאז אף אם זה מעניני התקיעה לא יצא וצריך לחזור ולתקוע אותו הסדר, הואיל ושברים תרועה צריכים להיות כאחת ובהפסיק הו"ל שברים לחוד ותרועה לחוד - משנ"ב תקפז סקי"ג ושעה"צ שם או' יח 194 משנ"ב תקפה סקי"ו 195 אונס היינו דוקא אם האונס מחמת שהאיש אינו ראוי (כגון שהוצרך לנקביו) או שהמקום אינו ראוי (כגון שמצא שם צואה או מ"ר) אבל אונס אחר כגון מחמת ליסטים וכדו' הוי כשתק ברצון ול"ה הפסק דל"ה לאונס - משנ"ב סה סקי"ב 196 משנ"ב תקפח סקי"ה אמנם בשו"ע תקפז ס"ח כ' דאף בלא כיון לצאת מפסיד וכו' בביה"ל שם ד"ה כמותעסק שלכתחלה ודאי יש לחוש לדעת השו"ע 197 שו"ע תקפה ס"ב ועיי"ש בביה"ל ד"ה וי"א דדוקא 198 שו"ע תקפה ס"ד 199 רמ"א תקפח ס"ג - ואע"ג דבעלמא תרי קולי לא משתמעו שאני הכא דחביבא ליה ויהיב דעתיה לשמוע יפה - משנ"ב תקפה סקי"א 200 שו"ע תקפז ס"ט 201 משנ"ב תקפז סקי"ה 202 משנ"ב תקפז סקי"ו 203 משנ"ב תקפז סקי"א 204 שו"ע תקפז ס"ג 205 משנ"ב תקפז סקי"ט 206 שעה"צ תקפז או' כ 207 רמ"א תקפז ס"א 208 משנ"ב תקפז סקי"ד 209 רמ"א תקפז ס"א

בתענית חלום²¹⁰] דושמהת בחגך שייך גם בו אמנם לא יאכלו כל שבעם למען לא יקלו ראשם ותהיה יראת ד' על פניהם²¹¹.

יש נוהגים לטבל המוציא בדבש²¹².

יש מדקדקים שלא לאכול אגוזים בר"ה²¹³.

יש נמנעים לבשל בר"ה מיני הומץ בארש"ט וכדו' וע"כ האוכלם דגים לסימנא שיפרו וירבו כדגים אין מבשלים אותם בחומץ²¹⁴.

אין אוכלים ענבים בר"ה²¹⁵.

ברכהמ"ז - חל ר"ה בשבת אומר קודם רצה ואח"כ יעלה ויבא מפני שהשבת תדיר מר"ה ובדיעבד אם הקדים יעלה ויבא לרצה יצא²¹⁶.

שכה רצה או יעלה ויבוא או שניהם והתחיל ובנה ירושלים ועדיין לא אמר השם אלא רק אמר ברוך אתה חוזר למה ששכה ואומר אח"כ ובנה ירושלים וכו' ואם אמר השם יסיים למדני חוקיך ויחזור למה ששכה ואומר אח"כ ובנה ירושלים כנ"ל²¹⁷, התם ובנה ירושלים והתחיל ברוך אתה ד' אמ"ה של הטוב והמטיב אם עדין לא אמר תיבת הקל (אבינו מלכנו) ושכה רצה ימשיך שנתן שבתות למנוחה לעמו ישראל באהבה לאות ולברית ברוך אתה ד' מקדש השבת²¹⁸ (ואח"כ אומר ברכת הטוב והמטיב) ואם שכה יעלה ויבוא ימשיך שנתן ימים טובים לעמו ישראל את יום הזכרון הזה ברוך אתה ד' מקדש ישראל ויום הזכרון²¹⁹ (ואח"כ אומר ברכת הטוב והמטיב) ואם שכה שניהם, ימשיך שנתן שבתות למנוחה לעמו ישראל באהבה לאות ולברית וימים טובים לעמו ישראל את יום הזכרון הזה ברוך אתה ד' מקדש השבת וישראל ויום הזכרון²²⁰.

ואם רק לאחר שאמר תיבת הקל (אבינו מלכנו) נזכר ששכה, אם זה רצה חוזר לראש ברכת המזון ואם זה יעלה ויבוא מחולקת אם חוזר²²¹.

יום ב' דר"ה

אסור להכין מיום טוב ראשון ליו"ט שני אפי' בשני ימים של ר"ה²²² [וכ"ש משבת ליו"ט שאסור²²³] ואפי' דבר שאינו מלאכה רק טרהא בעלמא כגון הדחת קערות הכנת השולחן סידור הבית וכדו' ג"כ אסור²²⁴ ומשו"כ יש להמתין עד צאה"כ דיו"ט ראשון עם עשית הדברים של יו"ט שני.

להכין הס"ת משבת ליו"ט ג"כ אסור משום הכנה²²⁵.

ליל ר"ה שחל במוצאי שבת אסור לעשות מלאכה קודם שיבדיל בתפלה, ואם צריך לעשות מלאכה קודם שהבדיל בתפלה אומר המבדיל בין קודש לקודש²²⁶ ויש להזהיר הנשים שאינן מבדילות בתפלה לומר המבדיל בין קודש לקודש קודם שיעשו מלאכה²²⁷.

הדלקת נרות

נרות ופתילות ושיורי שמן שנסאר מיו"ט ראשון שכבו מותר לחזור ולהדליקם ביו"ט²²⁸ ואין בזה משום הכנה ומ"מ טוב ונכון להכין מבעוד יום (קודם יו"ט ראשון) פתילות חדשות ליו"ט ואם לא הכין יראה עכ"פ להדליק הפתילות מצד השני²²⁹.

מברך על הנר אקב"ו להדליק נר של יו"ט²³⁰ וא"צ לברך שהחיינו על הנר מיהו במקום שנהגו אין למחות בידם²³¹ ויזהרו לא לענות אמן בקידוש על ברכת שהחיינו דלא ליהוי הפסק ובדיעבד אם ענו אי"ז מעכב.

המברכת שהחיינו בהדלקת נרות, בליל ב' דר"ה תלבש בגד חדש או תניח פרי חדש ואז תוכל לברך שהחיינו²³².

בשונה משבת שמדלקת ואח"כ מברכת, ביו"ט מברכת ואח"כ מדלקת²³³ [מיהו יש מי שאומר דלא פלוג²³⁴].

אסור לכבות אש ביו"ט שלא לצורך או"ג²³⁵ לפיכך לא תכבה הגפרור אחר הדלקת הנרות אלא תניחנו עד שיכבה מאליו וע"ע בהדלקת נרות ליל א' דר"ה לעיל עמו' ב'.

מעריב - כשהל יו"ט במוצאי שבת אין מזמרים קודם מעריב המזמורים שמזמרים כל מוצש"ק קודם מעריב²³⁶ (לדוד ברוך ד' צורי וכו' ולמנצח בנגינות מזמור שיר אלוקים יחנו וכו').

אומרים ותודיענו ואם שכה אינו חוזר מפני שמזכיר אח"כ הבדלה על כוס של קידוש²³⁷, אמנם אם שכה ותודיענו וטעם קודם קידוש קנסינן ליה שיחזור ויתפלל²³⁸.

התם ברכה אמצעית מקדש ישראל והזמנים או מקדש השבת לא יצא ומשו"כ אם נמצא בתוכ"ד ולא התחיל ברכה הבאה יתקן ואם לא יחזור לאתה בהרתנו, השלים תפלתו חוזר לראש²³⁹.

יתר דיני טעויות בתפלה עי' לעיל תפלת ר"ה עמו' ג'.

קידוש - בקידוש ליל שני ילבש בגד חדש או מניח פרי חדש ואומר שהחיינו ואם אין מצוי אם כל זה יאמר שהחיינו²⁴⁰.

210 משנ"ב תקצו סק"ב 211 שו"ע תקצו ס"א 212 משנ"ב תקפג סק"ג 213 רמ"א תקפג ס"ב 214 משנ"ב תקפג סק"ה 215 משנ"ב תר סק"ד 216 שו"ע קפה ס"ה ומשנ"ב שם סק"ג 217 משנ"ב קפה סק"ב 218 שו"ע קפה ס"ו 219 משנ"ב קפה סק"ט 220 שו"ע קפה ס"ו ומשנ"ב שם סק"ט 221 שו"ע קפה ס"ו ומשנ"ב שם סק"ט 222 שו"ע תקג ס"א 223 משנ"ב שכב סק"א 224 משנ"ב תקג סק"א 225 משנ"ב תרסז סק"ה 226 שו"ע רצט ס"י ומשנ"ב שם סק"ו 227 רמ"א רצט ס"י ומשנ"ב שם סק"ט 228 רמ"א תקא ס"ז ומשנ"ב שם סק"ג 229 רמ"א תקיד ס"ד ומשנ"ב שם סק"ט 230 שו"ע תקיד ס"א 231 משנ"ב רסג סק"ג 232 משנ"ב תר סק"ד 233 משנ"ב רסג סק"ז 234 משנ"ב רסג סק"ז 235 שו"ע תקיד ס"א וס"ב 236 משנ"ב רצג סק"א 237 שו"ע תצא ס"ב ומשנ"ב שם סק"ד 238 ביה"ל רצד ד"ה ואם טעה ולא הבדיל 239 שו"ע תפז ס"ב ומשנ"ב שם סק"ד ושע"ת תקפב סק"ד (על שו"ע ס"ו) 240 שו"ע ורמ"א תר ס"ב

לעשות רצונך

אומרם יהללו ויש מי שכתב שגם בשבת מלין קודם אשרי²⁴⁹ ובמקום שנוהגים למול בבית שהתינוק שם והבית רחוק מביהכ"נ באופן שיש שהות הרבה וטרחא דצבורא מלין אחר היציאה מביהכ"נ²⁵⁰ ומ"מ אם אין הבית רחוק באופן שלא יהיה שהות הרבה וטורח צבור טוב למול קודם תקיעת שופר²⁵¹ ויחזירו הס"ת למקומו קודם יציאתם מביהכ"נ דבזיון הוא להניח ס"ת ולצאת חוץ²⁵².

כשהל מילה בר"ה בשבת אומרים יום ליבשה קודם סיום ברכת הגאולה אבל כשהל ר"ה בחול אין אומרים יום ליבשה²⁵³.

אף שאין איסור טלטול בשופר כל היום מ"מ להשתמש בו אסור הואיל והוקצה למצותו²⁵⁴ וה"מ כשתקע בו אבל בהזמנה אפ"י ע"י מעשה לא נאסר לתשמיש חול כל שלא תקע בו²⁵⁵ וכן בתקע בו אם אינו עומד להשתמש בו לשנה הבאה נתבטל ממצותו ומותר לזרוקו וא"צ גניזה²⁵⁶.

הל ר"ה בשבת הואיל ואין תוקעין בשופר הו"ל כלי שמלאכתו לאיסור ואסור לטלטלו אם לא לצורך גופו או מקומו²⁵⁷.

מותר בר"ה להתענות ולהתפלל עד הצות אע"פ שבשאר שבת ויו"ט אסור²⁵⁸.

הנוטל שכר לתקוע בר"ה או להתפלל אינו רואה מאותו שכר סימן ברכה²⁵⁹.

סדר קידוש יקנה"ז היינו יין (בורא פרי הגפן) קידוש (אשר בחר בנו וכו') נר (בורא מאורי האש) הבדלה (המבדיל בין קודש לחול) זמן (שהחיינו) ואין מברכים על הבשמים²⁴¹ וטעם הדבר הוא הואיל וכל מה שנתקן בשמים במוצש"ק הוא להשיב את הנפש שכואבת על הנשמה יתירה שניטלה ממנה לאחר השבת וכשהל יו"ט במוצאי שבת לפי שיש מאכלים טובים מיישבים דעתו כמו בשמים²⁴².

וע"ע קידוש ליל א' דר"ה לעיל עמו' ב' דיני טעויות בקידוש.

שאר דיני ר"ה

לא ילבש בר"ה בגדים חשובים כ"כ כבשאר יו"ט כדי שיהיה מורא הדין עליו אלא ילבש בגדים נאים²⁴³.

תשליך הולכים יום א' דר"ה אחר מנחה הל יום א' בשבת יש שהולכים ביום ב'²⁴⁴.

מנהג נכון שלא לישון ביום ר"ה [ויושב בטל כישן דמי] מיהו אחר הצות מותר²⁴⁵.

יש נוהגים לגמור כל התהלים בר"ה²⁴⁶.

אע"פ שאין אומרים הלל בר"ה האומרים תהלים ומתרמי להם הלל מותר לאומרו כיון שא"א אותו דרך שירה רק דרך תחנה ובקשה²⁴⁷.

מלין בין קריאת התורה לתקיעת שופר²⁴⁸ ובשבת שאין תקיעת שופר מלין אחרי אשרי ואחר המילה וברכותיה

הגליון יוצא לאור לקראת ימי המועדים
ניתן לתרום ב'נדרים פלוס' ע"ש "לעשות רצונך"

להערות:

אליעזר גנחובסקי 054-8495635

241 שו"ע תעג ס"א ומשני"ב שם סק"ג 242 משני"ב תצא סק"ג 243 משני"ב תקפא סק"ה 244 משני"ב תקפג סק"ה 245 רמ"א תקפג ס"ב ומשני"ב שם סק"ט 246 משני"ב תקפג סק"ט 247 משני"ב תקפד סק"ב 248 שו"ע תקפד ס"ד 249 משני"ב תקפד סק"ב 250 משני"ב תקפד סק"א 251 משני"ב תקפד סק"א 252 שו"ע תרכא ס"ב ומשני"ב שם סק"ט 253 משני"ב תקפד סק"ב 254 משני"ב תקפה סק"ט 255 משני"ב מב סק"ב 256 משני"ב כא סק"א 257 רמ"א תקפה ס"ה ומשני"ב שם סק"ד 258 משני"ב תקצז סק"ב 259 שו"ע תקפה ס"ה

מים זכים

דורשי רשומות אמרו 'אין מים אלא תורה'
שנאמר 'הוי כל צמא לכו למים' (ב"ק פכ).

פרשת נצבים - וילך

ומעתה יש מקום לפשוט מכאן את הספק שהבאנו לדון, האם הקטנים קודמים לנשים, או"ד דהנשים קודמות לקטנים, - משום שבסדר הפסוקים איתא: 'אתם נצבים... ראשיכם שבטיכם זקניכם ושריכם כל איש ושרא'ל: טפכם נשיכם וגרד אשר בקרב מחניד'...

ומעתה לפירוש רש"י שהכתוב הזכיר את החשוב חשוב קודם, א"כ לכאורה מוכח שהבנים הקטנים קודמים לנשים, ולכן הזכיר הכתוב את הטף לפני הנשים.

[ומ"מ הכתוב לא האריך לחלק את הטף עצמו לזכרים ולנקבות, - ולכן לא פירט את הטף הזכרים לפני הנשים, ואת הטף הנקבות לאחר הנשים, אלא כלל את כל הטף ביחד לפני הנשים, משום הטף הזכרים שהם קודמים לנשים, ודו"ק].

- ב -

ובאמת מצינו שנחלקו בזה לענין דיני הקדימה להחיות וכדו', האם צריך להקדים את הבנים הקטנים לפני הנשים, או"ד שצריך להקדים את הנשים לפני הבנים הקטנים.

דהנה איתא במשנה בהוריות (ג, ז), שהאיש קודם לאשה להחיות, ועי' במש"כ ה'בית יוסף' (יו"ד סי' רנא) בזה, שאם איש ואשה טובעים בנהר וכיו"ב, צריך להציל קודם את האיש, וכן כתב הרמ"א (יו"ד סי' רנב, ח), עיי"ש.

ובפירוש המשניות להרמב"ם ביאר, שהאיש קודם לאשה להחיות, משום שהוא מחוייב במצוות יותר מהאשה, וז"ל: 'כבר ידעת שהמצוות כולם חייבין בהן הזכרים, והנקבות בקצתם, כמו שנתבאר בקידושין, והוא מקודש ממנה, ולפיכך קודם להחיות עכ"ל, וכן כתב ברע"ב (שם) ובט"ז (יו"ד סי' רנב, ו).

ומעתה לפי"ז יש לדון גבי בני קטנים, האם הם קודמים לנשים, משום שהם עתידיים לגדול ולהתחייב במצוות טפי מהנשים, וא"כ אולי כבר כעת הם קודמים לנשים, - או"ד דנשים קודמות לבנים קטנים, משום שכעת הן מחוייבות במצוות יותר מהבנים הקטנים שפטורים מהמצוות, ולא אכפת לן בזה שהקטנים עתידיים לגדול ולהתחייב במצוות טפי מהנשים.

אתם נצבים היום כלכם לפני ה' אלקיכם ראשיכם שבטיכם זקניכם ושריכם כל איש ושרא'ל: טפכם נשיכם וגרד אשר בקרב מחניד מחטב עציף עד שאב מימף: (כט, ט-י).

הנה מהפסוקים האלו שבפרשת השבוע, יש מקום לפשוט את השאלה הגדולה שמסעירה את כל העולם היהודי בימים אלו.

דהנה לעת קשה זו, שבעקבות נגיף הקורונה ר"ל השתנו סדרי עולם, גבאי בתי הכנסיות בכל העולם עומדים בפני מצוקת מקום גדולה בתפילות הימים הנוראים הבעל"ט, כיון שבכדי לשמור על בריאות הציבור, מוכרחים לסדר מקומות מרווחים למתפללים, ואין אפשרות להתפלל באופן של 'עומדים צפופים' כבשנים עברו.

וכעת נשאלה השאלה, מאחר שמכורח מציאות זו, אין מספיק מקומות בביהכנ"ס עבור כל המתפללים, וחלק מהמתפללים יצטרכו לוותר על מקומם, א"כ יש לדון האם הדרך הראוייה היא לבטל בשנה זו את העזרת נשים, בכדי לפתור את מצוקת המקום של הגברים.

או"ד דהדרך הראוייה היא לבטל בשנה זו את הגעת הבנים הקטנים לביהכנ"ס, ולהשאיר את העזרת נשים פתוחה לנשים הצדקניות, - (וכמוכן שבמקומות שאפשר להוסיף עוד מנינים אין שום שאלה, שהרי אפשר לקיים שניהם).

ויש לפלפל טובא בזה, וכדלהלן.

- א -

דהנה לכאורה יש מקום לפשוט את הספק הנ"ל מפסוקי פרשת השבוע, דאיתא בקרא: 'אתם נצבים... ראשיכם שבטיכם זקניכם ושריכם כל איש ושרא'ל, ופירש רש"י וז"ל: 'זקניכם ושריכם - החשוב חשוב קודם, ואח"כ כל איש ושרא'ל'.

ובספר 'אילת השחר' עה"ת כתב, שלדברי רש"י הנ"ל שהכתוב הזכיר כאן את החשוב חשוב קודם, אזי יתכן שיש נפ"מ בסדר שכתוב כאן, לענין את מי צריך לפדות קודם, - וצ"ע שם עוד, שבירושלמי (הוריות פי"ג הי"ה) באמת מובא מפסוק זה לענין קדימת ראשים לזקנים, ע"כ.

מפרשת השבוע שהכתוב הזכיר את הטף לפני הנשים, ומוכח שהבנים הקטנים קודמים לנשים, וכפי שכתב רש"י דהכתוב הזכיר את החשוב חשוב קודם וכנ"ל.

[ודוחק לומר שרק בפסוק הראשון (שעליו דיבר רש"י) הזכיר הכתוב את החשוב חשוב קודם, ואילו בפסוק השני הזכיר הכתוב את הטף לפני הנשים, ואע"פ שבעלמא הנשים קודמות לטף].

ובס"ד שוב ראיתי, שבספר 'אמת ליעקב' להגר"י קמנצקי זצ"ל כבר עמד על הדקדוק הנ"ל, שמה שהכתוב הקדים את הטף לפני הנשים, יש מקום להוכיח שהבנים הקטנים קודמים לנשים.

אך הוסיף שם דיש מקום לדחות את ההוכחה הנ"ל, משום שיל"ע לגבי מש"כ בפסוק הנ"ל 'טַפָּם', האם הכוונה לבנים קטנים פחות מ"ג שנה, או"ד ד"טפכם הכוונה לבנים קטנים מ"ג שנה, וכפי שהביא שם שישנם מקומות ש"טף הכוונה לבנים קטנים מ"ג שנה.

ואם כאן הכוונה לבנים שקטנים מ"ג שנה, א"כ אין מכאן ראיה כלל, כיון שבנים בני י"ג שנה ודאי קודמים לנשים, ולכן התורה הקדימה כאן את הטף לפני הנשים, משום אלו הגדולים בני י"ג שנה שנכללו בטף, - ועיי"ש שהאריך בזה ונשאר ביל"ע בזה.

[והתורה לא האריכה לחלק את הטף בעצמו, ולכן לא הזכירה את אלו שבני י"ג שנה לפני הנשים, ואת אלו שפחותים מ"ג שנה אחרי הנשים, אלא כללה את כל הטף ביחד לפני הנשים, משום אלו שהינם בני י"ג שהם קודמים לנשים, ודו"ק].

- ו -

והנה בימים האחרונים פורסם, שמרן הגר"ח קניבסקי שליט"א נשאל, האם ראוי השנה לבטל את העזרת נשים בבתי הכנסיות, בשביל לפתור את מצוקת המקומות הקיימת אצל הגברים.

והשיב מרן שליט"א שאין לבטל את העזרת נשים, משום שהתפילה שלהן חשובה וצריכים אותה, - אלא צריכים למצוא פתרונות אחרים בשביל שכל המתפללים יוכלו להתפלל בלא חשש סכנה, - ויל"פ בזה עוד, אך אכמ"ל.

ניתן לזכות את הרבים ולהגדיל תורה ולהאדירה
 ע"י הקלטת תגובות הערות והוספות
בקו 'מים זכים': 02-633-5850
 כמו כן בקו זה ניתן להאזין
 לתגובות שהתקבלו במערכת

המען לתגובות: יצחק זאב כגן
 רח' נתיבות המשפט 81 מודיעין עילית
 טל': 1515-271-55442 (תא קולי)
 פקס: 02-655-0973 (מערכת נסיונית)
 דוא"ל: A0527155442@GMAIL.COM

והנה יעוי' ב'מצפה איתן' (כתובות סז. על רש"י ד"ה להתפרנס) שרמז לנידון זה במילים ספורות, וכתב בזה"ל, 'ואפשר דאשה עדיפה מבן קטן, דעדיין אינו חייב במצוות כלל וכדמשמע בב"ק (דף מד), וכה"ג כתבו תוס' במגילה גבי סומא למ"ד דפטור ממצוות ועדיף מקטן, הואיל וגדול ובר דעת הוא, וה"ט שייך נמי באשה, עכ"ל.

ומאידך יעוי' במש"כ בפשיטות הגר"א גנחובסקי זצ"ל בספרו 'חדר הורתי' (סי' לח) וז"ל, 'האיש קודם לאשה להחיות ולהשבת אבידה, וטעמא כתבו המפרשים משום דמחוייב במצוות טפי, - ונראה לענ"ד דאפי' קטן קודם לגדולה, דנהי דהשתא לאו בר מצוות, מ"מ לא אזלינן בתר השתא, וכיון דודאי יגדל למצוות טפי מהאשה, קדים', עכ"ל.

הרי לן שאיכא פלוגתא בזה, האם צריך להקדים את הבנים הקטנים לפני הנשים, או"ד שצריך להקדים את הנשים לפני הבנים הקטנים, - שלדעת ה'מצפה איתן' אפשר שנשים קודמות לבנים קטנים, אך לדעת הגר"א גנחובסקי זצ"ל בנים קטנים קודמים לנשים.

[והרה"ג רנ"מ שליט"א העיר, שיל"ע בזה ע"פ דברי המג"א (סי' רפב, ו), שס"ל שאין 'וקדשתו' בכהן קטן, משום שקטן לאו בר עבודה הוא, ואע"פ שעתיד לגדול, ואכמ"ל].

- ד -

ומעתה יש לדון דלדעת הגר"א גנחובסקי זצ"ל, יתכן דבשנה זו צריך בתחילה לסדר מקומות בביהכנ"ס לבנים הקטנים, ואע"פ שמחמת כך לא ישארו לבסוף מקומות לעזרת הנשים, - כיון שהבנים הקטנים קודמים לנשים, משום שכשיגדלו הם עתידים להתחייב במצוות טפי מהנשים.

[ולא מיבעי גבי בנים קטנים כאלו שמצידם רוצים לבוא לביהכנ"ס, ויצטערו מאוד אם יאמרו להם שהשנה ישארו בבית, שלהנ"ל יש לדון להקדימם לפני הנשים.

אלא גם גבי קטנים כאלו שמצידם לא היו מגיעים לביהכנ"ס כלל, ורק אביהם רוצה להביאם משום מצות חינוך, דמ"מ גם כלפיהם יש לדון להקדימם לפני הנשים, כיון שמ"מ ביאתם לביהכנ"ס מועילה להם לחנם בתפילה ובמצוות.

וזה שאין להם דעת ומצידם לא היו באים כלל לביהכנ"ס, אין זה סיבה שלא להקדים אותם משום כך, וכפי שבדיני הצלה מסכנה, צריך להקדים את האיש לאשה גם בכה"ג שהאיש מחוסר הכרה, ומצידו אינו מבקש כלל שיצילו אותו, ודו"ק].

אמנם לדעת ה'מצפה איתן', יתכן שיצטרכו בתחילה לסדר מקומות בביהכנ"ס עבור הנשים, ואע"פ שמחמת כך לא ישארו לבסוף מקומות לבנים הקטנים, - כיון שאפשר שהנשים קודמות לבנים הקטנים, משום שהקטנים עדיין אינם חייבים במצוות כלל וכנ"ל.

- ה -

והנה יש להקשות לדעת המצפה איתן הנ"ל, שס"ל שאפשר שנשים קודמות לבנים קטנים, דצ"ע בזה

ניתן לתרום להוצאות הפצת העלון, דרך עמדות 'נדרים פלוס' - [לעבור לקופות נוספות - להיכנס ל'קרבן צרכי הרבים' - ולגלול לחשבתי המציינת: 'עלון מים זכים'] - הדברים נכתבו לעורר לב המעיין בלבד - ניתן לקבל את העלון במייל, ע"י שליחת בקשה לדוא"ל של המערכת. להנצחת שמות לע"נ ולרפ"ש וכדו' (50@), ובכל ענייני העלון, ניתן לפנות: 1515-271-55442 (תא קולי)

הפרשה המחכימה

פירוים מבית 'הפרשה המחכימה' - אוצר מופלא של לקחים מעשיים
ואקטואליים מהפרשה פרשות נצבים-וילך תש"פ גליון 141

עבודת השם גם בפעולות הגשמיות

שאלה: כיצד יכול האדם להפוך את כל מעשיו הגשמיים למצוות, ולחטיבה אחת של עבודת השם?

א. דברים ל, יד: "כי קרוב אליך הדבר מאוד בפוך ובלבבך לעשותו". ידוע הדבר שאם האדם הולך בדרך התורה, או מקיים מצות הבורא בכל דבר שעושה, אפילו באכילה ובשינה, שהרי כל כוונתו לעבוד את ה' יתברך. ושמעתי לרמוז זאת בפסוק שלפנינו "בפוך ובלבבך לעשותו", כי אפילו כאשר אתה אוכל "בפוך", יש "בלבבך" – במחשבת לבך לשם שמים, "לעשותו" לדבר מצוה.

כיצא בזה כתוב (יהושע א, ח) "לא ימוש ספר התורה הזה מפוך, והגית בו יומם ולילה, למען תשמור לעשות ככל הכתוב בו, כי אז תצליח את דרכיך ואז תשכיל", ופירש רש"י ש"והגית" הכוונה למחשבה. ותמוה, שהרי הפסוק התחיל בחיוב התורה בדיבור כאומרו "לא ימוש ספר התורה הזה מפוך", וסיים בלימוד התורה במחשבה כאומרו "והגית בו יומם ולילה". וביאר ה'בני יששכר' (דרך עדותיך יהושע סוף אות ט) שתיבת "בפוך" אינה מדברת על דברי תורה, אלא על אכילה ושתייה ושאר ענינים של משא ומתן. שהרי תמוה, כיצד יתכן שאדם יהגה בתורה יומם ולילה בלא הפסק, הרי ישנם דברים הכרחיים לגוף שצריך לעשותם, ואין הקדוש ברוך הוא בא בטרוניא עם בריותיו (לתבוע מהם דברים שאינם יכולים, כמובא בעבודה זרה ג.). אלא הענין הוא, שהואיל ולפי המציאות צריך האדם לעבוד למחיתו נכתוב (בראשית ג, יט) "בזעת אפך תאכל לחם", וכתוב (דברים כח, כ) "ונרכך ה' אלקיך בכל אשר תעשה" (כדרשת חז"ל בספרי פרשת ראה קכג, וכמו שדרכנו בבראשית ג, יט 'חובת ההשתדלות') ולהתעסק בשאר צרכיו, לכן אם עובד רק לצורכי גופו ההכרחיים, ובשביל שעל ידי זה יוכל לעסוק בתורה, וכן אוכל רק לצורך כך ולא כדי למלאות תאוותו, וכל מעייניו הם רק התורה, וגם בשעה שעובד ואוכל מחשב מה הכרחי ומה לא, אז שעת האכילה והעסק בצרכיו נחשבים לתורה בעצמה (וכמו שמקריב קרבן, שמעלה על גבי המזבח את החלק הגשמי של הבהמה).

וזה פירוש הפסוק "לא ימוש ספר התורה הזה מפוך", כלומר לא ימוש התורה גם כשאתה עוסק בדברים המוכרחים להוציא מפוך ולעשות בפוך. ואיך אפשר לעשות כן, שגם בשעת הדיבור בעסק והאכילה ושתייה יחשב ל"לא ימוש", זה על ידי "והגית בו

יומם ולילה" – שעל ידי שיחשוב כל הזמן בתורה¹, אז יתקיים בו "למען תשמור לעשות ככל הכתוב בו" – שעל ידי זה ידע ממה להישמר וכיצד להתנהג, מה אסור ומה מותר, "כי אז תצליח את דרכיך" – בעניני העולם הזה, "ואז תשכיל" – שאז גם בשעה שעוסק ומדבר במלאכתו ואוכל ושותה יחשב לו כעוסק בתורה, עד כאן דבריו.

וכן פירש בעל ה'אור החיים' (בספרו 'ראשון לציון ברכות לה.א'), כי המשקיע את חייו לעבודת השם, ועושה תורתו קבע ומלאכתו ארעי, מחשיבים לו גם את מלאכתו בכלל לימוד התורה, כיון שהוא גם לתכלית הלימוד. ולכאורה יש לזה סימוכין מדברי הגמרא (תגיגה ה:) רב אידי אבוי דרבי יעקב בר אידי, הוה רגיל דהוה אויל תלתא ירחי באורחא, וחד יומא בבי רב, והוה קרו ליה רבנן "בר בי רב דחד יומא". ופירש רש"י שהיה מהלך שלשה חדשים מביתו לבית המדרש, ונוסע מביתו אחר הפסח ולומד יום אחד, וחוזר לביתו לשמח את אשתו בחג הסוכות. חלש דעתיה (דבר אידי) קרי אנפשיה "שחוק לרעהו אהיה" (משום ששחקו עליו לומר שלומד רק יום אחד). אמר ליה רבי יוחנן, במטותא מינך לא תעניש להו רבנן, נפק רבי יוחנן לבי מדרשא ודרש (ישעיה נח, ב) "ואותי יום יום ידרשון ודעת דרכי יחפצון", וכי ביום דורשין אותו ובלילה אין דורשין אותו, אלא לומר לך כל העוסק בתורה אפילו יום אחד בשנה, מעלה עליו הכתוב כאילו עסק כל השנה כולה, עד כאן. מבואר שהואיל וכל הליכותיו היו למען התורה, מחשיבים לו אותם "כאילו עסק בתורה כל השנה"².

¹ מעין מה שפירש הגר"ח מוולאז'ין (החיים אבות ב, ב תפשי החיים א, ח) שמה ששינונו (אבות שם) 'שוב תורה עם דרך ארץ', היינו שגם מי שיוצא לעסקיו ולעבודתו, בשעה שמתעסק בפרנסתו, יידבק בתורה ולא יפוש דעתו ממנה כלל. (תלמידי בספר 'מנוחה וקדושה' שער התורה פוק כט הוסיף עליו, ועין מה שכתבנו בהמשנה המחכימה אבות ב, ב 'עוסק במלאכה לפרנסתו').

² אין לומר שדיברו שם רק על ענין שכר ההליכה, כאומרים (ברכות ו) 'אגרא דפירקא – ריהטא', ופירש רש"י "שעיקר קיבול שכר הבריות הרצים לשמוע דרשה מפי חכם, היא שכר המרוצה, שהרי רובם אינם מבינים להעמיד גירסא ולומר שמועה מפי רבן לאחר זמן שיקבלו שכר לימוד". הרי שאף שאין להם שכר לימוד התורה – יש להם שכר הליכה, אמנם ממה שאמרו כאן "כל העוסק בתורה אפילו יום אחד בשנה... כאילו עסק כל השנה כולה", מוכח שכאילו 'עסק' ממש, ואינו רק כשכר הליכה. ועוד שאמרו שממה ש'עסק' באותו היום כאילו 'עסק' כל השנה, ומוכח שאותו העסק שעסק באותו היום שעל זה מקבל שכר 'לומד' ממש, כך גם בכל השנה מקבל שכר 'לומד' ולא רק שכר 'הליכה'.

כל הזכויות שמורות. טל' 02-5864229 דוא"ל: BH5864229@GMAIL.COM המעוניין לקבל עלון כל שבוע במייל, ישלח למייל

עוד פירש ה'אור החיים' (שמות כא, ד) בדרך רמז את הפסוק "ואם בעל אשה הוא – לומר אם הוא אדם אשר כל מחשבותיו ויגיעותיו וטרחו בעולם הזה, ואפילו מאכלו ומשקו אינו אלא בשביל הנשמה, על דרך אומרו (משלי יג, כה) 'צדיק אוכל לשובע נפשו', להגדיל הרוחניות, אדם כזה לו יקרא 'בעל אשה', כבעל הזה שטורח בשביל אשתו, לזון ולפרנס ולכלכל ולמלאות רצונה, כן זה האיש עושה לנפשו, אדם כזה שהחומר נזדכך ונעשה מעין הצורה במציאות, זה תוכל נפשו לסבול לדור עמו במחיצתו אפילו אחר יציאתה".

וכן כתוב (שמות ה, יא) "קחו לכם תבן מאשר תמצאו כי אין נגרע מעבודתכם דבר", וה'שמח משה' (מגאבס שבתונים) פירש זאת בדרך הדרוש, כי מי שעמל לפרנסתו כדי שיוכל להקדיש את זמנו הפנוי לתורה, מקבל שכר גם עבור שעות העבודה, שהרי הוא בעצמו, לעצמו, בגדר 'ששכר וזבולון'. וזהו "קחו לכם תבן" – תבונה ותורה, "מאשר תמצאו" – בכל עת פנאי, כי אז "אין נגרע מעבודתכם דבר", ותקבלו שכר גם עליה.

והביאור בזה, כי אדם שכל עסקו ורצונו הוא לעבודת ה', וגם מלאכתו ושאר צרכיו משועבדים לעבודתו יתברך, אף את שאר צרכיו כשינה ואכילה מחשיבים לו למצוה, לפי שכל זה עושה בעבור עבודת ה', גם משום שיודעים שבלא שהיה מוכרח ואנוס בדבר, היה מנצל את זמנו ללימוד³. ומבואר באחרונים (עיין בלקוטי מוהר"ן ח"ב נד, וצדקת הצדיק מלוכלך את קעג) שיש מצוה בעשיית צרכי הגוף המוכרחים (וראה ב'חובות הלבבות' ובגמרא בשבת ג:).

אלא שכפי שיעור מדרגת האדם ושלימות נפשו – כך מתמעטת נקודת הבחירה שלו בחלק האסור והמותר, ומתקיימת בעיקר בחלק הרשות (כמבואר בלקוטי מוהר"ן, סימן קצ. ועיין ב'מכתב מאלה"ח ח'א').

גם בגמרא (שבת ל:) מובא שכאשר דוד המלך ביקש מהקדוש ברוך הוא שיאמר לו מתי זמנו להפטר מן העולם. אמר לו הקדוש ברוך הוא שהוא ימות בשבת, ישב דוד כל שבת ועסק בתורה ברצף, ומלאך המות לא יכל להתקרב אליו. ותמוה, וכי בזמן שדוד למד בשקידה לא הוצרך לפעמים להפסיק מלימודו לצורך יציאה לצרכיו? אלא מבארים, שכאשר האדם מתפנה לצרכים שהוא מוכרח להם, אין זה הפסק מהלימוד, כי גם זמן זה נחשב כתלמוד תורה. והפשט בזה, שכיון שהוא הכרחי לעצם הלימוד, לכן גם הוא נחשב בכלל זמן הלימוד (וראה מה שכתבנו בזה ב'אמרי שילה' שם).

וכן מצינו (מכות י.) אצל רב חסדא שבשעה שהגיע זמנו להפטר מן העולם, רצה מלאך המות לקחתו מהעולם אבל הואיל ולא פסק פיו מלגרוס בתורה לא יכל לקחתו, מה עשה? יצא לחצר ביתו והפיל את הארז הגדול, כששמע זאת רב חסדא יצא רגע לראות מה קרה והפסיק מלימודו, ובאותו רגע לקח את נשמתו (וכעין זה מצינו גם במועד קטן סוף כה. על רבי חייא). ושאל ה'חפץ

³ כעין הנתבאר לעיל (דברים ח"א הפסוק פרשת דברים, ישעיה א, יד 'ימים טובים כדאלי') שהעוסק לפרנסתו בכל ימות השבוע, נמדד לפי מה שעושה בימי השבתות וימים טובים, שאז יכול להראות אם באמת בשעה שאינו מוכרח לעבוד לפרנסתו עוסק הוא בתלמודו.

חיים' (ב'סוטר ודעת' ח'א), וכי רב חסדא לא ישן ולא אכל, ויעשה שאר צרכי אנוש, ואז לכאורה לא עסק בתורה ויכל מלאך המות לקחתו. **אלא** תירץ ה'חפץ חיים' שאצל רב חסדא כל מעשיו – גם מעשיו הגשמיים – היו למטרה אחת ויחידה כדי שילמד עוד תורה, ולכן כולו וזמנו היה נחשב כתורה, ולפיכך לא יכל מלאך המות להורגו גם בזמן שהתעסק בצרכיו הגשמיים. וכלשון הרמב"ם (דעות ג, ג) "נמצא המהלך בדרך זו כל ימיו עובד את ה' תמיד, אפילו בשעה שנושא ונותן... אפילו בשעה שהוא ישן, אם ישן כדי שתנוח דעתו עליו וינוח גופו כדי שלא יחלה... נמצאת שינה שלו עבודה למקום ברוך הוא, ועל ענין זה ציוו חכמים ואמרו (אבות שם, ואבות דרבי נתן יז, ז. וכעין זה במסכת כלה ריש פרק ד, ודרך ארץ זוטא ריש פרק ב) 'וכל מעשיך יהיו לשם שמים', והוא שאמר שלמה בחכמתו 'בכל דרכיך דעהו והוא יישר אורחותיך' (משלי ג, ו)⁴. (ובבראשית ה, ה 'חיים אמיתיים', ובמדבר ח, ד 'דברים גשמיים שלצורך הרוחניות', ובדברים ח'ב יז, ו 'הרשעים – חיים מתים' הוספנו).

וכן כתב בספר הגן (ליום ה) "כתוב (ישעיה נח, ב) 'אותי יום יום ידרשון'. ראיתי (כתוב) במדרש, כ"ד שעות יום ולילה, וכל שעה תת"ף חלקים, וכתוב 'אותי יום יום ידרשון'. באיזה דרישה הכתוב מדבר? אם בדברי תורה שילמד אדם כל היום, או יתפלל כל היום שהוא כ"ד שעות ואל יפסיק אפילו רגע אחד, זה אי אפשר, שהרי בשר ודם צריך לנקביו ולאכול ולשתות ולישון (וכיצד יתכן שיעבוד וידרוש את השם כ"ד שעות ביממה). **אלא** יש לומר, דרישת כל מעשיך באכילה ובשינה, שאל תעשה שום דבר להנאת גופך, אלא כדי להחזיק את גופך שתהיה חזק ללמוד

⁴ כעין זה כתבו הטור והשולחן ערוך (אל"ח רלא, א) בשם רבינו יונה (אבות ב, יב ד"ה וכל) שכל מי שמקיים את הפסוק (משלי ג, ו) "בכל דרכיך דעהו", ואף בעת האכילה ושתיה ושינה אינו מכוין להנאתו כלל אלא לחזק גופו לעבודת ה' יתברך בלבד, גם זה למצוה יחשב ונמצא שעובד את בוראו תמיד. וכתב בכיאוור הגר"א שם (סי' ק) שבזה מיושבת קושית התוספות (עמוד זה יא. ד"ה צנון) על מה שאמר רבי לפני מותו שלא נהנתי אפילו באצבע קטנה, והרי בגמרא (שם) אמרו שלא פסק מעל שולחנו לא צנון ולא חזרת. ובתוספות הוצרכו לדחוק שהוא לא היה אוכל מכל אלו אלא בני ביתו בלבד (וכן משמע במסילת ישרים, יג שהבין שאף שלא פסקו מעל שולחנו צנון חזרת התנהג בדרך מלכים, הוא בעצמו לא נהנה מכל זה אפילו באצבע). אמנם לפי דברי רבינו יונה הללו מתורץ, שאף שבאמת גם הוא בעצמו התנהג בסעודתו כדרך המלכים ואכל מכל אלו, אמנם בשעת אכילתו התכוין לשם שמים ולא להנאתו, ולכן אמר שלא נהנה אפילו באצבע, כי זה לא נחשב להנאה כלל, ואדרבה נחשב למצוה ועבודת ה'. [ונבשר'ת בנין שלמה (הסוף מוילנא, ח"ב ענינים שונים סי' ל) כתב שדבר שהוא גשמי מצד עצמו, ומכאן מתכוין בו לטובה הפכו לדבר מצוה, כל שכן דבר מצוה אלא שיש בו גם הנאת הגוף, שאם אינו מתכוין להנאתו כלל אלא לקיים את המצוה, בודאי לא נקרא נהנה כלל, עיין עוד שם מה שהוסיף (ועיין עוד מה שכתב בזה בספרו חשק שלמה בסוף מסכת עקבין)].

וכן מבואר ברבינו יונה בעצמו (אבות ד, כא סו"ה והתאה) שלאחר שכתב שהמתכוין לשם שמים נחשב שאינו נהנה בעולם הזה, פירש שזהו שאמר רבי שלא נהנה אפילו באצבע, שהגם שאמרו עליו (שבת ק"ג) שהיה עשיר גדול, עד שאפילו נושא מפתחותיו היה עשיר כשבור מלכא, ובכל זאת לא נהנה אלא עשה לשם שמים כי לא נתאוה להבלי העולם. וכעין זה פירש ה'חתם סופר' שלכן 'וקף אצבעותיו כלפי מעלה ואמר' שלא נהנה מהעולם הזה, לרמוז שכונתו היתה 'כלפי מעלה' – לשם שמים ואינו נחשב להנאה. עוד יש לומר כעין המסופר על צדיקים שבני ביתם הכינו להם מאכלם, והם לא ידעו אפילו אם אכלו ומה אכלו. ואולי זה גם כוונת רבי שלא שם לבו ולא הרגיש ממה שאכל.

תורת ה' יתברך ויתעלה שמו ולרדוף אחרי מצוותיו. וכן מצאתי בספר המצוות (שכתב), כשאדם הולך לישון ולאכול ולשתות, תהא כוונתו כדי שיהא גופו חזק ובריא ללמוד תורה ולהתפלל ולעשות מעשים טובים, לכן טוב לאדם שירגיל עצמו לאכול ולשתות במידה. זה הכלל, כל המצוות תלויים באדם, שנאמר (קהלת יב, ג) 'כי זה כל האדם', כלומר כל מצוותיו תלויים בו. וכל מצוה שאדם עושה יזהר שלא יעשה כדי שישבחו אותו, רק כל טרחו ועמלו בתורה ובמצוות יעשה לשם שמים⁵.

מסופר ('מנחת כהן' עמ' צט-קא מהג'ר רחמים חי חזיתא הכהן זצ"ל מג'רבא) על שני אנשים, צדיק ורשע, שנפטרו באותו עת ובאותה שעה, עלו שניהם והתייצבו בפני בית דין של מעלה. שאלו את הצדיק: מה היו מעשיך? אמר: אפרט לפניכם את סדר יומי. בערב, לאחר תפילת ערבית אני לומד בחבורת 'ארבע אמות של הלכה' והולך לביתי. אני סועד את סעודת הלילה ושותה ספל קפה, לומד מעט, קורא קריאת שמע שעל המיטה, והולך לישון. בחצות הלילה אני קם ממיטתי, שותה ספל קפה ואומר 'תיקון חצות'. לאחר מכן אני לומד זוהר ומשניות, ובתוך כך מעשן מעט, ושותה חמין. כשמגיע זמן התפילה, אני מתפלל, לומד 'ארבע אמות של הלכה', הולך לביתי ואוכל פת שחרית. אני שותה ספל קפה והולך לעסקי עד לשעת הצהריים. אני שב לביתי לסעוד ונח מעט, קם לתפילת מנחה שותה ספל קפה ולומד עד תפילת ערבית. נמנו בית דין של מעלה וקצבו לו שכרו בגן עדן על הכל, על התפילה והלימוד, על האכילה והשינה, ואף על שתיית ארבע ספלי קפה. **כששמע** זאת הרשע שש ושמת, ואמר בלבו: אם כן, אין מצבי כה נורא. כשפנו אליו הדיינים וביקשו לשמוע על מעשיו? נענה ואמר: אמת, להתפלל לא התפללתי, ללמוד לא למדתי. אך לעומת זאת מלאתי את החסר בסעודות שסעדתי בכפליים, וספלי קפה ששתיתי שבעתיים. ואם גם עליהם מגיע שכר בגן עדן – נמצא מקומי גבוה ממקומו. צחקו הדיינים לדבריו ואמרו: הוי, שוטה ופתי, כלום לא תבין את ההבדל שביניכם.

הדבר דומה למעשה בספק תבואה לשלטונות הצבא, שהיה מוכר לחיל המלך שקי תבואה לרוב, ומקבל תשלום קצוב לפי משקל התבואה. פעם נוכח שוטה אחד בשעת השקילה, וראה כיצד מריקים את שקי התבואה למאזני ענק, והבחין באבני הצץ ובצורות עפר מעטים שהיו מעורבים בתבואה. קרא ואמר: הרפו, הפסיקו לשקול, האיש מרמה את המלך וגונב את אוצרו. נזפו בו והורוהו לשתוק, שהרי כולם יודעים שאי אפשר לתבואה שתהיה סולת נקיה, ואבנים אלו הם בכלל המשקל. מתוך ששוטה היה, אורו עיניו. הלך לפקיד האוצר והציע עצמו להיות ספק תבואה בחצי המחיר. **כשבא** עם קרונות מלאים

⁵ **אכן** לעיל (וקרא סה, ו' הימנעות מאכילה, ובעצה בנפס מחדש) הוספנו כי מלבד מהמעלה של האדם שכל אכילתו ועשייתו בדברים הגשמיים הם לשם שמים, כדי שיתן לו כח ויכולת בעבודת השם כראוי, יש דרגה נוספת שניתן להפוך את האכילה לזמן של הודאה והכרה בחסדי השם, ואז הופך את האכילה ממש לעבודת השם, ודרגתו גבוהה יותר.

להביא את סחורתו, הביאו את מאזני הענק, והוא הגיר לתוכם המון אבנים וסלעים וחול למכביר. קראו כנגדו: מה זאת?! אמר: הן כמו עיני ראיתי שמשלמים אתם טבין ותקילין תמורת אבנים וצורות, ומדוע יגרע חלקי ולא ארויה אף אני? צחקו צחוק גדול ואמרו: הוי, שוטה ופתי, איך לא תבין?! מי שמוכר לנו חיטים – איננו מקפידים אם יהיו בהן מעט אבנים, ויקבל שכרו בשלימות. אבל מי ישלם תמורת עפר וצורות בלבד?! ועתה – נענו חברי בית הדין של מעלה: כך הדין אצלך, חברך עסק בתורה ובתפילה, לפיכך קיבל שכר גם בעבור האכילה והשינה, ובעבור הקפה והחמין, כדין הצורות המעורבים בתבואה. אבל אתה, להתפלל לא התפללת, ללמוד לא למדת, רק עפר וצורות הבאת! כיצד איפוא תיחל לשכר?!⁶

זהו שאמר רבי נחוניא בן הקנה (ברכות כח:): 'מודה אני לפניך, ששמת חלקי מיושבי בית המדרש, ולא שמת חלקי מיושבי קרנות... שאני עמל והם עמלים. אני עמל ומקבל שכר, והם עמלים ואינם מקבלים שכר'. כלומר, אני – אף בעד עמלי הגשמי מקבל שכר, שהרי הוא כעפר הנלוה אל התבואה. ואילו

⁶ **וכן** מסופר שלפני כמאתיים שנה נפטר בווינה השר רבי שמשון ורטהיימר ז"ל, בנקאי אמיד, תומך תורה ומפעלי חסד. זמן קצר לאחר מכן סח רבי חיים מצאנז זצ"ל לחסידיו: אספר לכם מה ארע בדיננו. כשעלה למרום, נתבקש למסור דין וחשבון, אמר: סדר יומי קבוע היה. בבוקר קמתי והלכתי להתפלל, שבתי לביתי לארוחת בוקר, אחריה שתיתי קפה ועישנתי סיגר ועברתי על העיתונים, אדם במעמדי חייב להיות מעודכן. ברכתי והלכתי לבנק עד לצהריים. שבתי לאכול, ברכתי והלכתי לנח. כשקמתי, הגיעו גבאי הצדקה ונציגי הישיבות, שטחו את בקשותיהם וקיבלו את תרומתי. לאחר מכן עליתי לבית הכנסת לתפילת מנחה, שיעור תורה וערבית. אחר התפילה היה לי שיעור נוסף, ארוחת ערב ומשחק קל להפיג את מתיחות היממה. קריאת שמע על המיטה ושינה. שמע בית הדין והחליט: גן עדן! **באו** שני מלאכים צחורים להוליכו למקומו, ואחריו התייצב לדין חברו, אף הוא בנקאי שנפטר באותו היום. מתחילה פחד ורעד מהדין הנורא, כי לא שמר תורה ומצוות. אך מששמע את דברי קודמו, נרגע. כשהתבקש למסור דין וחשבון, אמר: סדר יומי אף הוא היה קבוע, כמעט כסדר יומו של קודמי, ולפחות משלושת רבעי היממה. גם אני קמתי משנתי – אמנם לא הלכתי להתפלל, אבל אכלתי ארוחת בוקר וקנחתי בספל קפה וסיגר. לא ברכתי אבל הלכתי לבנק וחזרתי לארוחת צהריים. אמנם לא ברכתי אחריה אבל נחתי מנחת צהריים. לא נתתי תרומות אבל הלכתי למועדון חברתי – וחזרתי כמוהו לארוחת ערב, ולאחר משחק קל שכבתי לישון. וכמוכן, שלאדם כזה, בלא תורה ובלא תפילה, בלא חסד ובלא החזקת תורה, פסקו בית הדין: גיהנם.

התקומם הלה והקשה: למה לי אין גן עדן כמו לחברי, הוא קיבל שכר על 24 שעות ביממה, והרי 20 שעות מתוכן היו זהות לי ולו, ומדוע לא אקבל תמורתן שכר?! ענהו: משל לסוחר הקונה תבואה מהאיכר, שקי תבואה ומוץ ותבן ואף צורות עפר, כך בוחר האיכר למכרה ומקבל עבורה את מחירה. אבל אם יבוא אדם ויבקש למכור את המוץ לבדו ולקבל עבורו את מחצית המחיר, הלא ילעגו לו... וכך בענייננו: כשם שיש שותפות יששכר וחבולון – לומד התורה עם הסוחר התומך בו ומאפשר את לימודו, כך יכול להיות 'יששכר וחבולון' כאחד, כשעובד ועמל לפרנסתו כדי לפרנס את משפחתו כראוי, להקדיש עתים לתורה ולעשות חסד, נמצא ששעות אלו הם מכשירי מצוה המאפשרים לו אחר כך להתפלל וללמוד בישוב הדעת, ולכן אף עליהם הוא מקבל שכר. אך עבודה ומנוחה לבד בלא שיהיו כהכשר למצוות ולרוחניות, אינם נושאים שכר.

הם, שחלקם הוא העמל הגשמי בלבד, לא יקבלו בעבורו כל שכר. ויש לרמוז זאת גם במה שאומרים בפיוט 'אל מלך יושב על כסא רחמים' שקודם אמירת י"ג מידות: 'עושה צדקות עם כל בשר ורוח', כלומר, אם יש לו לאדם להציג את עניני ה'רוח' שהם התורה והמצוות, התפילה והחסד, יעשה עמו הקדוש ברוך הוא צדקה ויתן את שכרו גם על ה'בשר', כלומר הענינים הגשמיים האכילה והשינה. אבל אם חלילה, כל מה שנוכל להציג לפניו הם רק עניני ה'בשר', אז מה נייחל ונצפה?! **נמצא שאף שראוי לאדם להתרחק ממותרות העולם הזה, אך במה שנצרך חייב לאכול ולשתות לחזק את גופו כראוי, ומה שעושה בעניני החומר, אם הוא לתועלת ולצורך עבודת ה' – גם זה למצוה נחשב לו, כמו כאן שקיבל שכר גם על ספלי הקפה ששתה, הואיל והיו לו לסיוע לעבודת ה'.** גם יכול האדם לקדש את החומר על ידי סעודות מצוה וכדומה, והמקדש את עצמו ודבק בבוראו לעשות את כל פעולותיו לשם שמים ולעבודת הקודש, גם אכילתו נחשבת כקרבן על המזבח, וכדברי הרמח"ל (מסילת ישרים, פרק כו) ובעין זה ביאר הגר"א (אבן שלמה, ח, יז על פי הגר"א בביאורו לרבנ"ה מאמר הורמיו), [וכמו שהרחבנו לעיל (דברים ח"א ד, ה 'קדושת החומר') שאף שראוי להתרחק מריבוי החומר, אבל מה שנצרך לגוף, אדרבה עבודתנו לקדשו ולהעלותו לרוחניות]. וידוע שבכל אוכל יש ניצוצות קדושים, ועל ידי אכילה כשירה כראוי, יכול האדם להעלותם למקומם.⁷

מעין זה מובא בט"ז (אה"ע כה, א) שכמו שכתב הרמב"ם (בהלכות דעות ג, ג והשולחן ערוך או"ח סימן רלא כדלעיל בהערה 4) על הפסוק (משלי ג, 1) "בכל דרכיך דעהו", מי שאוכל ושותה ומעדן נפשו כדי שיהיה בריא וחזק לעבודת השם יתברך, 'יש לו שכר כמו שמתענה' (לשון זו מתוספת הט"ז) – כך הוא בענין השינה, שאף התלמידי חכמים שישנים הרבה כדי שיהיה להם כח וזריזות לב לעסוק בתורה, ועל ידי כך יוכל ללמוד בשעה מה שהמנדד שינה מצטער ולומד בשעתיים, בודאי שכר שניהם שוה, ועל זה אמר

7. **כמבואר ב'אור החיים'** (במדבר יד, ט), הרמח"ל (קיצור הסודות, ענין האכילה וברכותיה) והחיד"א (שמחת הרגל ח"ב ב, ד), בנייהו (ח"ב איש ח"ל גדרים דף ט), אוהב ישראל (פרשת שפיא), ובעין זה במגן אברהם (א"ח ג, ד), וכן כתב המהר"ח"ו [כלשונו בשער הפסקים (פרשת בראשית, דרוש ד) 'נאסר אדם (הראשון) לאכול שום בשר חי, לפי שכבר ביארנו, כי סוגת האכילה היא, לבוד האוכל מתוך הפסולת, ולהעלותו. וכן שכבר נתקנו הבעלי חיים, לא הוצרכו עוד אכילת בשר לאדם, כי כבר נתקנו והובררו לגמרי'. (וכן הוא בלקוטי תורה פרשת בראשית, ובטעמי המצוות פרשת עקב). וכן כתב בשער המצוות (פרשת עקב) שלכן הצדיקים יכולים לאכול בשר כי בידם לבוד ולהעלות את הבריאה מדרגת לצומת, ומתי למדבר, ובסגנון לבוד בין הטוב המזון שבו לפסולת ההומא שבו, נה שאין כן הרשעים שאדרבה מקלקלים הכל, ומה שהוא חלק מדבר מורידים אותו לחלק הדרגה (וכן הוא בלקוטי תורה תהלים פה, ז' ל"ה עברי בעסק הבכא)]. וכן כתב הבן יהוידע (עירובין ריש גה, ד"ה טוף) שהחכם היודע בסוד ה' עושה בירור ותקון באכילה ובשתיה יותר מאשר בתענית. וזהו שאמרו בגמרא (זמא ע"ה) שמה שאכלו בני ישראל במצרים נקרא 'שלין', בתורה כתוב 'שלו' וקוראים אותו 'סלו', אמר רבי חנינא, צדיקים אוכלין אותו בשלוח (כלשון שלח), ואילו רשעים אוכלין אותו, ודומה להן כסילין (כלשון סלו) דהיינו קוצים. והיינו שהצדיקים אוכלים אותו לשם שמים ומקיימים בכך מצוה, לכן גורם להם הדבר שלוח כשאר המצוות, מה שאין כן הרשעים שאוכלים לתאותם, וזהו שאמר שלמה בחכמתו (משלי יג, כה) "צדיק אוכל לשובע נפשו" ובכך נעשה שליו, אבל "ובטן רשעים תחסר", שגורם לעצמו רק כקוצים וברקנים באכילתו.

(תהלים קכו, ב) "שוא לכם משכימי קום מאחרי שבת" הממעטים שינה בחינם, שהרי "כן יתן לידידו שנה (מלשון שינה)", וגם מי שישן הרבה כדי שיחזק מוחו בתורה, נותן לו הקדוש ברוך הוא חלקו בתורה כמו אותו שממעט בשינה ומצער עצמו, כי הכל הולך אחר המחשבה (כמו שהרחבנו בדברים ח"א ו, ז לילה זמן לימוד או שינה). נמצא שכל מה שאדם עושה לצורך עבודת ה', גם השינה מצוה.

ובספר 'הישר והטוב' (מהגר"צ מליסקא) ביאר בזה את מאמר רב יוסף (פסחים סח:) לגבי חג השבועות "אי לאו ההוא יומא דקא גרים, כמה יוסף איכא בשוקא", ופירש רש"י (בשינוי קצת) "אלולא אותו היום שלמדתי תורה ונתרוממתי, הרי אנשים רבים ישנם בשוק הנקראים בשמי יוסף, ומה ביני לבינם". ולכאורה כיון שרב יוסף היה גדול במידת הענוה (סוף סוטה, דף מט:), אם כן כיצד יתכן שרב יוסף מתפאר כאן על אודות לימוד תורתו. אבל לפי יסוד זה שאף שעושה האדם את אותן פעולות ומעשים שעושה כל אדם, אבל כיון שעוסק בתורה ומתכוין לשם שמים – נחשבות פעולות אלו לעבודת ה', ממילא מובנת כוונת רב יוסף, שאילו לא אותו היום שלמד תורה הרי ישנם הרבה הנקראים בשם 'יוסף', וגם אני אוכל ושותה כמותם, אמנם מחמת אותו היום יהיה לי גם על האכילה והשתיה שכר גדול, כיון שאני עושה זאת לשם שמים.

סיפור מופלא על כך ארע בתחנת הרכבת התחתית המפורסמת בניו-יורק. השעה היתה רבע לשמונה בבוקר, התחנה היתה עמוסה בהמוני אנשים, אנשי עסקים לצד פועלים הממהרים למנהטן לעוד יום עסקים גדוש. הרכבת הארוכה נכנסה לרציף, הנוסעים החלו לעלות כשלפתע מעד אחד הנוסעים ונפל לתוך תעלת מסילות הרכבת... תוך שניה החלה פאניקה בציבור, אנשים צרחו בהיסטריה, ברור היה לכולם שבעוד דקה הרכבת מתחילה לנוע על הפסים, והאומלל שבפנים ימעך על הפסים. אם לא יתחשמל לפני זה ממערכת החשמל המניעה את הרכבת הנמצאת שם. כולם צרחו וצווחו עד שלפתע הופיע מבין הקהל כושי רחב מימדים, הוא פשוט קפץ לתוך התעלה העיף החוצה ביד אחת את האומלל, קפץ החוצה ומיד עלה על הרכבת, התיישב רגל על רגל וחיכה שהרכבת תיסע. חלף אולי שבריר שניה והרכבת החלה לנוע. היה חשמל באויר, אנשים היו בהלם ממהירות התגובה, מהתושיה, ובעיקר מהסיכון העצמי, אך הכושי המציל בהה בחלון כאילו הכל לא קשור אליו. אחד הנוסעים נרגש כולו פנה אליו ושאלו: תגיד לי, אתה קולט מה עשית פה? הצלת חיים! אתה לא מעוניין לערוך היכרות עם אותו אחד שהצלת את חייך, להשאיר לו פרטים או לפחות ללחוץ לו יד? אבל הכושי אמר: אני לא מבין מה אתה מדבר, אני ממהר לעבודה, ב8:00 אני חייב להיות במסעדה, אתמול היה אירוע ויש לי המון צלחות לשטוף. תבין, אני מרויח \$10 לשעה, קלטתי מה הולך לקרות כאן, והבנתי שאם הוא יידרס יעצרו את תנועת הרכבות לחמש שעות לפחות. אתה מבין מיסטר, מי ישלם לי את ה:50\$. אתם קולטים, אדם מציל חיים, ובעצם הוא מרגיש שהוא הציל \$50 עלובים.

אחד היסודות ביהדות הוא המושג של "בכל דרכיך דעהו" כאמור, עבודת ה' אינה מסתכמת רק בשעות בהן אנו עוסקים בתורה ובתפילה, אלא היא מקיפה את חיי היהודי בכל שעות היממה. בחיים יש לנו אין ספור פעולות טכניות שאנו מבצעים, אנו מתלבשים, אוכלים ויושנים, הכל יכול להיחשב לפעולות טכניות שכל אדם בעולם מבצע, אולם עלינו לזכור שעם קצת מחשבה אנו הופכים הכל לעבודת ה', אם נשקיע מחשבה שאנו עושים את כל אותם הפעולות כפי שהשולחן ערוך מחייב אותנו, נהפוך הכל לעבודת ה'. **זהו** שפירשו בגמרא (נזיר כג.) את הפסוק (דשע יד, ט) "כי ישרים דרכי ה', צדיקים ילכו בם, ופושעים יכשלו בם". אמר רבה בר בר חנה בשם רבי יוחנן, משל לשני בני אדם שצלו את פסחיהם, אחד אכלו לשם מצוה ואחד אכלו לשם אכילה גסה, זה שאכלו לשם מצוה – נאמר עליו "וצדיקים ילכו בם", וזה שאכלו לשם אכילה גסה – נאמר עליו "ופושעים יכשלו בם". שניהם אוכלים מאותו קרבן פסח שנשחט וקרב כהלכתו בבית המקדש, ובכל זאת האחד פושע והשני צדיק. ולמה? כי אחד התכוון לשם מצוה והשני התכוון לשם אכילה גסה. כמה גדולה כוחה של מחשבה, להפוך איסור למצוה, ומצוה לאיסור. וכן בכל קרבן, בכח מחשבת הכהן המקריב להפוך מכוונת מצוה של הקרבת קרבן לעבירה על ידי שמפגל לאכול חוץ לזמנו או חוץ למקומו וכדומה. **נזכור** שבעצם כל היום אנו מסובבים בעבודת ה', כל פעולה מהבוקר, נטילת ידיים, סדר לבישת הבגדים וכו', על כל צעד ושעל אנו חיים את השולחן ערוך, וכל שכן כאשר מדובר על זמני התפילה והתורה שעוסקים במצוות ממש. רק נחשוב לאסוף מרגליות, ונהפוך את כל היום לחטיבה אחת של עבודת ה', כשמתרגלים לחשוב כך מקבלים יותר טעם בחיים, הכל פתאום מקבל משמעות, אנו לא עוסקים בזוטות, אנו מרויחים מליונים...

גם בספר 'באר מים חיים' (פרשת ויקהל בא"ד ולוה, ובנדפס מחדש ח"ג עמ' תנא) כתב שאף דברי הרשות – אם מייחדן למצוה, הרי הוא נטפל למצוה, ונעשה כמצוה. וכן הרחיב בספר 'מתוק האור' (בראשית ב' עמ' טו-טז) שכאשר מתכוונים בכל הפעולות לשם שמים, אם כן עבודת ה' נעשית גם בעת השינה. והביא שם (עמ' שמו) בשם ה'חזון ישעיהו' שזהו שכתוב (בראשית כה, יב) "סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה", שהראו ליעקב כי גם מי ששקוע בעולם החומרי, אם עושה זאת לשם שמים, גם העבודה החומרית ביותר נחשבת לרוחניות גמורה. ואף שה"סולם מוצב ארצה" ומתעסק בענייני חומריות, אבל "ראשו מגיע השמימה", כל פעולה של האדם הקדוש – אף החומרית ביותר, כיון שעושה זאת לשם שמים, הוא פועל גדולות ונצורות בשמים ממעל.

המתעסק לפרנסתו כדי שיוכל ללמוד תורה ולעבוד את השם כראוי, לא רק שיקבל על כך שכר בעולם הבא, אלא יתוגמל על כך גם בעולם הזה, ככתוב (ויקרא כו, ג) "אם בחוקותי תלכו ואת מצוותי תשמרו ועשיתם אותם", ופירש רש"י (ומקורו מהתורה כהנים) 'אם בחוקותי תלכו – שתהיו עמלים בתורה'. ולכאורה קשה, א' מהו הלשון "תלכו", ולמה לא אמר 'תהגו

(מלשון הכתוב ביהושע א, ח 'והגית בו יומם ולילה') או 'תעיינו'. ב' יש להבין מהו הלשון "אם בחוקותי" שמשמע בלשון ספק, והרי יש חיוב תמידי ללמוד תורה, והיה לו לומר בלשון ציווי "בחוקותי תלכו, ואת מצוותי תשמרו" – שתזכו לכל הברכות. ג' גם קשה שהרי ידוע ש'שכר מצוה בהאי עלמא, ליכא' (קידושין טל: ובחולין קמב.), כלומר שבעולם הזה לא מקבלים שכר על קיום המצוות, אם כן כיצד הבטיח להם שכר בעולם הזה. ד' הרי מעלת 'עיון התורה' גדולה מאוד, ואיך תבוא עליה הבטחת הגשמים וכדומה שהם דברים קטנים יחסית לגודל יקר העיון.

והנה רבי נחוניא בן הקנה (ברכות כח:) היה אומר ביציאתו מבית המדרש "אני משכים והם משכימים, אני משכים לדברי תורה והם משכימים לדברים בטלים. אני עמל והם עמלים, אני עמל ומקבל שכר והם עמלים ואינם מקבלים שכר. אני רץ והם רצים, אני רץ לחיי העולם הבא והם רצים לבאר שחת". ולכאורה מה שאמר "אני עמל ומקבל שכר והם עמלים ואינם מקבלים שכר" מיותר, שהרי אחרי זה אמר "אני רץ לחיי העולם הבא והם רצים לבאר שחת", ומוכח שמי שלומד ועמל בתורה – מקבל שכר, ומי שעוסק בדברים בטלים – אינו מקבל שכר. אלא יש לפרש ש"אני עמל והם עמלים" הכוונה לעמל הפרנסה ולא על עמל התורה (כמו ההבנה הפשוטה שפירש החפץ חיים), ואף על פי כן מי שלומד תורה מקבל שכר גם על עמל הפרנסה, כיון שכל כוונתו בעמלו הוא רק כדי שיוכל ללמוד תורה, ונמצא שגם זה בעבור התורה. מה שאין כן מי שמשכים לדברים בטלים, כל כוונתו בעובדו לפרנסתו הוא רק להרויח הון ותענוגות העולם הזה, ולכן אינו מקבל שכר על עמלו.

על פי זה ביאר ה'מאור ושמש' שזו כוונת הפסוק "אם בחוקותי – אם בשביל בחוקותי שהיא התורה, "תלכו" – לעסקיכם בפרנסה (ולכן אמר "אם" בלשון ספק, משום שלעסוק בפרנסה אינו בהכרח), וכל מה שתעשו כדי להביא טרף לביתכם זה רק בשביל התורה. וזהו שכתב רש"י "אם בחוקותי תלכו – שתהיו עמלים בתורה", דהיינו שתהיו עמלים בפרנסה בשביל התורה (א"ה: שלא כהפשטות). אז 'ונתתי גשמיכם בעתם' – כיון שכל מה שאתם עוסקים בפרנסה, זה רק בשביל התורה, לכן הקדוש ברוך הוא יברככם בשפע גשמי שתוכלו גם לעמול בתורה בלא יגיעה לפרנסה, וכמו שאמרו חז"ל (ברכות לב:) על חסידים הראשונים ש'מתוך שחסידים הם – תורתם משתמרת ומלאכתן מתברכת'. **תשובה:** על ידי שהאדם מנצל את כל זמנו לעבודת ה', ועושה את כל מעשיו לשם שמים, הופך את מעשיו הגשמיים למצוות, ולחטיבה אחת של עבודת השם, ויקבל שכר גם על מעשים אלו.

~לזיכוי הרבים ניתן לקבל מהספרים 'הפרשה המחכימה' או 'המשנה המחכימה' על פרקי אבות, או שאר הספרים לבית הכנסת או בית מדרש שאין שם מספרי המחבר, ניתן לקבל בטלפון או במייל של המערכת ~~~
=להתחזקות מהירה לאשתי 'לאה בת רחלי בתוך שאר ישראל=

נא לסייע לעלון ב'זדים פלוס' עבור 'שבט אחים' – רמות פולין' (שלוחה 3044) בקטגוריה 'עלון הפרשה המחכימה'

עולם התורה

23N כ"א אלול 5775

411

שאלת השבוע: ימי הרחמים והסליחות תש"פ-תשפ"א (1)

לכבוד "אלף התורה" please אברכה,

חושבני שצריך להחליף את ה"לוגו" מ"מדברים כמו שמותר" ל"חושבים כמו שמותר" כי בזכותכם אני מתחיל גם לחשוב על אנשים מחשבות טובות וראויות כפי שה' רוצה.

ברצוני לשאול:

פעמים רבות שואלים אותי על אדם מסוים לאיזו קבוצה וחוג הוא משתייך. ידוע לי שאם אספר לשואל את האמת הוא יתגנה בעיניו, וא"כ לכאורה זה לשה"ר. מאידך, האדם המדובר אינו רואה בהשתייכותו לאותה קבוצה שום היסרון, ואדרבה, הוא מחשיב את הדבר למצוה וזכות, וא"כ יתכן שהדבר מותר.

המחבר: אלתכנס, ג.ט. ישיבת מיר ירושלים

לסיכום: האם מותר לספר על אדם לאיזו קבוצה וחוג הוא משתייך כאשר אותו אדם חושב שיש בדבר שבה ומצוה?

א. כאשר בעיני המספר הדבר הוא גנאי, אך בעיני השומע אין זה גנאי? (כלל ב' סוף סק"ח וכלל ג' סק"ז).

ב. כאשר בעיני השומע הדבר הוא גנאי, אך בעיני המספר אינו גנאי? (כלל ד' סק"א).
ג. כאשר בעיני שניהם אין הדבר גנאי, אך המדובר לא מעוניין שהדבר יתפרסם? (כלל ד' סק"א).

ד. מהו ההבדל בין ה"אוילים" וה"ישרים" ומה עלינו ללמוד מכך? (כלל ג' סק"ז ד"ה וזה).

* נא לכתוב כל תשובה על דף נפרד כדי שנוכל להכניס בנפרד להגרלה.

שיים לב! בחודש זה יש אפשרות לענות 16 תשובות!!! הגרלה פנימית בכל ישיבה!

שומרים על הפה - שומרים על העולם
מילה טובה - מאירה את העולם

חזים 232 י"א כ"א

ע"י לימוד יומי
בהלכות שמירת הלשון

בחודש זה הגרלות בסך 6,400 ₪
ועוד 200 זוכים! כל תשובה נוספת מגדילה את סיכוייך לזכות.

עולם התורה

23N כ"מ כ"א 23N

אתה הקובע כיצד תיראה שנת התשפ"א שלך!!!

כשאתה קובע לימוד
קבוע בספר "אהבת חסד"
או "אהבת ישראל" במשך
5 דקות ליום, אתה מעורר
ומפעיל שפע עצום של
חסדים ואהבה מהשי"ת
עליך ועל כלל ישראל.

"עיקר עבודתנו בימים אלו
להתאמץ ולהתחזק במ"ע לדון
לכל זכות, ולהרחבות במ"ע של
אהבת בניו של הקב"ה.
והמתאמץ בזה יזכה - מידה
כנגד מידה - בשנה מלאה
בשמחה ובריאות ומילוי
משאלות לבו לטובה."

בחדש זה יוגרלו בעז"ה:

פרס ראשון: 3600 ₪ !!!

פרס שני: 1800 ₪ !!!
פרס שלישי: 1000 ₪ !!!

200 זוכים!!!

- פרס רביעי: 25 זוכים בספר "שערי אהבה"
- פרס חמישי: 25 זוכים בספר "חיים של שלום"
- פרס ששי: 25 זוכים בספר "דורש טוב"
- פרס שביעי: 25 זוכים בספר "מסוד שיח חסידים"
- פרס שמיני: 25 זוכים בספר "באורח צדקה"
- פרס תשיעי: 25 זוכים בספר "אגרות מרן הגרי"ז"
- פרס עשירי: 50 זוכים בסט "אבני מילואים" הגר"י דזימטרובסקי

הגרלת נציגים: 10 זוכים ב-100 ₪ כ"א.

יישר כוח עצום לאלפי כותבי התשובות בחדשים האחרונים -
המילגות לזוכים נשלחו לבתייהם.
הזוכה ב"טור השלם" מהודש טבת-שבט תש"פ: שמואל יוסף
רבי, ישיבה לצעירים קרית אתא.

שומרים על הפה - שומרים על העולם מילה טובה - מאירה את העולם

חיים 32 י"א כ"א

ע"י לימוד יומי
בהלכות שמירת הלשון

א. ההגדרה על דעת ההנהלה. ♦ ב. כל התשובות שמגיעות - גם באיחור -
גכנסות להגדרה החודשית. אם יגיעו לאחר ההגדרה - יכנסו להגדרה
בחדש הבא. ♦ ג. אין חובה לעיין במקורות לעיון. ♦ ד. הבחורים הזוכים
מישי"ק יקבלו תלושי קניה לספרים.

המעוניינים לצרף את ישיבתם ל"פרויקט חתנים" יפנו לטל': 03-6562824
079-5700075

הדף טעון גניזה

חלוקת הספרים: י-ם: מש' אלקיב, רבנו גרשום 27 ק"א 3105891-053
ב"ב: רח' מתתיהו 31 ק"ג 8467749-054 / 052-7130678

טמונה בפרשה

נלגיק - זילק

הידון אי' ת' נצבים

הגשמה לכל אלה אגליה באור המופיעה בראש השורה.

- א. עיר שנהפכה, בימי אברהם
- ב. נאמר על התורה - "לא ___ היא"
- ג. כינוי לשיקוצי הגויים
- ד. "ואמר ה ___ האחרון"
- ה. "למען ספות ___ את ___"
- ו. "ד' מעל אדמתם באף ובחמה"
- ז. השי"ת ימול אף את לבבם
- ח. אנו מצווים לבחור בהם
- ט. ד' ישוש עלינו ל ___
- י. "לא בשמים היא ולא מעבר ל ___"
- יא. "ד' ___ ברית עם ישראל בצאתם ממצרים
- יב. שורש מר
- יג. ראה נתתי לפניך.. את החיים ואת הטוב ואת ה-ה
- יד. "ה ___ לד' אלקינו וה ___ לנו ולבנינו"
- טו. עיר נוספת שנהפכה
- טז. עוד עיר שנהפכה
- יז. "פן יש בכם שורש ___ ראש ולענה"
- יח. העיר הרביעית שנהפכה, ולשממה הפכה
- יט. "באף ובחמה וב ___ גדול"
- כ. התורה אינה ___ ממך
- כא. "ושב ד' אלקיך את ___"
- כב. "וראו את מכות הארץ ההיא ואת ___"

הידון אי' ת' וילך - הפוך

הגשמה לכל אלה אסגיימת באור המופיעה בראש השורה.

- א. שתי שמות של פרשות בתורה, ומופיעות בפרשה
- ב. משה ___ את השירה הזאת
- ג. משה מזכיר לבני ישראל מה שעשה הקב"ה ל ___
- ד. הקב"ה ___ את ממלכת סיחון ועוג
- ה. " ___ הזאת לפניו לעד"
- ו. 2 המילים האחרונות בשירת האזינו: ___ (רש"י)
- ז. כך מתרגם אונקלוס את המילה: "והיה לאכל" (יז)
- ח. יש האומרים שס"ת היה ___ בתוך הארון (רש"י)
- ט. וי"א שעל (מ)דף שהיה ___ מן הארון מבחוץ (רש"י)
- י. "נכר הארץ" - "ארץ" (רש"י)
- יא. הוא קורא את התורה במצות הקהל
- יב. " ___ והך על קדקדך" (רש"י)
- יג. משה אמר ליהושע שהם יסייעו לו בהנהגתו (רש"י)
- יד. נהר שמוזכר בפרשה
- טו. ב'וזאת הברכה' כתוב על משה שלא ___ לחה (רש"י)
- טז. יורשו של משה בהנהגת העם
- יז. כך מתרגם אונקלוס את המילה: "חזק ואמץ"
- יח. היו קוראים בעזרה מתוך ס"ת מעל בימת ___
- יט. כך מתרגם אונקלוס את המילה: "לצאת ולבוא"
- כ. "ואנכי ___ פני"
- כא. דבר שנשתבחה בו ארץ ישראל
- כב. מילה נרדפת למילה 'סוף'

טלה שלמות:

"התורה הזאת"

ישנם שבעים שמות לתורה, מהם? (התשובות במדור התשובות)

מזן המדרש

דבר אחר: כי חיים הם למוצאיהם - למי שמוציאן מפיו. מעשה בתלמיד אחד של רבי אליעזר בן יעקב שהיה ממהר בכל תלמודו בשעה אחת פעם אחת חלה ושכח את כל תלמודו. מה גרם לו לשכוח? על ידי שלא היו אומרו מפיו. התפלל עליו רבי אליעזר בן יעקב וחזר כל תלמודו. (ע"פ מדרש רבה). ברוריה (אשתו של ר' מאיר) מצאה פעם אחת תלמיד שישב וגרס את תלמודו בלחישה. בעטה בו ואמרה לו: 'לא כך כתוב: "ערוכה בכל ושמרה"?! אם ערוכה היא ברמ"ח אברים שלך - משתמרת בקרבך התורה שלמדת, ואם לאו - אינה משתמרת אלא משתכחת ממך תורתך!'. ואמר לו שמואל לרב יהודה: 'שיננא (חריף)! פתח פיך ותקרא מקרא, פתח פיך ותשנה משניות, כדי שייתקיימו בידך ותישמר התורה אצלך, ותאריך ימים. שנאמר "כי חיים הם למוצאיהם ולכל בשרו מרפא" - אל תקרא 'למוצאיהם' אלא: 'למוציאיהם', דהיינו לאלו שמוציאים את דברי התורה בפה, כשהם לומדים, אז: "חיים הם", שמביאים את האדם לאריכות ימים'. (ע"פ עירובין נג: - נד.)

מילה בפרשה

התפלל וקבל פניו,
בטרם נפל למשכב,
הגיש מאפה במתנה,
כי פחד מההפגנה.

המונח המזוקף הינו מילה בג' אותיות המופיעה בפרשה, אשר כל שורה בגידיה רומזת להקשר שונה שלה.
(יגכן כגיז אסר וליאופי אותיות בג'י הזיה דומה)

הגשמה אגפסמס אי"ה זיליון הבא

טמונה בפרשה

נצגיק - זלפ

ושפני טמוני חול

"נשיכם"

אלו ברכות שייך שרק נשים תברכנה?

****

"בפיך ובלבבך לעשותו"

את כל עיקרי המצוות ניתן לחלק לג' חלקים: לימוד התורה ומצוותיה, מצוות לא תעשה ומצוות העשה. דהיינו שהפה הוא כנגד לימוד התורה, הלב כנגד מצוות הלא תעשה שערלת הלב מחמדתו, והעשייה היא במצוות העשה. ובאותו האופן ניתן לחלק את שלושת הדברים שהעולם עומד עליהם: תורה, עבודה וגמילות חסדים. (רבינו בחיי)

שעשועי דאורייתא

"גפרית ומלח"

היכן עוד בתורה כתוב 'מלח'? (6 תשובות)

***

מצאו נא בפרשה:

1. שלושה אנשים שמופיעים באותו הפסוק, פעמיים בפרשה.
2. חמש מילים רצופות שמסתיימות באות ת'.
3. שניים מסימני ראש השנה.
4. פסוק שמתחיל באות ו' ומסתיים באות כ' כשם הפרשה, וילך.
5. את שמותם של 3 ספרים בתנ"ך.

"זיכרון" סימן

אימטריאון וראים אצטרת מספר פסוקי הפרשה
"ובחירת בזויים למען תזויה".

בפרשת נצבים ישנם 40 פסוקים, בפרשת וילך ישנם 30 פסוקים, וביחד: 70 ואפשר לזכור זאת ע"י זכירת המילה: "בחיים" = בגימטריא = 70

תשובות

ושפני טמוני חול - תשובה לשבוע שעבר: מצות עשה שחייבים לעשותה אף בפיקוח נפש: מלחמת עמלק ומלחמת ז' העמים. (מנ"ח מצ' תכה ס"ק ג', תרג ס"ק ד'). **לסדר את הפרשה** - "בן מאה ועשרים" **חידון א' ת'** - אדמה, בשמים, גילולים, דור, הרוח הצמאה, ויתשם, זרעך, חיים, טוב, ים, כרת, לענה, מוות, נסתרות נגלות, סדום, עמורה, פורה, צבויים, קצף, רחוקה, שבותך, תחלואיה. **חידון א' ת' הפוך** - וירא ויקרא, כתב, עוג, השמיד, וענתה השירה, אדמתו עמו, למבו, מונח, בולט, גויי, המלך, טול מקל, זקנים, הירדן, נס, יהושע, תקף, עץ, למפק, הסתר אסתיר, דבש, אחרית. **שעשועי דאורייתא** - בפרשת לך לך: "ים המלח", בפרשת וירא: "נציב מלח", בפרשת ויקרא: "במלח תמלח ולא תשבית מלח ברית אלהיך מעל מנחתך על כל קרבנך תקריב מלח", בפרשת קרח: "ברית מלח עולם", בפרשות מסעי ודברים: "ים המלח". 1. אברהם יצחק ויעקב. 2. "כרת את הברית הזאת ואת". 3. "חלב ודבש", "אשר כרתי אתו". 4. "ויצו את יהושע... עמך". 5. ויקרא, הדברים, יהושע. **ואלה שמות** - תורה, ראשית, קנין, חכמה, מוסר, בינה, ערמה, דעת, מזמה, משל, מליצה, חידה, צדק, משפט, מישרים, יין, לקח, תחבולות, ספר הברית, ספר מלחמות ד', יראת ד', טהורה, עומדת לעד, תמימה, משיבת נפש, נאמנה, מחכימת פתי, עץ חיים, מצות ישרים, משמחי לב, מאירת עינים, זהב, זכוכית, כלילת יופי, כסף, טובה, פנינים, לויית חן, ענקים, אש דת, דבש, חלב, נופת צופים, שמן, תורק, מגד(נ)ים, שעשועים, שלישים, מועצות, מתוקים, תורי זהב, אמת, נעימים, נחלה, עצה, עמוקה, ארוכה, רחבה, עטרה, בתולה, כלה, אשת נעורים, ששון, שמחה, תאנה, חסד, תושיה, אילת אהבים, יעלת חן, דדים, לחם, מים, יקרה, חרוץ, תבואה. (ובמקור אחר: שירה, ירושה, עדות, נוצר, חמודה, גזית, כלי פז, אשורית, שמץ, עטרת דודים, חכמים). **מילה בפרשה כי תבוא** - אמון. "היוצר הביע את אישורו" - יוצר הוא אמון וכן אמון היא מילת אישור והסכמה, "שמומחה יזמור את יערו" - איש מקצוע מומחה הוא אמון, "שורות עצים בטיפולו" - שורה של גפנים או קמה קרויה אמון, "והכשירם כילדיו שלו" - הכשיר משהו=אמון וכן ישנה התייחסות לילדיו בלשון הפסוק 'האומן את היונק'. **טמונות בפרשה** - 1. "מי יעלה לנו השמימה" (ליב). 2. "ראה נתתי לפניך.. את החיים.. הטוב.. המות.. הרע" (כט,כג). 3. "לצאת ולבוא" (לא,ב). 4. "ועד שזאב מימין" (כט,י). 5. ספר התורה מוזכר פעמים רבות בפרשה. 6. "או משפחה" (כט,יז) "האנשים והנשים והטה" (לא,יב) "אתם נצבים כולכם" (כט,ט). 7. "ולא מעבר לים הוא לאמר מי יעבר לנו אל עבר הים" (לי,ג). 8. "יעשו אף" (כט,יט). 9. "וסרתם מן הדרך" (לא,כט). 10. "ויכתוב את השירה" (לא,כב). 11. "אהל מועד" (לא,יד). 12. "בחג הסכות" (לא,יא). 13. "לפי שהם יראים שמה יגנבו" (רש"י כט,טז) 14. ?-תמונה ללא פתרון, תחשבו! **טמונות בהפטר** - 1. "כחתן יכהן פאר וככלה" (סא,י). 2. "וכגנה זרועיה תצמיח" (סב,ו). 3. "על חומתיך... הפקדתי שומרים" (סב,ו). 4. "כדורך בגת" (סג,ב) **שאלה לשלוח השבת ראה** - שאלנו: מדוע לא נאמר את הכלל שעשה דוחה לא תעשה ושיבוא העשה של "זאת כל שללה שרפת" וידחה הלא תעשה של "לא תעשו כן לד' אלוקיכם" ויוכלו לשרוף את המזוזות בעיר הנידחת? כמה מעיקרי התשובות שהתקבלו במערכת: 1. במחיקת ושריפת השם יש גם מצות עשה: "את ד' אלהיך תירא". (מנ"ח). 2. את המצוה לא מקיימים כששורפים מזוזות משום שאינן נחשבות כשלל העיר אלא כשלל שמים. 3. אף מחיקת שם השם זה 'אבזריהו דע"ז' ולכן חמור יותר. 4. את מצות העשה לא מקיים עד ששורף כל העיר, ואת האיסור עוברים על כל אזכרה ואזכרה ומשום שלא נהיה יחד לא דוחה זה את זה. (עמודי אש) 5. יש לאוים רבים: כמניין האזכרות שבמזוזות ולא אומרים שמצות עשה אחת תדחה כמה לאוים. 6. כיוון שכתוב: "ואבדתם את שמם" דורשים: 'ולא שם אלוקים', אם כן, זו מצות עשה הבאה מכלל לאו, שהוא עשה ואין עשה דוחה אותה. (ערוך לנר)

ניתן להשיג את העלון

כמייל: ע"י שליחת מייל בקשה אל: temunabaparashah@gmail.com - מלמדים, תלמודי תורה ובתי ספר - נא ציינו זאת. באתר: 'לדעת', בכתובת: <http://ladaat.info/gilyonot.aspx> או באתר: 'אידישער ווינקל' (באידיש); <https://viddishevinkel.com/gilyones> או באתרים: 'דרשו', 'תורת יוסף'. בשכונת בית ישראל בירושלים: בחנות 'פיצוחי בית ישראל' רחוב בית ישראל 1, ובמערכת.

© כל הזכויות שמורות לאהרן בין.

ניתן לשלוח תגובות רעיונות והערות למערכת:

קויפמן 17 ירושלים - temunabaparashah@gmail.com

העלון מגיע מדי שבוע לעשרות אלפי משפחות וילדים, המשתמשים בו ללימוד משותף סביב שולחן השבת. מעוניינים להקדיש את העלון לכל מטרה? צרו קשר עם המערכת, או טלפנו: 052-766-5775

יוסף לקח

קוים קצרים מדמותו ודרכו של הגאון הגדול רבי יוסף פרבשטיין זצ"ל

לרגל הוצאת דברי תורתו לאור עולם בספר "ביאורים במועדים"

(נלקט מתוך קונטרס 'יוסף לקח' שיצא לאחר הסתלקותו)

ב'יסודות' שחידש הקפיד למאוד שיהיו מדוקדקים היטב בלשונות הגמרא והראשונים.

הוא הסביר שהחילוק בין דורות הקודמים, שלא כולם הקפידו ב'חידושיהם' על דקדוק הלשון. הוא משום שיכלו להכריע ברוחב שכלם, שהסברא ישרה ואמיתית לגמרי, וממילא על כרחנו למימר דהלשון 'לאו דוקא'.

אבל אנן קטני המה, כיון שאין לנו כלים לשקול ביושר שכלנו אמיתות הסברא, אין בנו כח להוציא לשונות הגמ', וכן לשונות הראשונים מדיוקם. ועל כן יגע בזה טובא, להעמיד הלשונות כפשוטם.

בפרט חיבב מאוד ונתן ליבו, להבין דקדוק לשונו של הרמב"ם, גם התייגע על מקור הדין מן הסוגיא. אחר שנקט ב' יסודות בדרכו של הרמב"ם, דדרך תלמודו מיוסדת על פשטיות לשון הגמ' ובדקדוק.

רבי עקיבא אומר, זמר בכל יום, זמר בכל יום, זמר בכל יום. אמר רב יצחק בר אבודימי, מאי קרא, שנאמר נפש עמל עמלה לו כי אכף עליו פיהו, הוא עמל במקום זה, ותורתו עומלת לו במקום אחר.

זמר בכל יום - היה מסדר למודך, אף על פי שסדור בפין כזמר, והוא יגרום לך שתהא לעולם הבא בשמחה ובשירים, (בבלי סנהדרין צט: וברש"י).

נתבאר בדברי הגמרא שסידור תלמודו של אדם כרוך הוא בעמל. ולא זו בלבד, אלא שקורוהו הכתוב 'נפש עמל' סתם, ולא נתפרש במה עמלו, ור"ע הוא שמפרש שהעמל הוא סידור לימודו.

אצל אאמו"ר זצ"ל היה אפשר לראות יגיעת סידור תלמודו מהי. דרך תלמודו היתה שהיה מסכם ומסדר דבר לימודו כשקם מן הספר. ואף בדרכו מתלמודו עם הבנים היה חוזר בקצרה ובסיכום. כן שח לנו ת"ח שגם בלימוד שאר חלקי התורה, דרש זמן מיוחד לסדר תלמודו כשקם מן הספר.

יגיעתה אמיתתה וכבודה של תורה

אמר רבי אלעזר מה התינוק הזה צריך לינק בכל שעה שביום כך כל אדם שבישראל צריך ליגע בתורה בכל שעות שביום, (ירושלמי ברכות פ"ט ה"ה).

שני מושכלות יש במשלו של הירושלמי. האחת, שהיגיעה חייבת שתהיה בכל שעה. ועוד, שהיגיעה היא כמזון הגורם לגדילתו של האדם בתורתו.

יגיעת התורה של אאמו"ר, היתה לשם דבר אף אצל ת"ח, היודעים אמיתת עמלה של תורה מה היא. שח לנו ת"ח מופלג בפלא רב, שאינו מבין מהיכן שאב את כוחו להתייגע כ"כ. אף על תיבה אחת היה מתייגע כדי לבררה, בסבלנות אין קץ.

הרבה סוגיות יש, שעמל לבררם שבועות ואף חדשים, הן להקיף את הסוגיא על כל פרטיה, והן בכל פרט ופרט העמיק חקר, ולאחמ"כ התייגע להעמיד כל הסוגיא בכללותה, להיותה כחטיבה אחת.

אין אאמו"ר חוסך בשעות כדי להעמיד את הסוגיא על בוריה. ואף כדי להעמיד קושיא אחת על מתכונתה, היה מתייגע זמן רב. פעמים היה מהלך בחדר אנה ואנה

כחצי שעה, במחשבות עמוקות כיצד יותר אמיתי להעמיד את הקושיא או

התירוץ. יש מחידושי תורתו בכתב שכתבם בשבע מהדורות ולא בכדי לנסח אותם, אלא כדי להעמיד כל קושיא בצורתה המדוייקת ביותר, ולברר כל חקירה על אמיתותה.

הגם שהיה כוחו רב בחידוש 'יסודות', בכדי להעמיד הסוגיא על תילה, הרבה יגיעות יגע לבדוק חידושים אלו ב'כור מבחן האמת'. והיגיעות הגדולות שיגע בבירור האמת, היו לאין שיעור. וכאן היו נפגשים זה בזה, 'חידושו בתורה', 'עמלותו בתורה', עם הקפדתו הגמורה על 'אמיתתה של תורה'. יש סוגיות שהתייגע בהם כמה שנים - בלא גוזמא כלל - והרבה אחרות חדשים מספר.

מן היגיעות היותר גדולות שיגע אאמו"ר, היתה היגיעה להעמיד דברי הגמ' על דיוקם בכל תיבה ותיבה, ואף בכל אות ואות. וביותר

עם מרן הגרא"מ שך זצוק"ל

במיוחד התייגע ב'כתביו' שיהיו הדבריו מסודרים בצורה נכונה. הכתבים שרצה להוציאם לאור עולם, התעכבו בעיקר משום שרצה לסדר אותם אל נכון, באופן שהתועלת תהיה מרובה.

כן כשהיה מוסר תורתו לרבים וכו', התייגע רבות, להעמיד הדברים בסדר נכון, כדי להרבות התועלת לשומעים. יגיעה גדולה השקיע, בסידורו של 'השיעור יומי' לתלמידיו, כדי שיהיה בנוי בצורה ובסדר נכון, למען ילמדו דרכי הלימוד ויהא להם צורתא דשמעתתא.

כל כך עמל אאמו"ר על חקר האמת, שהיה שלם בלבבו במה שלמד שביקר את האמת, ואף לפסוק הלכה עפ"י. והיה כוחו רב בלימוד לאסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא.

ובאמת הנני רואה עתה מחכמי התלמוד שעשו חבור אחד מהלכות ואגדות - כי תורה אחת היא לנו, בפירושה של התורה תורת משה. וכמה וכמה דרכי מוסר וחכמה והוראות ע"פ תורת משה אשר יוצאים לנו מתוך דבריהם מאגדות, וע"כ תהיתי על הראשונות שחלקתי חבור הזה לב' חלקים זהיינו חלק אחד מחדושי אגדות שמן הראוי שלא להפרידן, אך לחברן אשה אל אחותה (הקדמת המהרש"א).

כל יגיעות אלו על העמדת האמת, היו מנת חלקו, אף בבירור דברי אגדה. ולא זו בלבד שהוא חלק נוסף בחלקי התורה, אלא שהוא חלק אחד ובלתי נפרד משאר חלקי התורה, ומה שעולה אמת בדברי אגדה אמת הוא גם לשאר חלקי התורה.

פעם הרצה בפני ת"ח גדול חידוש גדול לדינא, העולה מתוך דברי המהרש"א. הלה שאלו האם מקור דבריו הוא בחי' אגדות או בחי' הלכות. השיב לו אאמו"ר, שאין חילוק, מאחר שכל מה שכתב המהרש"א בין בחי' הלכות בין בחי' אגדות, הוא אמת לאמיתיה של תורה. על אף תשובתו שב ושאלו אם הוא בחי' הלכות או אגדות, השיב לו אאמו"ר על שאלה כזו צריך לקרוע קריעה!

מתוקף זה, גם מה שאמר בדרשות בציבור - ואף בשמחות - יגע עליו היטב. ולא הסתפק בדברים שהיה להם ברק חיצוני בלבד. אף כשלימד לתלמידים ספר 'דרשות הר"ן' התייגע ע"ז הרבה, ולמד עם חברותא בעיון את הרמב"ם הלכות יסודי התורה כרקע ללימוד דרשות הר"ן.

'משמת רבי עקיבא בטל כבוד התורה'. 'בטל כבוד תורה - שהיה נותן לבו לדרוש כל קוץ וקוץ של כל אות וכ"ש תיבות יתירות ואותיות יתירות... וזהו כבוד תורה גדול שאין בה דבר לבטלה', (בבלי סוטה מט. וברש"י).

כאמור היה אאמו"ר מוהדר בכבודה של תורה, בדקדוק כל אות ואות. אך גם בכבוד עצמה של תורה היה משתדל הרבה מאוד. בכל עת שהוציאו ס"ת מארון הקודש, נהג ללוותו אל הבימה. וכן היה רגיל לקנות עליות, ובפרט במקום שלא היו קונים, מיד היה קופץ לקנות לכבודה של תורה, אף לבניו הצעיר כן שבכל פעם שאין מיד קונה, יקנו הם את העליות.

ביותר היה מיקל עצמו על כיבודה, ביום שמחת תורה. כפי שאמר כמה פעמים - 'זהו חג של כבוד התורה'. שנה אחר שנה, עשרות

בשנים, היה חוזר מההקפות, כשאף ה'פראק' רטוב לגמרי ממש. כך היה בלילו של חג, וכך היה ביומו. זאת לאחר שהיה רוקד בהתלהבות עצומה וברציפות, - שם פרץ החוצה, הקשר הפנימי העמוק כל כך אל התורה הקדושה, - מרוב צרידותו מכיבודה של התורה, לא יכול היה לדבר כמה ימים. בנוסף היה קונה בקביעות לכבודה, בדמים יקרים, להיות חתן תורה או חתן בראשית.

הוא אף לקח עימו מטען רוחני מהעליה של 'שמחת תורה', סיפר יבלחט"א הגאון הגדול רבי נתן קופשיץ שליט"א שבקביעות החברותא הציע אאמו"ר להתחיל בלימוד תיכף אחר חג הסוכות. זאת כדי לנצל את העליה הרוחנית שהתעלו בשמחת התורה.

גם בת"ח נהג הידור ב'כבוד התורה', וביותר בקביעותו ביום שישי אצל מרן רשכבה"ג הגרא"מ שך זיע"א. אף שקביעות זו היתה עפ"י רצון מרן זצללה"ה, ולמרות הרגילות שבדבר, העיד אאמו"ר על עצמו שלא כהה אצלו הרגש של כבוד ת"ח. הוא היה מגיע אליו בכל פעם בחיל ורעדה, ואף אמר שבכל פעם יצא רטוב כולו מזיעה.

בעת חוליו התקיימה הכנסת ס"ת לשיבת 'אור אלחנן', הוא השתתף שם כשהוא ישוב על כסא גלגלים. בעת הריקודים, גברה התרגשותו, 'הוא לא יכל להמשיך לשבת'. כשהוא נתמך בידי שנים, עמד דקות ארוכות, כשספר התורה בידו לכבודה של תורה. רק כשכבר לא היתה לו אפשרות בשום אופן להמשיך בעמידתו, התיישב בצער. תוך שהוא דן האם דין 'רכוב כמהלך' מועיל לו שלא יחשב כיושב אל מול ספרי התורה.

סיפר יבלחט"א הגר"צ פולנצ'ק, בהכנסת ס"ת זו, ניגשו מן התלמידים לדרוש בשלומו. הוא החל לבכות ואמר 'אני מונע את הרבים מלעשות מצוה של כבוד התורה, הם עוזבים את הס"ת ובאים לידי'. אני מנסה לדבר על ליבו את מאמרו של רבא 'כמה טפשי שאר אינשי דקיימי מקמי ספר תורה ולא קיימי מקמי גברא רבה' - 'לכבד את הרב זהו גם מכלל כבוד התורה', אבל בכייתו של הרב מתגברת והולכת, והוא בקושי יכול לדבר...

כשבווע לאחמ"כ, נכנס למעונו של מרן הגר"ש אלישיב זיע"א להתברך מפיו, לפני טיפול מסוכן שעמד לעבור. מראש ביקש מאיתנו שבעת שמרן הגר"ש יכנס לחדר, נתמוך בשני ידיו ונעמידו. כשנכנס, אכן עמד אאמו"ר, והגר"ש שראה זאת הזדעזע מכך. הוא הורה לו לשבת, מתוך כך שאלו אאמו"ר לגבי דין 'רכוב כמהלך' בכסא גלגלים, השיב לו הגר"ש שלא ינסה לעמוד כלל אף בדברים המצריכים עמידה.

וחיי עולם נטע בתוכנו

בתוך התרוממותו של אאמו"ר זצוק"ל בלימוד התורה, ראו התעלות מיוחדת בכל הנוגע לחיבור הפנימי, העמוק והתמידי עם התורה. לא התמדה בכמות וניצול של כל זמן בלבד - שגם בזה היתה דרכו, בניצול הזמן מלא, וברציפות הלימוד. - יתירה מזאת, בכל זמן שהוא, היה במצב של 'שייכות' אל התורה, אין זמן של הינתקות מהתורה.

והתורה, הפכה להיות חלק ממצויאותו, 'ותן חלקנו בתורתך' שפירושו עפ"י הכתוב 'כי היא חלקך בחיים'. אורייתא וישראל חד הוא, לא שני דברים שמדובקים זה לזה, אלא 'חד הוא' ממש.

לעיתים קרובות מאוד, היה יושב אמו"ר עד השעות הקטנות של הלילה, בלי אפשרות להפרד ולהתנתק מעומק העיון, והעמדת הסוגיא על בוריה ודקדוקה המוחלט. כדרכו, אין הלימוד, סדר לימוד גרידא, - סדר שיש לו קצבה, יהיה ארוך ככל שיהיה, יש לו סוף, - לתורה אין סוף, 'ארוכה מארץ מדה ורחבה מיני ים', כן הוא גם צורת תלמודה ויגיעתה.

לא פעם, היה נשאר ער עד אור הבוקר, כשהוא על תלמודו. בהזדמנות, מצאו אחד הילדים בבוקר כשהוא עדיין ניעור. למה לא ישנת הלילה? שאל, ואמו"ר ענה לו 'הייתי באמצע סוגיא, היה חבל לי ללכת לישון'.

בשעות הראשונות שלאחר האירוע הראשון שאירע לו בחנוכה, קודם שהתבררה חומרת המצב, עלתה הסברא שזה קרה מחוסר שינה, אחר שבילילות הסמוכים היה טרוד בסוגיותיו והלך לישון סמוך לאור הבוקר.

כל כך היה קשור אל תורתו, שאף בבוקרו של יום כשהיה קם ממיטתו, בשעות המוקדמות. קודם שלבש את בגדיו, היה שב אל תלמודו, אחר ברכה"ת, אל מקום שהפסיק שם אמש, למשך כמה שעות. (בלכתו לישון היה פעמים הרבה משאיר את הספרים הרבים, פתוחים על השולחן, והיה מכסה במגבת את כולם. נראה, שלא היה זה בגלל הטירחא לפתוח את הספרים מחדש, אלא 'ההרגש' שאינו עוזב את תלמודו).

'ובהם נהגה יומם ולילה', צריך להגות בתורה בכל זמן, בין ביום ובין בלילה. אבל אצל אמו"ר היתה לזה משמעות עמוקה נוספת, הגיית התורה אינה נכנסת לתוך 'הגבלות הזמן'.

הוא לא היה יוצא לדרך, בלא שתלמודו בידו, אפי' דרך קצרה וכ"ש ארוכה. בכל המתנה שהיא, היה לו ספר לעיין בו. כשהתכוון לנסיעה לבוסטון לניתוח, לא שכח להכין צילומים של סוגיא, גם לבני המשפחה שליווהו לשם, כדי שיוכלו ללמוד כולם בצוותא את אותה סוגיא.

כשעבר לכתוב את חידושי תורתו במחשב, אף ניצל את האפשרות להתאים את הצידה ברוחנית לדרך, לפי עניני הלימוד שהיה עסוק בהם, אותו זמן. אך גם בתקופות קודמות, שהאפשרות לקחת ספר בסוגיא שעוסקים בה, היתה מסורבלת יותר, היטלטל עם הספרים, גם גדולים במיוחד. (פעם נצרך לנסיעה ארוכה בשעת לילה, ולפי הסוגיא שעסק בה לקח עימו ספר אור זרוע גדול, ולמד בו בדרך, למחרת אמר שהצליח לעיין בו היטב, ולברר הסוגיא).

באחת השמחות דרש הסבא זצללה"ה ונצרך לחומש, הוא פנה בבדיחותא לאמו"ר, 'לך בודאי יש חומש מתחת לשולחן...!'. גם כשהלך להתרענן ולהחליף כח, לעולם תלמודו בידו. אפי' על שפת הים, חלק מהזמן היה יושב ולומד. זה לא היה ניצול הזמן גרידא, זה היה הדרך חיים שלו, שאין מצב שבן תורה יכול להיות מנותק ממקור חיותו, התורה הקדושה.

אמו"ר זצוק"ל יסד בדרכו, שגם בן תורה שצריך לצאת מבית תלמודו, אם מתוך הכרח, או לשמחה וכדו', לא ינתק עצמו מן התורה, כאומר 'זהו זמן שאינו לא יום ולא לילה, עכשיו אני בעולם

אחר, מנותק מעולמה של תורה'. ואמו"ר נלחם בזה בכל כוחו, להשאר דבוק אל תורת הנצח, גם בעת מחלתו במצבים היותר קשים הקפיד בזה.

הלקח הנלמד מכך, שאף מי שלא זכה עדיין לדרגת ההתמדה השלימה - ללמוד בכל זמן בלי הפסק - יש לו מקום, בהתעלות זו ששייכת לכל צורב 'באשר הוא שם'. שתהיה לו בכל זמן שייכות לתורה. - בעקבות דברים אלו, הציע אמו"ר, כשיוצאים ממקום הלימוד, להרגיל את המחשבה, בקושיא או תירוץ. וכן כשעולים למיטה כדאי להרהר בקיצור על איזה קושיא או סברא - ענין זה שייך אף במקום שרבה טרדת המחשבה 'לתפוס' זמן קצר למחשבה אחת בדברי תורה.

מצרכי האדם הקבועים, שיש בהם כעין התנתקות זמנית מן הלימוד, הוא ההליכה לישון. אמו"ר בדרכו, להשאר בחיבור תמידי לתורה הקפיד כשעלה על יצועו, בין בצהרים ובין בלילה, להרדם תוך כדי עיון בספר או ד"ת מודפסים. הדברים היו מושרשים אצלו עד כדי כך שגם בימי חוליו הקשים כשכבר היה משותק בחצי גופו רח"ל, ובאפיסת כוחות, ביקש שיניחו לו ד"ת על הכרית, ובאופן שאם פותח את עיניו יוכל לקרוא בלי צורך להזיז את היד. יפה לו לאמו"ר מה שדרש, 'מקום ארון אינו מן המדה', הארון של התורה, אין לו שייכות לגבולות הטבע - מקום וזמן.

אמו"ר העיר על נוסח התפילה, 'השיבנו אבינו לתורתך', הרי תוכן הבקשה היא ששיבנו הקב"ה ללימוד התורה, (כמתבאר בדברי הטור שמפרש הטעם שמזכירין 'אבינו' משום שהאב חייב ללמד לבנו תורה), וא"כ לכאורה היה ראוי לומר השבינו אבינו לתלמוד תורתך. אלא נשמע מזה, כי הלימוד הוא חיבור להתורה עצמה, ושפיר שייך לבקש, השיבנו אבינו לתורתך! וכן היה רגיל להביא את דברי הב"ח סימן מז שכונתו יתברך שנתאחד עם התורה הקד' עיי"ש בדבריו הקדושים באורך. נאה דורש נאה מקיים.

רובד נוסף של הקשר הפנימי, האמיץ, עם התורה הקדושה, היתה החביבות הנדירה של אמו"ר לדברי תורה. במיוחד, היתה לו חביבות עצומה לסוגיות הרבות שעמל בהן בכל כוחו. בכל הזדמנות שנזכרו סוגיות אלו בקרבנו, אורו עיניו בזוהר מיוחד, כאומר - 'הרי זו הסוגיא שלי'.

בשנים הקדומות היה נפגש לעיתים עם ת"ח חשוב. וכדרכם של 'עוסקי תורה', עלו על שולחנם 'שולחן מלכים', נושאים שונים בדברי תורה. מתוך דרך הלימוד השונה בסוגיות, היו מתפתחים ויכוחים גדולים, שהגיעו ממש אל בחינת מלחמתה של תורה, ויכוחים בסברא, וראיות לכאן ולכאן. הדברים הגיעו עד כדי כך, שאמו"ר אמר שהוא ממש לא מרגיש טוב אחר כך.

כשנשאל, א"כ למה הוא כל כך מתנוכח, הרי הדברים ברורים שלדרך לימודו של חבירו, אין מה להציע 'יסודות' אלו. השיב שאינו יכול להעמיד עצמו, אם זו האמת אין אפשרות לשתוק. קנין התורה שלו היה כל כך עמוק אצלו, הוא הרגיש שהוא נגזל מתורה דיליה, אם לא יעמיד את האמת כפי שהיא.

אחר חביבות זאת, לא פלא הוא העמל הנורא שהשקיע בהעמדת הדברים על דיוקם הגמור בכתיבת החידו"ת. זכינו לראות בו התגשמות מאמר חז"ל כפשוטם של דברים, ובתורתו יהגה יומם ולילה, מתחילה היא נקראת תורת ה' ומשעמל בה היא נקראת תורתנו. תורה דיליה כפשוטו עם כל הקירבה, החביבות, והשייכות המוחלטת.

ההתרומומות שמוגיעה מן התורה, גובהה - כשיעור השקיעות - בעומק מצולות התורה. 'לן בעומקה של תורה', אפשר שביאורו, ההפסקה המוחלטת של הגוף מעניני העולם, כישן. זהו המבוא, לשקיעות בעומקה של תורה.

אאמו"ר זללה"ה, שם ליבו וכוחותיו לשקיעות בתורה כפי שהעידו החברותות שלו. שנים ארוכות היה יושב במשך רוב היום כשהוא מעוטר בתפילין ומנותק מעניני העולם, (ראוי לציין, שהדברים נעשו בצנעה במקום שאין רגל אדם מצויה, וללא פרסום). גם כשהיה לומד בבית, עשה כל מיני טצדקי כדי שלא יהיו הפרעות לשקיעות בתורה. כל אימת שהיה לומד היה מנותק משאר עניני העולם ולן בעומקה של הלכה.

הוא היה מרבה לדבר על ענין מעלת ההרהור התמידי בדברי תורה, כחלק מן הצורה של השקיעות בסוגיא. ועוררנו לחזור במחשבתנו על 'קושיא טובה' - כלשונו - או איזה הערה מהסוגיות שעסקנו בהם, ולהרגיל בזה. נוהג היה לומר על מורו ורבו הגרא"מ שך זללה"ה, שנראה לו פשוט שגם כשדיבר עם אנשים הרהר בדברי תורה. והיה מדבר על זה כשאיפה לזכות בזה.

פעם הגדיר אאמו"ר חילוק בין שני סוגי מתמידים, האחד שממלא כל זמנו בלימוד התורה בלא הפסק, בכל רגע. משא"כ כדוגמת הגרמ"מ שך זללה"ה היה יכול להפסיד ארוחות ערב מרוב שקיעותו בתורה. זוהי אינה מעלה נוספת בהתמדה, זוהי דרגה אחרת לגמרי של שקיעות בתורה, אמר.

רגיל היה לומר על עצמו שאינו בעל זכרון מיוחד, אבל ראה זה פלא, שבכל מקום שהיו מדברים עימו בד"ת היה מצוי בתוך הענין. הוא הסביר זאת, שמי שמתפעל ממה שהוא לומד, יזכור את תלמודו. כזו היתה דרך לימודו. התפעלותו נמשכה אף אחר שחזר על הסוגיא כמה מחזורים, מכל מקום היה מתפעל מהסוגיא כאילו היא חדשה, 'אשר אנכי מצוך היום - בכל יום יהיו בעיניך כחדשים'.

ותשחק ליום אחרון

כשהחלה ההתארגנות לנסיעתו לחו"ל לצורך הניתוח, הרי שעיקר התארגנותו העיקרית היתה 'ההכנה הרוחנית'. הוא הרבה להתייחד עם קונו, במקום שהיה קבוע לו ללימוד התורה בבית, ועסק ב'הכנות' לקראת הבאות. הוא הרבה ללמוד בספרי המוסר ולעסוק בתשובה. 'זו חובת היום, להתכונן כפי שראוי למצב הזה', אמר והוסיף 'כל ימי הכנותי עצמי לההוא יומא'. הוא הגדיר את הזמן 'זה היום כיפור שלי'.

באותם ימים, למרות ההכנות הפנימיות לההוא יומא, במלא הכוונה והרצינות, חזר והדגיש בפנינו את ההבדל הגדול, שבין 'רצינות' ל'עצבות'. שגור היה על לשונו לומר לנו 'אל תחשדו אותי בעצבות חלילה, אין בליבי עצבות כלל וכלל, אלא שאני מתכונן כפי שראוי בימים כאלו'. והיו ניכרים הדברים שאין בו עצבות כלל, והיה מקבל את הדין באהבה ובשמחה.

כחלק מן ההכנות לנסיעה, לקח איתו צילומים מספר 'מעבר יבוק', של סדר הפטירה. וזה כהמשך ברור של הכנה ל'יום המיתה'. - הדפים נשמרו אצל בנו, ובעת ההסתלקות כעבור שנתיים הביא אותם לזמן הפטירה.

בדרכו לניתוח בחו"ל, הגיע לניו-יורק, שם נפגש עם רופא מנתח, שהעמידו בפרוטרוט על חומרת המצב, והסכנות הכרוכות בניתוח, שכללו אפשרות שלא יתעורר, וכן שיתוק וכו', וכך כשהוא מודע לסכנות הכרוכות, המשיך בהכנותיו הפנימיות לקראת הבאות. לפני שהמשיך בדרכו לבוסטון, שם נותח. ביקש מן המשפחה ששהה אצלם, שישאלו לו מחזור של יוה"כ! הימים ימי טבת היו, והבקשה עוררה תמיהה, שהתבררה ביום הניתוח.

זמן הניתוח נקבע לערש"ק אחה"צ. בבוקרו של יום, ביקש לשהות בחדר לבדו, ושלא יעבירו לו טלפונים כלל, הוא שהה שם כשלוש שעות, למד בספר שערי תשובה, והתפלל מתוך המחזור ליוה"כ"פ - 'תפילה זכה', במתינות ומתוך כפי, 'שהרי יום כיפורים שלו הוא'.

כשיצא מן החדר היתה רגיעות על פניו, למרות כל ההכנות העמוקות לאפשרות הקשה מכל, לא איבד את תקותו הגמורה, והיה סמוך ובטוח בה, שיצא בשלום מן הניתוח. וכך, מתוך שלווה נפש גמורה, סיים את ההכנות לצאת לניתוח.

בדרך לבית החולים שאלו הבנים את אאמו"ר האם הוא במתח, להפתעתם ענה, 'אני רגוע'. אאמו"ר צעד בבטחה בדרכו, עם הידיעה שיש שני דרכים בפניו, אבל הוא סמוך ובטוח בה'.

בבדיקה שקדמה לניתוח, נדהם הרופא למראה תוצאות בדיקת לחץ הדם שלו 'כמו של אדם רגיל'. 'מעולם לא ראיתי כזו רגיעות, לפני ניתוח ראש', אמר. שלווות ורגיעות של אאמו"ר זללה"ה, לא היו כלפי חוץ בלבד, גם בתוך תוכו הוא היה רגוע.

דברי התורה היו 'בלועים בדם נפשו', אפשר שהדרך לקנין זה היתה השקיעות העצומה שהשקיע את עצמו בה, והחביבות שחיבב את דבריה. פירות הקנין הזה נראו בגדולתם לעין כל, בשעת מחלתו. כשהתעורר ושב להכרתו, באירוע הראשון בחנוכה תשס"ד, מיד החל לדבר עם הסובבים אותו בלימוד. רק בערב כשהתברר שהוא לא זוכר שהיינו אצלו, הבנו מתוך איזה מצב הוא דיבר איתנו בלימוד, התורה היתה משוקעת בתוכו וחלק מהוויתו מציאותו.

באחרית ימיו כשהדיבור והריכוז היו מאמץ גדול אצלו, ובדברי חול כמעט ולא דיבר. הרי שאת ה'יסודות' שעמל עליהם במשך השנים, אותם זכר לפרטי פרטים, והיו שגורים על לשונו ממש. הדברים היו חרוטים על נפשו. כמעט מילותיו האחרונות קודם שאיבד את כח הדיבור היו בד"ת.

מקדשי המועד

הלכות חול המועד

קיצור דיני הלכות חול המועד בירור הלכה והלכה
תוך נתינת דגש על ההלכות האקטואליות

מלווה עם הערות המציינות את מקור הדינים מהגמרא,
ראשונים אחרונים עד פוסקי זמנינו

****
מלווה בהסכמות
גדולי הפוסקים
בדורינו
****

מרוך הספר:

- האם מותר לתת לדגי נוי טיפות ריפוי?
- האם אפשר להכריח עובד/ת לעבוד בימי חוה"מ?
- האם מותר לצלם במצלמה דיגיטלית?
- האם מותר לקפל טלית בחוה"מ?
- האם ראוי להאריך בתפילה במועד?
- האם מותר להרוג יתושים בחוה"מ?
- האם מותר לתקן פלאפון בחוה"מ?
- האם מותר לרשום קוויטעל לרב?
- האם מותר להקים מצבה בחוה"מ?

הזפיץ

לקראת הימים הנוראים הבעל"ט

הדפוס

”... וכשמו כן הוא
”מסילות”

כי נעשה מסילה סלולה
לכל עבודת הימים הנוראים
עד לאחר חג הסוכות,
במשנה סדורה אשר יעשה
אותם האדם וחי בהם...”

כתבי המשגיח רבי אליעזר גינזבורג זללה"ה
לעת מלאת 3 שנים להסתלקותו

ניתן להשיג את הספר, וכן את שאר ספרי המשגיח זללה"ה
'מסילות חכמה ומוסר', 'מכתבי הדרכה' והגדה של פסח'
בחסידות הספרים המזכרות

נקודות הפצה מיוחדות לימים אלה בטל' 0548501014

שיעורי רבנו יהושע העשיל
שיעורים על מסכתות בגא קמא, מסכת
מסאנא הגדול ו' **יהושע אייכנשטיין** שליט"א
ראש ישיבת יד אהרן

תשובה
מאמרים בדושיא תשובה
מהאנן השניית ובי **ראובן לייכטר** שליט"א
ירושלים

דברי חנינא
על המועדים
האנן רבי **חנינא דטבריה** שליט"א
בית גן - ירושלים

אוצר התרומה
על מסכת מעשרות
וייל עיי **ישיבת אורחות תורה**

יומא טבא לרבנן

בסייעתא דשמיא הופיע ויצא
לאור עולם הספר

משכנותיך ישראל

ליקוט סיכום ובירור הלכות
בית הכנסת הנוהגות הלכה
למעשה לבאים בשערי
בית ה' מתוך סוגיות הש"ס
והפוסקים, ראשונים
ואחרונים ע"פ המשג"ב

יצא לאור

בעזרת החונן לאדם דעת ע"י
הרב ישראל זלוטניק שליט"א

המלצות
ממרנן ורבנן
גדולי הדור
שליט"א

נספח מאמרי חיזוק מגדולי הדורות
על קדושת בית הכנסת